

DET NORSKE ARBEIDERPARTI

**LANDSMØTET
1923**

PROTOKOL

KRISTIANIA
ARBEIDERNES AKTIETRYKKERI
1923

DET NORSKE ARBEIDERPARTI

PROTOKOL

OVER

FORHANDLINGENE PAA DET 26. ORDINÆRE
LANDSMØTE 24.—28. FEBRUAR 1923

VED CHRISTIAN HILT OG
BJARNE JULLUM

KRISTIANIA
ARBEIDERNES AKTIETRYKKERI
1923

Indholdsfortegnelse.

	Side
Landsmøtets aapning	1
Møtets konstituering	8
Partiets stilling til Internationalen	15
Internationalens forslag	90
Kristianiaforslaget	110
Spørsmaalet „Mot Dag“	111
Beretning, regnskaper og budgetter	124
Partiets stilling til voldgiftsloven	126
Partiets organisationsform	126
Omlægning av kvindeforbundet	129
Partiets love	130
Partiavisenes navne	131
Partiets program	131
Ædruelighetsspørsmaalet	132
Valgene	135, 143
Barnelagene	141
Kommunesekretær	141
Partiets forhold til kooperationen	141
Partiets stilling til den 3. og 4. verdenskongres' beslutninger .	145
Avslutning	147
Eksekutivkomiteens brev til landsmøtet	151

Aapningsmøtet.

Det norske arbeiderpartis 26. ordinære landsmøte blev aapnet lørdag den 24. februar 1923 kl. 1.15 i Folkets hus' store sal. Efter at Kristiania arbeidersamfunds sangkor hadde git tilbedste en række numre og forsamlingen hadde sunget «Internationalen» unisont, holdt førmanden, *Emil Stang*, følgende tale:

Kamerater!

Siden Det norske arbeiderpartis sidste landsmøte er partiets førmand Olav Kyrre Grepp avgaat ved døden. Partiet og arbeiderklassen har mistet en fører, hvert medlem av partiet har mistet en kamerat.

Kyrre Grepps liv var knyttet til arbeiderpartiet fra hans ungdoms første tid. Med ungdommens begeistring, med vilje til kamp, med evner som faa, kastet han sig ind i arbeidet, i ungdomsbevægelsen og partiet. Vi husker ham som agitatoren, som debattanten, hans glødende foredrag, hans skarpe replikker, hans skjønne, tonende stemme, som gav slikt uttrykk for alt hvad der bodde hos ham og

fandt slik gjenklang i alt, hvad der bodde hos os.

Men sykdommen rammet ham tidlig. Den sykdom som endte hans liv. Den røvet hans stemme; gjorde ham kampudygtig i agitationen som i debatterne. De fleste trodde vel da, hans dage var talte — ialfald som aktiv partifølge. Men hans vilje var for stor, han trodset sykdommen, og trods sykdommen blev han mer end han var før. Ikke lenger agitator, men politisk fører, en klok raadgiver, en magt i sig selv. Gjennem aarene blev han den ledende politiker i nært samarbeide med fagoppositionen. Skjønt længe syk og borte fra Kristiania, skjønt han ikke kunde optræ i forsamlinger var han allikevel den centrale skikkelse i kampen, den mand vi alle søkte og hvis raad vi var glad ved at kunne følge.

Derfor blev han i 1918 partiets selvskrevne førmand.

Han var mere end centralstyrets førmand, han var partiets leder, partiets kloke, forsigtige, maalbevisste leder.

Det var mange skjær i farvan-

det. Kampen mot høiresocialistene, kampen for Internationalen. Det gjaldt at undgaa bruddet med høiresocialistene før tiden var moden, saa partiet kunde gaa, ikke svækket, men styrket ut av kampen. I en slik stilling hadde Kyrre Grepp sin største styrke. Han var sterk nok til aldrig at svigte, klok nok til at bøie av for nødvendigheten.

Kyrre Grepp var vor fører, men vi følte ham mere som ven end som fører. Han hadde en lykkelig evne til at lytte til andre menneskers tale og forstaa hvad andre mennesker mente. Han kunde utveksle tanker og komme til et fælles resultat sammen med andre, selv hvor menings skillet syntes uovervindelig.

Vi kan ikke reise Kyrre Grepps minde paa en bedre maate end ved at fortsætte arbeidet hvor han slap, kjæmpe os gjennom det som nu skiller, og naa frem til det kollektive, kameratslige samarbeide, som er grundlaget for alt kommunistisk arbeide.

La Kyrre Grepps minde staa lysende for os.

Talen blev paahørt staaende.

Emil Stang fortsatte:

Kamerater!

Naar partiets landsmøte nu gaar til sit arbeide nytter det litet at lægge skjul paa, at stillingen er alvorlig. Vi staar midt oppe i en

indre strid, som vi gjorde i 1918, som vi gjorde i 1921.

Da seiren var vunden for Den kommunistiske Internationales retningslinjer — tesaerne fra den 2. kongres — trodde vel de fleste av os, at vi stod paa sikker grund, at vi var naadd frem til et enhetlig grundsyn, at *arbeidet* kunde begynde for at gjennomføre de nye retningslinjer, skape et kommunistisk parti.

Det viste sig at vi tok feil.

Tesernes seier var let i Norge sammenlignet med andre land. Den var for let. Vi tok dem ikke dypt nok. Skjønt enig i det revolutionære grundsyn, i den hensynsløse klassekamp frem til proletariatets diktatur, var vi ikke enige om partiets organisatoriske opbygging, den demokratiske centralisme eller partiets forhold til Internationalen.

Verdenssituationen er siden den tid forandret. Fra oppgangstiden og arbeiderklassens offensiv inntil 1920 er vi kommet over i nedgangstider og kapitalistklassens offensiv. Klassekampen er ikke mildnet, den er skjærpet, men den ligger i andre baner. I de sidste 2 aar har arbeiderklassen kjæmpet fortvilelsens kamp mot reaktionen, ikke for at vinde nye fordele, end mindre i haab om et øieblikkelig revolutionært gjennombrud, men for at forsvare sine økonomiske interesser, for

at bevare sine organisationer, for at styrke sin slagkraft.

Disse nye opgaver har sat partiet og fagorganisationen paa prøve. De faglige kampe og det parlamentariske arbejde har maattet indstilles paa andre opgaver og med længere maal end vi før tænkte os.

Det er klart at der maatte bli strid om det kommunistiske partis opgaver baade hvad den organisationsmæssige opbygging og den faglige og politiske taktik angaar. Dype modsætningsforhold har vist sig at være tilstede og bitter har kampen været.

Kamp om organisatoriske og taktiske spørgsmaal kan vi ikke undgaa. Det vil vi heller ikke i fremtiden kunne undgaa. Men vi maa vel vogte os for at føre kampen slik, at den kan lede til splittelse av Den kommunistiske Internationale eller til svækkelse av vort eget parti. Det er uavviselig nødvendig at alle de, som vil kjæmpe arbejderklassens kamp efter Den kommunistiske Internationales retningslinjer og under dens ledelse, lar sine særmeninger fare. I enhver organisation er dette en nødvendighet. Den enkelte blir ikke mindre for det. Og sammen staar vi sterkere.

I forvissningen om at dette landsmøte vil ha held til at løse de store opgaver som ligger foran os, erklærer jeg Det norske arbeiderpartis 26. landsmøte aapnet.

Landsmøtets gjester.

Emil Stang oplyste derefter at landsmøtet iaar kan se sjeldne gjester blandt sig. For Den kommunistiske Internationale møter *Bucharin, Kolarow og Kobjetski*. Jeg vil paa landsmøtets vegne hilse disse vore første gjester for Den kommunistiske Internationale. Vi kjender Den kommunistiske Internationales evne til at sætte sig ind i vor stilling og ser derfor med glæde dens repræsentanter blandt os, uttalte Stang videre, og oplyste at *Lazar Schatskin* møter som gjest for Den kommunistiske Ungdoms-Internationale. Fra Sveriges kommunistiske parti møter *Zeta Høglund* og *Fr. Strøm*, for Arbejdernes faglige landsorganisation *P. Aaroe* og *J. Teigen* og for Norges kommunistiske ungdomsforbund *Alfred Trønsdal* og *Arnfin Vik*.

Efter at ha ønsket samtlige gjester velkommen gav formanden ordet til repræsentanten for Den kommunistiske Internationale, *Bucharin*, som holdt følgende tale:

Ærede partifæller! Jeg har den ære efter opdrag fra Den kommunistiske Internationales præsidium at bringe en hilsen fra Den kommunistiske Internationale og paa vegne av det russiske kommunistparti at bringe en hilsen fra det russiske kommunistparti og den russiske arbejderklasse.

Det er meget vigtige opgaver som foreligger for dette landsmø-

te. - Vi lever i en tid som er meget vanskelig for arbeiderklassen, men det er ogsaa en tid med store opgaver. Vi staar overfor store forandringer, og den eneste magt som kan drive disse forandringer frem er verdensproletariatet. Det var vi som allerede før krigen sa hvordan utviklingen vilde komme til at gaa. Alt fra krigens begyndelse saa vi hvordan det vilde gaa med krigen. Kapitalistklassen vilde hvordan resultatet av krigen end blev, gaa svækket ut av den. Vor analyse av situationen har vist sig at være den eneste rigtige. Det er gaat os som det gikk Marx og Engels. De forutsaa hvordan det vilde gaa med kapitalismen. Der maatte gjøres enkelte rettelser i de retningslinjer de trak op, men hele deres hovedlinje har vist sig at være riktig. Enkelte borgerlige og kvasi-revolutionære teoretikere har ment at kapitalismen skulde kunne komme paa benene igjen, men dette har vist sig ikke at være rigtig. Krisen blir stadig vanskeligere for det borgerlige samfund. De sidste tiders begivenheter i Ruhr viser at motsetningerne er saa store at der bare kan skapes en redning gjennom *arbeiderklassens revolution*.

Teoretisk er der bare to alternativer som er mulige. Det er paa den ene side Central-Europas økonomiske ruin og paa den anden side arbeiderklassens revolution. Det er ikke sikkert at si hvilken mulighet vi staar foran. Men hvordan det end gaar saa er det et land, til hvilket alle de elementer, som blir fortrængt fra Central-Europa, kan søke hen, og det er *Sovjet-Rusland*. Hvis borgerklassen vil slaa arbeiderklassen ned med vaaben, kanoner og maskingeværer, saa vil arbeiderklas-

sen fra Rusland kunne erobre Central-Europa tilbake og utføre sin historiske mission.

Hele den borgerlige politik og det borgerlige aandsliv er i forfald. Saafremt menneskeheten vil leve er der bare en mulighet, nemlig den at arbeiderklassen redder menneskeheten saavel økonomisk som aandelig, og den opgave vil arbeiderklassen fylde. Siden 3 aar tilbake har arbeiderklassen en hær med bataljoner i alle land, en hær som stadig vokser — Den kommunistiske Internationale. Vi vet at Amsterdam-Internationalet har skylden for alt det som betyr død for arbeiderklassen. Den eneste kraft som kan redde arbeiderklassen er *Den kommunistiske Internationale*. Det Den kommunistiske Internationale i øieblikket motarbeider er enhver tendens som vil føre til at partierne blir smaa sektpartier. Den arbeider for at skape store kommunistiske massepartier, og situationen for at skape slike store massepartier er nu meget gunstig. Vi ser hvordan samlingen i massepartier gaar fremad i alle land, og det er foreningen av masserne som i øieblikket er Den kommunistiske Internationales hovedoppgave.

Det er med de varmeste ønsker for den norske arbeiderklasse jeg hilser dette landsmote. Det som er hovedoppgaven for Den kommunistiske Internationale er at Det norske parti skal gaa ut av dette landsmote mere styrket end nogen gang tidligere. Den kommunistiske Internationale ønsker det norske parti bevaret som et stort enhetlig kommunistisk parti.

Leve det enhetlige store norske arbeiderparti! Leve Den kommunistiske Internationale! Leve verdensrevolutionen!

Bucharins tale blev hilset med langvarig og sterkt bifald.

Derefter hilste

Lazar Schatskin

fra Ungdoms-Internationalen. Han uttalte de bedste ønsker om et godt resultat av landsmøtets forhandlinger og fortsatte:

De unge arbeidere lider i endnu høiere grad end de voksne under kapitalens offensiv. Men trods dette er de ikke nedtrykt eller motløse, men har optat kampen mot kapitalismens offensiv, krigsfares og fascismen. Vi er sikker paa at vi skal seire, fordi vi bedre end andre har forstaat at komme i kontakt med arbeiderungdommen gjennom vore bedriftsceller, og fordi vi har skapt en enhetlig ungdommens Internationale med sterk disiplin. For at befri arbeiderklassen maa enhetsfronten mellom de unge og de voksne arbeidere for enhver pris bevares. Ogsaa fra de 500,000 unge industriarbeidere og jordarbeidere som er organisert i det russiske ungdomsforbund, og som har staat sin prøve paa den røde front vil jeg overbringe en hilsen. Hvis nogen borgerlig journalist skulde fortælle dere et eventyr om at den russiske arbeiderklasse skulde ha gaat træt maa I ikke tro det. Den russiske arbeiderklasse og særlig ungdommen staar rede til nye kampe og erobrer sig for hver dag nye positioner, ny viden og ny styrke som maa til for helt at vinde seiren for kommunismen. Selv om det skulde vise sig at det vil gaa lang tid før Rusland faar hjælp av Vest-Europas arbeiderklasse, er vi sikker paa at den russiske arbeider-

derklasse vil seire, fordi den har ungdommen med sig.

Leve den kommunistiske arbeiderungdom! Leve kommunismen! Leve det norske kommunistiske arbeiderparti.

Repræsentanten for det bulgarske kommunistparti,

Kolarow.

som samtidig repræsenterer Internationalen, overbragte en hilsen fra vort broderparti i Bulgarien og uttalte:

Det kan synes som om Norge og Bulgarien, som er saavidt adskilt fra hinanden, ingen fælles berøringspunkter har, og dog er forholdene i mange retninger fuldstændig like. Likesom i Norge er bondeklassen, smaabrukerne, i flertal i Bulgarien. Vi vet at vi ikke kan gjøre nogen revolution uten i forening med de arbeidende bønder. Det gjælder derfor for os at finde de rette midler til at komme i kontakt og samarbeide med smaabrukerklassen. Dette har vi søkt at opnaa gjennom den enhetsfronttaktik som det bulgarske kommunistparti har fulgt med logisk konsekvens. Det bulgarske parti har 1500 lokalorganisationer og over 40,000 medlemmer. Det repræsenterer derfor er sterk politisk kraft med stor indflydelse saavel over arbeiderne som bondeklassen. Det er lykkedes os at løse organisationsproblemaene. Partiet er bygget op efter den demokratiske centralismes linjer, og styret har anledning til saa at si daglig at komme i direkte kontakt med de arbeidende masser. Dette har gjort det mulig for os stadig

at kunne tolke arbeidermassernes vilje. Partiet har ogsaa løst sin propagandistiske oppgave, idet partiets presse er den mest utbredte i landet. Literaturen er spredt saavel i by som paa land, og der er skapt et effektivt organisationsapparat. Ogsaa det faglige spørsmaal er løst, idet alle de faglige organisationer staar under kommunistisk indflydelse.

Partiet er imidlertid fuldt klar over at det ikke er mulig at seire uten kontakt med arbeiderbønderne. Den nuværende bonderegjering støtter sig ogsaa paa smaa-brukerne, men de utnyttes nu i storbøndernes interesse. Vi har 52 deputerte i parlamentet, og vort parti har faat tilslutning fra en fjerdedel av alle vælgere. Det er lykkedes os at ødelægge det socialdemokratiske parti og de reformistiske fagorganisationer. Socialdemokraterne har ingen fremtidsutsigter i Bulgarien, det har bare det kommunistiske parti.

Ogsaa paa det internationale omraade har det bulgarske parti været et foregangsparti. I den 2. Internationale stod partiet alltid paa venstre fløi. Det var ogsaa med og grundla den 3. Internationale. Det har alltid været klar over sin stilling og trofast mot Den kommunistiske Internationale. Det har ogsaa sat alt ind paa at styrke den.

Det bulgarske parti følger med den største interesse utviklingen av det norske parti og kongressens arbeide. Naar jeg bringer en hilsen fra det bulgarske parti, er det i forvissning om at den norske arbeiderklasse vil vite at finde veien frem til seier paa Den kommunistiske Internationales grund.

Leve den norske arbeiderklas-

se! Leve kommunismen! Leve verdensrevolutionen!

Hilsningstalernes række lørdag avsluttedes av

Fr. Strom,

som frembar en solidarisk hilsen paa det svenske kommunistpartis vegne.

Det svenske parti har — sa han — i den sidste tid kunnet glæde sig over ganske store fremskridt. Trods arbeidsløshet, trods alle vanskeligheter ved at holde sammen et litet kommunistisk parti i slike nedgangstider, har vi øket antallet av medlemmer og lokalforeninger. Det er ogsaa lykkedes os at gaa betydelig frem ved valgene i de sidste aar. Ved landtingsvalgene øket vi saaledes antallet av landtingsmænd med 100 pct. Ved kommunevalgene øket vi antallet av kommunistiske representanter fra 457 til 1054. Ogsaa paa de faglige kongresser har vi kunnet se vore kommunistiske fraksjoner begynde at vinde en indflydelse som de hittil ikke har hat. Paa den sidste landsorganisationens kongres, som bestod av 215 representanter, var kommunisternes antal 54, og av metalarbeiderforbundets 200 kongresdeltagere hadde kommunisterne 52 representanter. Paa næringsmiddelindustriarbeiderforbundets kongres hadde vi 37.

Partiet har ogsaa vundet i styrke ved at faa gjennomført den arbeidspligt som er ethvert kommunistisk partis ikke bare pligt men ogsaa ret. Vi har 430 celler i virksomhet og 942 fuldt utviklede arbeidsgrupper. Av partiets 12—13,000 medlemmer er de 6000 sta-

dig beskæftiget som partiarbeidere i fagorganisationerne, 2000 i avholdsorganisationerne, 1500 i Folkets hus' foretagender, arbejderbiblioteker o. l. og omtrent det samme procentantal har vi i andre massebevægelser.

Denne fremgang er det lykkedes os at vinde først og fremst derigjennem at vi har sat sigte paa gennemførelsen av enhetsfrontens parole, saaledes at vi ikke bare kjæmper for de kommunistiske principper, men ogsaa gjør os til talsmænd for hvert eneste dagskrav som angaar arbeiderklassen. Enhetsfrontparolen har ikke vundet gjenklang hos vore socialdemokrater, men motstanden har ikke skadet os, men tvertimot gavnet os. Derved er beskyldningen om at kommunisterne ønsker splittelse blit vendt tilbage mot socialdemokraterne. Overfor den socialdemokratiske regjeringspolitik har vi stillet os paa det standpunkt at vi har sagt til arbeiderne, at de skal passe paa at den socialdemokratiske regjering gennemfører hvad den har lovet i sit program. Vi har derved faat avsløret regjeringen og vist arbeiderklassen at den ikke vil vareta arbeiderklassens, men kapitalistklassens interesser, og derved har vi faat en udmerket platform til at bekjempe regjeringen. Vi sier at det er regjeringens fordømte pligt at bli staaende og opfylde sine løfter, men vi vet at den ikke kan gjennomføre arbeiderklassens frigjørelse. Gjennem denne taktik har det været mulig for partiet at vinde mange nye tilhængere.

Det svenske parti er et utpræget proletarisk parti. Der findes bare 5 eller 6 intellektuelle. Dette er en styrke i mange henseender,

fordi partiet derved bygger paa selve arbeiderklassens urkraft. For øieblikket har vi i Sverige en særlig haard kamp at føre i spidsen for de organiserte arbeidere mot lockoutherrerne og den organiserte kapitals offensiv. Arbeidsløsheten har paagaat i 2 aar. Rigtignok har den avtat endel, men endnu har vi 70—80,000 arbeidsløse. Desuten er 70,000 arbeidere kastet ut i lockout. Over 150,000 arbeidere befinner sig saaledes i den heftigste kamp. Hvad gjør den Brantingske socialdemokratiske regjering? Den kan ingenting gjøre. Kapitalismen regjerer og dikterer alt.

I Sverige har vi ikke hat slike indre stridigheter som dem I har hat i Norge. Vi har vistnok hat forbigaaende diskussioner, men ingen strid. Denne enighet har gjort det mulig for os at arbeide og at arbeide med fremgang. Naturligvis kan heller ikke vort parti altid være fri for indre stridigheter, men vi er alle besjælet av ønsket om at de under ingen omstændigheter maa lede til splittelse av partiet eller nogen frontstilling mot Internationalen.

Vi følger med stor interesse den norske partikamp. Vi haaber og vil ikke opgi haabet om at denne kongres vil evne at samle de stridende, og av Det norske arbeiderparti at skape en kampfør armé av kjæmpende kamerater. Vi kan ikke tænke os muligheten av at det friske kjernesunde norske parti ikke skulde holde sammen. En splittelse i en tid som nu, da vi staar overfor den samlede kapitalistklassens angrep, maner til samhold, til at se bort fra det uvæsentlige og søke at holde det norske parti samlet paa en klar revolutionær linje, saa det kan træffe

alle forberedelser for den slutkamp, som forestaar i Skandinavi-
en likesom i alle andre land.
Naar vi ser hvorledes klassekam-
pen skjærpes og borgerklassen ru-
ster sig i fascistisk aand, forstaar
vi at tiden kræver samling av alle
revolutionære elementer.

Jeg tror vi idag kan feire 5-
aarsdagen for dannelsen av den
russiske røde armé. Paa en mere
minderik dag kunde ikke den nor-
ske kongres sammentræ. Den rus-
siske røde armé er arbeidernes
haab over hele verden. Dersom vi
alle forener vore hænder om dette
sverd skal vi kunne redde arbeid-
erklassen og gjennomføre ver-
densrevolutionen.

Det svenske kommunistiske parti
ber om at faa uttale ønsket om
at det norske broderparti vil vite
at løse alle vanskeligheter og bro-
derlig samles for at kunne føre
den norske arbeiderklasse fremad
til nye kampe og nye seire, for at
hele den kommunistiske bevægelse
i Skandinavi- en i samarbeide
med Den kommunistiske Interna-
tionale skal kunne føre arbeider-
klassen en lykkeligere fremtid i
møte.

Samtlige talere hilstes med
vedvarende hjertelig bifald.

Partiets formand, *Stang*, tak-
ket de utenlandske kamerater for
deres gode ønsker og bad dem
bringe tilbake vor hilsen og tak
for det arbeide som var gjort baa-
de i krig og fred rundt om i lan-
dene. Vort parti har gjennomgaat
en rik utvikling fra det socialde-
mokratiske parti til et bevisst
kommunistisk parti. Han uttal-
te forvissningen om at denne ut-
vikling vilde fortsætte saa at Det
norske arbeiderparti enig og tro-
fast kunde fortsætte kampen for
kommunismens seier, og sluttet
med et: Leve Den kommunist-
iske Internationale! Leve Ung-
doms-Internationalen! Leve det
kjæmpende russiske parti! Leve
vore kjæmpende broderpartier i
alle land!

Forsamlingen sang derefter
staaende Internationalen.

Landsmøtets konstituering.

Fra samorganisationerne var
fremmøtt:

Ostfold fylke:

1. Oscar Torp
2. Kr. Henriksen
3. Emil Hult
4. Sigurd Hansen
5. Albert Johansen

Akershus fylke:

6. K. M. Nordanger
7. Gustav Andresen
8. Hilmar Brevig
9. Johan Bratvold
10. Emanuel Pedersen
- 10 a. Daniel Vikin
11. Peder Løve
12. Trygve Lie

13. Oscar Stav
14. Jakob Friis

Hedmark fylke:

15. Ottar Lie
16. Einar Lien
17. Johs. Borchgrevink
18. Karen Sørum
19. Botolf Haug
20. Ole J. Neegaard
21. K. Tonander
22. E Pettershagen

Vestopland:

23. Nils Ødegaard
24. Sigurd Solheim
25. Hjalmar Pedersen
26. Jul Mikalsen
27. Ole Skogli
28. H. Thomassen

Buskerud fylke:

29. Georg Braathen
30. Hans Torgersen
31. Karl O. Laugerud
32. O. K. Moen
33. Johan Pedersen
34. Mads Ringen
35. Ragnvald Nystrand
36. Nils Knudsen
37. A. Smedsrud
38. Caspara Torgersen
39. Sigv. Sylling
40. Anton Blomqvist
41. Arvid G. Hansen

Vestfold fylke:

42. Fred. W. Hansen
43. A. Kristensen
44. Chr. B. Larsen
45. E. Grønberg
46. Ole J. Olsen
47. Arthur J. Olsen

Telemark fylke:

48. Oscar Andersen
49. Karl S. Karlsen
50. Joh. A. Frantzèn
51. Joh. Magnussen
52. Aslak Selstø

Aust-Agder fylke:

53. Nils Stene
54. Ingvald Jacobsen

Vest-Agder fylke:

55. Asmund Kulien

Rogaland fylke:

56. Konrad Nordahl

Hordaland fylke:

57. Fru Anna Mathisen
58. D. M. Davidsen
59. Sverre Krogh

Sogn og Fjordane:

60. Joh. A. Skjelfjord
61. Kr. Modahl

Møre:

Romsdals kredsparti:

62. Birger Røtnes

Søndmøre arbeiderparti:

63. Karl Humblen

Nordmøre arbeiderparti:

64. Rudolf Kanestrøm

Sør-Trøndelag:

66. Olaf Kregnes
67. B. Gifstad
68. Johan Nilsen

69. Jens Galaaen
70. Ole O. Fremo
71. Haakon Hoff

Nord-Trøndelag:

Namdalen arbeiderparti:

72. Johan Skage

Ind-Trøndelagens arb. parti:

73. Johan Aalberg
74. Albert Moen
75. Olaf Tiller

Nordland: ..

Søndre Saltens kredsparti:

76. Alfred Skar
77. A. Moan

Vesteraalen kredsparti:

78. J. Gavlen

Nordre Saltens kredsparti:

- 78 b. Jeanette Olsen

Troms:

Senjen kredsparti: ..

79. Jørgen Rotvik

*Malangen og Lyngen kreds-
parti:*

81. Kr. Tønder.

Finmark fylke:

82. Johs. M. P. Ødegaard
83. Stortingsmand Bugge

Byerne: ..

Kongsvinger arbeiderparti:

86. Ingvald Bækken

Hamar arbeiderparti

87. Josef Thorbjørnsen

88. Kristian Bakken
89. S. Olstad

Drøbak arbeiderparti:

90. Carl Simonsen

Drammens arbeiderparti:

91. Kaspara Larsen
92. Nils Mortensen
93. Sverre Knudsen
94. Konrad Knutsen

Kongsberg arbeiderparti:

95. Ole J. Bakke

Kristiansands arbeiderparti:

96. Ole Øisang

Flekkfjord arbeiderparti:

97. Einar Røskeland

Stavanger arbeiderparti:

98. Johs. Johnsen
99. Bjarne Hindahl
100. B. Olsen-Hagen

Bergens arbeiderparti:

101. Fr. Bergmann
102. Kr. Meyer Heie
103. Georg Sørebo
104. Bjarne Takla
105. Daniel Fluge
106. Peder Furubotn
107. I. B. Aase

Aalesunds arbeiderparti:

108. Harald Thoresen

Kristiansunds arbeiderparti:

109. Jon Furseth
110. Nils Vikdal

Trondhjems arbeiderparti:

- 111. John Holden
- 112. K. O. Thornes
- 113. Lars Uglem
- 114. Hans Mallaug
- 115. John Husby
- 116. Gustav Sundby
- 117. Karl Tømmeraas
- 118. I. Skjølberg
- 119. Ivar Aarseth

Bodø arbeiderparti:

- 120. Johan Karlsen

Narvik arbeiderparti:

- 121. Hans Joh. Hansen

Tromsø arbeiderparti:

- 122. Gitta Jønson

Kristiania arbeiderparti:

- 123. Ingvald Rastad
- 124. Knut Eng
- 125. Charles Syvertsen
- 126. Edw. Mørk
- 127. Helga Karlsen
- 128. Einar Gerhardsen
- 129. Sigrid Syvertsen
- 130. Andreas Eide
- 131. Kr. Kristensen
- 132. Tallak Flaten
- 133. Auden Th. Baastad
- 134. Th. Kristiansen
- 135. Edv. Sjølander
- 136. Dagfinn Davidsen
- 137. Reidar Eriksen
- 138. Magnus Natland
- 139. Erik Næss
- 140. Albert Eberhardsen
- 141. Harald Sørli
- 142. Elias Volan
- 143. Erling Hofmo
- 144. Martinius Madsen
- 145. Kasper Dahl

- 146. Aksel Jakobsen
- 147. Thorbjørn Henriksen
- 148. Johan Schwingel
- 149. Eugen Johannesen
- 150. Oscar Karlsen
- 151. H. Syvertsen
- 152. E. E. Rudlang
- 153. Pontus Karlsen
- 154. O. Eiesland
- 155. Sigvald Karlsen
- 156. Vilhelm Pedersen
- 157. Markus Mathisen
- 158. H. Braaten
- 159. Tryggve Nilsen
- 160. Edv. Bull
- 161. Rolf Hofmo
- 162. Haakon Meyer
- 163. Øistein Martinsen
- 164. Gudrun Jakobsen
- 165. Alfred Vaatvik
- 166. Albert Hansen
- 167. S. Due
- 168. Martin Strandli
- 169. Louis Johannesen
- 170. A. Andresen
- 171. Martin Tranmæl
- 172. Henry Andersen
- 173. Emil Finnesand
- 174. Oscar Ripnes
- 175. Wilhelm Andersen
- 176. Harry Nilsen
- 177. Fritz Jensen
- 178. Harald Liljedahl
- 179. Hanna Adolfsen
- 180. Waldemar Nilsen
- 181. Erling Falck
- 182. Karl Nord
- 183. Alfred Gundersen
- 184. Claus Kristiansen
- 185. T. Abrahamsen
- 186. Aksel Lynne

Gudbrandsdalens arbeiderparti:

- 187. Lars Aasvestad

Mandal arbeiderparti

- 188. Louis Huggenak

Centralstyrets medlemmer:

Emil Stang
 Chr. H. Knudsen
 Thina Thorleifsen
 Halvard Olsen
 Ingvald Rastad
 Alfred Madsen
 Ole O. Lian
 Martin Tranmæl
 Olav Scheflo
 Knut Eng

Varamænd:

Harry Nilsen
 Hanna Adolfsen
 Einar Gerhardsen
 Sverre Johansen
 Elias Volan
 Jakob Friis

Landsstyrets medlemmer:

Jeanette Olsen
 Alfred Vaagnes
 Johan Aalberg
 Gustav Sundby
 Ivar Ertresvaag
 I. B. Aase
 Egede Nissen
 Ole Moen
 Eugène Olaussen
 Oscar Nilsen
 Ole Øisang
 Oscar Torp
 Ivar Rikheim
 Hans P. Haugli

Varamænd:

Ole Fremo
 Charles Søyland
 Anton Kristiansen
 Karl Bøthun
 Ottar Lie

Den kommunistiske Internationale:

N. Bucharin
 W. Kolarow
 Kobjetsky

*Den kommunistiske Ungdoms-
Internationale:*

Lazar Schatskin

Sveriges kommunistiske parti:

Zeta Høglund
 Fr. Strøm

*Arbeidernes faglige lands-
organisation:*

P. Aarøe
 J. Teigen

*Norges kommunistiske ung-
domsforbund:*

Alfred Trønsdal
 Arnfin Vik

Den komm. stortingsgruppe:

Olav Scheflo
 Kr. Kristensen
 Alfred Madsen
 Sverre Krogh
 I. B. Aase
 Eugène Olaussen
 Chr. Hornsrud
 Eiv. Reiersen
 Thor Lundtveit
 Albert Moen
 A. Moan
 Peter Bolstad
 Aldor Ingebrigtsen
 Kr. Tønder
 Th. Bugge
 Svend L. Skaardal
 Johan Nygaardsvold
 Lars Pedersen
 Olav Sæther
 Oscar Nilsen
 K. T. Sjøli
 Harald Langhelle
 Olav Steinnes
 Olav Løhre
 Sverre Støstad
 Egede Nissen

Fr. Monsen
Hans Johansen
Andreas Hanssen

Efter at navneopropet var foretatt meddelte formanden, at der var nedsat en fuldmagtskomite bestaaende av *Chr. H. Knudsen*, *Ingvald Rastad* og *Kr. Aune*.

Chr. H. Knudsen meddelte at fuldmagtskomiteen har gjennomgaat de indkomne fuldmagter og skal bemerke:

For Senjens kredspartier er der anmeldt 2 representanter. Imidlertid viser det sig at der for 4. kvartal 1922 er indbetalt kontingent for kun 204 medlemmer, og for de foregaaende kvartaler samme aar er medlemstallet endnu lavere. Ifølge lovene har kredspartiet ret til bare 1 representant.

Fuldmagtskomiteen indstiller paa at den ene representant, *Jørgen Rotvik*, gives representationsret, og den anden anmeldte representant, *furer Halvorsen*, gives adgang til at delta i landsmøtets forhandlinger uten stemmeret.

Søndre Saltens kredsparti skylder kontingent for 4. kvartal 1922. Da representanten, *Alfred Skar*, har garantert for beløpet, og bøkerne desuten viser at kredspartiet har været svært punktilig med indbetalingen av kontingenten, indstiller fuldmagtskomiteen paa at Søndre Saltens kredsparti gives representationsret paa landsmøtet.

Et par av organisationerne er ikke helt a jour med kontingentindbetalingen, men da der er truffet en ordning av centralstyret i møte 22. februar, indstiller fuldmagtskomiteen ogsaa disse fuldmagter til godkjendelse.

For et par andre fuldmagters vedkommende har fuldmagtskomiteen været i tvil om de anmeldte representanter er valgt av organisationen eller bare av styret. Da man imidlertid ikke har kunnet bringe dette paa det rene, indstilles ogsaa disse til godkjendelse.

Med de her anførte bemerkninger indstiller fuldmagtskomiteen enstemmig paa at de indkomne fuldmagter godkjendes.

Det blev oplyst at varamanden, *Rasmussen*, var møtt istedenfor *furer Halvorsen*. Fuldmagtskomiteens indstilling blev enstemmig godkjendt.

Formanden forela landsstyrets forslag til forretningsorden, og tilla: Landstyret har ment at der først burde tages en generaldebat om de paa tillægsgagsordenen opførte saker, partiet og Internationalen, enhetsfronten m. v. I den anledning foreslaes det at hver representant i denne debat gives adgang til at faa ordet to gange, første gang 30 minutter og anden gang 10 minutter.

Forslaget til forretningsorden blev enstemmig vedtatt.

Videre foreslog formanden:

Landsmøtet holdes for lukkede døre. Partimedlemmer har adgang til galleriet og partipressens journalister til salen. Meddelelser til telegrambyraerne besørages av generalsekretærene. Referater til partipressen leveres i forstaaelse med generalsekretærene.

Dette forslag blev enstemmig vedtatt.

Videre oplyste formanden, at centralstyret indstiller *Chr. Hilt* og *Bjarne Jullum* til landsmøtets generalsekretærer. Dette blev godkjendt.

Til ordstyrere foreslog landstyret enstemmig *Ole O. Lian* og

Halvard Olsen. Som tredje ordstyrer indstilledes med 12 mot 11 stemmer *Oscar Torp*. Mindretallet foreslog *Gustav Sundby*.

Harry Nilsen optok forslaget om Torp og anbefalte ham valgt, idet han understreket, at Torp var en dygtig dirigent og at det var et plus at han er arbeider.

K. O. Thornæs: Jeg vil anbefale at vi vælger Sundby som dirigent. Han er en meget gammel organisationsmand, tilfredsstillende den fordring at være arbeider og er idealet av en dirigent. Under behandlingen av de saker som staar paa dagsordenen trenger vi en mand med de egenskaper Sundby besidder.

Scheflo: Jeg hadde ventet at vi skulde vente med at slaas til vi kom til sakerne, men paa grund av indtrufne omstændigheter maa jeg holde paa forslaget om Sundby.

Oskar Stav mente, at man kunde undgaa strid om dette spørsmål ved at vælge fire dirigenter og optok forslag om at baade Torp og Sundby vælges.

Rastad: Torp har faat flertal baade i centralstyret og landsstyret, saa det er en litt eiendommelig logik *Scheflo* følger naar han vil at flertallet skal frafalde sit forslag. Torp har lang erfaring som dirigent, ogsaa naar det gjælder bevagede møter. Han er en fremragende dygtig dirigent.

Thornæs: Hvad vedkommer det saken at Torp har flertal i centralstyret og landsstyret naar det er medlemmerne som skal bestemme? (Munterhet.)

Der blev først votert over Stavs forslag, som blev forkastet.

Ved en alternativ votering mellem Torp og Sundby viste

det sig at der var avgit 121 stemmer paa Torp og 99 paa Sundby. Dette resultat kunde imidlertid ikke godtages, da der ikke var saa mange repræsentanter tilstede. Der maatte være feil fra tællernes side og man gik til skriftlig avstemning. Ved denne avstemning blev Sundby valgt med 91 stemmer. *Oscar Torp* fik 88.

De enstemmig indstillede, *Ole O. Lian* og *Halvard Olsen*, blev valgt mot 1 stemme.

Til sekretærer valgtes overensstemmende med landsstyrets indstilling *Bjarne Takla*, Bergen, *Alfred Skar*, Bodø, *Ivar Aarseth*, Trondhjem, og *Harald Liljedahl*, Kristiania.

Landsstyret foreslog at valgkomiteen skulde bestaa av følgende 12 medlemmer: *Ingvald Rastad*, *Torbjørn Henriksen*, *Kr. Kristensen*, Kristiania, *Trygve Lie*, *Oskar Stav*, Akershus, *E. Pettershagen*, Hedmark, *A. Blomkvist*, Buskerud, *O. Fremo*, Sør-Trøndelag, *K. Tommeraas*, Trondhjem, *Fr. Bergmann*, Bergen, *B. Olsen-Hagen*, Stavanger, og *Gitta Jønsson*, Tromsø. Forslaget blev enstemmig vedtat.

Til redaktionskomite valgtes enstemmig *Edv. Bull*, *Arvid Hansen*, *Stang*, *Scheflo*, *Torp* og *Tranmæl*.

Som reisefordelingskomite valgtes *Kr. Aune*, *Haakon Hoff*, og *Sigurd Holstad*.

Formanden foreslog de videre forhandlinger utsat til næste formiddag kl. 9. Dette forslag blev vedtat.

Martin Tranmæl anmodet alle repræsentanter som var enig i Kristiania-forslaget om at samles til en konferanse umiddelbart efter at møtet var hævet.

Olav Scheflo indkaldte alle som uten reservationer vil at partiet skal staa i Internationalen til et gruppemøte kl. 6.

Møtet hævet.

Søndag den 25. februar.

Formiddagsmøtet.

Dirigent: Ole O. Lian.

Møtetiden var fastsat til kl. 9, men møtet blev først aapnet kl. 9.45. Dirigenten henstillet til repræsentanterne at møte præcis.

Sekretær *Aune* refererte protokollen fra aapningsmøtet, som godkjendtes enstemmig.

Dirigenten meddelte, at følgende repræsentanter som ikke var tilstede ved navneopropet igaar nu var fremmøtt: Arthur Olsen, Horten, Kristian Modahl, Sogn og Fjordane, Laugerud og Nystrand, Buskerud, og Bækken, Kongsvinger.

Hilsener til landsmøtet.

Dirigenten refererte følgende hilsningstelegrammer:

Honningsvaag, 24. febr.
Husk enighet gjør sterk, splittelse bringer svakhet. Leve Den 3. Internationale.

Honningsvaag arbeiderparti.

Brønnøysund, 24. febr.

Vi hilser landsmøtet med ønsket om et godt resultat til gagn for kommunismen og Internationalen.

Brønnøysunds arbeiderparti.

Hammerfest, 24. febr.

Hammerfest arbeiderparti maa beklage ikke at kunne møte paa landsmøtet av økonomiske grunde. I haab om fortsat fremgang for arbeiderklassens store sak henstilles til landsmøtet at yde bidrag til agitation til vor landsdel samt fastholdes kravet om repræsentant i landsstyret for Finmark. Som saadanne nævnes Gustav Engedahl, Hammerfest, og Hans Moen, Kirkenes.

Med kommunistisk hilsen
Hammerfest arbeiderparti

Berge,
formand.

Det norske arbeiderpartis stilling til Den kommunistiske Internationale.

Man gik derefter over til at behandle spørgsmaalet om Det norske arbeiderpartis stilling til Den kommunistiske Internationale og i forbindelse hermed partiets parlamentariske arbeide, stillingen til voldgiftsloven og stillingen til enhetsfronten,

Dirigenten meddelte, at der

vilde bli holdt indledningsforedrag av Martin Tranmæl og Olav Scheflo.

Martin Tranmæl:

Partifæller! Der foreligger i forbindelse med denne sak et kompleks av spørsmål, dels av indre

politisk art, dels spørsmål som tangerer partiets forhold til Den kommunistiske Internationale. De indre-politiske spørsmål er væsentlig vor parlamentariske taktik, voldgiftsloven, kriseprogrammet og enhetsfronten, og de internationale spørsmål brevet fra det utvidede eksekutivkomiteemøte i sommer, brevet efter eksekutivkomiteens møte i september og beslutningerne paa den 4. verdenskongres.

Det kan synes som om disse spørsmål er vidt forskjellige, men i grunden er der sammenheng mellem dem. Vi faar derfor se paa hvad de indebærer og trække vore slutninger.

Jeg skal se paa spørsmålene i kronologisk orden og belyse de taktiske og principielle uoverensstemmelser som er tilstede for at bringe klarhet og størst mulig ensartethet. Det tjener ikke til noget at dække over motsætningerne.

Diskussionen begyndte egentlig i april ifjor. Det første spørsmål som vakte diskussion var den parlamentariske taktik, og særlig stortingsgruppens stilling til regjeringen under trontalen. Paa partiets tidligere landsmøter har der været enighet om den parlamentariske taktik. Og sidste landsmøte vedtok ingen forandring heri. Under sidste trontaledebat kom der imidlertid frem en ny tone, og det gjælder da at komme til klarhet over om den er rigtig.

I den taktikuttalelse som blev vedtat paa partiets landsmøte i 1919 heter det bl. a.:

«I sin parlamentariske virksomhet søker partiet at klargjøre de socialistiske synsmaater, at svække kapitalistklassens politiske magt, at støtte og fremme arbeidernes revolu-

tionære kamp og den sociale nydannelse. Landsmøtet uttaler, at samarbeidet ved regjeringdannelser eller forhandlinger om et saadant samarbeide ikke maa finde sted. Stortingsgruppen skal ved forslag og votering saa ofte dertil er anledning og ihvertfaldt under hver trontaledebat fastslaa partiets stilling til regjeringen. Partiet holder sig adgangen aapen til at proklamere valgstreik og stortingsmands-streik for at slaa tilbake eventuelle angrep paa erhvervede rettigheter eller for at vinde nye.»

Det var denne beslutning vi gik til valg paa.

Imidlertid traadte landsstyret sammen den 14. januar 1922 og stortinget var netop traadt sammen saa det var nødvendig at ta stilling til vor parlamentariske taktik.

Landsstyret vedtok da følgende beslutning med hensyn til gruppens stilling til regjeringen:

Landsstyret uttaler under henvisning til landsmøtets beslutning av 1919:

«Den kommunistiske stortingsgruppe staar i motsætningsforhold til enhver borgerlig regjering. Den kan derfor ikke støtte den nuværende regjering, men gruppen bør ikke være bundet til at fremsætte mistillidsforslag under trontaledebatten. Beslutning om der bør fremsættes mistillidsvotum avgjøres av centralstyret overensstemmende med partiets love.»

Som det fremgaar herav har landsstyret ikke vedtat nogen væsentlig forandring i vor parlamentariske taktik. Den eneste ændring er at det ikke fastholdt kravet om at der skulde stilles mistillidsvotum. Derimot understrekes motsætningsforholdet til enhver borgerlig regjering og det

overlates centralstyret at træffe beslutning om der skulde fremsættes forslag til mistillidsvotum. Der blev imidlertid ikke noget møte i centralstyret til behandling av denne sak og jeg skal ikke komme ind paa hvis feil det var. Det blev under diskussionen fremholdt, at gruppen vilde staa sterkere om et mistillidsforslag til regjeringen blev fremsat i forbindelse med en stor sak.

Under trontaledebatten holdt Scheflo det første foredrag, og her fremkom den nye tone. I hele sit indlæg rettet Scheflo et voldsomt angrep paa høre og det var naturligvis alle enige i, men han undlot at angripe venstre. Netop fordi der ikke fremsattes noget mistillidsforslag hadde det været naturlig om partiets motsætningsforhold til venstre ogsaa var blit understreket i debatten. Det kunde være fristende at fremkomme med citater i denne forbindelse. Ikke dette om de egtefødte barn, det kan paa en vis forsvares, men Scheflo gjør endog opmerksom paa at den tid kan komme da man maa slaa vakt om stortinget mot de kapitalistiske magter utenfor stortinget.

Den som trak de egentlige konsekvenser av Scheflos uttalelser var gruppens viceformand, Hornsrud, som allerede tidligere har været tilhænger av minister-socialismen. Hornsrud fandt støtte for sin opfatning i Scheflos uttalelser.

Overfor streikende arbeidere har en regjering Gunnar Knudsen, en regjering Otto B. Halvorsen, ja ogsaa en regjering Otto Blehr optraadt paa akkurat samme maate. Det er en falsk illusion at tro at de borgerlige regjeringer optrær forskjellig her. Kapitalistklassen

kan være vel fornøiet med Otto Blehr som statsminister, men det kan ikke arbeiderklassen være. Det gik ogsaa slik under debatten at Five kunde optræ og betegne kommunisterne som pyntelige folk. En trontaledebatt som foreløp saaledes for en kommunistisk gruppe er ikke noget lovende. Det var bare Sæter som gav uttrykk for de gamle, kjendte toner. Men hvad skedde? Jo efterpaa er det Sæter som tages i skole i gruppen og ikke de andre. Man vil kanske spørre: Hvor var centralstyret? Det var imidlertid centralstyret og landsstyret som paa forhaand hadde fattet beslutninger som gruppen ikke bøiet sig for, og under debatten kunde jo centralstyret ikke gripe ind.

Vi maa være klar over at der her foreligger et nyt syn paa parlamentarismen og vi faar derfor avgjøre hvad der skal være fremtidens linje. Scheflo foretar sig ikke noget uten at han har en mening med det, og der er ogsaa senere fremkommet andre ting som viser, at det er linje i dette. Vi har Ræstads interpellation. Her bidrog vi til at forene en av venstres og høires førere og trak interpellationen tilbake paa en maate som var svækkende for os. Dernæst hadde vi voldgiftsloven. Hvis man ønsket en voldgiftslov ifjor burde det ligget nær at ta forslag om dette op paa landsmøtet. Hvis saken var blit tat op paa landsmøtet ifjor vilde partiet ha kunnet ta spørsmålet op og avgjort det alene. Saken blev reist i centralstyret, hvad der selvfølgelig var rigtig, men den blev ogsaa reist i stortinggruppen. Centralstyrets flertal utalte sig mot voldgiftsloven, og jeg fik i opdrag som partiets representant i sekretariatet

at bekjæmpe loven. Men der var andre centralstyremedlemmer — Schefflo og Halvard Olsen — som var fanatiske motstandere av centralstyrets beslutning, og som derfor bekjæmpet partiets standpunkt. Partiet kunde ikke ta ansvaret for at stemme for loven og skjøt avgjørelsen over til landsorganisationen. Det fandt ikke at kunne ta ansvaret for at fremtvinge en økonomisk konflikt paa trods av fagorganisationen. Partiets medlemmer var saa indenfor denne med paa at fremtvinge voldgiftsloven.

Dette viser en ny vurdering av de økonomiske kræfter og en overvurdering av det politiske arbeide. Resultatet var kanskje blit daarligere uten loven, men *klassen* vilde ha staat bedre. Det er en feil at vike undav ved en slik anledning som den vi hadde ifjor vaar.

Under behandlingen av bank- og skattesaker hadde vi ogsaa en sterk følelse av at vi stod overfor noget nyt og fremmed, men her var partiet med og traf avgjørelsen.

Kriseprogrammet maa sees under samme synsvinkel. Det blev dog vedtat av partistyret som saaledes har ansvaret for det. Svakheten ved kriseprogrammet var at det ikke var klart og enkelt nok. Det var imidlertid ikke selve kriseprogrammet, men dets utnyttelse man reagerte mot. Utnyttelsen viste nemlig en underkjendelse av industriarbeidernes organisation. Vi er alle for at partiet skal vinde landarbeiderne, skogsarbeiderne og fiskerne, men under diskussionen om kriseprogrammet saa man tydelige forsøk paa at svække industriarbeidernes — fagorganisationens — stilling. Og det

er dog de som maa være kjernen i et kommunistisk parti.

Dernæst kommer vi ind paa de spørsmål som er reist av Internationalen. Man forstod ogsaa hos os selve tanken i enhetsfronten, men motsætningerne opstod da det gjaldt spørsmålet om den nationale tilpasning av enhetsfronten. Vi har et stort parti som staar i samarbeide med Arbeidernes faglige landsorganisation. Derved staar vort parti i organisationsmessig samarbeide med hele den organiserte arbeiderklasse i dette land. Utenfor vort parti staar omtrent ingen organiserte arbeidere. De høiresocialistiske arbeidere finder vi i fagorganisationen, saa ved vort partis samarbeide med fagorganisationen har vi indflydelse paa hele arbeiderklassen. Vi hadde derfor ingen interesse av at være med paa en tillem্পning av enhetsfronten som vilde føre til anerkjendelse av det socialdemokratiske parti — en anerkjendelse som dette parti imidlertid hadde bruk for. Naar det derimot forelaa konkrete saker var forholdet et andet. Det som laa til grund for de synsmaater som førtes ifjor gik ut paa en forflatning av partiets synsmaater for at faa tak i masserne. Senere er enhetsfronten bragt i anvendelse under ordførervalgene og naar det gjaldt demonstrationen mot besættelsen av Ruhr, men da var det ingen motsætningsforhold indenfor vort parti. Det er ikke enhetsfront at gaa til samarbeide med høiresocialister og syndikalister *uten program*, men naar vi stod overfor konkrete spørsmål var stillingen en anden. Den stilling centralstyret flertallet her har indtat er konsekvent og riktig.

Det næste spørsmål som kom

op var de saakaldte samlingsartikler i «Social-Demokraten». De vakte ikke strid blandt arbeiderne, men der blev søkt at lægge noget andet i artiklerne end hvad de indeholdt. Det var «Social-Demokraten» om at gjøre at faa vite hvor langt høiresocialisterne vilde gaa, men dette blev forkludret ved at man forsøkte at misbruke artiklerne mot «Social-Demokraten».

De sidste teser fra Internationalen gaar ut paa at gjøre det kommunistiske parti til et masseparti. Vi er glad for hvert medlem vi faar ind i rækkerne og hvis det kommunistiske parti skal bli et virkelig masseparti maa det ta de bedste arbeidere fra de høiresocialistiske partier. Der findes ogsaa her i landet arbeidere som ikke er forskjellige fra os her, særlig i Østfold, som vi maa kunne vinde fra høiresocialisterne. Det vil styrke vort parti. Det har aldrig været tale om at forene vort parti med det høiresocialistiske parti. Samlings-artiklerne gik ut paa at styrke vort partis stilling.

Det var aabenbart allerede i høst at det gjaldt at reise en sterk opinion mot centralstyre-flertallet og «Social-Demokraten» og de som samlet sig om vore synsmaater. Og det var paatagelig at angrepene stammet fra samme kilde. Saa har vi K. J.-spørsmålet. Her «slog man paa sjækerne, men mente mærra.» K. J. er ikke noget stort spørsmåal, men fordi K. J. er en dygtig journalist har han betydning for vort parti. Han skriver altid under signatur og det er ingen som tar det han skriver som uttrykk for partiets opfatning, det staar for hans egen regning. Men der var dem i partiet

som hadde bruk for K. J.s artikler og saa fik vi kampagnen. Det var en systematisk agitation som blev reist og den kulminerte i septemberbrevet fra eksekutiven.

Av alle de dokumenter vi har faat fra Internationalen er septemberbrevet det mindst begrunnet. Det maatte opfattes, ikke alene som Internationalens syn, men som en partitagen i vor indre strid, og maatte bidra til at skape endnu større uoverensstemmelser. Saa fremkom der artikler om at Internationalen var i fare. Disse artikler kunde bare svække Internationalens stilling hos os og forberede brudd med Internationalen. Det var tale om at jeg skulde være medlem av delegationen til verdenskongressen, og jeg er bli angrepet for at jeg ikke reiste. Naar jeg ikke ønsket at reise var det av flere grunde — dels septemberbrevet, dels arbeide her hjemme. Efterat jeg i septemberbrevet uten nogensomhelst forutgaaende undersøkelse var bli karakterisert paa den maate som der skedde, kunde jeg ikke møte som partiets representant med nogen autoritet. Og jeg mener at vore representanter paa verdenskongressen skal representere *partiet* og ikke enkelt-personer. Dernæst kom at vi hadde en række saker herhjemme, organisationsspørsmålet stod foran sin avsluttende forberedelse i landsorganisationen, kommunevalget stod for døren og vi hadde mange andre aktuelle og viktige saker. Dette var grundene, hvorfor jeg ikke ønsket at reise til Moskva.

Det var ganske naturlig at vi som medlemmer av Zimmerwald sluttet os til den 3. Internationale da den blev dannet. Men vor tilslutning til den skedde ikke be-

tingelsesløst, men betingelsesvis. Derfor sa vi i 1919 at vi tok endel forbehold. Det var paa dette grundlag vi meldte os ind, og det var paa det grundlag vi bekræftet vor indtræden i 1920.

I den indstilling som forelaa for sidste landsmøte og som blev vedtat av dette er det nærmere utformet paa hvilket grundlag landsmøtet vedtok beslutningerne paa den 2. kongres. Vi fik anledning til at beholde vort kollektive medlemsskap og vor uttalelse om forholdet til fagbevægelsen blev forelagt Sinoviev som erklærte sig fuldt ut enig med centralstyrets flertal.

Vore præmisses — de saakaldte reservationer — blev godtat av landsmøtet. Jeg hørte at partiets formand uttalte en beklagelse over de forbehold vort parti har tat. Hvis Stang hadde kommet med disse beklagelser paa forrige landsmøte er det ikke saa sikkert at vi hadde gaat saa smertefrit gjennom tesedebatten. Den indstilling som vi forela for sidste landsmøte var en faktisk forutsætning for vort fortsatte medlemsskap i Internationalen. Derom forelaa der ingen delte meninger mellem repræsentanterne paa landsmøtet.

Beslutningerne paa den 3. verdenskongres vakte ikke synderlig strid. Vi burde ha behandlet disse beslutninger men det landsmøte som var berammet til behandling av dem blev utsat efter paalæg av Internationalen.

Vi fik ingen forhaandsmeddelelse om de spørsmål som skulde behandles paa det utvidede eksekutivmøte. Hvis vi hadde faat det vilde vi ha sendt en fyldigere delegation dengang. Og der vilde paa forhaand ha været foretat en

nøiagtig prøvelse av de saker som skulde op. Dette er ogsaa uttryk for den nye centralistiske aand, den aand som gaar ut paa at man ikke gir sig av med at undersøke sakerne før man er med paa at træffe beslutninger i meget viktige spørsmål.

Det var ingen som ønsket eller hadde tanke paa brudd med den 3. Internationale før den 4. verdenskongres' beslutninger forelaa. De beskyldninger som før den tid fremkom var aldeles grundløse. De som reiste denne agitation var selv med at skape en irritation og gjorde derved sit til at forberede det som indtraf senere.

Det som karakteriserer den 4. verdenskongres' beslutninger er den utvidede centralisme. At der virkelig er kommet noget nyt her fremgik av Sinovievs tale ved kongressens avslutning, av Eberleins tale og av Ernst Meyers artikler. Nu skal eksekutivkomiteens medlemmer ikke utsees av de nationale partier men vælges av kongressen og i statutterne paalægges det repræsentanterne ikke at komme til kongressen med bundne mandater. Den 5. verdenskongres vil gaa videre — det kan man være sikker paa — hvis der ikke reises en kraftig protest mot den stramme centralisme. Det er givet at vi staar overfor nye spørsmål. Dette er oppe og saa i andre land. Vort svenske broderpartis landsstyre har saaledes med 13 mot 2 stemmer vedtat en uttalelse som gaar i samme retning som den vi har fremlagt. Vi har her i landet allerede faat føle den sterke centralisering av magten. Vi kunde nu ha været kommet et halvt aar paa vei mot omlægningen av vort partis orga-

nisation, dersom vi hadde faat landsmøte i høst. Partiets centralstyre er svakt, desværre, derfor hadde det av flere partimæssige grunde været nødvendig at holde landsmøtet. Beslutningen om at utsætte dette blev fattet uten at der var konferert med os paa forhaand og uten begrundelse. Paa verdenskongressen blev der tat op en række spørsmål, saaledes en appel fra Halvard Olsen, uten at den var sendt ind gennem partiet. Paa samme maate blev der fattet beslutning i K. J.-saken, en beslutning som bidrog til at vanskeliggjøre en løsning av partistriden. Vi bad om at faa en delegation hit efter verdenskongressen, men det fik vi ikke. Hadde vi faat det vilde meget være vundet. Det viste sig ogsaa da Radek var her, at der kunde opnaaes et kompromis som har skapt ro. Vi ser ogsaa centralismen i beslutningen om at der i «Mot Dag»s redaktion skal vælges en kontrol-redaktør i forstaaelse med eksekutivkomiteen. Paa et møte i Trondhjem trak jeg konsekvensen av denne beslutning, og pekte paa hvilken rolle denne beslutning vilde spille overfor vore større partiaviser, men man vilde ikke høre tale om de lokale konsekvenser her.

Siden nytaar har vi i centralstyret hat tilstede et par repræsentanter for eksekutivkomiteen. Vi har ikke noget imot at eksekutivkomiteen er representert i vort centralstyre, men *maaten* hvorpaa dette skedde denne gang er anderledes end tidligere. Det skulde ha været konferert med centralstyret paa forhaand om denne representation, men man har bare sendt et par mand som er tilstede og som, naar de anser

det nødvendig, griper ind i centralstyrets behandling av sakerne. Man faar en følelse av at man sitter under administration.

Det er disse nye centralistiske tendenser i forbindelse med den opportunistiske politik og forholdet til fagbevægelsen som foranlediget centralstyrets flertal til at fatte sin beslutning av 21. december. I denne beslutning uttales det, at vi efter beslutningerne paa den 4. kongres ikke kan bli staaende i Internationalen, men vi anerkjender den fremdeles som den eneste politiske Arbeider-Internationale som Det norske arbeiderparti vil samarbeide med, og Internationalens grundsætninger anerkjendes helt og fuldt som rettesnor for partiets politik.

Dette betyr ikke brudd med Internationalen, men en organisationsmæssig omgruppering som vil gjøre vort partis stilling friere og styrke partiet.

Spørsmålet om vi vil staa i et andet organisationsmæssig forhold til Internationalen er spørsmål som kan behandles, men det var ikke mulig at behandle dette mellem jul og nytaar. Der blev reist en pogram-stemming som umuliggjorde enhver saklig diskussion.

Centralstyreflertallet fremla paa landsstyrets møte i januar en indstilling, hvori det nærmere begrundet den beslutning som det fattet 21. december. Av de uttalelser Radek fremkom med i dette landsstyremøte fremgik det tydelig, at vi ikke kan staa i Internationalen paa de samme betingelser som vi vedtok i 1921. Der foreligger derfor en ny situation paa dette landsmøte.

Der var vistnok ingen av centralstyrets flertal som fandt Ra-

deks erklæring helt tilfredsstillende, men slik som diskussionen var før omkring nytaarstid var der en fare for at partiet skulde sprænges. Hensynet til vaarens kampe virket ogsaa derhen at vi stemte for. Der ligger en væsentlig garanti i Radeks erklæring idet han uttaler, at avgjørelserne først skal træffes efter omhyggelig studering av meningsdivergenserne. Deri ligger en stor betryggelse. Det som har svækket Internationalen mest er kanske de meddelelser som er gaat underhaanden, som har ført til at Internationalen er spillet ut i indre spørmaal. Dette skulde vi være garantert mot eft. Radeks erklæring i landsstyret.

Centralstyrets flertal har ikke dermed øvrit sin mening, men det søker at komme til enighet av hensyn til partiet. Det stillet som forutsætning herfor at partiet kunde opretholde sidste landsmøtes beslutning om den demokratiske centralisme. Denne forutsætning blev tiltraadt av 5 av landsstyrets medlemmer slik at stillingen blev 12 mot 12. Paa den ene side stod de som betingelsesløst sluttet sig til Radeks forslag, paa den anden side de som betingelsesvis sluttet sig til.

Der blev ogsaa enighet i spørmaalet om den norske resolution. Hovedspørmaalet er det individuelle medlemsskap. Da Internationalen stillet dette som en uavviselig betingelse bøiet alle sig for det. Radek gav ogsaa her forsikring om at dersom der trængtes længere tid til gjennomførelsen vilde Internationalen indrømme det. I dette som i de andre av disse spørmaal er der heller ikke senere reist indvendinger fra noget hold inden flertallet.

De andre saker: K. J., «Mot Dag» osv. er underordnede spørmaal, hvor der blev opnaadd kompromis, og det var godt at disse mindre saker blev bragt ut av verden fordi de ofte kan vokse til store stridsspørmaal.

De indstillinger landsstyret fremlægger er naturligvis ikke bindende før landsmøtet har godkjendt dem gjennom sine avgjørelser. Hvad vi kan slaa fast er, at der ikke paa noget møte er optat forslag som gaar mot landsstyrets enstemmige indstillinger. Det samme gjælder i pressen. Men naturligvis er tilslutningen til landsstyrets indstilling blit git paa forskjellige præmisses. Enhet er ikke det samme som enighet. Overfor den store avgjørelse: spørmaalet om medlemsskapet i Internationalen og den norske representasjon er det enstemmighet. Det som er kommet til senere og som gaar videre er Kristianiaforslaget. Det er et forslag som er begrundet i de forskjellige opfatninger som er tilstede. Det tar sigte paa at dra frem de aktuelle spørmaal som er oppe. Vi har tesaerne og vi har forslaget til principuttalelse fra landsstyret, men Kristianiaforslaget tar sigte paa de aktuelle spørmaal.

I Kristianiaforslagets punkt 1 slaaes det fast at tyngdepunktet i bevegelsen skal ligge i de økonomiske organisationer. Alle erklærer sig teoretisk enig heri. Men naar man tænker paa hvorledes den økonomiske kamp er kommet i bakgrunden i den sidste tid er det nødvendig at der sies fra. Partiets medlemmer maa selv være med at bygge op sin organisation. De nye samfundsorganer som maa til under gjennombruddet til et arbeiderstyret samfund maa for-

beredes. Punkt 1 er premisserne for forslaget punkt 2, som gir uttrykk for den samme opfatning som er uttrykt i de parlamentariske teser av 1920. Vor gruppe i stortinget skal ta op agitationen for vore saker og stille forslag som klargjør partiets vilje. Et væsentlig spørsmål for os er at det parlamentariske arbeide underlægges den organisasjonsmessige linje. Derfor tar vi avstand fra den opportunistiske manøvrepolitikk. Manøvrepolitikk er naturligvis nødvendig, men *opportunistisk* manøvrepolitikk er utilladelig for en kommunistisk parlamentsgruppe. Det er sagt at vi skal splitte de andre. Hvilken splittelse har stortinggruppen formaadd at faa istand? Det eneste positive som foreligger er voldgiftsloven, hvor vi slog ind paa venstres linje. I bankspørsmålet, taldspørsmålet osv. har høire og venstre staat enige.

Hovedoppgaven for os er at paa vise motsætningsforholdet mellem os og de borgerlige partier, slik at vi trækker smaakaarsfolket bort baade fra høire og venstre. Det vil være en virkelig styrkelse av vort parti. Derfor er det uriktig at si at det er en væsensforskjel mellem venstre og høire. De er reaktionære i bund og grund begge to. Om vi kommer op i en storstreik til vaaren tror da nogen at Blehrs regjering vil optræ anderledes end en høireregjering. Fastslaar vi først at venstre er bedre end høire vil det bidra til at smaakaarsfolket holder fast ved venstre og hindre dem fra at slutte sig til os.

Der foreligger i dette spørsmål et forslag fra mindretallet, men det gaar ikke ind paa selve saken. Er man enig i den politikk

som er ført faar man si fra. I det sidste har vor stortinggruppe ført en skjærpet taktikk ogsaa overfor venstre, men her gjælder det om ogsaa at trække linjerne op for fremtiden.

Vi staar nu overfor omlægning av organisasjonsformen til individuelt medlemskap. Det gjælder da at faa fastslaat hvor bestemmelsesretten skal ligge. Vi fastslaar i punkt 3 at den skal ligge hos medlemmerne. Nu bygger partiet paa fagforeningerne. Dette forhold vil forandres ved overgangen til individuelt medlemskap og vi har derfor fundet det nødvendig at fastslaa at ledelsen ikke skal ligge hos intellektuelle eller halvintellektuelle. Der er nemlig en fare for at disse halvstuderte som skriver og snakker folk i svime kan faa den avgjørende indflydelse. Ledelsen maa kontrolleres av medlemmerne. Partiet maa derfor bygge paa tillid — ikke paa lydighet. Den jernhaarde disiplin kan føre til kadaverdisiplin. Det er en ny verden vi her møter og den kan bli en fare for hele den revolutionære bevægelse. Det princip vi her vil ha fastslaat vil vi ogsaa ha gjort gjældende i forholdet til Internationalen. I spørsmålet om medlemskapet i Internationalen og verdenskongressens beslutninger er der enstemmighet. Men til sommeren skal Internationalens kongres holdes og derfor maa vi ta spørsmålet op om vor stilling til en videre utvikling av centralismen. Vi er enig om at Internationalens magt bør være absolut hvor det gjælder internationale spørsmål og det samme gjælder nationale spørsmål, som peker ut over det nationale partis ramme. Men hvis Internationalen skal

blande sig ind i rent indre spørsmål vil det bare skape unødige irritation og utrydde det selvstyre som er absolut nødvendig for de nationale partier. Vi vil ogsaa arbejde for at de nationale partier selv skal faa vælge sine repræsentanter i eksekutivkomiteen.

Paa sidste landsmøde valgte vi vor mand i eksekutivkomiteen. Vi burde ogsaa kunne gjøre det nu. Centralstyret vilde helst ikke ha uttalt sig om saken, men overlatt det til landsmøtet. Men da vi fik besked fra delegationen om at valget skulde foretages av kongressen og gik ut fra at det maatte vælges en mand som kunde bo i Moskva foreslog vi Haakon Meyer som repræsentant og Alfr. Madsen som varamand. Hadde vi staat frit vilde vi kanske heller ha foreslaat Madsen som har en længer fortid i partiet og som staar i bredere kontakt med store arbeidermasser. Naar vi ikke foreslog Schefflo, saa var det ikke fordi vi personlig hadde noget mot ham, men fordi vi mente det hadde betydning at centralstyrets flertal var repræsentert i E. K. Og vi trodde ogsaa at E. K. ønsket dette. Kongressen vilde imidlertid ikke akseptere Meyer som repræsentant, og heller ikke Madsen, den tok Schefflo. Dette er en utvikling som er farlig og vi bør vække motion om at faa tilbake den gamle ordning.

Endelig er det stillingen til fagbevægelsen. Paa sidste landsmøde vedtok vi en beslutning hvori det fastsloges at forholdet mellom fagbevægelsen og partiet skulde være bygget paa tillid og likestillethet. Partiet bør ikke opkaste sig til overhersker over fagbevægelsen. At gjøre sekretariatet til en partiinstans er farlig baa-

de for partiet og for fagbevægelsen. I E. K.s brev heter det at alle partimedlemmer skal være fagorganiserte, men desuten at de i alle spørsmål skal handle efter partiets direktiver uten dog at bryte den faglige disiplin. Dette er betænkelig, naar man vet at der i partistyret ogsaa sitter ikke fagorganiserte.

Under diskussionen om Kristiania-forslaget er der fra motparten først blit fremlagt en uttalelse som senere er trukket tilbake og desuten et motforslag, men det kom paa et meget sent stadium. Det er beklagelig at der ikke er stillet et utformet motforslag fra mindretallet. Der maa jo tages standpunkt. Det har været sagt at Kristiania-forslaget stammer fra grumsede kilder, som vil ha brudd med Internationalen. Det faktiske forhold er at det er vedtat i Kristiania arbeiderpartis repræsentantskap, som er en arbeiderforsamling likesom denne. Til trods for at motparten ikke har villet diskutere forslaget, viser det sig av valgene til landsmøtet at der er et flertal bak det utover landet, og likeledes av fraksjonsmøtet her igaar, at der er et flertal for forslaget paa landsmøtet.

Paa de møter vi har hat har jeg mest snakket om de indrepolitiske forhold, mens Schefflo væsentlig har talt om det russiske partis erfaringer. Det kan naturligvis være nyttig, men en ting har det russiske parti alltid forstaat, nemlig at indrette sig efter de givne forhold til enhver tid, og det bør ogsaa vi lære.

Det som imidlertid er det viktigste er den aandsetning, som er kommet frem i denne strid. Paa den ene side staar vi som bygger paa medlemmerne, paa den anden

side dem, som vil organisere partiet ovenfra centralistisk, som holder paa kirketugten og fordømmelsespolitikken. Naar alle kommunistiske partier utenom de russiske staar svakt, skyldes det sikkert i første række *metoderne*. De socialdemokratiske partier er store, men de er kolosser paa lerfötter. Naar de kommunistiske partier er svake, skyldes det den aand som herhjemme er mest levendegjort ved redaktøren av partiets tidskrift, Arvid Hansen. Jeg tror mindretallet har været litt letsindig her. Mange av dem har ikke villlet diskutere sakerne, men de kommer nok til engang at havne i opposition mot kirketugten, og da vil de bli møtt med sine egne vaaben: ingen uro i partiet!

Jeg vil henstille til repræsentanterne at dømme om det som skiller og la det faa uttryk i en votering. Paa den ene side har vi dem som vil ha et saa saa stort parti som mulig, og derfor vil ha en stram taktik. Paa den anden side dem som legger hovedvegten paa at skape et ensartet kommunistisk parti, et litet parti, hvor manøvre-taktikken naturligvis spiller den største rolle. Der staar her to opfatninger mot hverande. De som er enige i Kristiania-forslaget og samtidig vil stille sig helt loyal paa landsstyrets grund bør stemme for dette. Skulde der mot formodning ikke bli flertal for Kristiania-forslaget, forbeholder vi os at opta punkt 2 som motsætning til landsstyrets mindretals indstilling om den parlamentariske taktik.

Det tror jeg vi alle bør være enige om, at det at dække over motsætningerne ved enstemmige beslutninger er værre end alt. For de beslutninger som fattes bøier vi os naturligvis alle, men vi skal

ikke trække skindfælden over hodet og late som om der ingen motsætninger er. Vi maa skape mulighet for enhet *efter* landsmøtet derved at landsmøtet sier fra om sit syn paa saken. Det gjælder ikke her for eller imot partiet, for eller imot Internationalen, men for eller imot de saker som foreligger til avgjørelse.

Trammæls foredrag blev hilst med langvarig bifald.

Efter en kvart times pause blev ordet git til

Olav Scheflo:

Jeg kan ikke andet end beklage at der allerede ved landsmøtets begyndelse blir dannet fraktioner, og jeg vil be medlemmerne glemme de møter de deltok i i gaar, se bort fra fraktionsindpiskningen og dømme som selvstændige landsmøtedeltagere.

Naar vi skal tale om hvilken beslutning som har gavnet partiet mest i de sidste aar, tror jeg vi skal være enige om at det er beslutningen om at melde os ind i Den 3. Internationale og at vi akcepterte tesaerne fra Internationals 2. kongres. Ingen beslutninger har været til saa stor nytte som disse i partiets historie.

Vi har praktisk erfaring for hvorledes det har gaat de partier som har fattet beslutninger i motsat retning. I Tyskland var der et parti som i mangt lignet sterkt paa vort. Det stod som et sympatiserende led av den kommunistiske Internationale. Men da den 2. kongres fastsatte de 21 betingelser, erklærte dette parti sig mot vedtagelsen av dem. Det sa, at vi vil fortsætte at være et revolutio-

nært parti som som staar sympatisk overfor den kommunistiske Internationale, men det vilde bevare fuld bevægelsesfrihet og ta sine reservationer. Da dette ikke blev opfyldt gik Det uafhængige socialistiske parti i Tyskland ut av den kommunistiske verdensbevægelse. Det trodde selv at beslutningen vilde gjøre partiet til et stort masseparti. Men det gik som Sinovjev hadde sagt, det blev opslukt av Scheidemännerne.

De franske socialister brøt ogsaa med Den kommunistiske Internationale. Idag spiller de ikke længer nogen rolle. Paa samme maate gik det med Serrati. Bruddet med Internationalen reducirte hans parti fra 150,000 til 20,000 medlemmer. For at redde stumperne kom han tilbake til Internationalen.

Der er ingen tvil om at det vilde ha gaat vort parti paa akkurat samme maate om vi hadde brutt med Internationalen. Vi vilde ha ophørt at være et revolutionært parti og mistet tilliden hos den bedste del av arbeiderklassen. Medlemskapet i Internationalen er derfor et aktivum av den største værd for partiet. Men den logiske konsekvens herav er at vi skal sætte pris paa dette medlemskap, fare varsomt frem og ikke drive partiet ind paa en linje, hvor medlemskapet i Internationalen stadig blir et aapent spørsmål. Vi maa paa dette landsmøte vedta beslutninger som definitivt fastslaar dette.

Men da kan vi ikke samtidig vedta betingelser og reservationer. I indstillingen fra flertallet er der regnet op en række betingelser, og flertallet vil at vi skal staa i Internationalen paa grundlag av disse betingelser. Hvad vil det si?

Hvis en av betingelserne brytes forbeholder vi os at ta spørsmålet om medlemskapet i Internationalen op paa ny. Betingelser faar nemlig først betydning hvis de overholdes eller brytes.

Jeg tror det er riktig likesom Tranmæl derefter at gjennemgaa partistriden i kronologisk rækkefølge.

Begyndelsen til striden er vel stortingsgruppens optræden i stortinget. Naar man vil bedømme den, bør man først danne sig et billede av hvordan stillingen var i Norge ved begyndelsen av aaret ifjor. Der var indtraadt en væsensforandring fra tilstanden i 1916, 1917 og 1918 og 1919. Dengang var stillingen slik at arbeiderklassen kunde stille meget vidt-rækkende krav. Ingen hadde vovet at motsætte sig det. Helt anderledes var stillingen i 1922. Istedetfor en række seire hadde arbeiderklassen oplevet to meget alvorlige, skjæbnesvangre nederlag: først jernbanestreiken og saa storstreiken.

Det blev rigtignok fremstillet slik, særlig i «Social-Demokraten» at streiken ikke var noget nederlag. Der blev addert og subtrahert og fundet ut at sjøfolkene ved den hadde vundet saa og saa mange øre. Men med den slags matematik kommer man ikke sandheten meget nær. Den bitre historiske sandhet var, at arbeidsgiverne og særlig borgerklassen her i byen gik triumferende ut av storstreiken. I forbindelse med streiken indtraf der ogsaa ting som øket bitterheten hos arbeiderne.

Naturligvis maatte dette præge den kommunistiske gruppes taktik. Hadde vi seiret i jernbanestreiken og storstreiken vilde ikke det nye ha håndt, men det motsatte.

Jeg har været med og knæsat den taktiske linje, at drive borgerpartierne sammen i en blok. Jeg var ogsaa med og utformet det forslag som fastslog at stortingsgruppen skulde være forpligtet til at fremsætte mistillidsforslag til enhver borgerlig regering. Men jeg er ikke den eneste som er gaat fra denne opfatning. Landsstyret besluttet *enstemmig* at gruppen ikke skulde være bundet til at fremsætte mistillidsforslag mot venstre-regeringen. Hvorledes var stillingen dengang? Forholdet var at vi hadde en stortingsgruppe som vitterlig ikke var revolutionær, som vitterlig fislet med den borgerlige regering. Det var derfor nødvendig at ha en slik beslutning ut fra den betragtning at det var bedre at en gruppe Buen fældet en regering i utide end at den skulde ha et smuthul, som grundlag for en støtte av regjeringen. Men det er ganske uholdbart nu at trække frem en beslutning som dengang var nødvendig og gjøre den til et princip.

Det var naturlig at vi spurte: Har vi interesse av at fælde ministeriet Blehr? Det kan sies at der ingen forskjel er paa ministeriet Halvorsen og ministeriet Blehr. Selv med fare for at bli stemplet som en meget moderat mand maa jeg si at jeg tror der er forskjel. Jeg vilde være en feig usling hvis jeg for at tækkes visse radikale elementer undlot at si min mening. Tranmæl har selv indrømmet at høre og venstre repræsenterer forskjellige lag av befolkningen og da kan de nødvendigvis ikke være det samme. Der er selvsagt ikke tvil om, at hvis vi stod overfor en revolutionær situation og skulde kjæmpe med borgerklassen om magten, saa vilde Blehr søke at

slaa os ned i samme grad som Halvorsen. Men den situation stod vi ikke overfor i 1922. Det var tvertimot kapitalistklassen som stod i begrep med en voldsom offensiv mot arbeiderklassen, og vi hadde ikke kræfter til at opta kampen. I en tid da kapitalistklassen staa færdig til at slaa ned paa arbeiderne er et mellemparti som vakler mellem de forskjellige befolkningslags interesser mindre farlig end det parti som i et og alt lyster den mest utprægede storkapitals ordre.

Det sies, at dette er «nye tanker». Jeg vil si, at der er ingen fortjeneste at paaberope bestemmelser fra en tid da vi kjæmpet for frit skolemateriel og sykepleien i beskatningen nu da kampen staa om ganske andre ting. Det var ikke farlig den gang at jage høre og venstre sammen i en flok. Buen gjorde en fortjenstfuld gjerning den gang da han stod i kamp med Kringen og Hornsrud og til stadighet gjentok i «Ny Tid» at der ingen forskjel var mellem høre og venstre. Det var rigtig gjort. Hvis vi kunde drive høre og venstre sammen den gang vilde vi nemlig faa det reformvenlige smaaborgerskap med os. Men hvis vi nu lægger an paa samme taktik vil stillingen bli en ganske anden. Enighet gjør sterk gjælder ogsaa for borgerlige partier. Det er ingen tilfældighet at Ameln stadig fremholder nødvendigheten av en borgerlig blok. Ameln er ingen stor politikker, men her har han den rigtige tæft. Den dag de borgerlige partier stod sammen i en blok var de ikke sauer længer, da fik de horn paa. En borgerlig samling vilde ogsaa evne at trække til sig smaaborgerne. Hvorfor trækkes nu store masser av smaaborgerne

til os? Er det av kjærlighet til Den 3. Internationale eller av forståelse for socialismen? Nei. Det er fordi de føler at vi er sterke. Staar vi svakt i det ryker småborgerskapet over til kapitalistene. Hvis vi derfor skal slaa fast at vi skal isolere os og si, at alle de andre er av samme ulla kan vi oppgi tanken om at gjøre revolution her i landet.

Landsstyret — som delvis har været kritiseret av Tranmæl — har ialfald fattet nogen gode beslutninger, bl. a. den at vi ikke skulde styrte ministeriet Blehr. Hvis vi hadde optraadt slik som Tranmæl finder det rigtig, vilde Blehr selvfølgelig ha sagt: Dere er finke gutter til at snakke, men værsgod, kom med et forslag, som gir uttrykk for deres mistillid! Blehr er nemlig en dreven gammel politiker, og der maa være en viss sammenheng mellem premisser og konklusion.

Jeg skal forsøke til næste stortingsvalg at arbeide for at faa dig ind paa stortinget, Tranmæl. Naar du har holdt din jomfrutale, antar jeg at det ogsaa kunde lykkes for mig at finde «linjer» og «toner» som det gik an at kritisere. (Munterhet.) Trods det meningsløse forhold at stortingsgruppen har været angrepet av hovedorganet, saa tror jeg stillingen er den at gruppen ikke staa saa aller værst utover landet.

Tranmæl sier, at jeg har været en fanatisk tilhænger av voldgiftsloven. Jeg har aldrig været fanatiker og aller mindst hvor det gjelder voldgiftsloven. Jeg var straks klar over at hvis vi fik flertal for vort standpunkt med hensyn til voldgiftsloven vilde det være værst for os selv. For os

personlig vilde det været bedst om landsorganisationen og partiet hadde paalagt os at stemme mot voldgiftsloven. Vi vilde nemlig ha faat ret i vort syn. Nu blottet vi os overfor de motstandere som systematisk har søkt at fremstille os som reformister og høiresocialister.

Naar arbeiderne faar tænkt sig litt om i denne sak vil de sikkert ogsaa forstaa at det hverken var jeg, Olaussen eller Krogh som var de avgjørende i dette spørsmål. Tranmæl sier, at representantskapet ikke stod frit, men ingen av os spilte nogen avgjørende rolle der. Det var de faktiske opplysninger som spilte en rolle og de gikk ut paa, at det var 20 fagforbund som hadde erklært, at de ikke kunde føre nogen kamp. Mit standpunkt var at vi skulde ta loven for et aar naar der ikke var utsigt til at kunne føre kamp, men saasnt organisationerne igjen var istand til at kjæmpe skulde vi stemme mot loven. Da jeg kom til Rjukan og talte med arbeiderne der, fortalte de, at alle mand undtagen 4—5 hadde været for voldgiftsloven. Paa Rjukan vidste nemlig arbeiderne at om de ikke fikk voldgiftsloven hadde de kanskje maattet ta en 5 maaneders lockout. Nu staa arbeiderne paa Rjukan paa ytterste høire fløi — ja jeg skulde kanskje ikke benytte en slik betegnelse. (Munterhet.) Men la os likevel si det. Naar de nu har tatt dette standpunkt tyder det paa at de har faat kamplysten igjen, men det skyldes kanskje netop den kjendsgjærning at de fikk voldgiftsloven og undgik en 5 maaneders lockout ifjor.

Dernæst har vi Ræstad-interpellationen, men den er egentlig ikke noget at komme ind paa. Naar det

derimot sies, at vi har leflet med venstre vil jeg si: Man skal ikke snakke om strikke i hængt mands hus. Jeg tror at gjærdet er lave-re mellem venstre og Tranmæl end mellem venstre og os Moskva-mænd — Myklegardsfarerne som vi er kaldt.

Enhetsfronten var et vanskelig spørsmål for os. Istedetfor at faa enhetsfront i Norge holdt vi til at begynde med paa at splitte os paa den. Kristiania arbeidersamfund som er blit en ren resolutions-fabrik, vedtok som man vil huske en resolution mot «samrøring». Hvad sa ikke Tranmæl i sine samlingsartikler. Det er nødvendig at samle arbeiderne, sa han. Det er altsaa endel arbeidere ogsaa hos høiresocialisterne. Vi kan ikke komme bort fra det faktum — selv om det er et beklagelig faktum at høiresocialisterne fik 80,000 stemmer ved valget. Det gaar ikke an at benegte at en stor del av disse er arbeidere. Det viktigste er imidlertid at hvis vort parti driver en intrasigent politikk vil arbeiderne tro at vi er mot samling av arbeiderne og det vil bevirke at det høiresocialistiske parti vil samle flere arbeidere. Det viktigste er at vi vil mest mulig samling av arbeiderklassen, men ikke samrøring. I et interview i «Ny Tid» i Trondhjem gav Tranmæl uttrykk for at vi vilde ha tilbake de bedste av høiresocialisternes førere. Jeg sier: Hvis nogen av dem kommer av egen drift saa skal vi se paa dem. Men vi skal ikke foreta noget positivt for at lokke dem til os. Der er mange av dem som ønsker at komme tilbake til os, for de forstaar at de gaar politisk i hundene. Der er mange av dem som for at komme tilbake til os sluker nær sagt alt, ja til og

med «vaaben i haand». Men de stiller en betingelse — slik som Ousland svarte paa Tranmæls artikler — at vi skal gaa ut av Internationalen. Ousland var litt for fordringsfuld. De vil nok ogsaa gaa med paa at vi skal staa i Internationalen — med forbehold.

De 21 betingelser hadde alle til hensigt at hindre en invasjon av høiresocialister. Paa forrige landsmøte blev det sagt, at man gjerne kunde vedta 42 betingelser hvis det var nødvendig for at holde høiresocialisterne ute. At gaa den motsatte retning, at begynde at avstumpe disse betingelser med alle slags forbehold og reservationer er yderst betænkelig.

Det første brev som kom fra Internationalen ifjor gav reprimande baade til Tranmæl og til mig og stortingsgruppen. Jeg tænkte at jeg skulde reise til Moskva for at forsvare min stilling, men det lot sig ikke gjøre. Imidlertid fik jeg ordre fra partiet om at reise til Moskva, og jeg er ikke saa stor en mand at jeg kan negte at etterkomme en ordre fra partiet. Da jeg kom til Moskva hadde eksekutivkomiteens medlemmer allerede læst Tranmæls samlingsartikler, og saa at der vilde reise sig en strid i Norge. Og de vilde skrive et brev til det norske parti. Under møtet i eksekutivkomiteen henstillet jeg at man ikke skulde sende dette brev, men det blev gjort allikevel. K. J. er en spurv og man skal ikke skyte spurve med kanoner. Jeg tror at de fleste er stort set enige i det som stod i brevet, men det vakte allikevel en storm da det kom. Vi som forsvarte Internationalen blev kaldt konstabler og lignende. Der blev stadig sagt, at det var ingen som hadde tanke paa brud, men

samtidig blev det stadig væk mindet om at vi var gaat ind i Internationalen paa visse betingelser. Hvorfor mindet man stadig om disse betingelser, hvis det ikke var med tanke paa brud eller omgruppering? Det rigtigste hadde været at Trammæl hadde reist til Moskva. Vi valgte baade Bull og Trammæl. Bull kunde vel ikke, men Trammæl vilde ikke. Fra Moskva sendte vi telegram paa telegram med anmodning til ham om at komme. Det er ikke den ringeste tvil om at parti-striden vilde ha faat et ganske andet gunstig forløp om Trammæl var kommet til Moskva. Jeg sier ikke dette for at dra de andre repræsentanters dygtighet i tvil. Men Trammæl er en ganske anden ledende skikkelse i vort parti og han kan som saadan i en given situation optræ paa vegne av en retning i partiet. Ved argumentationer lykkedes det os i Moskva at faa delegationen til at stemme for den norske resolution, men da vi kom hjem løp repræsentanterne fra det de hadde været med paa derborte. Hvis Trammæl hadde været i Moskva og sat sit navn under den resolution, saa vilde han ikke ha gaat fra det.

Med hensyn til verdenskongressenes forløp saa vil jeg si, at med undtagelse av det norske parti er alle de andre partier som fik sine stridsspørsmål avgjort av kongressen stort set fornøiet. Det franske parti undgik en splittelse og det italienske og det tsjekkoslovakiske parti undgik ved verdenskongressens indgripen meget vanskeligere indre stridigheter.

Alle disse partiers medlemmer er, naar jeg undtar enkelte intellektuelle som Frossard, tilfreds med verdenskongressen.

Da Torp kom hjem fra kongres-

sen blev han interviewet av «Social-Demokraten» og han uttalte, at der nu var indført en ny praksis, selv tillidsmændene skulde nu kunne vælges av Internationalen. Slik begyndte det og slik fortsatte det. Dette blev tonen i «Social-Demokraten» og i centralstyret. Naar vi sa, at man vel maatte skjønne at Internationalen ikke var blit sindssvak, blev det svart, at det vi sa bare var fortolkninger og bortforklaringer. I centralstyret behandlet vi det franske og det italienske og andre spørsmål som kongressen hadde fattet beslutning om, bare det norske spørsmål var det ikke mulig at faa op til drøftelse i centralstyret. Men saa en vakker dag kom de 7 centralestyremedlemmer med sit forslag. Det var et historisk centralstyremøte, og dere kan være glad for at dere ikke var tilstede der. Centralstyrets mindretal mente at man skulde vente med at votere indtil man hadde tat saken op til realitetsbehandling, men det vilde flertallet ikke høre paa. Endog Vegheims forslag om at man skulde vente til eksekutivkomiteens repræsentanter var kommet tilstede blev nedstemt. Flertallets forslag blev vedtat som man vil huske med 7 mot 3 stemmer. Efter at denne beslutning var fattet mente Stang og jeg at man skulde vente med offentliggjørelsen av denne beslutning, men selv det blev nedstemt med 8 mot 2 stemmer. Jeg ventet nok et forslag i den retning men *dette* forslag hadde jeg ikke ventet. Og hvorfor? Jo jeg trodde at folk som spesielt Rastad, Trammæl, Eng og Gerhardsen var bedre underrettet. Det blev sagt, at et forslag som dette aldrig vilde bli vedtat av de norske arbeidere. Hadde de hat den kontakt med ar-

beiderne som de burde hat vilde de aldrig ha fremkommet med et saadant forslag. Man kan ikke fremsætte et hvilket som helst forslag. Hvis et centralstyremedlem f. eks. fremkommer med et forslag om at det kommunistiske parti skal slutte sig sammen med det høiresocialistiske saa bør et saadant forslag ikke alene nedvoteres men det bør heller ikke offentliggøres. For offentliggørelsen av et saadant forslag vil gi vand paa møllen for dem som ønsker at forvirre begreperne.

Forslaget av 21. december har skadet partiet paa mange maater. Ved dette forslag har 7 medlemmer av centralstyret git den indrømmelse overfor høiresocialistene, at hvis vort parti blir staaende i Internationalen saa mister det noget av sin uavhengighet. Og den samme indrømmelse har de gjort overfor høirepressen som stadig maser om at vi staaer under Moskvass diktatur, og overfor dem som føler ubehag ved at være sammen med os.

De 7 medlemmer av centralstyret vilde gjøre vort parti en stor tjeneste hvis de ikke alene tok tilbake forslaget men ogsaa tok tilbake begrundelsen, og sa, at det som er sagt i forslaget om at vort parti ved at staa i Internationalen har mistet noget av sin selvstændighet ikke er riktig.

Tranmæl sier, at der blev reist en pogrom-stemming, hvad betyr det? Pogrom er et ord fra Russland. Det er betegnelsen for det at reise de mest sjofle instinkter hos befolkningen i visse lag for at utnytte dem mot jøderne. Men var det denslags indignation som gjenspeilet sig i den norske arbeiderklasse. Nei, det var de bevisste arbeideres bedste følelser som den-

gang kom i oprør. (Det er hørt.) Jeg vet ikke om Radek er jøde. Det har absolut ingen betydning for os kommunister om Radek er jøde. (Nei, nei!) Radek være saa meget ghetto-jøde han være vill, han har dog ved sin optræden i landsstyret vundet en stilling i den norske arbeiderklasses bevissthet som de herrer Falk og Meyer aldrig vil vinde. Han har i gjerning vist, at det ikke er Internationalens oppgave at avskalle arbeider-elementer fra partiet, men at bevare partiet som et stort og kraftig kommunistisk masseparti.

Det kan være at enkelte er paavirket av de evindelige slagord om orientalere osv., men jeg tror at arbeiderne er mere paavirket av den kjendsgjerning, at da partistriden var paa det skarpeste her hos os, da sendte Internationalen en av sine bedste representanter hit, og han skapte ved sin optræden enhet. Jeg er sikker paa at 99 pct. av denne forsamling den gang landsstyrets indstilling forelaa var enige i at den beslutning landsstyret hadde fattet var den heldigste. Men der var dem som ikke var tilfreds, en kanskje to procent var mere misfornøiet end nogensinde før, og de satte saa igang den agitation vi har set.

Landsstyret henstillet til de som deltok i partistriden at være varssomme i behandlingen av det internationale spørsmaal. Uttalelsen hadde sin adresse specielt til Bull — det var ingen i tvil om. Tranmæl stemte for dette forslag. Derfor forbauser det os at Tranmæl like etterpaa lot Bull reise partistriden paany. Tranmæl burde ha forelagt dette for centralstyret før han slap Bull løs. Jeg har den tro, at om Tranmæl hadde forelagt dette for centralstyret, saa vilde

centralstyret ha git ham det gode raad ikke at slippe Bull løs.

Det er i den senere strid særlig et spørsmål som jeg tror vi maa hefte os litt ved, men jeg vet ikke om det bør optages paa landsmøtet til avgjørelse. Det er spørsmålet om partiets forhold til fagbevægelsen. Ifølge tesoerne er partiet forpligtet til at fylde fagbevægelsen med kommunismens aand. Jeg sammenligner den kommunistiske gruppe i sekretariatet med den kommunistiske gruppe i stortinget. Likesaa sikkert som de kommunistiske repræsentanter i stortinget skal optræ samlet i stortinget, likesaa sikkert skal de gjøre det i sekretariatet. Men hvad har vi set? I spørsmålet om den faglige Internationale har fem av kommunisterne i sekretariatet antydnet et forslag hvorefter kongressen skal anbefale tilslutning til Den røde faglige Internationale, sende saken til uravstemning i avdelingerne og overlate den endelige avgjørelse til repræsentantskapet. Men dette forslag stemte fem andre partifæller i sekretariatet imot og fremsatte et andet forslag som jeg tror vil bli vedtatt paa kongressen. Det vil utsætte avgjørelsen, men det blir vedtatt fordi dette forslag stemmer ogsaa høiresocialistene for. Skal vi alt-saa oppleve at Tranmæl—Lian skal seire over Volan—Halvard Olsen ved hjelp av høiresocialistene? Vilde ikke det være til skade for kommunismen i Norge? (Jo!) Vi reiste dette spørsmål i landsstyret fordi vi ikke rolig kunde se paa at kommunisterne i sekretariatet bekjæmpet hverandre i fiendens paasyn.

Tranmæl beklaget at eksekutiven sendte folk til Norge uten at konferere med centralstyret. Skal

eksekutiven ikke kunne fatte beslutning om hvem den skal sende til de nationale partier? Skal de nationale partier baade bestemme hvem der skal være medlemmer av eksekutiven og hvem eksekutiven skal sende til de nationale partier? I landsstyret fremsatte en repræsentant forslag om at man skulde henstille til de ti kommunister i sekretariatet at bli enige om et fællesforslag og saa forelægge spørsmålet for landsstyret, naar de hadde forslaget færdig. Dette blev forkastet, og der blev vedtatt en platonisk henstilling om at holde en fælleskonferanse. Dette forslag blev fremsatt av Madsen. Jeg tror ikke at det blir noget av en saadan fælleskonferanse. Jeg henstiller at man ikke tar saken op paa landsmøtet. Alle er enige om at beklage at man ikke staar enige indenfor sekretariatet, men Tranmæl har erklært, at om der skulde bli fattet en beslutning saa kan han ikke bøie sig. Og jeg vil da si, at jeg betragter et brud mellem Tranmæl og os for en saa alvorlig ting at vi, hvis det er en samvittighetssak for ham, skal ta os den tid at vente med indmeldelsen i Den røde faglige Internationale. Det bedste vilde imidlertid ha været om Tranmæl hadde kunnet gaa med paa at landsmøtet fattet beslutning i denne sak og at alle medlemmer derefter bøiet sig for landsmøtets beslutning.

Kristiania-forslaget indeholder mange sætninger som enhver maa være enig i. Men det er virkelig ikke nogen fordel ved forslaget. For i og med at der fremsættes denslags sætninger til votering maa det være meningen at bruke disse sætninger mot nogen. Det er da ikke nødvendig at beslutte at arbeidernes frigjørelse skal væ-

re arbeidernes eget verk. Det er 80 aar siden vi fik vite det. Men naar forslaget motiveres med at der er tendenser til byraakratisme osv. kan jeg ikke gaa med paa forslaget. Vi vet jo at for at arbeiderklassens kraefter skal bli bestemmende, villende kraefter maa der skapes et virkelig kommunistisk parti. Og det er derom striden staaar. Skal vi ha et løst sammensat parti? Det er uholdbare tilstande i partiforeningerne nu. Da jeg for kort tid siden diskuterte partistriden i en fagforening sat en av de mest kjendte høiresocialister og brisket sig paa første bänk i salen, og ikke nok med det, men han kastet sig ind i debatten paa Tranmæls side. Skal vi endnu ikke være færdige med den slags gjenfærd.

Det vi vil ha er et parti som helt ut representerer arbeiderklassen. De fleste arbeidere er av instinkt velvillig stemt overfor kommunismen. Det gjælder bare at de faar den rigtig forklaret og ikke paa en haanlig og overlegen maate. En arbeider er absolut noget ganske andet end en intellektuel. Om en intellektuel vil melde sig ind i det russiske kommunistparti, saa kommer han ikke ind. Det gjør derimot en arbeider, selv om han kanskje ikke kan hverken skrive eller læse. For arbeiderne har en stor fordel framfor de intellektuelle, og det er at de med sit liv er med i klassekampen. Enten arbeideren læser eller ikke læser, maa han være med i klassekampen. Til den lærde mand sier vi: Du har en stor fordel ved at du er lærd, men hvis du vil bruke din kerdom til angrep paa Internationalen, saa vil vi ikke ha noget med dig at gjøre. Vi bør gjøre alt for at faa kundskapsrike folk ind i par-

tiet, men deri er jeg enig med Kristiania-forslaget: la os ikke bli diktert av dem.

Det vilde ha været en meget betænkelig affære, om vi hadde faat landsmøtet i september. Vi vet hvem som dengang var tænkt til at indta ledende stillinger i partiet. Vi var i september ikke moden for at faa et landsmøte. De andre var dengang saa sterke, at vi vilde være blit slaat ned med haard haand. Nu er vi saa jevnbyrdige, at vi kan snakkes ved. Jeg er enig med Tranmæl, at det skal være for eller mot Kristiania-forslaget. Men det er ikke det eneste vi skal gjøre her paa landsmøtet. Hvis vi taper gjør vi krav paa at bli repræsentert i centralstyret, og jeg tror ogsaa, at de andre vil betænke sig paa ikke at ta del i partiets ledelse. Der er tusener av opgaver vi kan arbeide med i fællesskap. Paa de saakaldte menige medlemmer i partiet er der sandelig ikke saa stor forskjel, og jeg tror, at et stort flertal her paa landsmøtet vil si, at de tidligere fraksjoner skal være repræsentert i centralstyret, og deres mandat skal være at arbeide sig sammen. Vi maa komme tilbake til det gamle forhold, da vi i centralstyret drøftet alle saker fordomsfrit og fattet vore beslutninger efter bedste overbevisning.

Jeg vil anbefale landsstyret skal godkjende de beslutninger som blev fattet paa den 3. og 4. kongres. La os faa væk den pæl i kjødet, som heter betingelser. Vi skal vise Internationalen størst mulig tillid, for vi vil ha en sterk Internationale. Jo mere tillid Internationalen faar, desto sterkere blir den. Fordi vi ser klart, har vi tillid til Internationalen.

Scheflos tale blev mottat med sterkt bifald.

Efterat dirigenten — Lian — hadde referert talerlisten, som viste at 15 talere var indtegnet, tok man middagspause.

**Eftermiddagsmøtet søndag den
25. februar.**

Dirigent Halvard Olsen.

Eftermiddagsmøtet blev aapnet kl. 4 $\frac{1}{2}$.

Dirigenten refererte følgende hilsningstelegram:

Sveriges kommunistiske ungdom ventér en beslutning om enighet om Internationales. Ned med al opportunisme og ukklarhet! De skandinaviske arbeidere i enig kamp for kommunismen.

Norrbottens distrikt av Sveriges komm. ungdomsforbund.

Debatten om partiets forhold til Internationales blev aapnet av

Bucharin:

Eders parti skal her træffe avgjørelsen i spørsmal av den største betydning ikke bare for det norske parti, men for hele den internationale arbeiderbevægelse. Rigtignok er det saa at vor internationale organisation er saa sterk at om et parti blir ødelagt, saa har det ingen avgjørende betydning, men samtidig kan det ikke bestrides at en uheldig utvikling i et enkelt av Internationales partier ogsaa vil bety et stort saar for den kommunistiske Internationale.

Vor tid er saaledes at en katastrofe i et land ogsaa nødvendigvis har virkninger i andre land. Vi vet f. eks. at der i Italien for

en tid siden var en glimrende revolutionær situation. Nu er stillingen en anden. Vort parti er nu under fascismens knyttnæve. 3000 av partiets mest aktive medlemmer er enten dræpt eller kastet i fængsel. De seratister som besluttet at gaa sammen med det kommunistiske parti blir likeledes slaat ned av regjeringspolitiet. Grunden til den ændrede situation er sikkert i første rækken, at det italienske socialistparti gjorde den meget store feil at det negtet at skille ut reformisterne.

Det kan hende at stillingen her i Norge for øieblikket er mere idyllisk. Det er dog bare en relativ sandhet. Ogsaa her forestaar store kampe, men partiet nyder endnu i øieblikket fordelene av resterne av den borgerlige frihet. Kanske i større utstrækning end i det øvrige Europa. Vi vet dog at dette bare er et forbigaaende fænomen. Kapitalisterne vil her som overalt gaa til stadig sterkere offensiv. Hvis ikke arbeiderne derfor bereder sig paa kampen som vil komme, vil de komme til at staa overfor samme utvikling som i Italien.

Symptomerne er de samme i alle land. Det har været sagt at vi først og fremst skulde lære av vore nationale erfaringer. Det viser sig imidlertid at de borgerlige klasser har lært av erfaringerne fra andre land i høiere grad end arbeiderne. Under Kerenski-tiden kunde f. eks. kommunisterne i Rusland frit faa drive sin agitation og foreta opbyggingen av vort militærapparat. Denne kjendsgjerning har borgerklassen drat nytte av i andre land. I Tyskland gik derfor borgerklassen allerede i revolutionens første stadium til

Landsmøtets utenlandske gjester.

Staaende fra venstre: Kobetzky, Fr. Strom, Kolarow, Schatskin, Z. Høglund. Sittende: Bucharin.

at slaa ned arbeiderklassen og drøpe eller fængsle vore bedste kamerater. Belært av erfaringen fra andre land satte de provokatorer i virksomhet, utnyttet socialdemokraterne og skaffet sig agenter i arbeiderorganisationen.

Hvad var Levi andet end et agentur for borgerklassen indenfor arbeiderorganisationen? Det var derfor en fortjenstfuld gjerning av den kommunistiske Internationale at den i tide rev masken av hans ansigt og saaledes reddet det tyske kommunistparti. Samtidig som borgerklassen har forstaat at slaa ned paa de revolutionære arbeidere har den git socialdemokraterne som var mot revolutionen frihet til at optræ.

Hvad Norge angaar er det sikkert at store kampe forestaar ogsaa her. De vil tvinges frem av selve utviklingen. Derfor gjælder det for arbeiderklassen at staa sammen. Fuldstændig enhet i arbeiderorganisationerne er nødvendig. Hvis ikke arbeiderklassen skal bli beseiret. (Bifald.)

Det kan kanskje synes at være et optimistisk syn, men al erfaring viser os at hvis først en splittelse opstaar har man ingen garanti for at ikke utviklingen vil gaa samme vei som i Italien. Vi ser de fascistiske tendenser stadig bli tydeligere. Skulde de norske organisationer splittes, vil derfor hele den norske arbeiderklasse staa i en farlig situation. Meget avhænger derfor av den beslutning som fattes av dette landsmøte. Hvorledes utviklingen skal bli avhænger i første række av dere selv.

Hvori bestaar nu faren i det norske parti? Jeg stiller mig helt solidarisk med kamerat Tranmæl, naar han hævder at det norske

parti maa være et masseparti av arbeidere og at ledelsen i størst mulig utstrækning skal ligge hos arbeiderne. Jeg vil ganske aapent si at faren ligger ikke i Tranmæls fraksjon, heller ikke i Scheffels fraksjon. Faren ligger i de tendenser som er kommet tilsyne i «Mot Dag»s og prof. Bulls artikler.

Vi vet hvad slike separate akademiske foreninger betyr internasjonalt. Arbeiderne maa si til denslags intellektuelle av «Mot Dag»s gruppe: Arbeiderne har i høi grad bruk for saadanne intellektuelle, som er blit kastet i fængsel, som har faat saar i kampen mot borgerklassen, som har vist sig værdige til at bli med i arbeiderbevegelsen (bifald). Indtil dere unge studenter virkelig er blit slaat av borgerklassen faar dere ikke bli med i ledelsen av partiet. Naar jeg sier dette tror jeg at dere blir i overensstemmelse med de traditioner i bevegelsen som netop representeres av Tranmæl.

Naar jeg sier at faren netop ligger der, saa slutter jeg det blandt andet av den terminologi som anvendes i disse artikler. De uttryk som gaar igjen i «Mot Dag»s og prof. Bulls artikler er at vi er Internationalens «gendarmer og konstabler». I en artikkel av «Mot Dag» som jeg har læst i middagspausen fortælles det at Radek er jøde, at Trotski er jøde, men dog ikke saa hæsliq som jøder pleier at være osv. Der tales fra det hold ogsaa om at man ikke vil ha noget «diktatur fra Moskva» osv.

Jeg vil slaa fast at det utgangspunkt Tranmæl opererer fra er helt forskjellig fra det «Mot Dag»-gruppen benytter.

Naar disse tendenser sættes i forbindelse med nationalistiske synspunkter er det at de blir farlige. Naar Tranmæl kommer med sine indvendinger er det ut fra traditionerne i fagbevægelsen. Naar «Mot Dag» taler om os som konstabler og gendarmer, jøder osv. vet jeg ikke riktig hvad jeg skal svare til det. Det gir en duft som minder om Mussolini. Mussolini er ogsaa en modig kar, der er et vist liv over hans svartbluser, de synes revolutionære, næsten bolschevikiske. Jeg vil ikke paastaa at alle elementer i «Mot Dag» vil utvikle sig til fascister, men al erfaring gjør det klart at enkelte av dem vil komme til at findes blandt fascisternes ledere i Norge. Vi har set lignende eksempler i Russland, hvor en internationalist og kommunist, Alexejev, gik over til at bli en agent for ententen. Det første han sa ved sin overgang var netop det, at alle internationalister er jøder.

Naar vi beskyldes for at være internationale gendarmer og konstabler vil jeg si: Vi sætter vor ære i at være gendarmer for verdensrevolutionen. Vi sætter vor ære i med vaaben i haand at ofre vort liv og blod i kampen mot verdenskapitalismen (bifald). De som søker at fremstille dette som noget foragtelig spytter bare sig selv i ansigtet.

Det blev sagt av Tranmæl at det ikke var fine toner som kom frem i brevene fra Internationalen til det norske parti. Det er mulig at det var saa, men jeg tilstaar at vi betragtet ikke Det norske arbeiderparti som endel salonmæssige damer som man maatte være forsiktig med uttrykkene overfor. Det maa ogsaa være tillat fra Internationalen at rea-

gere endel i det øieblik der rettes beskyldninger mot os av den art som her er fremkommet.

Konklusjonen av første del av mit foredrag blir saaledes, at man maa være forsiktig overfor «Mot Dag»-tendenserne. Der bør etableres proletarisk arbeiderkontroll med «Mot Dag».

Bucharin talte derefter om de taktiske problemer, og uttalte at han først og fremst vilde behandle parlamentarismen. Tranmæl sa at stortingsgruppen har gjort feil. Det har ogsaa den kommunistiske Internationale sagt. Paa den 2. kongres utarbeidet Internationalen helt klare retningslinjer. Alle vet hvad disse retningslinjer gaar ut paa. Vi behøver ikke andet end at læse disse retningslinjer for at se de hovedlinjer hvorefter den parlamentariske virksomhet skal drives. Vi har staat og staar fremdeles paa det standpunkt at den parlamentariske virksomhet er sekundær og maa være underordnet masseaksjonen og den organisationsmæssige virksomhet. Dette er en selvfølgelighet for alle troende kommunister. I voldgiftsspørsmålet optraadte den kommunistiske Internationale mot stortingsgruppen. Og med hensyn til spørsmålet om stillingen til den borgerlige regjering, saa grep Internationalen ogsaa her ind mot gruppen. Man kom til det resultat at det ikke var nødvendig at undlate at styrte regjeringen. Naar man vil fremstille det saa at den kommunistiske Internationale har gjort noget andet og ikke bebreidet stortingsgruppen, saa er ikke dette rigtig, men det gaar ikke an at skrike om at stortingsgruppen har gjort feil. Den har hat mange vanskelige spørs-

maal til løsnin og Scheflo har jo forklart os grundene for de beslutninger som er fattet. Det er et absolut krav fra eksekutivkomiteen at stortingsgruppen skal være underordnet partistyret, og hvis stortingsgruppen har gjort feil, saa har ogsaa centralstyret sin del i disse feil. Internationaalen har jo netop bebredet det norske parti at der er for megen autonomi i det. Dette viser at der maa en sterk centralisme til.

Det er feil at stille manøvreringspolitikken op mot organisationspolitikken. Ved alle leiligheter er det kommunisternes pligt at kritisere og avsløre motstanderne. Det er kommunisternes opgave først og fremst at vinde masserne for den kommunistiske politik. Selvfølgelig er det saa at paa dette omraade er farerne store, der kan let begaaes feil, men vi maa manøvrere som vor kommunistiske opfatning tilsier os. Vor strategi i stortinget skal altid være underordnet vor strategi utenfor stortinget.

Tranmæl berørte ikke det som er hovedspørsmålet, nemlig forholdet mellem de forskjellige klasser i Norge. Uten at analysere denne forskjell kan man nemlig ikke komme til at føre en riktig politik. Paa dette omraade kan der tænkes to standpunkter: Man kan si at det kapitalistiske samfund er en kjendsgjerning og at arbeiderpartiet derfor indenfor dette samfund maa verne om arbeiderklassens interesser. Paa den anden side kan man si at proletariatet er den eneste revolutionære klasse og at dets organisation ikke bare skal vareta arbeiderklassens interesse indenfor det kapitalistiske samfund, men ogsaa styrte det. Det er klart at det-

te standpunkt er det rigtige. Og fra det standpunkt maa man betragte det parlamentariske arbejde. Det er klart at uten hjælp fra smaabøndernes side kan man ikke i et land som Norge vinde seier. Alt fra Marxs og Engells dage har man behandlet spørsmålet hvordan man skal vinde smaabønderne. Med hvilke midler maa vi prøve at faa smaabønderne ind i vort norske parti? Betragter vi spørsmålet rent militært er det klart at vi maa vinde smaabønderne, for det er aabenbart at hvis ikke vi vinder dem, vil borgerskapet søke at vinde dem. Vi ser at dette er det store spørsmål i Tyskland idag. Og det er det samme syn som gjør sig gjældende med hensyn til smaabønderne enten det gjælder borgerklassens diktatur eller arbeiderklassens diktatur. Derfor er dette det mest avgjørende spørsmål. De som er mot denne politik kan komme med saa mange ord de vil — de er allikevel i det rent faktiske opportuniste. Nu maa man naturligvis skille mellem forskjellige lag ogsaa av smaabønderne. Hvis det er saa at venstrepartiet i Norge har indflydelse over visse betvdningsfulde dele av smaabønderne, maa vi søke at sette dette parti i en saadan situation at endel av bønderne kommer over paa vor side. Selvfølgelig kan der under utøvelsen av denne taktik begaaes feil, men hovedlinjerne maa vi være klar over. Ogsaa her har vi kunnet indhente erfaringer fra andre land. Paa den 2. kongres kritiserte de italienske seratister sterkt den kommunistiske Internationales politik overfor smaabønderne. Den hadde gjort for store indrømmelser til agrarerne. Men hvad skedde i Ita-

lien? Mussolini har optat den bolshevikiske parole paa dette omraade og paa den vundet smaa-bønderne og slaat kommunisterne ned. Nu kan selvfølgelig de italienske kommunister si: det gik galt, men vi bevarte da vor principfasthet, vor kommunistiske jomfrudom. Men det er ikke tilstrækkelig dette med jomfrudommen. Det er en filosofi for en buddist, men ikke for en kjæmpende klasse.

Mot enhetsfronten blev oppositionen først reist i Frankrike ved Frossard. Han sa at vi umulig kunde gaa sammen med høiresocialisterne. Denne taktik maatte efter hans mening bety at den kommunistiske Internationale var blit rent opportunistisk — et redskap for sovjetregjeringen.

Efter den 3. kongres benyttet Frossard nøiagtig de samme indvendinger som Edv. Bull nu er kommet med. Det som laa bak var i virkeligheten frykten for masserne, for de store lag. De som reiste disse indvendinger og skrek mest op om enhetsfronten er de som nu sitter ved siden av Jouhaux og de som forsvarer Frankrikes aktion i Ruhr. I eders land kan der ogsaa være andre ting, særegne betingelser, men ogsaa her staar arbeidermasser bak høiresocialisterne. Det er saa at enhetsfrontsparolen kan fortolkes feilagtig og det er ogsaa gjort i flere land. Det er ingen som mener at enhetsfronten skal føre til at man undlater at kritisere høiresocialisterne eller de borgerlige partier. Det skal man tvertimot gjøre langt mer end før. Enhetsfronten er ogsaa en strategisk manøvre for at vinde masserne. Det er ulogisk av Edv. Bull at skrive at Internationalesn stræber

henimot at skape elitepartier i motsætning til massepartier. Det er netop for at vinde masserne den driver med enhetsfrontsparolen. Vi skal stille vore forslag stadig væk. Det andre parti maa bli nødt til enten at gaa med paa eller avslaa vore forslag. Hvis de avslaa vore forslag, vil masserne snart bli klar over at det er de andre som ikke vil kamp.

Ogsaa hvad enhetsfrontsparolen angaar maa vi være klar over at taktikken i parlamentet skal være underordnet taktikken utenfor parlamentet.

Det er merkelig at enkelte søker at angripe Internationalesn for at den vil optræ som formynder overfor fagorganisationen. Disse angrep kommer netop paa et tidspunkt, da Internationalesn gjør de største indrømmelser overfor fagbevægelsen. Det er netop paa dette omraade den 4. kongres fattet sine viktigste beslutninger. Som man vil huske sa kongressen til de franske syndikalister at den gik med paa syndikalisters krav, deriblandt kravet om at der skulde nedsættes en aktionskomite bestaaende av like mange kommunister som syndikalister. Derfor er det uriktig at rette beskyldninger mot Internationalesn paa dette omraade. Det viser sig ogsaa at de syndikalistiske ledere i Frankrike nærmer sig kommunisterne skridt for skridt. Disse kjendsgjerninger viser at de som skriker op om at Internationalesn vil gjøre sig til formynder for fagbevægelsen ikke vet hvad Internationalesns standpunkt er paa dette omraade. De virkelige kommunister er kommunister overalt enten de virker i Sydafrika eller i Kristiania, enten de virker i fagorganisationen eller i kooperationen. De har

ikke kommunismen i den ene lomme og andre prinsipper i de andre lommerne. Vi ønsker at der skal være kommunister overalt. Ogsaa i borgerskapets fæstning — parlamentet.

Derefter behandlet Bucharin det han kaldte partiets egentlige spørsmål, nemlig partiets organisation nationalt og internasjonalt. Bucharin citerte først det Edv. Bull har skrevet om at der skal være indtraadt en vending fra masseparti til eliteparti, og uttalte: La os faa bevis for at en saadan vending har fundet sted. Mig bekjendt er det ikke indtraadt nogen forandring. Det kan hende at jeg er slet informert om forholdene her, men jeg er ialfald rigtig informert om mig selv. Der er ikke foregaaet nogen vending, men der er skedd en politisk informering som stadig fører partierne nærmere hinanden. Man maa erkjende det faktum at arbeiderklassen ikke er helt homogen. Vi kan ikke lukke øinene for at der er forskjellige lag ogsaa inden arbeiderklassen. Der er forskjellige grader av politisk skoleing, opdragelse osv. inden arbeiderklassen. Derved opstaar problemet om partiets førerskap. Hvis klassen var en homogen masse behøvet den ikke ledere. Da kunde man gjøre som man nu er begyndt i Rusland paa musikkens omraade, nemlig at la orkestrene spille uten dirigent. Det forutsetter imidlertid at alle de som spiller med i orkestret er meget dygtige musikanter. Desværre er det ikke saa i arbeiderklassen. Der er stor forskjjel paa de forskjellige grupper inden den. Det er dem som sier at det at være arbeider er alt, men det er et standpunkt som kanskje kan passe paa

en fabrikeier eller en av disse damer — ofte hæsleige damer — som trenger noget at tilbe, en mops e. l. Der er inden arbeiderklassen en avantgarde som er mere klartseende end klassen forøvrig. Derved opstaar det ganske naturlig et parti for denne del av arbeiderklassen. Men heller ikke partiet er homogent. Derfor trenger ogsaa det førere, og vi sier at førere maa dere ha. Selv om man er aldrig saa demagogisk i behandlingen av dette problem, og sier at man er mot at der skal være førere, saa har dog ogsaa disse retninger sine førere. Vi ser dette tydelig i Tyskland, hvor K. A. P. D. er mot førere. Men dette parti har førere det ogsaa, de er bare saa meget slettere end det kommunistiske partis. Ogsaa den retning som staar bak Kristiania-forslaget har sine førere. Arbeiderklassen trenger gode førere. Det er de førere som driver rigtig politik og ikke de som paa en aristokratisk maate sætter næsen i sky overfor arbeiderklassen. Det er ikke ofte man finder slike gode førere, men de maa man finde for arbeiderklassens skyld. Det er dette at alle partiets medlemmer er sig bevisst hvad de vil, som fører masserne fremover.

Det som er det viktigste er at partiet og førerne alltid holder forbindelsen med masserne. Ellers vil partiet symke ned til at bli en sekt, og ikke et parti, som vil kunde vinde masserne. Inden avantgarden maa der være en ledelse med en sterk næve, men den maa alltid ha forbindelse med arbeidermasserne. Det gjælder her som for en armé, hvad er en armé uten generalstab, og hvad er en generalstab uten armé? Hele problemet ligger i

forholdet mellem klasserne. Dette har Internationalen gang paa gang fremhævet.

Men hvorfor er der en saadan tendens mot førerne tilstede. Teoretisk er det let at forklare dette. Man maa huske at der før eksisterede store opportunistiske partier. Høiresocialistiske, som stod under ledelse av byraakratiske ledere. Da utsendte vi parolen mot dem, for at ødelægge deres indflydelse. Det var berettigede paroler, revolutionære paroler, fordi de befordret fremskridtet, fordi de var utsendt for at befri arbeiderklassen for smaatpavevesenet. Under Kerenski-perioden i Rusland var den historiske parole: Soldaterkomiteer i hvert armékorps, hver bataljon, hvert kompani. Denne parole var berettiget fordi den fremmet oppløsningen indenfor den borgerlige armé.

Men der er altid en fare ved at overføre metoder, som er brukt i en forgangen periode, de kan bli brukt paa uriktig maate. Antiførerparolen var riktig som destruktiv metode. De som mener at denne metode er rigtig, maa selvfølgelig bruke den ogsaa nu, men det kan ikke vi gjøre som mener at vi nu er kommet over i en annen periode.

Ser vi paa situationen ute i Europa, saa ser vi at borgerklassen prøver at centralisere sig, utvikle sineklasseorganisationer, truster, syndikater osv. Vi vet at det ikke vil lykkes dem at gjennomføre dette, men vi ser tendensen og den viser os hvor nødvendig det er ogsaa for arbeiderklassen at akkumulere sin kraft. Naar Tranmæl sier at man maa utvikle fagforbundene til produktionsforbund, saa er jo dette en centralisering. Hvis Tranmæl gjennomtænkte sit

standpunkt her helt, saa vilde han kommet paa samme standpunkt som Internationalen. Vi ser hvordan borgerskapet bevæbner sig i alle land. Hvis vi skulde gjøre som Kristiania-forslaget indebærer, saa vil det føre til oppløsning av partiet og borgerskapet vil kunne slaa os ned i løpet av 24 timer og vi vilde etterpaa forstaa at vi ikke hadde fortjent det bedre.

Der tales her i Norge om solidaritet og disiplin. Der er to sorter disiplin. Den ene sort er prestigedisiplinen og den anden og høiere disiplin er den som fremstaar ved at man forstaaer at fællesinteressene kræver det. Kristiania-forslaget byr ingen garanti for at der blir disiplin. Hvis Internationalen beslutter noget som smaker, saa vil man underkaste sig det, men hvis den fatter en beslutning som ikke smaker, da vil man ikke underkaste sig, men slaa paa betingelserne. Men vil dette være en proletarisk organisation? Nei, skulde det gaa igjennem blir Internationalen alt andet end en arbeiderorganisation. Naar Bull taler om kada-verdisiplin saa fører han bare den gamle liberale tradition om at socialismen vil indføre kaserne-lydighet over paa kommunismen. Kristiania-forslaget fører til en fullstendig oppløsning av partiet og Internationalen. Organisationen behøver saadanne garantier i vor tid. Vi lever ikke i et kommunistisk samfund og det er klart for enhver at i det kapitalistiske samfund kan man ikke bygge en virkelig organisation paa betingelsesvis disiplin. Det er klart for enhver arbeider. Han tænker ikke paa den maate og oppstiller ikke sin egen person. Han er

vant til at kjæmpe sammen med sine kamerater i fælles interesse. Hvem kan stikke op grænsen for hvad der er et nationalt og hvad der er et internationalt spørsmål. Den 4. kongres fattet beslutning saavel i spørsmålet om L'Humanité's redaktion og det franske partis centralstyre. Det førte til at Frossard og nogen andre gik ut av partiet, gudskelov, for hvis de ikke hadde gaat ut, vilde det ikke ha været mulig at gjøre det franske parti til et saa godt kommunistisk parti som det siden er bli. Dette viser at Internationalen ved at gripe ind i et nationalt spørsmål opnaadde et internationalt resultat av den største betydning. At finde en skillelinje her er umulig.

Man maa enten vælge den anden eller den tredje Internationale. Ruhr-aktionen er det første forsøk i verdenshistorien paa at lede arbeiderklassen i verdensmaalestok. Vi husker konferansen i Essen. Det er en kjendsgjerning at de tyske og franske kommunister arbeider enig sammen. Det er det første virkelige tilløp til en international ledelse av arbeiderklassen.

Bucharin som holdt sin tale paa tysk bad nu den svenske gjest Fredrik Strøm komme op paa talerstolen for at citere følgende linjer paa norsk:

«Den gamle Internationale har slaat feil, og naar det skedde var det ikke mindst av den grund at der manglet et styre med myndighet, en generalstab. Den nye kommunistiske Internationale har forsøkt at skape en slik generalstab for verdens organiserte arbeidere, som følger begivenheterne, øver kritik og retleder. Den kan begaa feil, det kan den bedste gene-

ralstab og vi har i saa tilfælde ret til at øve kritik. Men det er ganske klart at uten generalstab føres ingen krig og ingen klassekamp. Vi maa ha den, fordi førerne er vore selvvalgte tillidsmænd. Internationalen er det viktigste organ for at lede den revolution, som før eller senere maa komme, paa den sikreste maate og med de mindst mulige ofre, derfor er det de norske arbeidere slutter op om den 3. Internationale.»

Hvem tror de har skrevet denne artikkel, spurte Bucharin. Det er kamerat Edv. Bull. Hvem er det saa som har forandret sig? Er det den kommunistiske Internationale eller er det kamerat Edv. Bull? Det er Bull, som har forandret sig. Vi har set mange slags forandringer. Vi hadde en god tid da der kom arbeidere og intellektuelle strømmende til den 3. Internationale. Men vi har set at der senere er kommet vanskeligere tider og at mange i disse vanskelige tider har vendt Internationalen ryggen. Det er den forandring som er skedd. Bull har selv sagt det som ovenfor er citert om at den 2. Internationale brøt sammen, fordi den manglet et styre med myndighet, en generalstab. Vi kan selv trække vor slutning. Naar man kommer med et forslag, som det der her er fremlagt, kan det derfor ikke bety andet end at man vil ødelægge Internationalen, ødelægge Det norske arbeiderparti. Vi har imidlertid erobret Internationalen med vort blod. Vi har bygget den op av de bedste elementer. Derfor sier vi til de norske arbeidere at de maa sørge for at det ikke blir tillatt at ødelægge Det norske arbeiderparti og bryte Internationalen ned. Forandringen er ikke

foregaat i den 3. Internationale. Man maa andet sted for at finde den.

Kristiania-forslaget foreslaar at bryte med den kommunistiske Internationale, men det vil bevare sympatien for den. Internationa- len behøver ikke platonisk kjær- lighet, som ikke føder barn. Det den trenger er en kjærlichkeit som kan føde et barn — den sociale re- volution. Dette med omgrupperin- gen er det samme som at gi Inter- nationalen et knivstik i ryggen og senere et kvaksalvermiddel til at hele det saar, som er opstaat ved knivstikket. Vi vet godt at der er mange feiler ved vor orga- nisation, men det berettiger ikke til at man angriper Internationa- len av den grund. Eksekutivko- miteen er villig til at gjøre alt for at forbedre forbindelsen mel- lem eksekutiven og Det norske ar- beiderparti. Jeg har fuldmagt til fuldt ut at understreke den er- klæring, som Radek har avgit i landsstyret. Og jeg maa paa det bestemtteste protestere mot at ekse- kutiven vil indføre kadaverlydig- het i Det norske arbeiderparti. Det eksekutiven vil er at man skal tale aapent med arbeiderne i Det norske arbeiderparti. Faar vi det er vi overbevist om at der er muligheter tilstede, for at vi kan undgaa en konflikt. Det som er om at gjøre er at der ikke bare er en sterk eksekutiv, men ogsaa en klok. Mener man at den nuvæ- rende eksekutivkomite er dum, og ikke forstaar de taktiske spørs- maal som reiser sig, saa er der ad- gang til at faa eksekutiven foran- dret. Og er det spørsmaal man er uenig i, saa er der adgang til at sende den tilbake til eksekutiven med anmodning om at faa dem re- vidert. Men alle maa være enige

om at vi skal ha et aapent og ær- lig samarbeide med hverandre for at utbedre eksekutiven og den kommunistiske Internationale.

Borgerskapet ute i Europa har netop nu særlig interesse av at motarbeide kommunisterne. Vi ser hvordan de forfølger dem. Vi saa dette ikke minst under pro- cessen mot de socialrevolutionære. Men i den tid saa vi K. J. skrive som han gjorde i Det norske arbei- derpartis hovedorgan. Man kan si at K. J. mente det godt, men Internationa- len vil tape æren, hvis den taaler saadanne tilstan- de. For at diskreditere Internationa- len ser vi hvordan borger- pressen daglig roper ut at Inter- nationalen bare er et redskap i Tschitscherins haand. Og da skri- ver Bull at Internationa- len orien- terer sig mot øst istedenfor mot vest. Er det kjendsgjerningerne? Er det det rigtige? Dette utnyt- tes av borgerpressen som forstaar at sætte kommunisterne op mot hverandre.

Bucharin gjentok at eksekuti- ven er beredt til at skape bedre forbindelse med Det norske arbei- derparti og den aapner adgang til at sende beslutninger som man er misfornoi- et med tilbake til revi- sion. Og han uttalte videre at hvis det kom til formulering av et forslag her paa landsmøtet, saa var han beredt til at være med paa at formulere en saadan erklæring. Vi er beredt til meget store ind- rømmelser overfor de krav som maa bli stillet, men det sker paa en betingelse, nemlig at alle skal være underkastet de førende ele- menter inden den verdensarmé, som heter den kommunistiske In- ternationale. Den har kostet os store ofre og ingen skal faa os til at leke med den.

Bucharin fortalte videre at han selv i et viktig programspørsmål paa kongressen var blit overstemt men det forhindret ikke ham i at sætte sit navn under beslutningen og selv læse den op i plenum. Men det gjorde jeg ikke fordi jeg følte mig tvunget til det av nogen kadaverdisciplin. Man leker ikke med revolutionen. Tre gange har vi været i revolution, og vi skal støtte og hjelpe de norske kamerater, naar de gjør sin første revolution, men skal den bli seierrik, maa dere forstaa den revolutionære disiplin. Bucharin sluttet sin tale med en oppfordring til de norske arbeidere om ikke under nogen omstændigheter at taale en spaltning av Det norske arbeiderparti eller en oppløsning av Internationalen, og han utbragte et leve enheten i Det norske arbeiderparti. Leve en kraftig generalstab for verdensrevolution!

Bucharins tale som stadig var blit avbrutt av bifaldsytringer lønnedes tilslut med hjertevarmt, langvarig bifald.

Dirigenten opplyste derefter, at det tyske medlem av eksekutiven, Clara Zetkin, endnu ikke var indtruffet til landsmøtet. Dette skyldtes at hun var negtet indreisetilladelse. Fra det tyske kommunistiske parti var der derimot indløpet følgende skrivelse:

Kjære kamerater!

Tysklands kommunistiske parti, hvis delegerte, kamerat Zetkin, hittil ikke har faat indreisetilladelse til Norge, sender hermed Deres landsmøte de broderligste hilsener.

Den internationale situation er efter at Lausannekonferansen gik istykket og ifølge den militære

besættelse av Ruhr-området mere kritisk end nogensinde. Aapen krigsfare truer i Orienten som i Vest-Europa. Gjennem fascistiske voldshandlinger blir verdenskapitalens generaloffensiv fornyet med blod og jern og skjærpes til det yderste.

I disse store politiske konflikter, som blir utkjæmpet paa ryggen av det utbyttede og undertrykte proletariat i Mellem-Europa har den 2. og 2½-Internationale forsmædelig og jammerlig svigtet. Dette, de to socialistiske Internationalers politiske sammenbrud midt under verdensproletariatets skjærpede kamp, fordrer en hurtig enhetlig optræden fra Den kommunistiske Internationale. Vi er overbeviste om at Det norske arbeiderpartis landsmøte i fuldt mon vil vite at vurdere denne internationale opgave, idet det i offervillig solidaritet stiller sig i række med Den kommunistiske Internationales andre kjæmpende seksjoner.

Tysklands kommunistiske parti følger med stor interesse og varm sympati forhandlingerne paa deres landsmøte med den faste overbevisning at det vil føre til en resultatrik klargjørelse av alle diskussionsspørsmål, som forekommer inden deres parti og fagbevægelse. Dets forhandlinger og beslutninger vil styrke og befæste den kommunistiske bevegelse og føre til øket kampberedskap for Norges kommunistiske partiorganisationer.

Vi overbringer Dere Tysklands kommunistiske arbeideres varmeste ønske om at Deres landsmøte i fast samdrægtighet og i tro solidaritet mot den 3. Internationale vil formaa at styre det stolte skib,

Det norske arbeiderparti, efter Den kommunistiske Internationales sikre kurs, forbi den klippe som farerne fra høire eller dumheterne fra venstre er. Leve Norges kommunistiske arbeiderparti! Leve det kampberedte disciplinerte masseparti! Leve Den kommunistiske Internationale!

Med kommunistiske hilsener:
Tysklands kommunistiske parti
Heinrich Brandler.

Dirigenten: Jeg skal faa gi den oplysning, at i henhold til meddelelse fra Centralpaskontoret skulde alle vore utenlandske gje-ster ha faat sin indreisestilladelse ordnet. Efter de oplysninger som her foreligger vil der imorgen øieblikkelig ved henvendelse til Centralpaskontoret bli undersøkt hvordan det forholder sig med Clara Zetkins pas.

Formiddagsmøtet mandag 26. februar.

Dirigent: *Gustav Sundby.*

Protokollen fra formiddagens og eftermiddagens møte søndag godkjendtes. Debatten blev der-etter fortsat av

Edv. Bull:

Mens Tranmæl igaar holdt et saklig underbygget foredrag karakteriseres Scheflos og Bucharins indlæg ved sine personlige grovheter til forskjellige sider. Jeg skal prøve at fortsætte i samme spor som Tranmæl, men den maate debatten er anlagt paa gjør det kanske vanskelig. Baade Scheflo og Bucharin har lagt an paa at fremstille den retning jeg repræsenterer som fiendtlig stemt mot Internationalen. I virkeligheten er stillingen den i Norge at arbeiderne er enstemmige om at den

kommunistiske Internationale er den eneste mulige proletariske Internationale. Vi er enstemmig om at Det norske arbeiderparti gjorde ret i at melde sig ind i den Internationale og det nytter derfor ikke at fremstille os som Internationalens fiender. Derimot vil jeg si like ut at den ledelse Internationalen har og den politik Internationalen har ført i den sidste tid holder paa at kjøre den kommunistiske Internationale i grøften.

Vi ser ikke dette bare som et norsk spørsmål. Denne politik har hat de samme skadelige følger andetsteds. Internationalen har i det sidste halvandet aar gang paa gang grepet ind paa en utilladelig maate i de nationale partiers virksomhet og fattet beslutninger paa helt svigtende grundlag og helt urigtige oplysninger. Naar Internationalen vet at dens kundskaper om de nationale partier er svigtende, burde den paa forhaand ha konferert med partiernes ansvarlige myndigheter.

De forandringer som er skedd i Internationalen er dels av statutmæssig art, dels angaar de den maate den daglige politik drives paa. I statutterne har sidste kongres vedtat forandringer av indgaaende natur. Den ene er den at landsmøterne i de forskjellige landes partier altid skal holdes efter verdenskongressen, en bestemmelse som ogsaa har vakt strid i Sverige. Denne beslutning vil si at vi ikke paa forhaand kan behandle de saker, som skal op paa kongressen paa vore landsmøter, der utsendes ingen dagsorden paa forhaand, beslutningerne kommer som overraskelser og forelægges landsmøtet i vedtat stand. Efter paa hævdes det at beslutningen

maa vedtages uten forbehold. Partierne blir derved fratatt enhver avgjørende indflydelse. Den anden forandring gjælder valg av eksekutivkomitemedlemmer. Tidligere valgtes disse av partierne, fra nu av vælges de av de internationale kongresser. Tre fjerdedele av de som møter der er ikke sprogmægtige nok til at kunne følge med og savner personkjenning. Saa kommer indstillingen fra en valgkomite som nedsættes av E. K. og dens indstillinger er det vanskelig at forandre. Faktisk blir derved E. K. fra nu av en selvsupplerende institution, hvilket er den mest ubetyrghende maate at skaffe sig et styre paa. Disse forandringer betyr at Internationalen er blit noget helt andet end den var og vi er uten evne til at øve den ringeste indflydelse paa dens utvikling.

Bucharin uttalte at der stilles store krav til forstaaelse og takt hos eksekutivkomiteen. E. K. har ikke i nogen henseende opfyldt disse krav. Det gaar igjen i hvert eneste brev vi har faat. Spørsmålet om K. J. blev f. eks. avgjort efter en tale av Bucharin, hvori han fremstillet K. J. som et agentur for borgerklassen. Radek indrømmet under sit ophold her at den opfatning var fuldkommen meningsløs, men paa grundlag av en slik vurdering er saken blit avgjort.

Bucharin fremstillet den historiske utvikling av fraktionerne i Norge saaledes, at Tranmæls fløi dels bestaar av reformister, dels av tilhængere av fagoppositionen, mens den anden fløi har sin rot i ungdomsbevægelsen og mere beskæftiger sig med marxismen. Anerkjender Volan en saadan opdeling? Anerkjender Kri-

stiania-kameraterne at dette er riktig? Reformisterne fordeler sig sikkert temmelig jevnt i de to fraktioner.

Tendensen til at ophæve landsmøtets suverenitet er ogsaa kommet til syne derved at E. K. har hindret os i at faa en avgjørelse av striden paa et tidligere tidspunkt, idet landsmøtet blev forlangt utsatt. Spørsmålet om «Social-Demokraten»s navn ønsket partistyret avgjort paa landsmøtet. Istedet er det blit avgjort av den anden instans 3—4 dage før landsmøtet sammentraadte.

Bucharin fremstillet det som om Scheflo-gruppen beskæftiget sig mere med marxismen end os, men tror nogen at Scheflos gruppe har bedre underbygget marxistisk viden end vi — er ikke dette oprigtig talt vrøvl? Marxismen vil jo netop si at vi bygger vort syn paa det økonomiske grundlag, paa klasseforholdene som de er i samfundet.

(*Olaussen*: Det er en del av Marxismen.)

Bull: Dette marxistiske grundlag søker vi alle at bygge paa. Saasnaart vi peker paa de forskjellige forutsætninger for revolutionen i Rusland og i Vest-Europa, svares der bare med skjældsordet Vesteuropæer. Det er rigtig og selvfølgelig at vi skal lære av de russiske kameraters erfaring, men betyr ikke de store forandringer som er foregaaet inden vort parti at vi har lært av dem. Men netop fordi forholdene er forskjellige, er der en hel række vigtige ting, som deres erfaringer ikke omfatter. At gjøre opmerksom paa dette er ingen forhaaning av russerne, bare en fastslaaing av det faktiske forhold.

Ingen ønsker noget brudd med

Internationalen. Vi ønsker tvertimot alle at undgaa friktioner med Internationalens ledelse, men da maa vi ogsaa stille det absolutte krav at den ændrer sin organisationspraksis overfor os, at den ikke griper ind uten en ganske anderledes omhyggelig overveielse og efter drøftelse med partiets ansvarlige ledelse.

Eugene Olausson:

Jeg tror at skulle greie at se ut over partiinteresserne og frem til partiet og hele vor klasses interesse idag. Der gik en bestemt linje gjennom Tranmæls foredrag, hvori han hævdede at der i det sidste var kommet en tone av opportunisme og reformisme inden partiet, som kan føre galt avsted. Stillingen var i begyndelsen av 1922 som Scheflo sa, at arbeiderklassen var slaat og befandt sig helt paa defensiven. Dette var ogsaa tilfældet i alle andre land. Allerede under verdenskongressen i Moskva i juli 1921 var det klart at verdensrevolutionens første bølge var paa retur. Spørsmålet om at forsvare os var fremme og parolen blev derfor: Ut til de brede masser i erkjendelse av at en kamp mot kapitalismens offensiv maatte bygges paa en bredere front, hvis arbeiderne skulde motstaa kapitalens angrep.

Den fortsatte utvikling av denne tanke fandt sit uttrykk i utviklingen av parolen om enhetsfronten og her hjemme ved utarbeidelsen av kriseprogrammet, som hadde til hensigt at vinde smaabrukerne, funktionærene og andre lag av arbeiderklassen, som forbundsfæller. Denne tendens var ikke reformistisk eller opportunistisk, det maa selv Tranmæl

indrømme. Der var begaaet feil, men linjen var riktig. Et av de første resultater av den var sammenkaldelsen av det arbeidende folks fælleskonferanse, som utarbeidet en fælles kampplattform for alle lønsmottagere.

Ikke likere end jeg kan forstaa er det det kommunistiske partis opgave at erobre magten i samfundet. Problemet er hvorledes vi skal erobre denne magt. Kan de 160—170 tusen industriarbeidere klare det alene i et land med en arbeidende befolkning paa $\frac{1}{2}$ million. Industriarbeiderne kan ikke erobre magten alene. Det kan bare ske ved samarbeide med smaabrukerne, fiskerne, funktionærene osv. Derfor var kriseprogrammet en riktig linje. Jeg har indtryk av at Tranmæl ikke har evnet at se ut over den gamle faglige kamplinje. Ingen vil bestride nødvendigheten av at styrke fagorganisationen. Men kan vi erobre magten alene ved hjelp av den. Se til Tyskland med sine 8 millioner fagorganiserte eller England med sine 6 millioner, de evner ikke at erobre magten fordi de mangler den første forutsætning: et revolutionært kommunistisk parti som leder. Der burde ikke være nogen motsætning her. Tranmæls omsorg for fagbevægelsen maatte kunne forenes med arbeidet for at gjøre alle lag av arbeiderklassen interessert i vor kamp. De franske syndikalister staar i dag i frontlinjen sammen med kommunisterne i kampen mot Poincaré og imperialismen. Jeg haaber ogsaa at Tranmæl her vil se bort fra sine fraktionsinteresser og opgi at søke seier over den anden part, saa vi kan gaa samlet ut av striden, selv om vi ikke er enige.

Det vi skulde ha beskjaftet

os med her var utarbeidelsen av et aktionsprogram, som kunde samlet hele det arbeidende folk om en linje, som kunde ført til seier. Dermed er der intet at gjøre. Jeg haaber at saasnart vi blir færdig her uanset fraktionens interesser kan samles og stikke op veien for en samlet aktion.

Prof. Bull ser paa denne strid som et akademisk spørsmåal. For arbeiderklassen er ikke dette noget akademisk spørsmåal, spørsmålet om den revolutionære taktik, veien til at vinde magten i Norge, er et spørsmåal om liv og død for arbeiderne. Det er ikke spørsmåal om sandhet eller usandhet, Øst-Europa eller Vest-Europa men det gjælder at lægge en plan, at fastslaa en taktik som kan føre til magten.

Tranmæl gjorde den feil at han løftet hele vor parlamentariske taktik ut fra sammenhængen med den eksisterende situation. Men uten denne sammenheng kan man ikke forstaa stortingsgruppens optræden som forøvrig næsten altid har været godkjendt av centralstyret.

Vi har kjæmpet mangen kamp sammen med Tranmæl og jeg trodde han var mere glad i os end i K. J. Jeg begriper ikke hvorledes Tranmæl kan beskytte ham. Hvad er han? En mand som er en fiende av Internationalen, som gjentagne gange har angrepet Internationalens politik. Det har været sagt at han ikke længer skriver politik i bladet, men man behøver bare at læse hans artikkel i «Social-Demokraten» lørdag for at forstaa at han fremdeles er politisk medarbeider der. I denne artikkel heter det bl. a.: «Den parlamentariske korruption er over alt sterk, selvom den ikke overalt har

antat like avskyelige former. Men noget hvert sted falder der dog ben av som gnaves med god og frisk appetit.»

Jeg tror ikke Tranmæl har læst denne artikkel før den blev sat ind, men K. J.s hensigt har utvilsomt været at dolke vort partis parlamentariske fører i ryggen

Professor Bull sier, at han nærer det varmeste ønske om at opretholde medlemsskapet i Internationalen. Men saa tar han det forbehold at han vil ha ret til at kritisere, ret til at skrive artikler som han har gjort, hvor han har skamskjældt Internationalen og dens ledelse. Han minder om manden som prylte kjærringen saa blodet silte, og efterpaa sa: Jeg vil saa gjerne være venner med dig, men jeg forbeholder mig retten til at pryle dig op av og til. (Munterhet.)

Jeg tror ikke der er en mand som vet mere end professor Bull. Det maatte da være Salomonsens konversationsleksikon. Men naar en mand vet alt, saa vet han næsten ingen ting. Da Bull skulde definere hvad marxisme var gjenga han endel av marxismens filosofi. Men det er bare en del av marxismen. Marxismen er i første række læren om hvorledes arbeiderklassens revolutionære erobring av magten skal finde sted, men det har professor Bull aldrig forstaaet.

Alfred Madsen:

Der er opstaaet adskillig misforstaaelse fordi der ikke er gjort forskjel mellem den subjektive og objektive side ved samme sak. Det gjælder begreper som revolution, tillid til Internationalen eller begrepet jøder. Naar

«Aftenposten» bruker uttrykket jøde er det forsmædelig. I en revolutionærs mund er det en kompliment. Jeg skulde ønske jeg var jøde og at der var flere jøder ogsaa i denne forsamling, for jøderne er dygtige folk, de er fædrelandsløse, virkelige internationalister. Men den slags undlater man at ta i betragtning, og derfor opstaar der unødige misforstaalser.

For et aars tid siden var der ingen strid om Internationalen. Det blev det først eftersom striden opstod om de indre spørsmåal. Det er ikke rigtig av Schefflo at fremstille størstreiken som et nederlag og bruke den mot os. Værre er et nederlag uten kamp og det var det vi var vidne til ifjor ved voldgiftsloven. Den betød indledningen til den krig vi er oppe i. Det kan være at arbeiderne trængte en vaabenstilstand og at arbeiderne var for voldgiftsloven. Men derfor er det ikke sikkert at vi som parti skal følge de partiløse som ser paa de øieblikkelige fordele, men mangler evnen til at se de varige følger i et saadant skridt. Vi burde ha fulgt tesserne her. Det gjorde ikke Schefflo og det er den væsentligste grund til den strid som er oppe.

Hvad kriseprogrammet angaar saa er det ikke noget nyt at partiet skal arbeide for at vinde smaabønderne. Om Olaussen blir 1000 aar vil han ikke kunne vinde saa mange smaabønder for kommunismen som Tranmæl har vundet. Det vi var mot var at kriseprogrammet skulde gjøres til en politisk platform for en gruppe i partiet.

Spørsmåalet om enhetsfronten maa ikke anvendes chablonmæssig, men under hensyn til forholdene i hvert enkelt land.

Om enhetsfronten kan være heldig f. eks. i Danmark, er det ikke sikkert at den ikke vil virke skadelig ved at anvendes paa samme maate hos os. Naar vi uttalte dette blev det imidlertid sagt at, se nu tar de forbehold igjen.

Da spørsmåalet om centralisationen blev behandlet paa den 2. kongres uttalte Eberlein, at føderalismen maatte fuldstændig utryddes, d. v. s. centralisationen skulde bli fuldstændig, al magt skulde samles hos eksekutivkomiteen og dens organer. Spørsmåalet er om vi er enig heri. Centralstyret var ikke enig. Vi tror ikke det er heldig selv fra Internationalens synspunkt at samle al myndighet i toppen. Hvad nytter det os om vi har verdens bedste generalstab hvis vi har svake organisationer. At dømme efter det brev som netop er kommet fra eksekutivkomiteen synes der at være kommet en ganske anden tone frem end i Eberleins foredrag. Og det kan hände at den opposition som er reist i et litet parti som det svenske og ogsaa i vort allerede har hat betydning i denne sak. Internationalens sande venner er ikke de som til enhver tid er sandpaastrøere. Jo større, jo mægtigere en organisation er desto mere skjæbnesvanger kan dens feil bli og en sund kritik er derfor absolut nødvendig.

Jeg er enig med Schefflo i at vi som kommunister maa staa samlet utad, men Schefflos fremstilling av spørsmåalet om stillingen til R. F. I. i sekretariatet er ikke riktig. Det blev vedtat at formanden i landsorganisationen skulde utarbeide et utkast til beslutning. Det blev gjort, men da

det blev fremlagt fremsatte andre partifæller i sekretariatet et motforslag, og det burde ikke været gjort. Saken burde først ha været behandlet i et faglig utvalg, og feilen er derfor paa Scheflo-gruppens side. Da saken blev tat op i landsstyret foreslog jeg en henstilling om at de ti kommunister i sekretariatet burde søke at komme til enighet. Scheflo sa, at det var en platonisk henstilling, men Internationalsens representant optok min tanke og fremsatte forslag om en henstilling i samme retning. Ved voteringen blev imidlertid mit forslag vedtat med 11 mot 9 stemmer. Mit forslag indeholdt ikke noget om at indberetningen om saken skulde tilbakesendes landsstyret og det skyldes at jeg synes der har været litt for meget ordrer og direktiver fra partiet og for litet kameratskap og tillid.

Det som efter min mening er hovedspørsmålet er om vi skal ha ret til at hevde en egen opfatning indenfor Internationalen. Radek uttalte, at vi maatte ha ret til at arbeide for forandringer, det samme er understreket av Bucharin. Landsmøtet kan og bør derfor stemme for Kristianiaforslaget som tillæg til landsstyrets indstilling som retningslinjer for det fremtidige arbeide.

Kristiania-forslaget fremholder at tyngden maa lægges i masseaktionen og organisationsarbeidet. Bucharin sa, at elite-teorien var smaaborgerlig. Kongressen i 1920 stod imidlertid paa elite-teoriens grund. Den gang gjaldt det at brandemerke reformisterne, «dukke dem saa dypt at de ikke kom op igjen,» det var den tanke Olaussen ga uttryk for da han fornylig sa, at de store masser

skulde staa under partiets indflydelse, ikke i partiet. Dette stemples nu som en smaaborgerlig teori. Vi som har et stort parti bør ikke uten videre gaa til en forandring heri. Om vi mister tusenvis av medlemmer er det ikke derfor sikkert at vi styrker os kvalitativt i samme grad.

Bucharin skrev allerede i 1916 en artikkel som findes gjengitt i sidste hefte av «Det 20. Aarhundrede», hvori han fremholder, at partierne maa bygges paa den demokratiske centralisme. Det er viktig for os kommunister at faa fastslaa medlemmernes ret til at øve kontrol baade nationalt og internationalt.

Furubotten:

Efter den politiske utvikling vi har hat her i landet siden 1911 var det naturlig at det var mange som fandt den nye politiske indstilling efter verdenskrigen noget fremmed. Landsmøtet i 1918 beskjæftiget sig med en rent teoretisk kamp om anerkjendelsen av arbeiderklassens diktatur, raads-systemet osv. Høiresocialisterne gikk med, men de stillet saa store krav at det førte til brudd. Deres væsentligste oppgave har siden været at angripe Den kommunistiske Internationale. Etterat den 2. verdenskongress hadde vedtat de 21 betingelser fik vi en ny strid. Det var vaabenbruken som var det store glansnummer dengang. Foruten borgerpressens angrep fik vi angrepene fra endel partifæller i samme retning. Det kan være interessant at mindes det nu. Vi husker ogsaa paa landsmøtet i 1921. Den gang var det Lian som tok sine reservationer mot disse 21 betingelser i en ind-

stilling, hvori han forbeholder sig «fuld bevægelsesfrihet». Det var Lian som den gang førte an med reservationerne, men hans standpunkt blev nedvotert av landsmøtet. I det aar som er gaat har vi set en ny fraktion som gjør reservationer. Det er ikke længere som den gang Scheflo, Bull og Tranmæl som staar sammen. Lian har faat følge av Bull og Tranmæl. Vi husker videre hvorledes minoriteten dengang maatte fremlægge en lojalitetserklæring for at bli staaende i Internationaalen.

I den diskussion som er ført iaar har vi set hvorledes kravet om «bevægelsesfrihet» har ført til katastrofen av 21. december. Og utviklingen kan godt sammenlignes med den som fandt sted paa landsmøtet i 1921. Efterat Radeks forslag og erklæring var vedtat enstemmig i landsstyret har vi set den samme reservationsaalid som blev nedstemt av landsmøtet i 1921 dukke op igjen i Kristiania-forslaget.

Skal vi stille spørsmålet marxistisk maa vi spørre: Hvorfor har verdenskongressen fattet sine beslutninger om centralisme? Er det fordi det er nødvendig for at kunne knuse verdenskapitalismen? Besvares dette spørmaal med ja, maa vi bøie os for beslutningerne. Besvares det med nei, bøier vi os ikke.

Det er klart at vi maa høste vore erfaringer av utviklingen ute i verden. Seiren over kapitalismen er ikke et nationalt men et internasjonalt spørmaal. Det sted vi vender os først til er da det russiske parti som har gjennomført revolutionen. Saa gaar vi til Ungarn og spør os selv, hvorfor arbeiderklassen der blev slaat

ned: fordi de manglet et centralisert kommunistisk parti. Gaar vi videre til Tyskland, Italien viser erfaringerne det samme, og paa grundlag av disse erfaringer faar vi ta stilling til de spørmaal som foreligger. Det som er det væsentligste er spørsmålet om partiets opbygning. Alfred Madsen uttalte selv paa sidste landsmøte, at det var partiets pligt som den bedste del av arbeiderklassen at gaa i spidsen og føre arbeiderklassen frem til erobring av samfundsmagten.

Er man enig i denne vurdering er det klart, at opgaven for os i første række er den at organisere partiet slik at det kan føre masserne frem til revolution. (Bifald.)

Er det nogen av dere som er mot centralismen hvis den er nødvendig for arbeiderklassens revolution? Der kan ikke være tvil om at svaret maa bli absolut nei. Hvad sier Lenin om centralismen: «Den som i mindste mon svækker jerndisciplinen inden arbeiderklassen hjælper faktisk borgerklassen i kampen mot arbeiderne.» Vi behøver der ikke bare at bygge paa Lenin. Hvad sier den revolutionære erfaring? Er der nogen arbeiderklasse som har gjennomført revolutionen paa føderativt grundlag? Nei. Er der nogen arbeiderklasse som har gjennomført revolutionen paa centralistisk grundlag? Ja. Er der noget parti som er blit dolket ned fordi det manglet den jernhaarde disciplin og den centralistiske opbygning? Ja. Behøves der flere beviser for at vi maa stemme ned Kristiania-forslaget, fordi det støtter en verdensproletariatets undergang. (Bifald.)

Det er naturligt at mange par-

tifæller lytter til disse besnærende ord om at medlemmerne skal bestemme, at man ikke skal ha kirketugt og formynderskap. Den betyr organisering av den kommunistiske virksomhet til positiv kamp. En virkelig kommunist vil aldri føle en ordre fra Moskva som en diktat, men som et uttrykk for sin egen længsel efter kamp.

I teserne om den demokratiske centralisme gjøres det uttrykkelig oppmerksom paa at en mekanisk centralisering vil bety at overgi magten i et parti-byraakratis hender. Jeg er helt enig med Tranmæl i at et slikt formelt byraakrati skal slaes ned. Og hele vort partis utvikling fra 1911 har jo netop gaat ut paa det.

I virkeligheten har alle de som har hat ordet her mot den 4. kongres beslutninger røbet en falsk fortolkning av Internationals beslutninger. Jeg beklager derfor at vor prægtige kamerat Tranmæl skal være kommet paa avveie, og det skulde glæde mig om han kom tilbake til dette grundlag, som maa til for at seire i kampen. Det er ikke nok at ha hjerte, man maa ogsaa kunne fylde sin oppgave: Paa marxismens grund at være den ledende hjerne for millionernes kamp mot verdenskapitalismen.

Det kommunistiske partis oppgave er netop dette at indstille hele sin virksomhet paa at forbedre revolutionen. Det har været sagt at vi vil partiets overhøihet over fagorganisationen. Det vi vil er at organisere de kommunistiske kræfter slik at ogsaa fagorganisationen skal bli et ledd i revolutionen. Kan nogen paavise at partiet har hat en faglig linje som gaar ut paa det? Det kommunistiske parti maa bygges slik at vi arbeider for en samling om den re-

volutionære linje baade i fagbevægelsen, kooperasjonen osv. og at alle kræfter utnyttes for at forbedre revolutionen. Jeg vil derfor be vore kamerater og særlig Madsen at holde op med sin appel til de mest primitive følelser hos de fagorganiserte arbeidere og istedet være med og organisere vor kamp slik at vi kan samle alle lønstagere paa kommunistisk grund.

Repræsentanterne fra Bergen kan ihvertfald ikke beskyldes for at ville partiets overhøihet over fagorganisationen, for vi foreslaar, at den organisationsmæssige forbindelse mellem partiets centralstyre og sekretariatet bør oppløses. Bestaar vort arbeide som kommunister i fagorganisationen bare i at møte op paa et landsmøte og kaste endel høiresocialistiske tillidsmænd? Nei. Vor oppgave bestaar deri, at vi som kommunister viser os som de mest entusiastiske, som de der overalt optrær slik at vi vinder arbeiderklassens tillid. Da behøver vi ikke at kaste høire-socialisterne ut av ledelsen. Det vil arbeiderne selv gjøre. De som ikke forstaar dette kan heller ikke ha annammet kommunismen. Jeg antar at Tranmæl forstaar det er paa den maate vi maa gjøre vor indflydelse gjældende, og dette er ogsaa helt i flugt med Tranmæls oppfatning.

Det skal være de fagorganiserte, industriarbeiderne som altid skal være grundlaget for det kommunistiske parti, det skal være dem som gir liv og indhold til bevægelsen. Alle fraser om at fagbevægelsen skal underordnes partiet bør derfor komme ut av diskussionen saa vi kan ta stilling til sakerne.

For os som kommer utenfra virker forholdene her i Kristiania forbausende. Der hersker et fiendskap og en ukameratslighet som er absolut uforenlig med et kommunistisk parti. (Bifald.) Jeg vil spørre de ærlige Kristiania-kamerater som taler om de intellektuelle og halvintellektuelle: Mon tro om det ikke er dere som møter frem under indflydelse netop av disse intellektuelle.

Det er ofte slik at vorer motstandere, kapitalistklassen, bedre end os forstaar den rigtige utviklingslinje. Hvem er det borgerpressen ønsker skal seire paa landsmøtet? Er det Kristianiaforslaget eller er det den ubetingede tilslutning til Moskva? Fascistorganet «Tidens Tegn», som kommer til at føre an i fascisternes mord paa arbeiderne skriver, at hvis hr. Tranmøls linje hadde seiret, vilde de ikke hat noget imot at ha kommunister i alle stortingets komiteer. Men naar det gjælder Scheflo og Olaussen som har været de ivrigste til at svinge den russiske knut over de norske arbeidere blir stillingen en anden. Et glimrende indlæg for Kristianiaforslaget. Høiresocialisten P. Moe-Johansen skriver nu hyldningsartikler til professor Bull og fortæller den sandhet at han nu bare gjentar de samme anklager mot Den kommunistiske Internationale som høiresocialisterne har anført i al sin tid.

Bucharin uttalte i sit foredrag igaar, at enten vil arbeiderklassen bli forslavet og bøiet ned under fascisternes bajonetter eller ogsaa vil arbeiderne reise sig i revolutionær kamp. Det norske arbeiderpartis stilling under denne situation kan ikke være tvilsom. Der er bare en redning, og det er

en koncentration av de proletariske kræfter for at forberede verdensrevolutionen og slaa ned verdenskapskapitalismen.

Chr. H. Knudsen:

Jeg har i høi grad beklaget den strid som er ført i partiet, men jeg har ikke deltatt offentlig i den. Naar man har været med fra første stund og bygget op et parti saa ser man ikke gjerne at partiet svækkes.

Hvad enhetsfronten angaar var forholdet det at vi ikke kunde finde noget program for gjennomførelsen av den. Da vi fik indbydelse fra syndikalisterne og høiresocialisterne om fælles-optræden i en dyrtids-aktion, tvilet centralstyret paa at vi kunde utforme et program som kunde samle alle. Jeg tillot mig at foreslaa en henvendelse til kooperationen om at nedsætte sine varepriser om ikke mere end 1 øre under privates, og saa etablere en boykot av de private handlende. Det lot sig ikke gjøre. Vi har dog allikevel arbeidet paa enhetsfronten og der har for ikke længe siden været holdt en konferanse av alle dem som kan regnes for arbeidere her i landet.

Et andet spørsmal var K. J. Jeg var i centralstyret med paa at vi paa en eller anden maate maatte gjøre K. J. uskadelig og hindre at han fik befatning med utenrikspolitiske artikler eller med internationale. Men jeg har ikke anset dette spørsmal som noget væsentlig.

Hvad «Mot Dag» angaar saa hadde ikke dette tidsskrift gaat længe før centralstyret maatte gripe ind. To gange blev redaktøren indkaldt for at avgi forkla-

ring. Jeg tillot mig da at bemerke at naar jeg var med paa at indkalde redaktøren istedenfor straks at stille ham og hans tidsskrift utenfor partiet saa var det fordi centralstyret istedenfor at godkjende tidsskriftet som partiorgan hadde bevilget 500 kroner til starten. Vi trodde den gang at der vilde ske en ændring i redaktionens optræden. Men det viste sig ikke længe efter at vi atter maatte indkalde redaktøren. Nu berodde det i første række paa Kristiania arbeiderparti om der skulde foretages nogen eksklusion. Det viser sig at centralstyrets henstillinger ikke har hjulpet. Sener har vi faat «Mot Dag»s Ruslandsnummer og forholdene er slik at vi maa træffe foranstaltninger som for alle tider gjør ende paa dette.

Hvad professor Bulls artikler angaar talte baade Lian og jeg om dem kort efter at den første var kommet. Vi var enige om at det var meget uheldig at de var git plads i avisen. Lian skrev ogsaa derom til redaktøren. Hadde der været anledning til organisationsmæssig indskriden, burde vi gjort det. Men ulykkeligvis meldte der sig ingen slik anledning.

Hvad spørsmålet om Tranmæls reise til Moskva angaar, var det klart at jeg som partiets fungerende formand ikke kunde tvinge Tranmæl til at reise.

Forslaget av 21. december var ikke nogen indstilling om at partiet skulde melde sig ut av Internationalen. Men vi gik ut fra at naar vi tok disse forbehold overfor den 4. kongres' beslutninger, kunde ikke den organisationsmæssige forbindelse opretholdes.

Ogsaa i 1921 tok vi reservationer overfor en række spørsmaal.

Det er heller ikke første gang der er strid mellem Scheflo og Tranmæl. Allerede da indstillingen til landsmøtet 1921 blev utarbejdet var der skarp strid. Men resultatet var at der blev tat reservationer baade med hensyn til partiets opbygning og de andre spørsmaal. Jeg har altid været tilhænger av det individuelle medlemsskap, fordi jeg har anset det nødvendig, hvis partiet skal magte sin opgave i et givet tilfælde. Noget er der ogsaa gjort fra centralstyrets side. Der er utsendt et cirkulære for at faa oplysninger at bygge paa under det videre arbejde. Enkelte steder som f. eks. i Bergen har man ogsaa gaat til indførelse av det individuelle medlemsskap. Følgen var at Kristiania-arbejderne maatte yde partiet i Bergen en stor økonomisk støtte fordi medlemstallet sank betydelig. Skulde Kristiania-arbejderne gaat frem paa samme maate, vilde partiet praktisk talt bli konkurs. Det sier sig selv at vi maa gaa frem med varsomhet. Vi bør derfor vedta Kristiania-forslaget som gir adgang til at forhandle os frem med eksekutivkomiteen og foreta de skridt som er nødvendig for at partiet skal staa helt og fuldt paa Internationalens grund.

Der var nu indtegnet 45 talere og efter forslag av dirigenten blev taletiden indskrænket til 15 minutter.

Laugerud:

Jeg vil som arbeidende bonde protestere mot Tranmæls uttalelser om at det skulde være viktigst at støtte fagorganisationen. Det er like viktig at organisere bønderne og landarbejderne. Industriarbeid-

derne skal være den røde armé, som kjemper mot kapitalismen, men de kan aldrig beholde magten hvis de ikke har os til at læsse mat paa vognen og kjøre til byen. (Bifald.) Det er derfor nødvendig at arbeidet paa landsbygden sidestilles med arbeidet i byerne. Hvis industriarbeidernes organisationer stilles i forgrunden kan det gi dem en falsk følelse av sin magt, saa de griper til magten for landarbeiderne er modne til at støtte dem. Jeg vaager at si at det er stortingsgruppens arbeide som har skaffet os vor stilling paa landsbygden ved sidste stortingsvalg. Det gjælder at hjelpe landarbeiderne opover til samme trin som industriarbeiderne.

Tranmæl uttalte om K. J. at ingen optok det han skrev som partiets politik. Det kan ikke vi forstaa. Naar vi læser vort hovedorgan saa tror vi at det er partiets mening som kommer til uttrykk. Hvis ikke det var slik kunde vi heller til underholdning for kone og barn holde «Allers Familiejournal» og «Illustrert Familieblad».

Det er sagt av Madsen, at om Olaussen blir 1000 aar vil han ikke kunne vinde saa mange bønder for kommunismen som Tranmæl. Er det ikke en persondyrkelse som er farlig at paastaa dette? Det er denne persondyrkelse som ogsaa gaar igjen i Kristiania-forslaget, og tiltrods for de fortvilede forhold som hersker i mit hjem har jeg forlatt alt for at reise ind til møtet her.

Oscar Torp:

Under den strid som har paa-
gaat i Det norske arbeiderparti er
det sagt at flertallets følelser over-

for Internationalen ikke er saa sterke som de andres. Det er ikke rigtig. I mit fylke hadde vi den mest oprivende kamp for Moskva-teserne. Derfor har vi ogsaa faat Internationalen kjær. Vor beundring for de russiske kamerater har ogsaa været levende, og vi har trodd at vi bedst kunde støtte dem derved at vi sluttet op om Den kommunistiske Internationale for derigjennem at svække det angrep som kapitalistklassen førte mot Rusland. Det som vakte diskussion i tesiane var bl. a. anvendelsen av vaabnene og bestemmelse om det parlamentariske arbeide. De parlamentariske tesar stemmer imidlertid nøiagtig med vort syn i alle aar. De stiller det utenomparlamentariske arbeide i det rette forhold til det parlamentariske. Den nuværende stortingsgruppe er kommet ind paa en anden linje. Istedenfor at indstille arbeiderklassen paa at føre klassekamp er man begyndt at se paa parlamentet som en redning for arbeiderklassen. Og dette er et av de springende punkter i den nuværende strid.

Jeg er blit betegnet som en utpræget flertalsmand, skjont jeg stadig har søkt at finde en linje som kunde forsonde de stridende. Jeg reiste til verdenskongressen for med alle midler at søke at hindre den linje i at naa frem som holdt paa at smuldre partiet op. Hvordan følte de andre repræsentanter sig forpligtet til at følge centralstyrets beslutning? Centralstyret meddelte, at de indstillet Haakon Meyer som medlem av E. K. Jeg indrømmer at Scheflo staar adskillig sterkere inden Det norske arbeiderparti. Men det er ikke avgjørende. Jeg bøiet mig for centralstyrets beslutning. Hvad

gjorde imidlertid partiets formand, Stang? Han fandt ut, at hvis Scheflo ikke blev gjenvalgt vilde han gaa ut av centralstyret, og derfor henvendte han sig til Sinovjev og gjorde opmerksom paa det, tiltrods for at han visste at det vilde føre til nye tvistigheter og utdype skillet mellem de stridende. Slik var stillingen i dette spørsmål og i mange andre.

Der er rettet sterke beskyldninger mot os som stemte for resolutionen. Mit parti og Internationalen er for mig det største og helligste av alt, men jeg har ikke derfor fraskrevet mig retten til at kjæmpe for min opfatning. Helt til den sidste dag før resolutionen kom op hævdede baade fru Grepp, Meyer og jeg, at vi ikke kunde stemme for resolutionen. I sidste øieblik blev da et nyt kommissionsmøte sammenkaldt, hvor baade Sinovjev og Klara Zetkin meddelte, at hvis vi ikke stemte for resolutionen gav vi uttrykk for en bevisst vilje til at bryte med Internationalen. Vi kunde ikke binde landsmøtet i dette spørsmål, og av hensyn til partiet fandt vi det derfor nødvendig at stemme som vi gjorde.

Mit standpunkt er at jeg lojalt vil bøie mig for de beslutninger som fattes, men jeg vil aldrig fraskrive mig retten til at bygge op en Internationale som er sterk og kampfør. Det samme syn er tilrettelagt i Kristiania-forslaget, og jeg tror det er den linje som vil føre frem saa at Det norske arbeiderparti kan bli et kjæmpende led i Den kommunistiske Internationale.

Halvard Olsen:

Da landsstyret ifjor traadte sammen til møte sammen med den

nyvalgte stortingsgruppe, blev det hævdedet enstemmig i landsstyret at gruppen ikke skulde fremme noget mistillidsforslag til regjeringen. Hvorfor ikke? Grunden var i første række det ræsonnement at vi ved at styrte den sittende regjering positivt vilde støtte høire, som gjerne vilde ha magten, og som under storstreiken hadde slaat arbeiderne ned med politikøller og bajonetter. Vi frygtet for at en slik situation ikke vilde forstaaes av arbeiderne. Jeg tillot mig den gang at si at jeg ikke kunde forstaa andet end at hvis man slog ind paa den linje, vilde partiet praktisk talt bli bundet til at stemme for voldgiftsloven. Vi var klar over hvorledes situasjonen laa an. Arbeidsgivernes opsigelser av alle tariffør var kommet. Venstre var programforpligtet til at fremme loven, hvis kampen blev aktuell. Da mente jeg at det var klart at hvis arbeiderklassen ikke forstod at vi fældet regjeringen under trontaledebatten, vilde de endnu mindre forstaa at vi skulde fælde regjeringen paa voldgiftsloven og derved støtte kapitalistene, idet vi drev arbeiderklassen ut i en kamp som jeg var klar over følgerne av.

Var det klok politik at gjøre dette? Landsstyret vilde ikke ræsonnere saa langt. Der blev ingen beslutning fattet tiltrods for at det burde ha været gjort. Derved kom partiet op i den tvangs situation som det kom i overfor voldgiftsloven. Det er i høieste grad uforsvarlig av Tranmæl at si, at Scheflo og jeg var fanatiske tilhængere av voldgiftsloven. Hverken partiets eller min stilling til voldgiftsloven er ændret. Vi er alle enige om det princip, at den kapitalistiske stat ikke har

ret til at fastsætte lønningerne og arbejdsvilkaarene for arbejderne. Men spørgsmaalet forelaa ikke slik. Det forelaa som et stort politisk-taktisk spørgsmaal. Tranmæl sier, at partiet vedtok sin beslutning og at Schefflo og jeg var illojale overfor den. Hvad var det da centralstyrets beslutning gik ut paa? Centralstyrets beslutning gik ut paa at *overlate avgjørelsen til sekretariatet*. Partiet burde ha truffet avgjørelse og dermed tatt det fulde ansvar. Men under de omstændigheter at komme og si at man stod overfor en tvangssituation naar representantskapet hadde truffet sin avgjørelse, det er uriktig. Det var let nok for centralstyret at si at vi holder prinsippet rene naar avgjørelsen henskytes til landsorganisationen. Men det er ikke modig mands færd at optræ slik av dem som staar i et kommunistisk partis ledelse.

Vi som holdt paa at partiet burde ha truffet avgjørelsen erklærte, at vi bøiet os overfor en hvilken som helst avgjørelse. Men da landsorganisationen hadde truffet sin avgjørelse, blev vi av «Social-Demokraten» skjældt ut som høiresocialister og reformister. Det var naturlig at «Social-Demokraten» kritiserte voldgiftsdommene, men istedenfor at rette kritikken mot det kapitalistiske samfund blev den rettet mot partiets og fagorganisationens tillidsmænd.

Vi fik kritik av Internationalen for vor holdning. Og jeg bøier mig for den kritik tiltrods for at den ikke har overbevist mig. Vi opnaadde dog senere en enstemmig beslutning av landsstyret om at næste gang dette spørgsmaal kommer op, skal det avgjøres av partiets landsstyre og Internatio-

nalen sammen med landsorganisationen.

Talen om partiet som en overordnet instans over fagbevægelsen forekommer mig at være svakt underbygget. I realiteten har partiet gjennom sin presse været den bestemmende for fagorganisationens virksomhet. Er det galt at vedkjende sig dette? Hvis det er riktig at den bedste del av arbejderne er organisert i det kommunistiske parti kan det ikke være uriktig at partiet skal spille den avgjørende rolle i fagbevægelsen. Under alle omstændigheter er det nødvendig at partiet stikker op en fast linje i de faglige spørgsmaal, saa der ikke som nu stilles faldgruber for kommunister av kommuniste, og for at man skal undgaa at kommunister angripes i sin egen presse efter at beslutningerne er fattet.

Einar Gerhardsen:

Det som er vor opgave er at skape det kommunistiske parti og gjennom det forberede arbejderklassen for revolutionen. Hvis der er nogen som ikke stort set er enig i det Bucharin sa i sin tale igaar, saa hører vedkommende ikke hjemme i vort parti. Jeg tror, at princippet om den demokratiske centralisme er rigtig, at anvendelsen av det vil føre til at vi faar et kraftig parti og en kamplysten Internationale. Det er ofte fremholdt, at vi slukte tesserne av 1920 saa altfor let, og man sier her, at det viser sig, at vi ikke vil være med naar der stilles krav. Men er det virkelige krav som hittil er stillet? Dette med organisationens omlægning og opbygningen av det kommunistiske parti, er ikke noget virkelige krav som det

er saa vanskelig at imøtekomme. Det er nødvendig at ha baade et parti med vilje til kamp og et parti som har evne til at føre kamp. Naar ungdomsinternationa- len paa sin kongres kunde fatte beslutning om at hilse med glæde den beslutning paa den kommunistiske internationale kongres som fastslaar at internationalen er *forvandlet* til et sterkt centralisert verdensparti — saa maa vel Internationalen være forvandlet. Det har litt at si dette med behandlingsmaaten i partiet. Det var medlemmerne av ungdomslagene som før 1918 var de mest bevisste medlemmer partiet hadde. Det var derfor dem som kunde føre seiren hjem for den kommunistiske retning. Ved at indføre en organisationspraksis som faktisk fratrar medlemmerne retten til at øve indflydelse paa partiets taktik vil man dræpe de bedste følelser hos arbeiderne, de følelser som hittil har baaret os fremover. Vi har forsøkt at hævde meninger som ikke akkurat har været stemmende med de herskende i Internationalen, men dette er blit mot- tat paa en saadan maate, at det har skapt den stemning som vi har hat i Kristiania i det sidste. Dette kommer av at den som ikke akkurat har annammet alle tesarne i deres ordlyd, er blit stemplet. Det er de som har læst tesarne fra perm til perm som uten videre har tiltat sig retten til at stemple hvem der skal være virkelige kommunister. Det er denslags som har skapt og skaper misstemning. Det er latterlig, at vi skal bli ekskludert av Internationalen, hvis vi vedtar hvad Internationalens venner kalder «selvfølgeligheter».

Det er bra nok, at Trammæl kan faa komme paa kongressen og pra-

te saa meget han vil og fremsætte forslag. Men han skal ikke reise dit paa egne vegne, han skal re- præsentere partiet. Men skal han kunne gjøre det, maa vi paa for- haand ha bragt partiets stand- punkt paa det rene, og det er det vi er hindret i nu. Det er sikkert at mange arbeidere i den sidste tid har hat en følelse av at der hersket en ufrihet. De frygtet for at de vilde bli slaat i hodet av Olausen og andre med at de ikke er kommunister. Er en organisa- tionsform som arter sig slik hel- dig? Jeg tror den vil drive ung- dommen ut av partiet. Vi pligter at si fra om det vi er uenig i, men det kan vi ikke gjøre, hvis vi ikke gjør det paa et landsmøte. De folk som først og fremst kjæmpet for voldgiftsloven, staar nu paa Scheflos side. De fik en reprimande av Internationalen for sin stilling til voldgiftsloven, men det har selvfølgelig ikke ændret deres opfatning (Olausen: Selvfølgelig ikke). Det beviser at man ændrer ikke opfatning paa kommando (bravo og sterke bifaldsytringer).

Jeg er overbevist om at den eneste maate, hvorpaa partiet kan gaa styrket ut av striden, er at vi vedtar Kristiania-forslaget. Vi skal lægge vore synsmaater klart frem og loyalt arbeide for dem indenfor den internationale organi- sation som vi allesammen er glad i.

Alfred Skar:

Det som har karakterisert stri- den inden partiet, er at den ikke har sit utspring i de brede masser, det har fra første dag av været en strid mellem de lærde inden par- tiet, men medlemmerne er tilslut blit tvunget med i striden, og de har paa de forskjellige steder i

landet fylket sig under ledelse av de som har hat den avgjørende indflydelse inden distriktet. Før 21. decbr. har den store masse av medlemmer absolut ikke hat nogen interesse for striden. Det er derfor litt for stridt, naar Tranmæl karakteriserer dette saaledes, at man vil trække skindfælden over hodet, naar man ikke tar del i partistriden. Det er ikke fordi man har manglet mot at man ikke har tat del i denne strid. Forholdet er nemlig det, at kampen for det daglige brød har været saa haard for arbeiderne rundt om i landet i den senere tid, at enhver strid som reises i partiet, vil bli møtt med motvilje av de brede masser. Jeg personlig har været av den mening at Scheflos parlamentariske taktik har været uheldig og har svækket grundlaget for kampen utover landet, spesielt i de distrikter hvor venstre er det reaktionære parti. Det er dette at stille venstre i en særstilling som særlig har svækket kampen. Og der er kommet ind i partiet en aand som fortoner sig slik, at hvis man viker en haarsbred fra det, som Olaussen, Arvid Hansen og Heggum med flere hævder, saa er man ikke kommunist. Den slags skal det nu være slut med i partiet. (Sterk tilslutning.) Jeg har ogsaa ment, at Internationalens brev av september var en stor uret, spesielt mot den fraktion som det særlig gik ut over. Men saa kom landsstyrets indstilling. Da var det likesom arbeiderne ute i distrikterne trak et lettelsens suk. Nu skulde der bli arbeidsro. Jeg maa bekjende, at tiltrods for at jeg stort set har været enig i det som Tranmæl har hævdet, saa kom Bulls artikler og Kristiania-forslaget som en koldtvandsbøtte over

mig, og jeg fik en følelse av at nu pligtet vi at ta spørsmålene op til ny behandling. Naar vi tar for os Radeks erklæring og eksekutivkomiteens breve, baade det fra januar, og det av februar som vi faar imorgen, og Bucharins tale igaar, har vi da ret til at tro, at der vil bli begaat noget overgrep mot os fra Internationalens side? (Nei.) Bør ikke vi som kommunister tro, hvad der sies til os fra eksekutivkomiteen? Jeg har ialfald endnu ikke hørt at russerne har brutt et løfte som de har git arbeiderne utover i landene. Og jeg tror at ogsaa disse løfter vil bli holdt. Det er det avgjørende for min stilling. Forholdene er forskjellige i de forskjellige lande, det er sandt, men der er mange forhold som er fælles, og jeg kan ikke forstaa, at vi her i landet skal bli sat i en særstilling. Et enkelt medlem av en organisation har ikke krav paa at bli sat i en særstilling. Saaledes maa det ogsaa være indenfor de enkelte partier, og saaledes ogsaa indenfor Internationalen. Det ligner noget av frelsesarne dette, som Gerhardsen kom med, at dette landsmøte skal være det sidste landsmøte, hvor vi har anledning til at si vor mening. Det gjælder at vi nu sørger for at gjøre vor organisation overensstemmende med det som er organisationsmessig praksis ellers i verden. Vort parti er nu redusert til en tredjedel av hvad det var ved sidste landsmøte, og da er det vor pligt at faa det reorganisert paa en saadan maate, at vi kan komme i arbeide igjen.

E. Volan:

Det er sterkt fremhævet i partidiskussionen, at man maa komme

fra et lydighetsforhold til et til-
 lidsforhold til organisationen. Jeg
 er helt enig i at organisationen
 maa bygges paa tillid, men hvis
 partiet skal faa tillid av Interna-
 tionalen, maa partiet ogsaa ha
 tillid til Internationalen og til at
 Internationalen maa ha de ledere
 som er de mest erfarne og dygtig-
 ste politikere. Den bedste garan-
 ti for at dette skal være tilfældet,
 har man i at kongressen selv væl-
 ger eksekutivkomiteens medlem-
 mer. Forholdet vil ellers bli, som
 forholdet ogsaa var i Det norske
 arbeiderparti, at naar man skulde
 vælge en mand til eksekutivkomite-
 teen, saa valgte man en mand som
 uten for stor skade kunde være
 fraværende fra landet. Det er og-
 saa bragt ind i partidiskussionen
 at alle som var enig i voldgiftslo-
 ven, staar paa Scheflos side. Jeg
 var og jeg er fremdeles uenig i
 voldgiftsloven, men jeg staar paa
 Scheflos side. Og jeg traf her i
 salen en gammel anlægsarbeider
 som har fortalt mig at han den-
 gang, fordi han kjendte forholdene
 ute paa anlæggene og arbeids-
 pladsene var enig i at man burde
 ta voldgiftsloven — nu er han
 enig med Tranmæl. Jeg føler mig
 sikker paa at alle de som ifjor ar-
 beidet for voldgiftsloven, ikke
 hadde anden hensigt med dette
 end at gavne arbeiderklassens stil-
 ling. Efter min mening tok de
 feil, men jeg er ikke i tvil om at
 de hadde de aller hæderligste hen-
 sigter. Det faktiske forhold er
 jo at alle de ledende bedrifter i
 vort land; likesom i Rusland før
 krigen, eies av utenlandske kapi-
 talister. Hvis det derfor er saa
 som det er sagt at det er forskjel
 paa arbeiderklassens forhold i de
 land hvor arbeiderklassen utbyttes
 av landets egne kapitalister og paa

arbeiderklassens forhold i de land
 som utbyttes av utenlandske ka-
 pitalister, saa maa jo den taktik
 som kunde anvendes i Rusland
 netop være passende for Norge.
 Stortinget har gjort mange feil.
 Men den største var nok den at
 det avskaffet logikken som under-
 visningsfag ved det norske uni-
 versitet. Naar man skal bedøm-
 me kommunismens stilling i de
 forskjellige land maa man ikke
 glemme at kommunisterne i næ-
 sten alle land har maattet bygge
 op sin organisation helt fra nyt
 av. Jeg tror at hvis den aand og
 tone som er kommet ind i partiet
 med «Mot Dag» skal faa herske i
 det norske parti, saa vil studen-
 tergruppen i Norge ikke opnaa
 andet end at ødelægge de norske
 arbeideres organisation. (Tilslut-
 ning.) Naar Internationalen sender
 sine breve til de forskjellige
 landssektioner, saa er ikke dette
 hemmelige meddelelser, men of-
 fentlige breve som skal komme til
 arbeidernes kundskap. Jeg og saa-
 vidt jeg husker hele centralstyret
 var oprindeligg for at de breve vi
 fik skulde være fortrolige, men
 eksekutivkomiteen hævdet at de
 retningslinjer som den vedtok
 skulde komme til alle arbeideres
 kundskap. Og da jeg hørte ekse-
 kutivkomiteens grunde for at of-
 fentliggjøre brevene saa fandt jeg
 det rigtig. De som holder paa den
 fremgangsmaate er de som holder
 paa byraakratiet. Med hensyn til
 fagbevægelsen saa er det bare den
 kommunistiske celle i fagforenin-
 gne som er underordnet partiet
 og ikke fagforeningen som helhet.
 Landsmøtet vedtok i 1920 et for-
 slag som var utformet av Tran-
 mæl, om partimedlemmernes ar-
 beide i fagforeningerne. Vi som
 staar paa mindretallets stand-

punkt idag vi staar fremdeles paa det samme standpunkt som Tranmæl den gang utformet. Naar det er strid om et spørsmåal i fagbevægelsen mellem kommunister, saa skal partiet paa organisationsmæssig maate avgjøre saken. Og mindretallet maa være i besiddelse av saa stor organisationsmæssig disiplin at det bøier sig for flertallets avgjørelse. Føderalismen er farlig fordi den kan føre til brud paa organisationsmæssige beslutninger, og det paa et tidspunkt da det kan føre til nederlag for hele arbeiderklassen. Slik som vi saa det under storstreiken da enkelte foreninger istedenfor at følge landsorganisationens parole gav sig til at stemme over streikespørsmålet og besluttet at bli staaende i arbeidet istedenfor at gaa ut i kampen. Jeg maa advare mot Kristiania-forslaget, for med det forslaget som har sine ahner i beslutningen av 21. december, vil man faa ret til at føre en slik politik at vi faar bruddet.

Jakob Frøis:

Jeg er en av de faa som tilhører en fraksjon, men som er valgt til landsmøtet ved stemmer fra en anden fraksjon. Jeg er saaledes symbolet paa at der er noget som binder os sammen og jeg frygter derfor ikke for at partiet skal gaa splittet ut av dette landsmøte. I centralstyrets møte den 21. december var der likesom er bredt koldt belte mellem de to fraksjoner i centralstyret. Det er to mænd vi kan takke for at partiet ikke den gang gik ut av Internationalen og dermed kom ind i en bitter og oprivende strid. De to var fagforeningsmændene Halvard Olsen og

E. Volan. Hvis vi ikke hadde hat dem med os saa vilde partiet nu ha staat utenfor Internationalen. Men det var disse to arbeiderkamerater som tok det første haarde støt i partistriden. De vil i partiets historie faa en hædersplads for den gjerning de gjorde den dag. (Sterk tilslutning.) Vi visste paa det tidspunkt ikke noget om stillingen utover landet, men vi hadde den glæde efterhvert at motta den ene efterretning efter den anden som gav uttrykk for at vi hadde ret.

Kristiania-forslaget er et forslag fra en retning som er trængt over paa defensiven. Den 21. december stod denne retning i offensiven men nu er den trængt over paa defensiven. Det er situasjonen idag. Det at Edvard Bull idag slaar sig paa sit bryst og vidner om sin kjærlighet til Internationalen er bare et bevis for at han har lidt nederlag. Vi husker hvad han uttalte for mindre end en maaned siden paa et møte paa Høvik. Jeg vet ikke om han har forandret opfatning paa kommando, men det er en kjendsgjerning at Bull den 21. december ikke var fornøiet med centralstyreflertallets forslag, men vilde ha et forslag som direkte vilde ha meldt os ut av Internationalen.

Det er klart at den anden fraksjon maa erkjende, at naar vi holder paa centralismen saa er det noget alvorlig vi holder paa. Vi vil ikke ha et løst sammensatt parti, og jeg tror at den anden fraksjon nu kan forstaa hvad der er det dype i vor fraksjons tankegang. Jeg tror det er riktig det princip at Internationalen skal holde sine kongresser først og saa de nationale seksjoner sine landsmøter etterpaa. Det er jo slik vi

gaar frem i vor organisationspraksis, og jeg kan ikke forstaa andet end at dette princip er helt ut rigtig. Hvis vi gaar ut fra at partiet altid ønsker at staa i intim kontakt med Internationalen og sende sine bedste folk til den, saa er det klart at kongressen blir det rette forum for valg av eksekutiven. Desuten er der nu truffet en række nye demokratiske bestemmelser om utvidede eksekutivmøter etc.

Jeg tror at det flertal som staaar bak Kristiania-forslaget er et meget usikkert flertal. Der er sikkert mange av dette flertal som vil over paa en anden linje end Kristiania-forslaget. Landsmøtet maa paa en eller anden vis ta avstand fra aanden i 21. decemberbeslutningen og som gaar igjen i Kristiania-forslaget. Vi maa komme derhen at høre fløi av Tranmæls retning lider nederlag her paa landsmøtet. Vi vil sikkert alle bevare baade Scheflo og Tranmæl i partiets styre, men de inden «Mot Dag» som driver propaganda for boykot av centralstyret m. v. er jeg sikker paa ikke har den norske arbeiderklassens sympati og billigelse. Debatten om stortingsgruppen har klarnet begrepene og det er ikke tvil om at her staaar alle paa samme standpunkt. Tranmæl har antydnet at han subsidiært vil opta punkt 2 i Kristiania-forslaget. Det er et standpunkt som Scheflo har været inde paa tidligere. Saalænge Det norske arbeiderparti staaar samlet vil der ikke være grobund for fascisme i Norge. Vi maa derfor ikke gaa fra dette landsmøte uten at vi har bevaret enheten i partiet og et tillidsfuldt forhold til Internationalen. Det maa i beslutnings form gives uttrykk for at

den fløi som representeres i «Mot Dag» og Edvard Bull har faat et nederlag paa landsmøtet. Der er nemlig en intellektuel fare i denne gruppe av akademikere. En slik fare fra akademikernes side har der ikke før været i vort parti. Da vi andre akademikere som Emil Stang og jeg kom ind i partiet for 20 aar siden satte vi os ved Gamaliels føtter. Denne nye retning av akademikere oser det derimot magtbrynde av. Vi ønsker ikke nogen slavelydighet overfor Internationalen. Det som staaar mot hinanden her er om der skal være et tillidsforhold eller et mistillidsforhold til Internationalen.

Sverre Krogh:

Den kamp som nu gjennomskaker partiet er egentlig den fødselskamp som partiet nødvendigvis maa gjennomgaa for at bli et rent kommunistisk parti. Det som har skapt bitterheten er maaten hvorpaa kampen er ført. Istedenfor at føre kampen indenfor organisationens ramme er den blitt ført for hele befolkningens paa-syn. Og det har hindret partiet i disse haarde tider at vinde tillid hos arbeidermasserne. Vi maa derfor se til at finde former hvorunder vi kan utkjæmpe meningsforskjellighetene slik at det ikke virker svækkende. Ved at vi staaar i det samme parti staaar vi paa en vis paa fælles platform. Det skulde være bestemmende for, at vi ikke her staaar som to retninger, som søker at slaa hverandre ned. Det kommunistiske princip i slike debatter er at finde den generalnævner som kan sveise partiet sammen og øke partiets slagkraft. Vi maa ikke begaa de samme mis-

grep, som vi har gjort i denne partistrid, om igjen. Hvad er stridens kjerne? Jeg tror at folkene i de forskjellige retninger har forskjellige verdensperspektiver. Scheflos retning tror at vi er kommet ind i en verdensrevolutionens epoke — en epoke som ikke bare indebærer seire, men ogsaa nederlag, men hvis slutresultat enten maa være en fuldstændig nedkuelse av arbeiderklassen eller at arbeiderklassen tar magten og knuser kapitalisterne. Hvis man har den indstilling gjælder det at skape et parti som kan klare de opgaver som tiden kræver. Har man derimot den opfatning at kapitalismen endnu sitter fast i salen og at revolutionen derfor er en langvarig proces, saa er det klart at det ikke haster saa med at skape denne organisation.

Har man den indstilling som jeg først nævnte og gaar vi ut fra som en given kjendsgjerning at arbeiderklassen nu maa forsvare sig overfor kapitalistklassens offensiv, da reiser det spørsmål sig: Hvordan skal vi kunne styrke arbeiderklassens bataljoner slik at de kan utføre sin opgave? Det gjælder da at skape en generalstab, underofficerer og mandskap, og styrke dem til kampen. Men det gjælder ogsaa at gjennomføre en svækkelse av motstanderens kraft. Stortingsgruppens mission i denne tid ligger paa sidstnevnte omraade. Den maa være at ta rekruteringsgrundlaget bort fra vore motstandere. Vi saa hvordan kapitalistklassen under storstreiken tok bonde- og fiskerbefolkningen til soldatermateriel mot arbeiderne. Den utvikling som siden har fundet sted og som stortingsgruppen har søkt at fremme,

har bevirket at flere av disse elementer en anden gang ikke vil komme til at slutte vakt om kapitalistklassen. Og mange inden disse befolkningslag er blitt vaklende. Det har været den linje som stortingsgruppen har fulgt. Det kan være at gruppen ikke har magtet sin opgave, men linjen har ialfald været riktig. Hvis revolutionen stod paa trapperne idag maatte vi bekjende at vort parti ikke var voksent til at ta førerskapet i sine hænder. Det som derfor er nødvendig nu er at omforme vort parti slik at det blir kampduelig for sin stilling. Vi har selv inøen revolutionserfaringer. Derfor maa vi høste lærdom fra andre land. Den 3. Internationale er en samling av de revolutionære og kontrarevolutionære erfaringer som arbeiderklassen har gjort i de senere aar, og den utkrystalliserer disse erfaringer slik at vi alle kan tilegne os dem. Vi skal alle være med og skjænke vore bidrag til det materiale Internationales samlere, og det materiale den gir os skal vi ta imot med tak fordi det er det bedste materiale og den mest dyrekjøpte lærdom som arbeiderklassen har indhentet i de senere aar. Vi maa betrakte Internationalen som den organisation der kommer til arbeiderne, som den der vil gi dem gode raad og som har veiledning til os alle. Vi skal derfor søke at forstaa hvorfor Moskva sender os sine direktiver og hvorfor disse direktiver virkelig vil være til vor gagn.

Ved formiddagsmøtets slutning refererte dirigenten følgende to indkomne skrivelser:

Fra Danmarks kommunistiske parti: Vi takker Eder for ind-

bydelsen til at overvære Eders landsmøte. Men vi beklager at maatte meddele Eder at vi for øieblikket er forhindret fra at sende nogen repræsentant til Eder. Vi sender herved landsmøtet vore bedste kommunistiske hilsener og ønsker at landsmøtets beslutninger maa bli til gavn for den norske arbeiderklasse og for den internationale kommunistiske bevægelse.

Georg Lauritzen.

Fra det britiske kommunistparti ved Thomas Bell: Som svar paa Deres indbydelse til at delta i Eders partilandsmøte i Kristiania 24.—27. februar har vort centralstyre git mig i opdrag at beklage at vi ikke er istand til at motta Eders elskværdige indbydelse da vi ikke kan undvære nogen av vore centralstyremedlemmer. Vi sender Eder imidlertid de bedste kommunistiske hilsener for et frugtbringende partilandsmøte, som kan bringe det norske parti nærmere kontakt med de kjæmpende kommunister over hele verden.

Møtet hævet.

Eftermiddagsmøtet mandag 26. februar.

Dirigent: Ole O. Lian.

Daniel Vikin:

Jeg vil si min personlige mening om hvordan vi ser paa partisituationen ute i lokalstederne. Vi visste at der var strid i partiet, men vi forstod ikke hvad det gjaldt. For os som stod i arbeide ute i bygdene var striden uvedkommende. Det Bucharin sa igaar er efter vort syn helt ut riktig. Naar vi skal ta stilling i denne strid maa vi imidlertid ta vor stilling ut fra de lokale forhold.

Vi har derfor tat stilling til den retning som kræver bevægelsesfrihet. Vi arbeider med de enkleste opgaver som er at faa de folk utover bygderne som sliter og utbyttes til at hænge sammen som klasse. Naar jeg har forpligtet mig til at staa i partiet, saa maa jeg kunne ha den tillid til organisationen at den gir os anledning til at arbeide ute i bygderne slik at vi greier at faa folkene derute ind i vore bygdeorganisationer. Greier vi ikke at faa dette til at slaa til saa greier vi heller ikke at faa verdensrevolutionen seierrikt gjennomført. Jeg har absolut tillid til Internationalen og jeg tror at den mener det ærlig naar den sier at den vil verdensrevolutionen. Og jeg har den tillid til Internationalen at den vil gi os den bevægelsesfrihet som jeg her har skissert, og da mener jeg at det ikke skal bli nogensomhelst kløvning av partiet. Naar jeg saa paa kriseprogrammet ut fra mit halvproletariske lag saa fik jeg den opfatning at det var altfor litet konkret. Der var tat med en hel masse ting, men det var som sagt ikke konkret, og derfor blev det ikke noget mere end en parole. I Kristiania-forslaget er der talt om parlamentarisme og i indledningstalerne om det som heter venstre. Jeg slutter mig helt ut til det standpunkt, at naar det gjælder de politiske partiers stilling overfor arbeiderklassen saa er de fiender. Derimot forstod jeg godt voldgiftsloven. Det skal understrekes, at hvis vi skal vinde terræng blandt smaabønder og smaabrukere ute i bygderne saa er det fra venstre vi maa erobre disse folk, og da underhandler vi ikke med venstre. Flertallets standpunkt passer her halvprole-

tariatet. Paa forrige landsmøte var det Scheflo som fremsatte det forslag som var bedst egnet til at vinde halvproletariatet. Vi maa skape fra distrikt til distrikt de organisationer som skal bære verdensrevolutionen frem.

K. O. Thornæs:

Jeg tør for min del si at naar jeg tar ordet, saa er det som et almindelig medlem i partiet — ikke hverken mer eller mindre. Det er særlig et forslag som kommer i forgrunden her paa landsmøtet. Man maa se litt paa sammenhængen og paa det som er gaat foran dette forslag. Det har ogsaa flertallet gjort. Vi vedtok ikke tesene betingelsesløst, sier de. Var det ikke dette vi vedtok i 1918, sier de. Ja vi gaar videre tilbake. Var det ikke dette man kjæmpet for i 1915, i 1912, i 1910. Længer tilbake vil man vist ikke gaa, men naar man begynder med krabbens metode, kan det jo bli litt av hvert, vet vi. Man skal ikke bare fastholde det som er vedtat før. Arbeiderklassen gaar fremover og da gjælder det at følge med — Tranmæl! Vi har idag hørt en arbeider tale ut fra Internationals aand. Vogt dig, Tranmæl. Selv om det er riktig at gaa tilbake til 1912, saa maa vi allikevel spørre: Er der ikke foregaat noget siden 1912? Vi har set verdenskrigen, vi har set en Internationale forfalde, vi har hat den russiske revolution, og vi har for tiden en revolutionær situation som vi hverken visste om eller tænkte paa i 1912. Og vi har hjemme hos os hat storstreiken og voldgiftsloven. Gjennembruddet i partiet og istedetfor en socialdemokratisk stortingsgruppe

har vi faat en kommunistisk. Jeg vil minde om at jeg ikke var enig i Scheflos regjeringspolitikk, og det har jeg git uttryk for paa en saklig maate — før avgjørelsen blev truffet. Jeg hadde ingen fides til Olaussen, Arvid Hansen, Scheflo og Stang i sommer. Det var fordi at disse beskyldte Tranmæl og hans kamerater for at de vilde gaa ut av Internationalen. Tranmæl avviste tanken med indignation. Saa kom den 21. december og de kastet masken. Jeg var troskyldig. Men naar en troskyldig og ærlig mand blir overbevist om at han er blit ført bak lyset, saa blir han mere mistænk-som end andre. Det som skedde omkring verdenskongressen vakte mistænk-somhet. Tranmæls undskyldning er det som skuffet mig mest. Er det nogen som tviler paa at Martin Tranmæl mangler mand-dat fra den norske arbeiderklasse? (Kraftige neirop.) Nuvel. Vi fik indstillingen av 21. december hvori det stod at efter dette kunde Det norske arbeiderparti ikke staa i den 3. Internationale. Men heldigvis fik vi ogsaa i januar en enstemmig landsstyre-indstilling, og jeg tør si at jeg ikke har været vidne til nogen partihandling der i den grad som denne har vakt enstemmig glæde blandt arbeiderne ut over landet, og det var særlig for Tranmæls skyld. Men der var nogen som følte forbitrelse over denne beslutning — og det var Edv. Bull, Falk og «Mot Dag»-gruppen. De blev forbitret fordi de mente at Tranmæl hadde latt sig forlede til kompromis og lureri. Det er den værste beskyldning som nogensinde er rettet mot Tranmæl. Er det nogen som tror at Tranmæl lar sig forlede til kompromis og lureri.

Det er deilige venner du har faat Tranmæl! Du er faldt blandt rovere. Det høres fælt ut, men jamen er det sandt. Naar Tranmæl av hensyn til den forestaaende situation gik med paa landsstyrets indstilling, saa var det nogen som var forbitret.

Jeg ser Kristiania-forslaget som en fortsættelse av 21. december. Den diskussion som har været ført her siden, og som Tranmæl har deltat i, viser mere tegn paa hundeliv end paa partiliv. Hvorfor ikke vedta selvfølgeligheter, sier man. Nei, fordi selvfølgelighetene kan bli chikane, hvis de blir vedtat. Hvis jeg for eksempel vilde ha vedtat at Rastad ikke er en daarlig person, saa vil Rastad sikkert ha sig frabedt et saadant forslag. Vi kan ikke vedta disse selvfølgeligheter, fordi de er en chikane mot Internationalen. Vi har nu en revolutionær situation, da borgerskapet sier at det ikke vil sitte sammen med kommunister i stortinget. Hvis man hadde valgt Tranmæls linje, kunde borgerskapet derimot sittet sammen med dem. Er det nu midt i den alvorligste europæiske situation en tid hvori man kan være med paa at svække Internationalens myndighet og værdi? De norske arbeidere har nu bare et fast punkt i sin kamp, og det er den 3. Internationale. Mister arbeiderne troen paa den 3. Internationale, saa brister der noget i dem. (Hørt, hørt.) Vedtagelsen av et forslag som i noget mon nedbryter agtelsen for Internationalen, er en forbrydelse, selv om Tranmæl er med paa det.

Emil Stang:

Jeg vil begynde med at si nogen ord om «Mot Dag», fordi jeg

selv er akademiker. Det har i de aarene jeg har været med i partiet ofte saaret mig dette at en akademiker ikke var som en arbeider. Jeg husker tesedebatten, hvordan Carl Øien altid begyndte sine foredrag med: «Jeg er jo bare en blikkenslager.» Dermed tok han forsamlingen, og jeg blev bare en stakkars advokat igjen paa katekret. Akademikerne er velkommen til partiet. Det har bruk for dem, hvis de arbeider som andre partimedlemmer. De maa bare ikke lage en fraktion i partiet og søke at gjøre sig gjældende indenfor partiet qua akademikere. Da Friis og jeg kom ind i partiet, tok vi fat paa opgaverne hver for os paa de felter hvor man hadde bruk for os, og hvor vi mente at kunne gjøre nytte for os. Vi optraadte ikke organisert som akademikere. «Mot Dag» er derimot en egen gruppe. Ifølge sine egne love er «Mot Dag» ikke en partiforening, men en arbeidsgruppe, som har til formaal at arbeide for at utbrede kundskap om kommunismen blandt akademikerne og søke at trække de intellektuelle til partiet. Dette er bare riktig, men i sin praktiske virksomhet danner de en arbeidsgruppe som optrær indad i partiet. Det er sjelden at jeg i «Mot Dag» støter paa artikler som er egnet til at vække de intellektuelles interesse for partiet. De fleste artikler er mere egnet til at skade end at tjene overfor den læsekreds som det skulde agitere blandt. Mot Dag er en meget streng forening, og den har vedtat en meget streng arbeidspligt for alle medlemmer. Naar de faar besked om et møte, ikke bare i Mot Dag, men ogsaa i andre organisationer som de er medlemmer av, skal de møte og ikke bare det,

men de faar ogsaa besked paa forhaand hvad de skal foreta sig paa møtet. Dette fremgaar med tydelighet av et sirkulære som foreningen ved en leilighet har utsendt (som taleren refererte). Jeg maa si med Martin Tranmæl: Magten tilbake til medlemmerne! Det er klart at en forening som arbeider paa denne maaten er til skade for det parti den optrær i. Undersøkkelseskomiteen er endnu ikke helt færdig med sit arbeide. Resultatet vil bli forelagt landsmøtet. Arbeiderne kan ikke taale den ting at en skare unge kommunister organiserer sig indenfor partiet og sætter sine fraktionsinteresser over partiet. Kristiania-forslaget er et mesterverk — forsaa vidt som 90 pct. av de ting som staar i det er ting som aldrig noget menneske i vort parti har været i tvil om. Det er fuldkommen uriktig naar det i forslaget heter, at tyngden av vor virksomhet maa lægges i dannelsen av arbeider-, bonde- og fiskerraad. Dette er ikke det mest paakrævede i den nuværende situation. Det viktigste nu er omdannelsen av vort parti. Det maa vi ta fat paa øieblikkelig. Paa det punkt er Kristiania-forslaget galt. Man maa være klar over med hensyn til den parlamentariske virksomhet at det er to maater at lægge arbeidet an paa. Arbeiderne kan overhodet ikke naa frem i det nye samfund uten ved direkte aktion med vaaben i haand. Det er de klar over. Det kan derfor overhodet ikke bli tale om at overvurdere parlamentarismen. Den er og blir et sekundært middel. Vi har hat en gammel lære om at vi skulde samle de borgerlige partier i en blok og søke at faa en klar skillelinje mellem dem og os. Saalænge partiet var

et reformistisk parti — et valgparti — var denne taktik rigtig. Hvad er av størst betydning for arbeidernes klassekamp enten at samle borgerskapet i en blok eller søke at splitte det? Hvis vi samler dem kan vi opgi tanken om en revolution i Norge. Vi skal utdype striden mellem dem i den grad at de ikke kan finde hinanden under revolutionen. (Bifald.)

Schatzkin:

De to hovedspørsmaal som behandles paa dette landsmøte er spørsmålet om Internationalen og spørsmålet om partiets enhet. Det er disse to spørsmaal som har git hovedstoffet til den konflikt som er opstaat mellem partiet og Internationalen. Jeg har faat indtryk av at man her i landet har faat et forkjært indtryk av forholdet mellem Internationalen og Det norske arbeiderparti. Man har trodd at Internationalen er noget utenfor Norge med hvem man kan føre forhandlinger, stille betingelser, ja føre krig. Men Internationalen er jo de norske arbeidere paa samme maate som den er de tyske og de franske og de russiske arbeidere. Den er os selv og ikke noget utenfor os. Det var ikke bare av den grund at de norske arbeidere hadde sympati for de russiske arbeidere at de sluttet sig til Internationalen. Det var bare en av grundene. Hovedgrunden var nok den at de forstod at de maatte organisere sig internasjonalt for sine egne interessers skyld. Det er feilagtig at Internationalen er en russisk institution. Den har organisationer i 62 lande, og det store flertal av dens ledere er utlændinger. At russerne gjør sig noget mer gjældende end de andre lan-

des repræsentanter det kommer av at russerne har ganske anderledes lange erfaringer. Men utlændinger begynder nu at gjøre sig gjældende i stadig høiere grad. Som et eksempel herpaa kan jeg nævne at paa sidste kongres blev russeren Bucharins forslag i et meget viktig programspørsmål forkastet, mens tyskeren Talheimers forslag blev vedtat. International solidaritet betyr tillid, men tillid betyr ikke at man gir sig til at hidse til hat mot Internationalen eller søker at fremstille det saaledes at man faar indtryk av at f. eks. det tyske parti er et mindreværdig parti, slik som det er gjort i Mot Dag. Ordet socialdemokrat betyr internasjonalt i virkeligheten det samme som forræder, og da er det ikke betydningsløst at vort partis hovedorgan har navnet «Social-Demokraten».

Den omgruppering som Tranmæl snakker om er et skridt som uvægerlig vil bety et politisk skridt. Serati foretok et slikt skridt. Det kunde bare gjøres godt igjen ved at partiet kom tilbake igjen. Man maa ikke leke med den slags som uvægerlig vil komme til at føre til de samme konsekvenser som vi har set i andre land. Det er klart for alle at Internationalen blir stadig sterkere i alle land. Det er derfor uriktig naar «Mot Dag» skriver at vort parti skulde kunne bli sterkere ved at stille sig utenfor Internationalen. Alle de partier som hittil har brutt med Internationalen er blitt sterkt svekket etterpaa. Den kommunistiske Internationale betyr intet mindre end liv eller død for arbeiderklassen. Alle maa forstaa at arbeiderklassen bare internasjonalt kan

bekjempe kapitalistklassen med kraft. Skal man opnaa dette, maa man ikke organisere sig anarkistisk, individuelt, men som kamerater i arbeiderklassens internasjonale verdensarmé. Det er falskt at paastaa at Internationalen søker at berøve de nationale partier deres selvstændighet. Det har vist sig i det ene land efter det andet at det er mulig at staa organisert i en sterk centralorganisation og samtidig utvikle sin selvstændighet. En saa høit danned mand som professor Edv. Bull burde forstaa at det er umulig at trække en skillelinje mellem hvad der er nationale og internasjonale spørsmål. Man kan ikke si naar det nationale slutter og det internasjonale begynnder.

Det er ganske bemerkelsesverdige at Kristiania-forslaget falder sammen med det forslag som den russiske menschevik Martow stillet paa 2½ Internationalens konferanse i januar. Hans forslag blev av denne konferanse forkastet fordi det betød en for streng centralisme, den kommunistiske Internationale vil forkaste det fordi det er for litet centralistisk. Kamerat Gerhardsen i ungdomsforbundet kommer 4 aar for sent med sine indvendinger mot den strenge centralisme. I 4 aar har nemlig ungdomsinternationalen været bygget op efter dette princip, dens kongresser har selv valgt eksekutivkomiteens medlemmer — uten at der i disse 4 aar har været reist en eneste protest fra det norske partis side. Det er netop ved denne opbygging at ungdomsinternationalen er blitt en sterk organisation med 800,000 medlemmer. Dette resultat vilde vi ikke ha naadd om vi hadde bygget vor organisation op paa federalistisk

grundlag. Kristiania-forslaget betyr, hvis det blir vedtat en videre utvikling av konflikten med Internationalen og derved en videre utvikling av striden i partiet selv. Og Det norske arbeiderparti vil komme til at staa som det eneste parti i Internationalen, som er mot den 4. kongres' beslutninger. Landsmøtets plikt og oppgave er at søke at faa likvidert striden. Jeg oppfordrer derfor alle dem som vil staa i Internationalen, men er delvis enig i Kristiania-forslaget, til ikke at insistere paa at dette skal vedtages. Partiets enhet er i fare, fordi man letsindig har lekt med brudd med Internationalen. Det er klart for hvert barn. Hva betyr det at kamerat Gerhardsen er mot alle kompromisser. Jo det betyr i virkeligheten at han er for brudd med Internationalen og for splittelse av partiet. Dette er ikke fraser, men den reelle virkelighet. Jeg føler mig overbevist om at ungdomsforbundet, som alltid har været et av de bedste forbund i Internationalen vil bidra sit til at landsmøtet træffer en avgjørelse som kommer til at staa helt paa Internationalens grund. Ungdomsinternationals parole er: For den kommunistiske Internationale, for den internationale demokratiske centralisme og for enheten i Det norske arbeiderparti.

Dirigenten

oplyste nu at der var indtegnet 43 talere. Han foreslog taletiden for de efterfølgende taler sat til 10 minutter. Dette blev vedtat. Videre blev det vedtat efter dirigentens forslag at landsmøtet skulde arbeide til kl. 9 uten pause.

Tømmersaa:

Naar jeg som arbeider kommer direkte fra arbeidspladsen og ind i denne diskussion maa jeg si, at der er begaaet en feil, nemlig den, at vi har diskutert tesaerne saa altfor litet i arbeiderforsamlinger. Først nu diskuterer man beslutningerne og spekulerer paa hvad det er man skal bøie sig for. Naar man ser paa denne striden maa man uvilkaarlig spørre sig selv om det ikke er arbeide for alle i partiet. Jeg sier, slut med at skrive kilometer lange artikler. Gaa heller ind paa arbeidspladserne og ta der op arbeidet for fabriksbesættelser og andre aktuelle opgaver. Der er dog kommet noget godt ut av striden. Der er skapt klarhet. Det er ikke bare de intellektuelle og funktionærene i partiet som skal ha forstaaelse av Internationalen. Vi skal ha arbeiderne med. Der er bare en eneste maate at faa dem med paa, og det er at man tvinger dem til i partiforeningerne, fagforeningerne og arbeidspladserne at ta stilling til de saker som er oppe. Derved kan vi faa et stort masseparti, det er derfor jeg vil stemme for Kristiania-forslaget. Jeg protesterer mot at vi som staa paa Kristiania-forslagets grund er mindreværdige kommunister. Det er mange av Internationalens venner som vi ikke har set ute i kampen paa de store kampdage. Jeg er enig i at vi har meget at lære av de russiske kamerater, og jeg er taknemlig for det Bucharin sa, men jeg kan ikke være enig i at man skal stille Tranmæl og «Mot Dag» op mot partiet. «Mot Dag» har en feil, og det er at det er forbandet godt redigert;

og det er flinke folk som staar bak det, de gjør godt arbeide for oplysningen blandt arbeiderne. La os si fra om hvad vi kan greie. Hvis vi fortsætter at holde paa paa samme maaten som hittil vil det bare bli generaler tilbake i partiet og ikke soldater. Det gjælder at bevare Det norske arbeiderparti som et masseparti for Den kommunistiske Internationale. (Sterkt bifald.)

Gitta Jonsson:

Jeg vil gjerne fortælle, hvorfor jeg saa sterkt holder paa Kristiania-forslaget. Jeg har altid holdt sterkt paa partiets enhet. Det har jeg gjort fordi jeg har følt saa meget av hvor litet vi opnaar naar vi staar alene, men jeg vil ikke være med paa at gjøre mig til et redskap, jeg vil være en villende vilje. Vi som bor ute paa smaastederne vet hvad det har at si at bli ledet fra en hovedcentral. Jeg er ræd for at den strenge centralisme, hvormed vi nu skal kjøres, vil beta os arbeidslysten. Det er ikke for eller mot Internationalen kampen gjælder, men at skape en kampdygtig og sterk Internationale. Skal vi kunne samle alle maa der være bevægelighet, der maa være anledning til for den enkelte at arbeide paa den maate som falder ham naturlig. Hver for sig maa man kunne staa færdig for at slaa et slag naar den store parole fra Internationalen kommer. Det er en Internationale bygget op saaledes som vil kunne gjøre noget. Vi kan sammenligne situationen med fiskernes kamp paa havet. I denne kamp har fiskerne lært, at hver mand maa holde sig paa sin plads, og likesom der blandt dem

vokser op førere som kan styre sin baat vil der ogsaa inden arbeiderklassen vokse op førere som kan lede den fremover. Fiskerne i Nord-Norge forstod ikke kommunismen fordi de hadde læst saa meget om den, de forstod den instinktmæssig. Derfor var de de første som sendte socialister til tings her i landet. Det er under en slik Internationale at jeg eller ialfald mine barn engang skal komme til at seire.

A. Blomkvist:

Det blev sagt av Tramæl at den enstemmige landsstyreindstilling skulde være et tegn paa enhet av hensyn til den faglige situation til vaaren. Og folk utover landet var virkelig glad for at denne enhet var kommet istand. Men det varte ikke mange dage før centralstyreflertallet blev tat i ørene av professor Bull, og saa gik de paa Kristiania-forslaget. Den dag Tramæl forlater Det norske arbeiderparti blir det landesorg. Det er sikkert. Men vi tar ikke bønderne ved at vi reiser ut til dem og præker kommunismen i abstrakt form. Den norske bonde er mistænksom av natur. Du maa lægge frem kjendsgjeringerne. Du maa bevise paa hvilken maate du vil hjelpe ham. Men skal vi kunne gjøre det maa vi ta fat paa en anden maate end hittil, og her er det stortinget er paa sin plads. De norske bønder tror paa stortinget. De folks interesse maa vi vinde ved en klok politik i stortinget. Til Gitta Jonsson vil jeg bare si, at vi arbeider og sliter vi arbeidsfolk her nede ogsaa. I mit distrikt har arbeiderne nu 6 maaneders arbeidsledighet og mere bak sig. Jeg har

en statistik som viser at et meget stort antal arbejdere i de sidste to aar har mistet 300 arbejdsdage paa grund af arbejdsledighed. Det var den samme lov som tvinger os til at slite i fabrikkerne og paa anlæggene som tvang os til at gaa paa voldsgiftsloven. Gerhardsen er en gammel kamerat. Men nu staar han desværre paa samme plads som Vraa stod paa paa forrige landsmøte, og det er den gamle Rynningske aand fra Drammen som raader. Jeg har staat oppe i arbejderklassens kamp siden i 1904. Men det har vist sig at de som har fiender det er vi. Centralstyreflertallet kommer i anden række. Skriv dig det bak øret. Rastad. Rastad, du har altid tapt paa landsmøterne, og du taper denne gangen ogsaa. Vi er Moskvas sønner. Moskvas egtefødte sønner, og det skammer vi os ikke over. (Bravo.)

Ottar Lie:

Jeg vil be alle paa landsmøtet om at mindes Furubotns indlæg. Det maa ikke glemmes. Flertallets folk er rasende for at vi sier at de er mot Internationalen. Og de bebreider os at vi altid vil bringe diskussionen ind paa spørgsmaalet for eller mot Internationalen. Men er dette saa urigtig? I hele sommer stod det i «Social-Demokraten» at ingen vilde gaa ut av Internationalen, og det var jeg glad for. For det er to ting vi er glad i utover landet, og det er partiet og Internationalen. «Demokraten» hadde skrevet en leder om partistriden, men saa kom parolen om at man skulde indstille partidiskussionen. Vi efterkom denne parole og tok fat paa valgkampen. Men saa kom

den 21. december med beslutningen om at gaa ut av Internationalen. Mange arbejdere blev rasende over dette. Jeg blev rasende for jer følte det slik at man hadde løiet mig op i øinene. Men saa kom landsstyremøtet og Internationalen sendte Radek hit og han forenet de stridende parter.

Det er mit haab at landsmøtet vil ha lagt merke til de ord som faldt i Bucharins foredrag naar han sa, at Kristiania-forslaget vilde fore til en fullstændig opløsning av Internationalen.

Det er ikke mindretallet som har reist striden, det er gjort av «Soc.-Dem.» og «Mot Dag» efter at landsstyrets enstemmige indstilling forelaa. I spidsen for sine reservationer sætter de: Arbejderklassens frigjørelse maa være dens eget verk. Der snakkes om diplomati. Kamerat Bull skrev i 1920 i partiets tidsskrift at hvis vi gik ut av Internationalen, vilde vi gi borgerklassen over hele verden et glimrende vaaben i hænderne. Nu sier Bull, at hvis Internationalen vil beholde ham, maa den forandre sin organisationsform, ellers ikke. Det er betingelsen.

Ved kommunevalget i Hedemark fik vi ind 163 repræsentanter, vi fik flertal i 10 kommuner, like mange som de borgerlige i 5 og blev den største gruppe i 3. Vi kunde ved en klok manøvre faa flertal i fylkestinget og fylkespartiets styre besluttet at det skulde søke at ta flertallet. Det var et led i kampen mot arbejdsløsheten og nøden. Men vi maatte da ha git en del koncessioner til høiresocialister, arbejderdemokrater og venstrebonder. Centralstyrets flertal sa imidlertid nei, vi skulde ha «rene linjer». Hadde vi faat flertallet, vilde fylkespar-

tiet slaat ind paa masseaktionens linje og sat arbeiderklassen op mot storting og regjering, og vore krav skulde hat magten bak sig, men vi fik ikke lov til at følge den linje.

Det sies av flertallet at jeg er «gammel revolutionær» tildrods for at jeg bare er 26 aar gammel. Jeg staar i allefald paa Internationalens grund, den som har vist at den tør revolutionen og vil organisere revolutionen, for at vi i fællesskap med de øvrige lands arbeidere skal seire i kampen for verdensrevolutionen.

Ingvald Rastad:

Arbeiderklassen her i landet har to organisationer, vi har et sterkt parti, men med mange mangler, vi har landsorganisationen. Den har ogsaa sine feil, men den er trods alt en sterk organisation. I landsorganisationens organisationsform og praksis ser vi et eksempel paa hvorledes Internationalen skal organiseres. Landsorganisationen kan beslutte streik, generalstreik, storstreik, sympatistreik. Den kan ogsaa forby streik. Men landsorganisationen blander sig ikke op i de enkelte forbunds indre anliggender. Ingen kan overbevise mig om at dette svækker landsorganisationen. Hvis landsorganisationen vilde blande sig op i de indre spørsmål i forbundene, vilde forbindelsen forstyrres, det vilde skape irritation. Paa samme maate mener Kristiania-forslagets forfattere at Internationalen bør bygges op. Internationalen bør ha absolut magt naar det gjelder internationale aktioner, men naar det gjelder indre anliggender bør Internationalen ha saa stor tillid

til de nationale partier at den overlater avgjørelsen til dem selv. Der er paa eksekutivkomiteens møter og verdenskongressen blit behandlet spørsmål som det norske parti kunde ha avgjort selv uten at de var blit store spørsmål. Internationalen har gjort det som værre er, den har indtat fraktionsstandpunkt og sagt at paa den ene side er vore venner, og paa den anden — naa ja, ihvertfald ikke — venner.

Paa sidste kongres er det vedtat beslutninger som øker centralledelsens ret til at gripe ind i indre spørsmål. Med det kjendskap vi har fra tidligere har vi sagt fra at dette ikke bør ske, og derfor har vi formet punkt 4. Det er sagt at Kristiania-forslaget vil føre til snart det ene snart det andet. Jeg kunde ønske at faa konkret besked om hvad det er som ikke kan akcepteres. Dets mening og hensigt er ikke at føre til brudd med Internationalen, det forutsætter vedtagelse av landsstyrets beslutning, som vi alle bøier os for, ogsaa hvor vi ikke er enig. Schatzkins foredrag syntes at tyde paa at vi hadde formel ret til at si fra vor mening, men at denne ret vanskelig lar sig gjennomføre i praksis. Er det saa, la os da faa klar besked!

Da Internationalen var i fare her i byen — under kampen med høiresocialisterne — var der ingen mand som utførte et slikt arbeide for Internationalen som Martin Trønne. Jeg vil paastaa at ingen av dem som Internationalen anerkjender som sine venner har gjort mer end vi. Vi vil fortsatte at gjøre det samme, fortsatte at skape et bedre forhold til Internationalen end det som hittil har været tilstede. Derved

vil vi faa en sterkere Internationale og ogsaa et *sterkere parti* i vort eget land.

Eiv. Petershagen:

Da vi kom paa fylkesmøtet i Hedemark for at ta standpunkt til partistriden var vi alle paa det rene med at Kristiania-forslaget indeholdt en mistillid til Internationalen. Det var i Hedemark hverken intellektuelle eller halv-intellektuelle som hadde diktert os vort standpunkt. Vi var saa heldige at faa Tranmæl til at utrede spørsmålet, fordi ingen andre har inddat den position blandt Hedemarks arbeidere som Tranmæl. Allikevel vedtok Hedemarks fylkesparti med tre fjerdedels flertal en beslutning som tar avstand fra Kristiania-forslaget, tiltrods for at samtlige fylkets stortingsmænd forsvarte det. Arbeiderne vilde ikke vite av nogen mistillid til Internationalen.

Den demokratiske centralisme forutsætter at forholdet mellem partiet og Internationalen er bygget paa gjensidig tillid. Vi betrakter ikke Internationalen som en tvangsarbeidsanstalt.

Arbeiderklassens frigjørelse maa være dens eget verk — man behøver ikke at være professor i historisk videnskap for at forstaa det. Men skal denne frigjørelse fuldføres, sker det ikke ved føderalistisk guerillakrig, men ved en samlet solid fremmarsj paa Internationalens grund.

Johs. M. P. Ødegaard:

Professor Bull indlot sig paa to eksperimenter som var av den art at de kunde virke besnærende. Det første var at trække ut av Bucharins foredrag den diagnose

at grundlaget for den avgjørelse som blev truffet i det norske spørsmål i bund og grund var uriktig. Det næste var at han stilte den diagnose som han og hans fraksjon bygger paa. Han kom til det resultat at vi har et nationalt borgerskap at kjæmpe mot og at derfor forholdene her og i Russland var vidt forskjellige.

Professor Bull er blitt fremstillet her som en mand som vet alt, men jeg vil uttale at jeg ikke trodde professor Bull visste saa litet som han vet. Hvis professor Bull kunde komme ind paa fagorganisationens enemerker og bare delta i 10 minutters tid i en forhandling med arbeidsgiverforeningen, vilde han bli overbevist om at bourgeoisiet her i landet bare er en ynkelig filial av den internationale kapitalisme. Naar Kristiania-forslaget hviler paa denne Bulls diagnose, vil jeg ialfald henstille til de virkelige proletarer fra Kristiania at de stemmer det ned. De skal overhodet ikke lytte til de røster som anbefaler Kristianiaforslaget. Det vilde være en klasseforræderisk handling om de gjorde det.

Sverre Støstad:

Jeg tror ikke vi gjør nogen av flertallet uret naar vi sier at de betrakter Internationalen med skepsis. Denne skepsis kom til klart uttrykk efter den 4. kongres ved beslutningen av 21. december.

Man har stillet den internasjonale solidaritet op mot den internasjonale disiplin. Tror nogen at vi kan bygge en organisation bare paa solidaritet? Jeg har aldrig oppfattet det som uværdig at vise lydighet mot trufne beslutninger, men at fremstille det som

om vi bare bygger paa lydighet er ikke riktig.

Den kritik som er reist overfor Internationalesen gjælder ikke selve organisationen, heter det nu, men de som sitter i ledelsen. Jeg skjønner godt disse toner, som jeg har hørt saa mangen gang naar jeg under agitationen har staat overfor uorganiserte. Det er den uorganiserte arbeiders standpunkt som her hævdes.

Det er sagt av Tømmeraas fra Trondhjem at vi maa ha arbeidermasserne med os. Det er riktig, men tør Tømmeraas paastaa at ikke vi arbeider for at faa arbeidermasserne med eller at ikke Internationalesen gjør hvad den kan for at faa arbeidermasserne med?

Rastad var inde paa landsorganisationens opbygning. Han hævder selv at Internationalesen ikke skal gripe ind i særlige norske spørsmål, men han har ingenting imot at stille forslag om at Internationalesen skal bygges op efter specifikke norske love. Skulde det princip gjennomføres, er jeg bange for at vi fik en International for hvert nationalt parti. Det er sagt i partistriden at mindretallet ingen formening hadde om hvorledes arbeidernes opfatning var i denne sak. Men hvad viste 21. decemberbeslutningen? Resultatet viste at det var mindretallets standpunkt som hadde sangbund i arbeiderklassen. Den var saa sterk at 21. december-mændene maatte gaa tilbake til den enstemmige landsstyresbeslutning. Der bør derfor snakkes saa sagte om hvad arbeiderklassens mening er, det er litt farlig for centralstyrets flertal at si at de er de eneste representanter for arbeiderklassen.

Harald Liljedahl:

For et par aar siden reiste jeg paa samme tog fra Rusland som Scheflo. Han hadde set Rusland ovenfra. Jeg hadde arbeidet paa en fabrikk der borte og set Rusland nedenfra. Hvis jeg ikke hadde været der, vilde jeg kanskje med mit temperament ha staat paa Scheflos side nu, men mit proletarinstinkt sier mig at jeg bør staa paa flertallets side. Jeg er begeistret for det russiske folk og den russiske revolution, men jeg er ikke begeistret for den maate hvorpaa proletariatets diktatur blev utøvet. Det kommunistiske parti indeslutter Rusland med en jernnæve. Det er kanskje nødvendig, men det kan føre til byraakrati.

Jeg kjender «Mot Dag»-isterne og vet hvorledes de deltok i valgkampen. De bør ikke stemples som de er blit.

Vi har tidligere fulgt parolene fra Moskva, og vi skal ogsaa vite at følge parolen naar revolutionen kommer, selv om vi er motstandere av den centralisme som nu er indført.

Kr. Aune:

Det har været paastaat under landsmøtet at Kristiania-forslaget hadde flertallet av partiets medlemmer bak sig. Det er ikke riktig. Partiet hadde ved utgangen av 1922 45 samorganisationer, og det er bare 12 av disse som har uttalt sig for Kristiania-forslaget. Selv om vi regner med minoritetene er det meningsløst at si at flertallet av organisationerne har uttalt sig for Kristiania-forslaget.

Rastad uttalte at Kristiania-forslaget var blit grundig behand-

let her i byen. Behandlingen har dog været like grundig andre steder, jeg kan bare nævne Bergen. Her blev resultatet at landsstyrets indstilling uten forbehold blev enst. vedtat, ikke en eneste røst hævet sig for Kristiania-forslaget.

Jeg er enig i at vi ikke bør være et sektparti. Men medlemstallet har aldrig været saa stabilt som ifjor. Til trods for at partiets medlemstal ved utgangen av 1919 var 110,000 og nu bare 45,000, er der nu flere som arbeider aktivt for partiet, flere bevisste kommunister. Da vi i sin tid stemte over organisations-spørsmålet, var Sundby imot, men han optraadte ikke som Rastad. Han reiste til Trondhjem og fik vedtat love som gjennomførte en registrering av partiets medlemmer i fagforeningerne, et forslag som dannet grundlaget for Radeks erklæring om det individuelle medlemsskap. Det er forskjellen mellem Rastad og Sundby.

Jeg er enig med Liljedahl i at det norske arbeiderparti har ære-rike traditioner. La os holde fast ved dem, det er det eneste som er Det norske arbeiderparti værdig.

Olav T. Vegheim

Enhver som har fulgt med i Det norske arbeiderpartis utvikling siden 1919, er klar over at der har skjult sig motsætninger inden partiet. Men de fleste bevisste kommunister har søkt at undgaa at bekjempe hverandre adbyrdes og istedet gjøre partiet til et virkelig kommunistisk parti som var Internationalen værdig. Hvad er det som gaar gjennom professor Bulls, Tranmøls og Gerhardsens tankegang.

Det er mistillid til Internationalen. Men mistillid inden et revolutionært verdensparti, er en farlig skranke, som vi maa overvinde, hvis vi virkelig vil revolutionen, nationalt og internationalt.

Om Kristiania-forslaget vil jeg si: det maa ikke vedtages. Det er i virkeligheten er chikane mot Internationalen, og det er ogsaa saklig uriktig. Der er et grundlag som alle kan samles om, det er landsstyrets beslutning og Radeks erklæring.

Ungdomsforbundets centralstyre har søkt at holde en linje som ikke bandt sig til nogen av fraktionerne. Paa centralstyrets møte igaar gav centralstyrets flertal, 5 medlemmer, uttryk for sin opfatning i følgende uttalelse:

Ungdomsforbundets centralstyre som under hele partistriden har hævdet at partiets medlemskap i Internationalen under alle omstændigheter maatte opretholdes, anser det for nødvendig at partiet godtar de beslutninger som er fattet paa den 3. og 4. kongres uten at gjøre denne tilslutning betinget av forbehold, som paa ny vil lede til konflikt mellem partiet og Internationalen.

Jeg vil tilslut uttale haabet om at Det norske arbeiderparti vil gaa ind i den reaktionære fascistiske periode vi nu gaar imøte samlet og sterkt, saa det blir istand til at gjennomføre en seirrik social revolution.

Karen Sorum:

Jeg sætter pris paa at de unge studenter i «Mot Dag» er med i bevegelsen, men jeg vil protestere mot at de sprer ut over landsbygden artikler som tar sigte paa at svække Internationalen i arbeider-

dernes øine. Særlig vil jeg nævne den artikel hvori det fortælles at kamerat Radek er jøde. Race og nationalitet har altid været likegyldig for os, hvis bare manden har været en god kamerat.

Naar jeg nu paa kvindekongressen har været med paa motvillig at gaa til opløsning av kvindeforbundet vil jeg henstille til dere mænd at hjælpe til med at faa organiseret kvinderne. Husk paa at uten bevisste mødre som kan hjelpe sine mænd i kampen, vinder vi ikke frem.

Til dem som har forlangt bevægelsesfrihet i forholdet til Internationalen, vil jeg si at den hær som skal erobre magten i samfundet, maa være saa sterkt sammensveiset at der ikke findes nogen spræk som kan føre til splittelse av arbeiderklassen.

Oskar Stav:

Jeg er særlig forundret over Liljedahls uttalelser. Paa grundlag av et 2 maaneders ophold bygger han sin dom. Vi er alle klar over at slik som stillingen har været i Rusland, har det ikke været mulig at gjennomføre paradisiske tilstande.

Overfor Rastads paastand om at Internationalens repræsentanter hadde tatt fraktionsstandpunkt vil jeg spørre Rastad om han fikk det indtrykk av Radek under landsstyrets møte. Han tok netop ikke hensyn til fraktionerne, men til partiet. At komme og servere slike paastande for tænkende arbeidere er derfor litt for droit.

Kommunismen er fyrtaarnet for de norske arbeidere, det skal lede arbeiderklassen frelst gjennom brændingerne. Jeg haaber derfor at partiets landsmøte ogsaa

i handling vil vise at de vil kommunismen derved at de enstemmig vedtar landsstyrets indstilling uten forbehold.

Oistein Martinsen:

Jeg tror ikke det er mulig at gjennomføre den strenge centralisme uten at det skader os. Bucharin sa at E. K. hadde forlatt den metode at skjælde ut personer, men allikevel er det blitt gjort her, blandt andet overfor professor Bull.

Der har været nævnt eksempler paa opofrelser fra russiske partifæller. Ogsaa hos os kan der nævnes slike eksempler. Vi arbeider netop i mit distrikt paa at reise et Folkets hus, og arbeiderne deltar selv hver helg med interesse og iver i dette arbeide. Paa samme maate er det ogsaa at arbeiderne skal bygge op sit eget samfund. Respekt for de trauste arbeidere, la os ikke indbilde os at vi forstaar mer end dem.

Johan Nygaardsvold:

Jeg for min del frygter for at den absolute centralisme skal komme til at skade vort parti og skape et klikvæsen som fører til umyndiggjørelse av almindelige arbeidere. Det kan skape en magtansamling paa et faatals hænder, som let kan føre til magtbrynde. Derfor er jeg enig i Kristiania-forslaget, og føler det som min pligt at si fra til Internationalen herom.

Det er blitt sagt at Tranmæl kunde bli indbudt til Moskva og faa uindskrænket taletid og ubegrænset forslagsret paa kongresserne. Gjælder denne ret for ham, maa der ogsaa være samme

ret for Det norske arbeiderparti til at hævde sin mening uten at det derfor betragtes som chikane mot Internationalen. Det er vor pligt at si fra vor mening. En anden sak er det at naar avgjørelsen engang er faldt, skal alle bøie sig.

Tranmæl talte i forbindelse med manøvrepolitikken i stortinget om den «nye tone». Det var ingen ny tone, det var en gammel tone, som jeg har hørt i 6 aar før paa stortinget. Scheflo har rigtignok sagt at de beslutninger som partiet fattet, gjaldt Buen, ikke ham. Det var imidlertid samme tone som lød fra Buen den gang til glæde og husvælelse for det regjerende venstreparti. Det var den tone som gjorde Buen til bankbestyrer og vasdragsdirektør, Bergersen til statsrevisor, Foshaug og Gjøstein til bankbestyrere. Jeg har aldrig glædet mig over denne tone, men altid forarget mig over den. (Bifald.)

Første gang jeg hørte denne tone var da den nye stortingsgruppe var samlet første gang, og jeg fandt mig da foranlediget til at spørre om bankdirektør Buen nylig hadde været i Kristiania og git dem informationer. (Bifald.) Det er sagt at mindretallets tilhængere kan være like gode kommunister for det, jeg er enig i det. Men det er ikke længe siden jeg blev betegnet som mindre god kommunist fordi jeg ikke altid er enig i Olaussens mange parlamentariske paahit, men en faar finde sig i det.

Jeg hørte til min store forbauelse at Olaussen aldrig hadde følt sig hjemme i stortinget, jeg faar naturligvis tro ham, men jeg tænkte ved mig selv: hvordan mon

vilde Olaussen optræ naar han følte sig hjemme i stortinget? (Latter og bifald.)

Arnfin Vik:

Vegheim har referert en uttalelse her fra Ungdomsforbundets centralstyre. Jeg har stemt for den, men har tat ordet for ikke at bli tat til indtægt for Schefloisterne. Jeg er enig i at vi skal søke at bevare partiets enhet og opretholde vort medlemsskap i Internationalen.

Jeg heftet mig særlig ved et punkt i verdenskongressens beslutning. Har vi ret til at hævde vor opfatning om Internationalens organisation. Jeg tror at de fleste i partiet har forsøkt at forklare sig ideen om et verdensparti, og fordi at vor opfatning her ikke stemmer ganske med de beslutninger som verdenskongressen fattet har vi sagt fra. Men naar vi gjorde det blev vi stemplet som seratister, K. A. P. D.-ister. Dette skapte en hysterisk stemning, som medvirket til at centralstyret kom med sit forslag om utmeldelse. Vor fraktion trodde paa Radeks erklæring om at vi hadde ret til at hævde vor opfatning. Enheten var skapt, men uenigheten var der allikevel. Efter landsstyremøtet kom Kristiania-forslaget. Vi er ikke enig i centralismen og vi peker paa hvad vi mener om et kommunistisk verdensparti. Jeg tror ikke der i virkeligheten er saa meget som skiller. Det hovedsagelige for mig har været at skape enhet og komme til en saklig diskussion om de ting, som vi ikke er enig om. Det er saart da at faa slængt i trynet, at vi ikke er kommunister, vi som hele tiden har været med at bygge op Den

kommunistiske Internationale, og som har dannet os et billede av et kommunistisk verdensparti. Men netop derfor er det vi finder det at være en kommunistisk pligt at komme med Kristiania-forslaget.

Tranmæl oplyste at alle som var enige i Kristiania-forslaget skulde ha møte umiddelbart efter landemøtets avslutning ikveld.

Harald Langhelle:

Naar man her paa landsmøtet skal drøfte stillingen og Kristiania-forslaget er det nødvendig først og fremst at sætte Kristiania-forslaget op mot den rette bakgrund, og denne bakgrund er at forslagens tendens er at skape grundlag for de folk som vil vanskeliggjøre et godt samarbeide mellem Det norske arbeiderparti og eksekutivkomiteen. Det er den bakgrund man maa ta stilling til naar man skal stemme over Kristiania-forslaget. Flertallet søker at gi det utseende av at den 3. Internationale legger planmæssig an paa at gjøre fagbevægelsen til en husmandsplads under partiet, og her kjører man paa uten at bry sig om hvad der er fattet beslutning om paa Internationalens kongres, hvad den faglige Internationale har besluttet og hvad folk som Trotski, Losovski osv. har sagt om dette spørsmål. Paa fylkesmøtet for Vestoplandene uttalte Falk, og han gjentok det ikke mindre end tre ganger, at den væsentligste aarsak til partistriden er at verdenskongressen ikke etterkom centralstyrets opfordring om at vælge Meyer til medlem av eksekutiven istedenfor Scheflo. Vi som ikke er kommet ind i partiet

i løpet av de sidste 6 maanederne slik som «Mot Dag»-folkene, mener at dette er et for svakt grundlag til at reise en saa alvorlig strid som denne paa i partiet. Jeg var en av dem som sidst gik med paa voldgiftsloven, men jeg vil si, at den nederlagsagitation som dengang blev ført er paa langt nær nær saa farlig som den nederlagsagitation *Tranmæl* og hans tilhængere nu fører. Dette at maa reducerer Den kommunistiske Internationale til nul og niks, at man mistenkeliggjør partimedlemmer osv., er nederlagsagitation som svækker vor bevægelse. Hvordan skal samarbeidet med Internationalen bli naar man karakteriserer referaterne fra verdenskongressen som løgnaagtig og falsk fremstilling og gir det utseende av, at alt det som eksekutivkomiteen legger frem er løgn og forbandet digt, som det heter i «Peer Gynt».

Jeg har i stortingsgruppen i en række spørsmål staat side om side med Nygaardsvold mot Scheflo og Olaussen. Men den fremstilling som Nygaardsvold her er fremkommet med er helt igjennem falsk. Naar Nygaardsvold er uenig i den linje stortingsgruppen følger, hvorfor har han ikke da fremlagt sit syn paa den politik gruppen skulde føre. Det er et altfor letkjøpt grundlag at reise kritik paa, naar man ikke selv har været istand til at fremlægge et positivt grundlag for nye retningslinjer. Det er sandt som fru Jønsson sa, at paa fiskerbaaten er hver mand paa sin plads. Men likesaa sandt er det, at hver baat har sin styresmand, som alle paa baaten blindt lystrer naar uveiret raser. En slik styresmand er det eksekutivkomiteen skal være. At

vedta Kristiania-forslaget vil skape basis for de som vil vanskeliggjøre samarbeidet med Internationalen.

Fredrik W. Hansen :

Der maa altid være strid i et parti, ellers vil det sovne ind. Vi ute paa smaastederne har stor respekt for partistyret og vore øverste instanser. Derfor syntes vi at det vilde være forfærdelig stygt av os at kaste os ind i striden og kritisere de høie herrer. Men nu angrer jeg paa at vi ikke grep ind paa forhaand, saa kunde vi kanskje ha hat indflydelse paa den. Jeg har imidlertid det bedste haab om at vi skal opnaa en forstaaelse her paa landsmøtet. Jeg vaager ialfald ikke at reise hjem uten at vi her er kommet til en forstaaelse. Min eftermand i stillingen som formand i partiet i Svelvik forela mig dette Kristiania-forslaget, og spurte mig hvad vi skulde gjøre med det. Men jeg svarte, at jeg ikke forstod hvad vi skulde gjøre med det. Den første sætningen i Kristiania-forslaget kjender vi før. Den stammer fra 1847, tror jeg. Jeg sætter Tranmæl saa høit, at jeg fritar ham for at ha hat en finger med i utformningen av dette forslaget. Jeg kan ikke skjønne hvordan man skal kunne praktisere dette med at trække medlemmerne tilbake. Det maa da gaa an at betro en mand et tillidshverv et aars tid. Han kan da ikke faa anledning til at begaa saa kristelig mange dumheter paa den tiden, og dumheter vet man at folk i almindelighet ikke gjør før de føler sig husvarme i stillingen. Bull er en av de mænd jeg ser ubetinget op til. Jeg beklager derfor den

stilling han er kommet i. Kjenner man nu igjen den professor Bull som har skrevet om den russiske arbeider- og bonderevolution? Vi har bruk for de intellektuelle i partiet. Men vi skal prøve dem før vi gir dem magt. Vi hørte idag at vi maatte omvende os i dette øieblik, for vi faar ikke anledning til at gjøre det senere. Jeg vil si: Bucharin behøver ikke at gjøre nogen indrømmelse overfor mig eller det fylke jeg representerer. Men er det nødvendig kan jeg selvfølgelig gaa med paa nogen indrømmelser, for jeg er glad i dere alle sammen. (Kraftig bifald.)

Oskar Karlsen :

Kristiania-forslaget blir bekjæmpet paa mange maater. Det er feilagtig at det skal være operationsbasis for de som vil bryte med Internationalen. Og Kristiania-forslaget er heller ikke et forslag som gaar ut paa at underkue smaabønderne. Der er ingen forskjell paa de to fraktioners kommunistiske følelser. Vi som holder paa Kristiania-forslaget tror at vi bedst skal gavne arbeiderklassens sak ved vort forslag. Er det ikke meningen med det kommunistiske parti at det skal søke at revolutionere hele proletariatet. Schefflo mente igaar, at man hadde gjort proletariatet en tjeneste ved at stemme for voldgiftsloven, idet han derved hadde spart arbeiderklassen for en 5 maaneders lockout. Jeg mener, at en 5 maaneders lockout fra overklassen i disse tider vilde ha skapt et revolutionært proletariat, som kanskje kunde være istand til at slaa kapitalismen overende. Og det ser ut til at vor gruppes holdning ifjor

bevirker at høire nu gaar over til venstre for at bevare voldgiftsloven. Er det et godt resultat av arbeidet i parlamentet? Det er en kjendsgjærning at Kristiania arbeiderparti suspenderte Halvard Olsen for et aar og at Internationalen gav ham tilgivelse. K. J. har ogsaa gjort en forbrydelse — dog ikke mot den revolutionære idé, men mot verdensproletariatets ledere. Han dolkes, og der er ikke naade. Jeg tror at hvis man ser igjennem «Mot Dag»s artikler saa vil man finde fuldt op av artikler som er til gunst for de russiske arbeidere. Tiltrods for dette skal «Mot Dag» dolkes. Der bør være likhet saavel for Løke som for Tor. Vi har ikke optraadt mot eksekutivkomiteens beslutninger. Det viser bl. a. den ting at Halvard Olsen efter Internationalens avgjørelse har faat anledning til at optræ i Kristiania arbeiderpartis repræsentantskap.

Chr. H. Knudsen

blev mottat med hjertevarmt bifald, da han for anden gang tok ordet under debatten. Han talte om stortingsfraktionens arbeide. Der er kommet ind en ny vurdering i stortingsgruppen, uttalte han, og Scheflo er vel den mand som har det væsentligste ansvar for den. Det er dette med at man ikke kan staa paa samme grundlag som før, nemlig det at høire og venstre er et og det samme. Jeg vet nok, at venstre representerer befolkningslag som vi maa ha tak i, men saa længe venstre som parti staa paa det standpunkt at de vil bevare det privatkapitalistiske samfund og dermed utbytningen, er det klart at vi maa stille venstre som parti paa

samme linje som høire. Og vi maa gaa ut og gjøre fiskerne, smaabrukerne og landarbeiderne opmerksomme paa hvordan de er gjenstand for utbytning under det nuværende samfund. Men det gjør vi ikke gjennem stortingsbeslutninger. Var ikke høire og venstre under storstreiken enige om at overfalde arbeiderne med vaaben i haand? Saa vi ikke hvordan de militære styrker blev fordoblet? Jeg har aldrig visst at det skulde være saa mange ridende politimænd i Kristiania som det viste sig at vi hadde dengang. Jeg tror ikke der er bevilget til saa mange, saa jeg frygter for at man hadde klædd politiuiformer paa endel kavalerister. — Knudsen mindet om en række slike tilfælder og erklærte, at man efter hans mening ikke kunde faa disse forhold forandret gjennem stortinget, ialfald ikke før kommunisterne fik magten i stortinget. Til Ottar Lie oplyste han, at centralstyret ikke hadde anbefalt at man i Hedmark skulde samarbeide med arbeiderdemokraterne ved ordførervalg. Arbeiderdemokraterne er jo i virkeligheten en del av venstre.

Møtet blev avsluttet med en opplysning fra dirigenten om at Grønberg fra Vestfold hadde tatt sæte i forsamlingen og at Bucharin imorgen formiddag vilde fremkomme med et forslag.

Møtet hævet.

Formiddagsmøte tirsdag 27. februar.

Dirigent: Halvard Olsen.

Protokollene fra den foregaaende dags møte blev referert og godkjendt.

Derefter fortsatte debatten om partiets forhold til Internationalen.

Jeanette Olsen:

Scheflo-gruppens motstandere bygger væsentlig sit anslag mot gruppen paa dens stilling til voldgiftsloven. Det kan være av interesse at meddele at Tramæl hadde flertal mot voldgiftsloven i landsstyret, men han benyttet sig ikke av dette flertal til at faa frem en beslutning i overensstemmelse med flertallets syn. Enhver hvis hjerne ikke er forvirret av «Social-Demokraten» forvirrede artikler vil forstaa at det ikke da gaar an at lægge ansvaret for loven paa enkelte av landsstyrets medlemmer. Tramæl negtet at ta ansvaret og han gjorde det som værre var, han angrep stortingsgruppen efterpaa.

Tramæl sa engang da Mot Dag blev behandlet i landsstyret, at han gratulerte de partiredaktører som ikke brukte Mot Dags stof. Nu da Mot Dag har angrepet stortingsgruppen, kriseprogrammet og Internationalen stiller Tramæl sig paa Mot Dags side.

Vi er blit saa utprægede individualister i partiet i det sidste. Det er forklarlig, naar den Internationale disciplin blir kaldt kadaver disciplin, naar det kaldes lydighet at følge de beslutninger som fattes for at hjelpe den norske arbejderklasse og hele verdens arbejderklasse i dens kamp. Hvorfor har vi altid set op til Tramæl? Fordi han aldrig har tænkt paa sig selv. Derfor har jeg altid beundret ham og gjort det indtil for 1 aar siden. Tramæl negtet at reise til Moskva, og han har skrevet idelig mot de beslutninger som landsstyret selv

har fattet. Det er klart at man under de forhold mister følelsen for disciplinen. Tramæl vil ikke nu bøie sig for andet end det han selv er enig i. Slik har det aldrig været før i partiet. Og dog er disciplin den største betingelse for at kunne handle revolutionært, baade nationalt og internationalt.

Liljedahl fik igaar vældig applaus paa en uttalelse, hvori han satte Mot Dags ledere op mot det russiske partis ledere. Dere burde skamme Dere over at klappe til slikt. (Bifald.)

Betegnende for den forvirring som er skapt var en uttalelse av fru Gitta Jønsson, som gik ut paa at hun ikke vilde finde sig i at være noget redskap. Jeg kjender faa, som kan gaa op i partiarbeidet, være et redskap for partiet som Gitta Jønsson. Men allikevel kan hun erklære at hun ikke vil være noget redskap.

Kristiania-forslaget er et mistillidsforslag til Internationalen. Det er bare en vei til senere at komme ut av Internationalen.

Johs. Borchgrevinch:

Jeg vil henlede de fagorganiserte arbeideres oppmerksomhet paa Ødegaards slutningsord igaar, naar han sa, at det vilde være et forræderi at stemme for Kristiania-forslaget. Det er en merkelig maate at øve pres paa overfor en forsamling som denne. Den som slynget ut denne paastand er en arbeidernes tillidsmand. Efter Ødegaards uttalelse er jeg ikke i ringeste tvil om at mit synspunkt er det rigtige. Hvordan skal man tænke paa at bevare enheten i partiet, naar slike uttalelser fremkommer. Ogsaa vi menige trosser maa ha lov til at ha vore me-

ninger. Den eneste maate at bevare enheten i partiet er at slutte med den trafik at stemple anderledes tænkende som mindreværdige kommunister og forrædere av arbeiderklassen. (Bifald.)

Olaussen:

Alfred Madsen kom ind paa spørsmålet om erobringen av bønderne, og han sa at om Olaussen blev 1000 aar vilde han ikke kunne vinde saa mange bønder for partiet som Trammæl hadde vundet i 20. Sammenligningen bunder naturligvis i Madsens foragt for min ringe person og hans kjærlighet til Trammæl. Madsen synes imidlertid ikke at forstaa at der er to maater at vinde smaabønderne paa. En ting er at vinde dem ved agitation for vore programposter. Det er den gamle socialdemokratiske metode. Der er en ny kommunistisk, enhetsfrontens taktiske metode. Den bestaar i at indlede samarbeide med smaabrukerne og hjelpe dem til at bli organisert i smaabrukerforbundet, for derved at faa dem sympatisk stemt overfor vort parti. Det var dette arbeide Bucharin igaar betegnet som den viktigste forutsætning for revolutionen i Norge og den samme opfatning har ogsaa vi altid høvdet. Nygaardsvold avla en visit hos mig igaar. Der var mange som sa i Buskerud at de ikke vilde ha mig i stortinget fordi jeg var for god kar til det. Vi har jo endel erfaringer for hvorledes det er gaat.

(Gerhardsen: Vi har ogsaa endel nye erfaringer.)

Olaussen: Ja, og vi vil kanskje ogsaa faa flere, for det er jo mulig at Gerhardsen ogsaa kan komme paa stortinget. Jeg har ogsaa

tænkt paa Nygaardsvold og hvorledes det vil være at skulde dele skjæbne med ham. (Munterhet.) Nygaardsvold taler om mine parlamentariske «paahit». Paahit — har man hørt make til prat! Naar jeg har optraadt i stortinget, har det altid været efter paalæg av gruppen. Er det forkastelig at en mand har initiativ, skal man bare sitte rolig paa sin hale uten at tænke paa noget nyt? Dette er vistnok Nygaardsvolds ideal og det var derfor jeg i sin tid kaldte ham for en socialdemokrat. Og det kan Nygaardsvold aldrig tilgi mig. (Bifald.)

Ole Fremo:

Da vi behandlet partiets stilling til voldgiftsloven var jeg imot at partiets repræsentanter skulde stemme for den, fordi jeg betragtet det som et skadelig princip at arbeidernes lønninger skulde bestemmes av det kapitalistiske samfund. Men jeg hadde mine tvil, for det første fordi de fagorganiserte kamerater ikke stod i den stilling at de kunde seire i en økonomisk kamp, for det andet fordi det var mange blandt de fagorganiserte, som haabet at vinde mere ved en voldgiftsdom end ved en kamp. Baade jernbanestreiken og storstreiken viste at fagorganisationen endnu ikke var moden for en alvorlig kamp.

Hvad angaar stillingen til ministeriet Blehr, er jeg enig om at der ikke er nogen forskjjel paa høire og venstre, men der er endnu en hel del smaakaarsfolk, som sætter sit haab til venstre, hvorfor skulde ikke da vi av taktiske grunde gi venstre anledning til at vise sin arbeidervenlighet? Det

vil bare styrke os, fordi vi vet venstre i realiteten ikke er anderledes end høre. Dette vilde klare begreperne utover landet.

Det sies at vi vedtok tilslutningen til Internationalen paa betingelser i 1921. Men betingelserne blev ikke stillet fordi vi var uenige med tesernes retningslinje i organisationsspørsmålet og taktikken. Det blev sagt av en kamerat at teserne virket paa ham som en haglskur. De virket ikke slik paa mig. Efter det første landsstyremøte gik jeg gjennom Moskva-teserne og jeg fandt ikke noget anstøtelig der. Jeg fandt mig selv der. Og slik vil det sikkert være tilfældet med enhver klassebevisst arbeider. Det var derfor ikke *betingelserne* som var det centrale naar vi gav vor tilslutning til teserne.

Jeg er enig i at det er viktig at bevare partiets enhet. Enhet er guld, men som bekjendt kan ogsaa gullet kjøpes for dyrt.

Vi fattige er vant til smaa glæder til jul. Men det var ikke glæde over 21. december-beslutningen i Trøndelagen. Alle var klar over at den i sine konsekvenser betød et brudd med Internationalen. Derimot var det andre som glædet sig: Borgerpartierne og høresocialistene. Der var mange som dengang sa, at nu er da Tranmæl kommet ind paa fornuftige veie. Landsstyrets beslutninger skapte derimot glæde. Men efter dem fik vi det berømmelige Kristiania-forslag. Hadde det gaat overalt som i min partiforening, vilde Kristiania-forslaget idag bare ha været et *Kristiania-forslag*. Jeg vil til slut bare citere et vers som kan tjene som den sidste olje paa veien.

Gaar til sin gjerning de norske mænd viljeløst vimrende, vet ei hvorhen.

Heiser som merke usseldoms klude sætter de æren i flugt og i fald.

Da er det bisp Nikolas som er ude, baglerbispen som røgter sit kald!

(Bifald.)

Kregnes:

Jeg vil si at den situation som foreligger til dette landsmøte er det saareste jeg har oplevet. I Trøndelag har vi saaledes været nødt til at splitte os. Vi bør huske paa at de reservationer vi tok blev indrømmet som foreløbige, men det ser ut til at de skal bli hovedsaken. Der har været tale om enhet i samraad med Internationalen. Voldgiftsloven og stortingsgruppens stilling er bare snak som skal hindre os i at se det som er det væsentligste, nemlig partiets forhold til Internationalen. Jeg begriper ikke som arbeider hvad vi har at frygte av Internationalen. Skal vi optræ overfor Internationalen paa samme maate som i et forhandlingsmøte med arbeidsgiverforeningen, at vi søker at forhandle og forhandle os til det bedste resultat, vil forholdene bli uholdbare.

Det som skapte Kristiania-forslaget var Bulls artikler i «Social-Demokraten». Skal vi fortsætte med diskussionen om paa hvilke betingelser vi skal staa i Internationalen? Er det ikke bedre om vi hadde tillid til den og sa at vi vil samarbeide med den og bygge op et virkelig kommunistisk parti? Vi maa rydde mistilliden væk fra organisationen og slutte os til Internationalen uten forbehold. Vi vil ikke sælge Internationalen for enheten i partiet.

Dirigenten

meddelte at Bucharin hadde utarbeidet et forslag, som han vilde begrunde og han gikk ut fra at forsamlingen var enig i at Internationalens representant fikk anledning til det.

Bucharin:

Jeg vil først imøtegåa en del av de motargumenter, som blev benyttet mot mit foredrag og deretter motivere det forslag jeg har fremsat.

Jeg maa da særlig imøtegåa prof. Bull, fordi det er han som skarpest og mest konsekvent representerer den retning, som enten prof. Bull er sig det bevisst eller ikke kan føre til splittelse av Det norske arbeiderparti og brud med Internationalen.

Prof. Bull sier at den mest karakteristiske egenskap ved mig er mine grovheter. Jeg vil ikke bestride at det kanskje er saa. Jeg behandlet i mit foredrag en række forskjellige spørsmål, bl. a. den internationale situation, forholdene mellem de forskjellige befolkningslag i Norge, centralismen, forholdet til fagbevegelsen o. fl. Istedentfor at levere en prinsipiell imøtegåelse i disse spørsmål, indskrænker prof. Bull sig til at behandle enkelte sider ved Internationalens organisationsform og at klandre endel feil som han mener er begaaet. Disse spørsmål er selvfølgelig ogsaa vigtige, men naar Bull indskrænker sig til det, virker det komisk at han kan si, at grovheter er det mest karakteristiske ved mig, mens han selv er den saklige.

Til bedømmelse av vor taktikk har vi altid hat et godt marxistisk middel, nemlig at undersøke hvad

borgerpressen mener om vor taktikk. De borgerlige politikere er erfarne folk som forstaar at vurdere motsætningerne indenfor vore egne rækker. Hvilken gruppering er det da den norske borgerklasse ønsker skal ha held med sig i den nuværende situation? Det er grupperingen Mot Dag og den retning som representeres av prof. Bull. Furubotten citerte igaar et avsnitt av «Tidens Tegn» som gav klart uttrykk for det. Hvorfor fremstiller et borgerblad som «Tidens Tegn» den ene gruppe som fædrelandsløse kjæltringer og den anden som gode nordmænd? Fordi skillelinjen er forholdet til de internationale spørsmål. Den antimoskovitiske, nationalistiske tendens som representeres av Mot Dag støttes derfor av borgerpressen. Allerede igaar gjorde jeg uttrykkelig opmerksom paa at der maatte skilles mellem de tendenser til motstand mot Internationalen som skyldes halvsyndikalistiske motiver, og de som kommer tilsyne i Mot Dag og hos prof. Bull. Der er mere bevisste folk i den gruppe end kanskje Tranmæl tenker. Borgerpressen ønsker ogsaa at de synsmaater som Mot Dag-gruppen representerer skal faa sterkere og sterkere indflydelse over hele Tranmæl-gruppen. Jeg vil ikke paastaa at hele Mot Dag-gruppen er nationalistisk, men jeg er klar over at der er elementer der som kan utvikle sig til nationalisme og fascisme. Borgerpressen haaber at Mot Dag-gruppen skal faa større og større betydning. Jeg ser Tranmæl ryster paa hodet, men kan han da gi nogen anden forklaring paa denne kjendsgjerning. Og naar den norske borgerpresse sympatiserer med denne gruppe, er det selvfølgelig fordi den for-

staar at om den seirer, kan det føre til splittelse i partiet og være haab om et brud med Internationalen.

Prof. Bull sier at den kommunistiske Internationales organisation er slet og at dens førere er daarlige og han søker at utnytte dette til at svække Internationalen. Selvom man antar at han hadde ret — jeg skal senere paavise at hans indvendinger bare grunder sig paa betragtninger i den lærde professors lærde hode — er det en feil at benytte det til en agitation mot Internationalen. En ærlig kommunist vil heller si, at han vilde arbeide for at faa forandret Internationalen og skaffe andre ledere. Da vi hadde erobret magten i Rusland, var det ogsaa store mangler, og der var dengang elementer, som søkte at utnytte disse forhold for at skade os. Kommunistene sa: Javist er der feil, men det er alle ærlige arbeideres pligt at hjelpe til med arbeidet, saa vi kan skride frem til bedre tilstande. Prof. Bull ræsonnerer paa samme maate overfor Internationalen som Sovjet-Ruslands fiender overfor Internationalen. Det viste beslutningen av 21. december, men den blev tat tilbake fordi man frygtet for, at hvis den blev opretholdt, vilde arbeiderne jage væk en ledelse, som kunde fremsætte et slikt forslag. Bull har nemlig indrømmet, at det er riktig at alle arbeidere i Norge er for Internationalen, men det er aabenbart ikke alle professorer i Norge som er for den. Hvad har prof. Bulls strategi været? Først blev der foreslaat brud med Internationalen, saa trak man sig tilbake fra det standpunkt. Deretter kom den enstemmige landsstyrebeklutning og tilslut aapnes der gjennom Kristiania-forslaget

en vældig artilleriild mot Internationalen. Den strategiske hensigt er klar. Det viste sig, at den norske arbeiderklasse ikke vilde følge prof. Bulls forslag om at bryte med Internationalen. Enten det er bevisst eller ikke gjælder det derfor nu for prof. Bull at vinde tid for at kunne forberede det næste forslag om brud med Internationalen.

Prof. Bull sier, at Internationalen ikke har utrettet noget overfor den situation, som for tiden hersker i Vest-Europa, fordi Internationalen er blit et redskap for sovjetregjeringen, og at den derfor orienterer sig mot øst ikke mot vest. Er dette rigtig? Det faktiske forhold er at idag staar for første gang i arbeiderbevegelsens historie arbeiderklassen i to lande, som faktisk er i krig med hverandre, sammen i aktiv kamp mot kapitalismen og imperialismen. Kan prof. Bull paavise at noget lignende er hændt før. I Frankrike finder det stadig protestmøter sted mot Ruhrbesættelsen. En masse agitationskrifter er utgit av det tyske og franske kommunistparti i fællesskap til spredning blandt soldatene. Denne nye position i arbeiderbevegelsens historie vilde aldrig ha været vundet uten Den kommunistiske Internationale.

Baade det tyske og det franske kommunistparti forbereder sig nu paa meget større slag end de som nu foregaar (bifald). Jeg kan ikke gi nogen garanti for at de vil seire, men det er bare dumhoder, som først gaar til kamp, naar de har seiren sikker i lommen.

Den som med disse kjendsgjeringer for øie sier at der intet gjøres fra Den kommunistiske Internationales side, viser bare at

han ikke følger med i den internationale utvikling. I Rusland har det kommunistiske parti reist en vældig protestbevegelse mot Ruhr-besættelsen. Den kommunistiske Internationale har til neste maaned planlagt en konferanse som tilsigter at faa drat stadig større masser med i de europæiske land i kampen mot imperialismen. Og saa sier prof. Bull at vi orienterer os mot øst, ikke mot vest. Det kunde ligge nær at spørre hvorledes det norske parti orienterer sig her. Det er betegnende at spørsmålet om Ruhr-besættelsen ikke er sat paa dagsordenen ved dette landsmøte.

Bucharin behandlet derefter forholdet til kolonierne, og uttalte at den Internationale som ikke fører kamp i kolonierne er ikke mot imperialismen, og den er ikke nogen Internationale. Forskjellen mellom den 2. og 3. Internationale er netop det at vi er mot imperialisternes utbytning av kolonierne. Det er nævnt at der paa den sidste kongres var negre tilstede. Det er riktig, og det er til ære for den 3. Internationale. Hvad indblandingen i de nationale spørsmål angaar, saa sier Bull at der er begaatt saa mange feil. Hvilke feil? Paa den 4. kongres blev en række partier tat op til analyse. Deres forhold blev undersøkt meget grundig og dermed blev verdenskongressen istand til at hjelpe partierne frem i deres egen utvikling. Edv. Bull har en tendens til altid at forveksle Internationalen med de russiske kammerater. Til det vil jeg bare oplyse at f. eks. det franske spørsmål blev behandlet av repræsentanter for 30—40 forskjellige partier, og disse drøftet spørsmålet med repræsentanter for alle de 7

retninger som gjorde sig gjælden de inden det franske parti. Ved hjelp av Internationalen var det man kom til en ordning av parti-forholdene i Frankrike, som vi har set er blitt gjennomført med saa stort held. Efter resultatene av indblandingen maa man bedømme dens berettigelse. Edv. Bull behøver bare at læse vort franske partis hovedorgan, saa vil han straks bli klar over den forandring som er skedd i det franske parti. Situationen i Paris er nu den at den reaktionære pøbel, som drog gjennom Paris' gater og raste mot alle de som var mot Ruhr-besættelsen, den vaaget ikke at gaa til «L'Humanité»s bygning. For der stod bevæbnede arbeidere paa vakt om det kommunistiske partis hovedorgan. (Bifald.) Ved verdenskongressens beslutning har vi faat en revolutionær arme i spidsen for arbeiderklassen i Frankrike. Sitter ikke vore bedste kammerater i Frankrike i fangslene, fordi de har drevet aktiv antimilitarisme mot besættelsen av Ruhr? Det er for første gang i den franske arbeiderbevegelses historie, og vi ser hvordan syndikalisterne staar sammen med kommunisterne. Samarbeidet blir stadig bedre og bedre. Dette er resultatet av Internationalens indblanding i det franske parti. Det er klart, at den har været til held for partiet. Riktig nok har man maattet kaste ut av partiet endel akademikere — Frossard o. a. Men det er bare bra jo færre vi faar av hans slag — de saakaldte frimurere — naar det bare bedrer samarbeidet mellom kommunisterne og syndikalisterne i Frankrike. I Tsjekoslovakiet blev der gjort lignende indgripen fra Internationalens side. Man ekspekterte akademikerne, men ikke ar-

beiderne. Arbeiderne diskuterer Internationalen med, ikke bare engang, men mange ganger for at komme til enighet med dem. Eksekutivkomiteen var heller ikke enig i den kommunistiske gruppes optræden i det britiske parlament, og den fik gruppen til at forandre sin taktik. Gruppen blev opfordret til at sætte Ruhr-okkupationen paa dagsordenen, og jeg tror ogsaa dette var en rigtig indblanding fra E. K.s side. Alt i alt har de indblandinger eksekutiven har foretaget overfor de nationale partier vist sig at være rigtige. Den politik eksekutiven her har ført er en politik som ikke fører til avgrunden for Internationalen, men derimot for folk som Frossard og likesindede.

Før Bucharin paabegyndte anden halvdel av sit foredrag forlangte

Edvard Bull

ordet og protesterte mot en forretningsorden som gjorde det mulig for eksekutivens representant at tale i timevis i direkte polemik mot ham, mens Bull selv bare fik 10 min. til at svare. Jeg hadde igaar bare en halv time til min raadighet, og en av de bebreidelser som er rettet mot mig fra E. K.s representant er at jeg ikke har snakket om alle de principielle spørsmål som foreligger. Jeg var nødt til at begrense mig til et bestemt tema. En slik forretningsorden er fuldstændig uriktig. En ændring av forretningsordenen er nødvendig.

Dirigenten gjorde opmerksom paa at der var indtegnet 24 talere, hvorav 18 som stod paa Kr.a-forslagets grund. Han fandt ingen

grund til at protestere mot forretningsordenen. Nogen forandring vilde ialfald ikke bli foretaget før Bucharin hadde avsluttet sit foredrag.

Bucharin

fortsatte derefter sit foredrag. Han gik over til at svare paa de indvendinger som har været rettet mot E. K., særlig i det norske spørsmål.

Med hensyn til K. J.-spørsmålet erklærte han følgende: Naar jeg og andre kommunister taler om et borgerlig agentur — et agentur for bourgeoisiet — inden arbeiderklassen, saa betyr det naturligvis ikke akkurat at vedkommende mand av et eller andet borgerlig institut har faat kontante pengemidler e. l. Man mener det ikke akkurat som noget skjældsord mot vedkommende, men vi konstaterer bare borgerlig indflydelse blandt arbeiderne. Hvad K. J. angaar saa vil jeg helt utpaastaa at en saadan karakteristik er riktig.

E. K. gjorde den feil at den ekskluderte K. J. Det var en feil, fordi han ikke var medlem av partiet. Man maatte imidlertid tro den kompetente delegation som var i Moskva. Dertil kommer at man var vant til at der i kommunistiske organer skriver som oftest bare kommunister. En anden forestilling laa utenfor E. K.s hoder.

Disse feil kan vi imidlertid skjænke Bull, men forøvrig fastholdt han at karakteristikken av K. J. er rigtig.

Paastanden om at Internationalen bare er et underbruk under sovjet regjeringen vil jeg ikke komme nærmere ind paa. En saa-

dan paastand er helt i linje med den borgerlige presse.

Hvorfor svarte ikke Bull paa det som var hovedargumentet i min tale? Jeg citerede Bulls artikel fra 1921 eller 22, hvori han anerkjender nødvendigheden av at ha en sterk generalstab, og nu skriver han mot kadaverlydighet osv. Jeg vil spørre om Bull oprettholder sit standpunkt fra før eller ikke. I sit svar sier Bull at han ikke er imot generalstaben. Det er bare fordi den nuværende generalstab er slet at han er imot den, men spørsmålet er: Skal man ha generalstab eller ikke. Jeg vil spørre Bull om han kan skaffe os en bedre generalstab.

Fra alle land er der kommet de bedste kamerater til E. K. Det er bare det norske parti som ikke har villet gi sine bedste kræfter. Man bad f. eks. det norske parti om at sende Tranmæl og Bull, men derfra gjorde man en undtagelse, idet man sendte Meyer, men det er ikke E. K.s skyld. Hvad de andre partier angaar, saa sendte de utvilsomt sine bedste kamerater. —

Bucharin gik derefter over til at omtale behandlingen av det norske spørsmål. Det var ikke bare russere, men ogsaa en række andre nationer som var repræsenteret i den norske kommission. Bl. a. Clara Zetkin. Men det norske spørsmål blev ikke bare behandlet i den norske kommission, men ogsaa i plenum, og man kom til enstemmighet om beslutningen.

Bucharin protesterte mot at Internationalen indentificertes med det russiske parti. Det tyske parti hadde kongres forleden. Ogsaa der kom man til enighet, idet partiet aksepterte de forskjellige betingelser.

Saken er at Bull sætter sin person op mot de andres. Er det fordi at han er nordmand? Det er jo ogsaa nordmænd som mener at innskriden fra E. K. er nødvendig. Bull skriker saa op om solidaritet, men han stiller sin egen person op og sier at jeg har ret, alle de andre er dumme.

Vi ser til hvilken konsekvens en saadan stilling overfor Internationalen fører. Her stod igaar Liljedahl og kriticerte Rusland nøiagtig paa samme maate som de sovjetfiendtlige syndikalister eller borgerlige. Han angrep det kommunistiske parti, fordi det bestod av saa liten procent arbeidere, som staar i bedrifterne. Og det er riktig at det er en meget stor del som ikke staar i bedrifterne. Men det kommer av at proletariats diktatur gjør det nødvendig at alle de arbeidere som er i partiet blir sat i stillinger.

Rusland er jo et land paa 150 millioner mennesker, og bønderne utgjør hovedmassen, og vi vet jo alle at industriproletariatet er forholdsvis faatallig i Rusland. Det nytter ikke for partiet at springe over det forhold at proletariatet er forholdsvis faatallig.

Men at ville utnytte dette forhold mot sovjetmagten er en agitation nøiagtig til fordel for bourgeoisiet.

Ved juletider fik det norske parti en hilsen fra det danske socialdemokrati, hvori man haabet at de nye tendenser i vort parti falder i socialdemokraternes smak, og at man kan regne med deres bifald hvis vi bryter med Moskva.

Bucharin indrømmet at han muligens hadde været noget skarp overfor Bull, men det er ikke paa nogensomhelst maate for at forbedre nogen eksklusion eller den-

slags. E. K. har ikke denslags hensigter. Det er bare av frygt for at hvis disse tendenser fortsætter, saa kan enkelte gode kamerater bli tapt for partiet. E. K. indrømmer Bulls store kundskaper og hans store fortjenester i partiet, men vi vil bare si ham sandheten, aapent og ærlig, fordi vi er sikre paa at hvis Bull fortsætter vil han bli tapt for partiet og for den revolutionære bevægelse i Norge. Derfor er det at E. K. og jeg ønsker at rette denne advarsel til ham, i fuld forstaaelse av hans gode egenskaper. Netop derfor vil vi bevare ham for partiet.

Bucharin refererte derefter delegationens forslag, som han ønsket at si nogen ord i tilslutning til. (Se side 90.)

For at redde enheten foreslaar delegationen at det norske parti faar to repræsentanter med 1 stemme i eksekutivkomiteen. Delegationen tar ansvaret overfor E. K. og overfor kongressen for dette forslag.

Hvad «Social-Demokraten» angaar, saa foreslaar delegationen at beggøe fraktioner skal være repræsentert i redaktionen. Endnu vet ingen resultatet av voteringen, saa det kan ikke sies at delegationen paa nogen maate tar standpunkt for den ene eller den anden retning. Delegationen mener at mindretallet maa være repræsentert i redaktionen ved en av sine bedste mænd.

Med hensyn til partiets forhold til Internationalen, saa definerer forslaget baade partiets rettigheter og partiets pligter overfor Internationalen. Der er under diskussionen fremkommet en række misforstaaelser, som opklares. Det har saaledes været sagt

at centralismen kan føre til at der ikke skal være anledning til nogen diskussion eller meningsforskjell inden partiet. Det er selvfølgelig ikke riktig. Men det som er rigtig er, at efter at beslutningen er fattet, da skal der ikke føres nogen diskussion. Da skal beslutningerne gjennomføres. Man sier dog, at der som regel ikke skal føres nogen debat. Det er avhengig av hvordan situationen er. Hvis partiet staar ooppe i en heftig kamp, saa er det f. eks. ikke mulig at faa istand nogen uravstemning. Da kan man ikke tillate nogen almindelig debat. Alt avhænger av den situation partiet befinner sig i.

Det har været sagt at E. K. uten at konferere med partiet har truffet flere av sine beslutninger i det norske spørsmaal. Det er ogsaa feilagtig. Man kan ikke skille ut de spørsmaal hvor det er mulig at gripe ind og de det er umulig at gripe ind i. Man kan ikke trække nogen skillelinje hvor Internationalen skal gripe ind, og motsat. Men i alle spørsmaal gjælder det at E. K. maa optræ med takt. Hvem skal saa avgjøre om man har optraadt med takt? Det kan ikke være de enkelte partier, hvor det er stor meningsforskjell om Internationalens indgripen. Avgjørelsen derom maa derfor tillegge verdenskongressen.

Alle partier har ret til at kritisere eksekutivkomiteen, men naar beslutningen er truffet maa man ogsaa utføre den. Og selvfølgelig maa der være visse grænser for adgangen til kritik. Det gaar ikke an at man holder verdenskongress idag og saa imorgen durer løs med kritik. Det maa være i perioden før kongressen at man debatterer spørsmaalene.

Bucharin sluttet med nogen ord om partiets enhet. Det som man haaber her, uanset hvem som seirer av fraktionerne, er at partiet maa staa som et enhetlig parti.

Et parti som ikke bare indad, men ogsaa utad optrær sterkt og enig. Vi haaber paa store fremskridt i partiarbeidet, ikke mindst blandt stortingsgruppen.

Jeg har faat det indtryk av stortingsgruppen og dens arbeide at de beskæftiger sig for lite med de internationale spøsmaal. Der maa lægges mere kraft i arbeidet. Man maa saaledes kræve intervention mot Frankrikes Ruhr-okkupation.

Bucharin hadde indtrykket av at partiet raader over mange gode kræfter. Hans indtryk av debatten var dette at partiet ogsaa skal utvikle kræfter, som kan bli glimrende officerer og underofficerer i arbeiderklassens hær. Men han kunde ikke negte for at han hadde indtryk av at tempoet i det norske parti var noget sagte.

At det norske parti har en mængde positive arbeidsopgaver er klart. Og dette landsmøte maa fatte beslutninger som gjør det mulig at ta fat paa disse opgaver. Kræfterne maa ikke utnytted til strid mot hverandre og til kritik indad, men kritik utad, mot regjeringen, mot borgerskapets internationale, mot kapitalismen.

Man har diskutert mange spøsmaal, sluttet Bucharin, men jeg vil uttale at hensigten fra eksekutivkomiteens side har bare været at konsolidere partiet og bidra til at det norske parti kan bli et enig og sterkt parti.

Mot alle splittelsesforsøk!

Mot enhver sprængning av Det norske arbeiderparti!

Fuldkommen enighet mellem det norske parti og den kommunistiske Internationale!

Bucharins foredrag blev motat med sterkt bifald.

Dirigenten optok derefter Bulls anke over forretningsordenen. Han optok forslag om at landsmøtet viste Bull den liberalitet at gi ham uindskrænket tid ved sit indlæg i debatten. Men han vilde samtidig henstille til de mange som hadde tegnet sig av de som delte Bulls synsmaater i størst mulig utstrækning at frafalde ordet, slik at Bull paa en maate optraadte som deres ordfører.

Dette forslag blev enstemmig vedtat.

Tranmæl optok derefter forslag om at landsmøtet blev ajournert til over middag, slik at flertalsfraksjonen kunde faa anledning til at holde møte.

Efterat ogsaa dette forslag var vedtat opfordret Scheflo mindretalsgruppen til at holde møte i den store sal, mens flertallet gik ind i den lille sal.

Bucharin refererte i sin tale følgende:

erklæring

fra den kommunistiske Internationales delegation:

K. I.s delegation erklærer følgende:

Vi bekræfter i eksekutivens navn de erklæringer som blev avgit av partifælle Radek.

Vi anser det ønskelig, at der indtil næste utvidede møte av E. K. foruten det av 4. verdenskongres valgte medlem ogsaa en anden ansvarlig partifælle av Tranmæls retning blir git adgang til E. Ks møte med raadgivende stemme.

Vi erklærer, at vi paa det utvidede eksekutivkomitemøte vil foreslaa som en undtagelse paa grund av den vanskelige krise i det norske parti at to norske partifæller (Scheflo og en anden ansvarlig partifælle av Tranmæls retning) blir at betrakte som medlemmer av eksekutiven med 1 stemme tilsammen.

Da ifølge beslutningerne paa K. I.s verdenskongres det norske parti foruten partifælle Scheflo desuten skal delegere to partifæller til det utvidede eksekutivmøte, kræver delegationen absolut, at partifælle Tranmæl ubetinget blir delegert til dette møte.

K. I.s delegation er av den opfatning, at mindretallet maa bli repræsentert saavel i centralstyret som i redaktionen av hovedorganet helt uavhengig av hvilken fraksjon faar flertal paa landsmøtet.

Videre fremla Bucharin eksekutivkomiteens forslag saalydende:

Eksekutivkomiteens forslag.

I. Det norske arbeiderparti, som har sat sig som maal at styrte den kapitalistiske samfundsordning og erstatte den med den kommunistiske, har under de nuværende betingelser som sin viktigste opgave erobringen av de bredeste masser av proletariatet og halvproletariske elementer paa landet og mobiliseringen av dem til kamp mot kapitalens offensiv. Men da kapitalens offensiv nu er en international foreteelse, og bourgeoisiet stadig forsøker gjennom fascistiske organisationer, og gjennom finansiell og militær hjelp, at koncentrere sine kræfter i kampen mot arbeider-

klassen, saa er den norske arbeiderklasse ikke istand til at opnaa varige resultater og vinde frem til seier uten at staa sammen med de revolutionære arbeidere i andre land under Den kommunistiske Internationales førerskap.

II. I kampen mot den kapitalistiske offensiv og endnu mere i de videre offensive kampe fra arbeiderklassens side mot borgerskapet og den borgerlige stat for proletariatets diktatur er masseaktionerne det avgjørende vaaben. For at knække det kapitalistiske herredømme maa industriarbeiderklassen, som er den eneste konsekvent revolutionære klasse, vinde smaabøndernes masse over paa sin side for at føre dem som hjelpetropper i kampen mot kapitalen.

Kommunisternes parlamentariske virksomhet i stortinget maa være underordnet de krav den utenomparlamentariske kamp stiller. Herunder bestaar den viktigste opgave for den revolutionære parlamentarisme i den kommunistiske agitation og avsløringen av de herskende klasser, hvad der ikke utelukker utnyttelsen av konflikter mellom de forskjellige deler av borgerskapet.

III. I arbeiderklassens kampe er det kommunistiske parti dens førende kraft. For at oppfylde sin opgave maa partiet være et proletarisk masseparti, som paa den ene side bæres oppe av en felles vilje, altsaa være godt organisert og disiplinert, men paa den anden side staa i den intimeste kontakt med de bredeste arbeidermasser. Partiets indre struktur og organisationspraksis maa skape garantier for en fast gjennomførelse av partiets beslutninger, men paa samme tid for den størst mulige deltagelse fra

alle partimedlemmers side ved avgjørelsen av de viktigste spørsmål for bevegelsen. Som regel er det nødvendig at slike spørsmål blir diskutert blandt de bredeste partimasser. Men det som besluttes efter diskussionen maa gjennemføres av alle partifæller.

IV. Som erfaringen fra de sidste aar, saavel som ogsaa fra de sidste uker, har vist er Den kommunistiske Internationale den eneste kraft som har kunnet samle det revolutionære proletariat i Vesteuropa og Amerika, i Afrika og Australien, i de store imperialistiske stater, i Sovjet-Rusland saavel som i kolonierne, under verdensrevolutionens banner. Den kommunistiske Internationale er den eneste kraft som nu leder, mobiliserer og fører de forskjellige deler av verdensproletariatet i kampen mot den økonomiske og politiske offensiv som raser fra kapitalens side, mot ruineringen av Europa, mot den nye imperialistiske krig som truer.

Det norske arbeiderpartis landsmøte hilser de tyske og franske kommunisters fælles kamp mot den tysk-franske kapital. Denne fælles aktion under de militære konflikter mellem de borgerlige stater er et viktig skridt i utviklingen til et proletarisk verdensparti for den revolutionære handling.

Ut fra hele den internationale situation og forholdet mellem klassene i en tid da bourgeoisieiet forsøker at slaa proletariatet ned i land efter land (Finland, Ungarn, Bayern, Jugoslavien, Italia osv.) er centralisationen av og samvirket mellem de proletariske kræfter en tvingende kampnødvendighet.

Landsmøtet anerkjender der-

for helt og fuldt rigtigheten ikke bare av de taktiske beslutninger paa den 3. og 4. kongres men ogsaa av den 4. kongres' beslutning om organisationen av eksekutivkomiteen og dens virksomhet. Landsmøtet gir sin tilslutning til resolutionen fra landsstyremøtet den 7. januar. I fuld overensstemmelse med Kominterns delegasjon fastslaar landsmøtet forholdet mellem de nationale seksjoner og Den kommunistiske Internationale paa følgende maate:

1. Ethvert kommunistisk parti er undergitt verdenskongressernes og eksekutivkomiteens beslutninger.
2. Indenfor rammen av disse beslutninger har selvfølgelig alle nationale seksjoner ret og pligt til selvstendig at lede sin politik, at ta initiativet og til selvstendig at regulere sine indre anliggender.
3. Da tilfælder av politiske avvikelser og indre konflikter er mulige i de nationale seksjoner, avvikelser og konflikter som forstyrrer arbeiderklassens kampfront, og gjennemførelsen av Internationalsens som partiets egne beslutninger, har eksekutivkomiteen den formelle ret til at gripe ind i alle anliggender inden de tilsluttede seksjoner.
4. Som regel griper eksekutivkomiteen ind i de politiske vigtige spørsmål i tilfælder av oprivende stridigheter saavel som av konflikter med Internationalsen. I spørsmål om hvorvidt eksekutivkomiteens taktik har været god eller om den i alle tilfælder har optraadt med den nødvendige takt, træffes avgjørelsen av verdenskongressen.
5. Enhver national sektion har ret til at ta initiativ indenfor Internationalsen, ret til at stille forslag etc.
6. Enhver national sektion har ret til

at kræve revision av eksekutivkomiteens beslutninger uten dog at kunne suspendere disse. 7. Foruten paa kongresserne har de nationale sektioner adgang og pligt til at øve kontrol over eksekutiven paa de utvidede eksekutivmøter.

Landsmøtet anerkjender nødvendigheten av bedre gjensidig information, av en bedre utbygning av Internationalens forbindelser og av at der vies de internationale spørsmål større oppmerksomhet fra partiets centralstyres side.

V. Paa samme maate som i partiets utvikling behøver arbeiderklassen ogsaa i fagbevægelsen at koncentrere sine kræfter. Dette finder sit uttrykk i overgangen fra fagforbund til sammenslutninger efter produktionsbrancher. Netop derfor maa ogsaa det intime samarbeide mellem partiet og fagforeningerne ikke bare opretholdes, men yderligere befæstes og utvides. De faglige organisationer skal ikke forvandles til partiinstitutioner. De skal betragtes som særlige organisationer for den proletariske bevægelse som helhet. Men alle kommunister maa indenfor fagforeningerne arbeide som kommunister, d. v. s. i den kommunistiske revolutions aand.

Endelig fremla Bucharin fra eksekutivkomiteen følgende forslag til

resolution:

I betragtning av at under de nuværende forhold en fuldstændig enhet av arbeiderklassens kræfter er det høieste bud for arbeiderbevægelsen, og at en splittelse av partiet og en permanent indre konflikt vil medføre den største skade og være forbundet med de

største farer for bevægelsen, anser landsmøtet det nødvendig at fastslaa følgende:

I partiet vil der ikke være nogen seierherre og ikke nogen besirede. Landsmøtebeslutningerne maa ærlig gjennomføres av alle partifæller saavel som av alle partiinstanser og hele partipressen. Der maa stilles visse grænser for partidiskussionen, saaledes at den ikke føres paa bekostning av det virkelige arbeide mot proletarietets fiender. Landsmøtet oppfordrer alle partifæller til gjensidig tillid og fælles arbeide. Landsmøtet anser enhver objektiv eller subjektiv solidarisering med den borgerlige presse i kritikken av eller ophidselsen mot Internationalen for utilstedelig.

Leve den norske arbeiderklassens enhet!

Leve Det norske arbeiderpartis enhet!

Leve enheten med Den kommunistiske Internationale!

Eftermiddagsmøte tirsdag 27. februar.

Dirigent: Sundby.

Dirigenten begyndte møtet med at meddele at Tranmæl hadde bedt om ordet for at gi en meddelelse fra det møte hans fraktion hadde holdt.

Martin Tranmæl

blev mottat med brusende bifald da han traadte frem paa talerstolen:

Som det vil være landsmøtedeltagerne bekjendt har vor fløi holdt møte for at behandle den nye situation som er opstaat ved Bucharins forslag. Vi blev imidlertid enige om at opretholde Kristiania-

forslaget, fordi det forslag som Bucharin har fremlagt ikke paa noget omraade dækker de krav som er fremsat i Kristiania-forslaget. Derfor ønsker vi at opretholde Kristiania-forslaget og landsstyrets indstilling med landsstyreflertallets præmisser. Vi finder ikke at det vil være rigtig at lage et partistyre med like mange fra hver av parterne. Vi mener, at den retning som har flertal paa landsmøtet ogsaa bør ha flertal i saavel centralstyret som landsstyret. Men minoriteten skal være repræsenteret.

Taleren refererte følgende uttalelse:

I anledning av valg av partiets tillidsmænd anser gruppen som den eneste forsvarlige løsning, at den fløi, som faar flertal paa landsmøtet, ogsaa maa ha et avgjort flertal i central- og landsstyret, deriblandt besættelse av formands-, sekretær- og redaktørstillingerne. Mindretallet bør — hvilket utfald det blir i hovedspørsmålet — bli repræsenteret baade i central- og landsstyret. Den fløi som er repræsenteret i eksekutivkomiteen maa i tilfælde valg av et supplerende medlem ha anledning til selv at utpeke sin representant. I. K.s delegations forslag om at begge fløie bør være repræsenteret i hovedorganets ledelse anser gruppen ikke bare for upraktisk, men for ganske ugjennemførlig.

Tranmæl uttalte videre: Vi vil i tilfælde vi kommer i mindretal være med paa at ta ansvar som er forbundet med at være representert i partiets centralstyre og landsstyre. Det sidste punkt i delegationens forslag — det som gjælder partistriden — kan vi ikke

akceptere. Vi er enige i den hovedting at den norske partistrid skal ansees likvidert i og med landsmøtet og foreslaar derfor:

Landsmøtet vil i betragtning av den alvorlige situation den norske arbeiderklasse staar oppe i uttale, at det maa anse den paagaende partistrid som ophørt i og med landsmøtets beslutninger og oppfordrer til energisk og beslutsomt arbeide for de arbeidsopgaver som foreligger inden partiet.

Vi som holder paa Kristiania-forslaget har gjennom det ønsket at gi tilkjende overfor eksekutivkomiteen at det er vort forslag, et forslag fra de norske arbeidere. Vi misbilliger paa det sterkeste den metode som Bucharin har anvendt her ved at sette Edvard Bull og Falk op mot de andre tilhængere av Kristiania-forslaget. Forslaget er fremsat av Kristianias arbeidere og behandlet paa organisationsmæssig maate, og da forlanger vi at det blir betragtet som et forslag fremsat av en regulær partiorganisation. En anden ting er det at Bucharin ønsker at polemisere mot de uttalelser som er faldt under debatten, men forslaget kræver vi behandlet med den respekt som ethvert forslag som kommer fra en regulær arbeiderorganisation har krav paa.

Scheflo:

Jeg kan meddele, at vi kan stemme for Bucharins forslag. Hvis det vedtages bortfalder det forslag vi stemte for i landsstyret. Jeg antar at vi alle kan stemme for det forslag som Tranmæl refererte om likvideringen av partistriden. Spørsmålet om tillidsmændene er ikke drøftet

av os, men jeg mener, at hvis landsmøtet beslutter at der skal være to redaktører, saa maa vi gaa ut fra, at de som blir valgt ikke undslaar sig for at ta imot valget. Landsmøtet staar trods alt over de enkelte fraksjoner.

Ole O. Lian:

Efter den vending situationen har tat, forekommer det mig ganske upraktisk at vi begynder paa talelisten. Der er indtegnet 30 talere. Jeg tillater mig derfor at foreslaa, at hver gruppe vælger 3 ordførere til at utrede fraksjonernes syn og at desuten Internationalens representant faar ordet utenfor grupperne. Dirigenterne har ikke drøftet personerne, men jeg skulde tænke mig, at man burde ta Trammæl, Edvard Bull og Alfred Madsen fra den ene gruppe og Scheflo, Furu-bøtn og Støstad fra den anden.

Lians forslag blev enstemmig vedtat.

Ordet blev derpaa git til

Edv. Bull:

Efter Bucharins tale i formiddag var det en av mine motstandere her i salen som rasende sa til mig: Det er forargelig saa meget væsen det gjøres av dig her. Men er det ikke grund til at rette bebreidelsen for dette mot Bucharin og ikke til mig? Det forekommer mig, at som situationen nu ligger an, er det overflødig at gaa ind paa alle de punkter i Bucharins polemik, som henger saa løst sammen. Det som for mig fortøner sig som det allervæsentligste er at faa den norske partistrid avgjort slik, at vi kan komme til arbeide utad. En slik avgjørelse kan træffes paa én maate, og bare paa én maate,

— ikke ved kompromis. Det nytter ikke med uldne ord at dække over at vi ser forskjellig paa den maate, hvorpaa politikken skal føres her i landet nu. Vi maa faa votering for eller mot Kristiania-forslaget, og ikke for eller mot et kompromisforslag. Man har i almindelige ord beropt sig paa at borgerpressen er saa overhændig glad i Trammæl, «Mot Dag» og mig. Dette er gjort i almindelige ord uten et eneste citat. Man maa vel kunne si, at «Middagsavisen» er den sjøfleste borgeravis vi har. I dette blad, som man skal vite at det ikke er hyggelig at staa med i haanden, skriver en mand idag, at med Trammæl som diktator vil partiet bare bli endnu mere revolutionsgraadig end før. Nu kan dere se. Og det er ikke bare et smudsprodukt som «Middagsavisen» som sier dette, men samme tankegang vil man finde i arbeidsgiverforeningens organ, som er et mere bevisst ledet blad end borgerpressen forøvrig. Sidste lørdag begyndte der at utkomme et blad, som heter «Akademisk Tidsskrift». Det er stiftet for at utkonkurrere «Mot Dag». Vore bevisste motstandere blandt akademikerne er saa ræd «Mot Dag», at de nu har fundet det nødvendig at starte et kontraorgan mot det.

Bucharin sa, at jeg ikke hadde svaret paa hans hovedangrep paa mig. Den artikkel jeg har skrevet om nødvendigheten av en generalstab staar jeg ved, hvert enkelt ord i den. Det er soleklart, at vi holder paa centralismen, men centralismen skal være demokratisk og ikke absolut. Striden staar om der skal være en absolut centralisme eller om der skal være en ubetinget demokratisk centralisme. Naar centralstyret foreslog den nye og for-

holdsvis ukjendte Haakon Meyer til medlem av eksekutivkomiteen saa var det fordi der kom krav fra eksekutiven om at vedkommende repræsentant skulde bo i Moskva. Derfor var utvalget meget begrænset. Allikevel valgte eksekutiven senere en mand som ikke kunde bo i Moskva fordi han er optat her i landet halvdelen av aaret, ja vel saa det.

Dere skal arbeide for at faa en bedre eksekutivkomite, sier Bucharin. Hvordan skal vi egentlig kunne faa en bedre eksekutivkomite? Naar man vil opnaa det maa jo det mest nødvendige være at man begynder med en kritik av eksekutivkomiteens ledere. Bucharin maa ikke tro, at vor misnøie med eksekutivkomiteen er saa ny, men naar vi staar i en international organisation, saa gaar man ikke til kritik før man mener at det er ubønhørlig nødvendig. Derfor har vi først begyndt kritikken i den sidste tid. Naar eksekutivens medlemmer ikke længer skal vælges av de nationale partier har Det norske arbeiderparti som parti ikke længer nogen indflydelse paa hvorledes eksekutivkomiteen skal være sammensat. Naar vi derfor ønsker en anden sammensætning av eksekutivkomiteen er det klart at vi organisationsmæssig maa forsøke at faa tilbake den gamle valgmaaten, hvorefter de nationale partier selv vælger sine repræsentanter. I sin polemik mot mig i formiddag taler Bucharin om eksekutivkomiteens store og gode gjerninger ute i de andre europæiske land og i land som ligger endnu længer væk. Jeg har ikke hævdet at det var en feil av eksekutivkomiteen at den interesserte sig for revolutioneringen av proletariatet i de

orientalske land, hvor den nu driver et godt arbeide. Det er fuldkomment nødvendig for den revolutionære Internationale at ta dette arbeide op. Det vi har at indvende er den organisationsopbygging som nu sættes i verk og den organisationspraksis som er sat i verk. Naar eksekutiven vil ha alle partier brygget op efter samme skema, saa har vi den indvending at denne opbygging passer i orientalske land, hvor de økonomiske forutsetninger er helt andre end i Vest-Europa. Jeg er ganske overordentlig enig med Bucharin naar han kritiserer vort parti for at vi ikke har sat Ruhrspørsmålet op paa dagsordenen. Men naar vi ikke er kommet til en alvorlig drøftelse av dette viktige spørsmål saa kommer det derav, at partistriden i de sidste maaneder har tat et slikt omfang at vi ikke har hat tid til at ta fat paa andre opgaver. Det er Internationalsens stadige irriterende indgrep som har bevirket at vi ikke har faat tat disse spørsmål op. I anledning av det franske parti sier Bucharin, at man skal dømme eksekutivkomiteens indgrep efter deres resultater. Hvis vi anvender dette paa vort norske parti saa ser vi at hver gang der er kommet et indgrep fra eksekutivkomiteen, saa har det bragt partistriden til at blusse op, saa skal vi dømme efter dens resultater her, saa maa vi si, at eksekutivkomiteens politik har manglet den fornødne indsigt, takt og forstaaelse av forholdene her i landet. (Bifald.)

Stostad:

Jeg vil først si nogen faa ord om Nygaardsvolds indlæg igaar.

Han uttalte, at der ikke var kommet nogen nye toner ind i stortinget. Det var bare de samme toner som gjorde Buen til bankbestyrer, Bergersen til statsrevisor, Foshaug og Gjostein til bankbestyrere. Nygaardsvold trak ikke konsekvensen av sin uttalelse og personlig tror jeg heller ikke at Nygaardsvold mente, at det var de samme toner som gjorde Schefflo til vindirektør. Nygaardsvold har til mig sagt, og jeg tror det han sier, at det ikke var hans mening at trekke denne konklusjon. Jeg kjender godt til hvordan Schefflo blev vindirektør. Han og jeg var paa en fisketur oppe i Trøndelagen da han fik telegram om han vilde overta vindirektørstillingen. Han telegraferste da straks tilbake, at han ikke kunde svare paa spørsmålet med en gang, men at svaret vilde bli git gjennom Det norske arbeiderpartis centralstyre. Og han telegraferste til centralstyret og bad det træffe avgjørelse i denne sak, hvilket det ogsaa gjorde. Det er derfor, hvis det skal være nogen, centralstyret og ikke «den nye tone» som har gjort ham til vindirektør. Under debatten om voldgiftsloven er det sagt, at det var endel av stortingsgruppen som satte organisationen i en tvangsstilling. Trækker man konsekvensen av denne uttalelse skulde man nu være kommet derhen at man ikke skal kunne revidere sin opfatning. Hvordan tror man det vilde være blit om vi inden fagorganisationen skulde ha knæsat dette princip? Hvordan vilde det da ha gaat med fagorganisationens omlægning? Jeg tror man skal være forsigtig med at snakke om den slags tvangssituationer. La os være ærlige og si, at det var organisationens stilling

ifjor vaar som bevirket at vi tok voldgiftsloven. Jeg trodde den gang at det var bedre at ta kampen, men jeg forstod dem som holdt paa voldgiftsloven. Det er ikke riktig at angripe «enkelte medlemmer av stortingsgruppen». Det kan nemlig komme til at virke derhen at der sættes en sprængkule ind i stortingsgruppen. Jeg tror ikke det er en god gjerning at si dette. For selv om vi ikke alle er enig i gruppens avgjørelse saa er vi dog solidariske med den. Hvis det er rigtig at vort parti i Norge har samlet alle som det er mulig at samle av arbeiderne, saa vil Tranmaals tilpasning av enhetsfronten være rigtig. Men hvis vi holder os til den kjendsgjerning at Arbeidernes faglige landsorganisation bare tæller 90,000 og Det norske arbeiderparti 60,000 av landets arbeidere blir forholdet et andet. Jeg tror at Tranmæl hadde feil i sin fortolkning, og jeg tror de norske arbeidere forstod den fortolknang Internationalen la i enhetsfronten. Hvis enhetsfronten var blit utnyttet som den skulde været utnyttet skulde vi sikkert ha været kommet i kontakt med mange som det ellers er vanskelig at komme i kontakt med. Jeg har tidligere git uttryk for at jeg er enig i 99 pct. av Kristiania-forslaget, men et forslag kan være to ting. Et forslag som Kristiania-forslaget maa sees paa bakgrund av 21. december-beslutningen og landstyreets enstemmige indstilling. Kristiania-forslaget er i virkeligheten en reservation til landstyreets enstemmige indstilling. Det sies, at det er saa meget godt i Kristiania-forslaget. Ja, det er netop dette gode som skulde være taktikken i det. Det var det som skul-

de gjøre at vi skulde gaa med paa forslaget uten at huske paa det som er gaat foran. Man maa efter min mening stemme mot Kristiania-forslaget fordi det er et resultat av centralstyrets forslag av 21. december og en reservation til landsstyrets indstilling. Det gaar ikke an at benegte, at det er «Mot Dag» og Bulls taktik som staar bak Kristiania-forslaget. Jeg henviser forsaavidt til Bulls artikler i «Social-Demokraten». I disse trak han op en bestemt linje og konklusjonen paa denne linje er Kristiania-forslaget. Hvis man betrakter Bucharins forslag nærmere blir det uforstaaelig hvordan nogen kan stemme mot et saadant forslag. Jeg tror man skal være yderst forsiktig med at tale om at drive medlemmerne ut av organisasjonen. Er det ikke de som sætter organisationsledere i et skjævt lys overfor medlemmerne som driver medlemmerne ut av organisasjonen? Er ikke det en av grundene til at medlemmerne f. eks. er ført ut av fagorganisationen. Jeg hørte at punktet i Bucharins forslag om fagorganisationen ikke tilfredsstiller flertallet. Nei, naar man diskuterer paa falskt grundlag saa ophører jo al diskussion. Siden spørsmålet om valg av eksekutivkomite er blaast op til et stort spørmaal, saa bør man erindre at Scheflo paa forrige landsmøte blev valgt til medlem av eksekutiven, og jeg er et saa gammelt partimedlem, at jeg holder et landsmøtes beslutning høiere end et splittet centralstyres beslutning. Da Scheflo paa landsmøtet i 1921 blev valgt til representant i eksekutivkomiteen uttalte Rastad, at det faldt «naturlig for valgkomiteen at peke

paa den mand som i første række har staat som den 3. Internationales talsmand indenfor vort parti og som ved dette landsmøtes beslutning har vundet en avgjørende seier for det syn som han i det spørmaal har representert. Redaktør Scheflo stod her som den selvskevne representant for Det norske arbeiderparti i Internationals eksekutivkomite.»

Det er ikke mere end $1\frac{1}{2}$ a 2 aar siden dette blev sagt, og allikevel er centralstyret i mellemtiden kommet med paastanden om at Scheflo ikke representerer de norske arbeidere. Jeg finder det meget naturligt at verdenskongressen ikke hadde saa vanskelig for at træffe sin beslutning naar den hadde valget mellem en mand foreslaat av et centralstyre som stod splittet, og en mand som var enstemmig valgt av landsmøtet.

I landsstyret erklærte centralstyrets flertal, at det av hensyn til partiets enhet og til de forestaaende faglige kampé, som kræver en samlet arbeiderfront vilde stemme for Radeks forslag. Men allerede den 17. januar var denne situation ikke lenger tilstede for da kom Bulls kampartikler som igjen reiste striden blandt de norske arbeidere. En mand som staar fagorganisationen fjernt, burde ha læst den begrundelse centralstyret gav da det stemte for landsstyrets indstilling. For mig viser dette mere end alt andet at Bull ikke kan sætte sig ind i hvordan de fagorganiserte arbeidere føler og tænker. Den første betingelse er at man kjender til det som rører sig i de fagorganiserte massers brede lag. Hvem er det man skal følge, centralstyrets flertal eller Bull? Er det da ikke rigtig at si, at der virkelig er en retning

inden vor bevægelse som trækker i den gale retning? La os lære os til at sætte den samlede arbejderklassens interesser høiere end vore personlige følelser. Hvis vi vil gi avkald paa en liten smule individualitet vil dette landsmøte bære frugter som er gagnlige for arbejderklassen.

Alfred Madsen:

I de fraktionsmøter vi har hat har jeg ikke hat ordet, og jeg vil altid bli en daarlig fraktionsmand, saa jeg taler væsentlig paa egne vegne, men jeg tør si at der staaar mange arbeidere bak min opfatning.

Støstad citerte hvad Rastad hadde sagt om Scheflo paa sidste landsmøte. Jeg tillater mig at citere hvad Støstad sa paa et tidligere landsmøte om Tranmæl:

Vi trenger et samlingsmerke. De internationale hensyn er ikke alt, vi maa ogsaa se paa de nationale. (Bifald.)

Det er meget sandhet i faa ord. Tranmæl er et samlingsmerke. Det har ogsaa været av uvurderlig betydning for det russiske parti at ha slike førere som de har hat. De repræsenterer en stor kraft for partiet. Det er naturlig at vi ogsaa ser paa de nationale interesser. Internationalen henger ikke i skyerne. Den er summen av de nationale partier. Skades de nationale partier, skades ogsaa Internationalen.

I anledning av Olaussens uttalelser til Nygaardsvold vil jeg citere et avsnit av et interview som «Nationen» har hat med Olaussen. Han sier der: Stortinget er brændpunktet for de økonomiske og politiske kampe. (Munterhet). Der

er naturligvis rigtig. Folkets hus er ogsaa et brændpunkt for politiske og faglige kamper, Rosenkrantzgaten 7 og Møllergaten 19 likeledes. Hvorfor har Olaussen valgt stortinget? Jeg vil ikke insinuere at det er fordi Olaussen befinner sig i dette brændpunkt, men det vidner om en tendens som de selv erkjender er tilstede til en for sterk overvurdering av det parlamentariske arbeide i forhold til den økonomiske kamp.

Jeg er ikke medlem av «Mot Dag». Men jeg har faat adskillig hjelp av «Mot Dag»s medlemmer til innsamling av materiel. Det er ikke bare revolutionære kamerater i «Mot Dag», men ogsaa dygtige folk, saa dygtige at de efter manges mening er farlige. Vi bør imidlertid ikke støte dem fra os, men heller søke at utnytte dem i partiets tjeneste. Jeg vover at paastaa at det ikke er noget land i Europa eller Amerika hvor kommunismen har vundet slik indflydelse over de intellektuelle som i vort land, og det skyldes ikke mindst gruppen «Mot Dag».

Kamerat Ødegaard stemplet os som klasseforrædere. (Tilrop: Fy, fy.) Vi har hørt det ord før. Men det er ganske klart at det ikke er holdbart at komme og ville ha en enstemmig resolution — sammen med klasseforrædere. Kort efter landsstyrets enstemmige indstilling var avgit, var jeg klar over at den bare i formen var enstemmig, og at enigheten i lengden ikke var holdbar. Der begyndte en voldsom agitation mot beslutningen, ikke bare fra Bulls side, men Scheflo stod i Samfundet og erklærte at centralstyrets flertal hadde lidt nederlag.

Om vi nu vedtok en enstemmig indstilling, vilde det da være

nyttig for den klasse vi tilhører? Jeg har lyttet til den diskussion som har været ført, og faat indtryk av at det folk nu forlanger er at faa vise sin opfatning ved votering. Det er mange som har sagt at de ikke tør komme tilbake til sin forening hvis de stemmer mot. De vil da bli stemplet som feige. Av hensyn til Internationalen er det ogsaa nødvendig at faa en votering nu for at faa en avgjørelse i partistriden.

Jeg haaber ogsaa, hvilken retning der end seirer, at vort partis forhold til Internationalen skal bli ærligere og rensligere, hvilket ogsaa vil gaae vort partis arbeide. Ingen av os vil sende Kristiania-forslaget til Moskva, og forlange at de skal enstemmig vedta det. I og for sig er det ogsaa ganske urimelig om eksekutivkomiteen skulde stille krav til os om at vi skulde vedta dens forslag enstemmig. For en kjæmpende arbeiderklasse er det ikke den formelle, men den reelle enighet som er hovedsaken.

Jeg vil uttale haabet om at Internationalens ledende mænd og dens organer vil vise os den nødvendige tillid, at de i praksis vil prøve os, om nødvendig i handling. Jeg er sikker paa at de ikke skal bli skuffet, naar det gjælder dem som staar paa Kristiania-forslagets grund, naar parolen om handling kommer.

Furubotn:

Jeg kommer ikke her som utsending fra nogen fraktion, men som utsending fra alle ærlige repræsentanter for arbeiderklassen, som har sat det som sin opgave at skape en bevægelse som kan frigjøre arbeiderklassen.

Det er mange vanskelige spørsmål som skal avgjøres, og det er naturligt at der hersker meningsforskjel. Det er derfor nødvendig at gaa tilbunds i de spørsmål som foreligger for at komme til et resultat. Man har uundgaelig følelsen av at det her er andre ting som overskygger dette.

Rastad kom i sit indlæg her igaar med et billede som i virkeligheten er et typisk uttryk for skillet i opfatningerne her. Han nævnte at landsorganisationen kunde beslutte streik, og ophæve streik, men den kunde ikke gripe ind i forbundenes virksomhet. Dette søker han at overføre paa partiorganisationen og Internationalen. Hvis det var mulig at lægge en spekulativ tankegang til grund for partiets opbygging vilde billedet være rigtig, men et kommunistisk parti er ikke resultatet av en spekulativ mekanisk opbygging. Det maa bygges op som et resultat av de forhold som eksisterer, paa klassekraften.

Der skal en ren marxistisk forståelse til for at kunne skjelne forskjellen. Men Kristiania-forslaget tar netop sigte paa at faa overført de principper som landsorganisationen er bygget paa til den internationale organisation. Det er den rene blaaøiethet, og viser at man er helt utenfor det problem som foreligger. Derfor har vi ogsaa hørt en hel del av dem som staar paa Kristiania-forslagets grund fortælle at de ikke tror paa centralismen. Nei de tror ikke paa den. En marxist spør ikke efter tro, men efter de objektive forhold. Det kan ikke gaa an at si som Gerhardsen, at vi er glad i Internationalen og har kjærlighet til den. Vi er ikke glad i Internationalen i den for-

stand. Vi er glad i vor egen frigjørelse, og vi slutter os til Internationalen fordi det er nødvendig. Paa sidste landsmøte uttalte Scheflo at vi skulde staa i Internationalen fordi det var nødvendig for at kunne seire i vor kamp. Prof. Bull sier derimot at vi skal staa der av hensyn til den russiske revolution, av beundring for den russiske arbeiderklasse. I disse begrunnelser ligger forskjellen som viser den marxistiske forstaaelse.

Det blev fremholdt av Rastad at Tranmæl under tesedebatten gjorde et ypperlig arbeide for at verne om Internationalen og vi andre gjorde ogsaa vort bedste. Jeg vil være med paa at landsmøtet skal gi Tranmæl tak for det arbeide han dengang utførte for at verne om Internationalen. Men hvad gjorde Tranmæl og Rastad den 21. december? Var *det* at verne om vor International (tilrop nei, nei). Naar vi da vet at Kristiania-forslaget er fremkommet efter at der har foreligget et forslag om brud med Internationalen, maa vi ogsaa forstaa hvad forslaget indeholder.

Det er ogsaa nævnt, at valget av medlemmer av eksekutivkomiteen herefter skal foretas av verdenskongressen, men er ikke det det samme, som Det norske arbeiderpartis landsmøte altid har gjort, naar det har valgt sit landsstyre og centralstyre. Naar det som nationalt er riktig, blir galt, naar det overføres til den internationale organisation, saa viser det, at man lar de nationale interesser være det avgjørende.

Jeg skal nævne et litet eksempel. Paa landsmøtet i 1919 forsøkte Bergens-delegationen at faa en anden representant i landsstyret fra Bergen, men valgkomiteen

og kongressen tok en anden. Der ser man det lokale selvstyre! (Munterhet.) Jeg tror, at landsmøtet gjorde ret dengang. Det hadde bedre evne til at bedømme saken. Den samme tillid har jeg til verdenskongressen, naar det gjælder dens valg av medlemmer til eksekutivkomiteen.

Jeg skal søke at gi et litet resumé av den politiske utvikling vi har gjennomgaat. Vi vet, at Karl Marx utformet klassekampens teori. Den utformning var bare mulig med det kapitalistiske samfund som forutsætning. Han søkte at finde lovmæssigheten i samfundsutviklingen. Vi har set marxismens resultater bli overført til det kommunistiske parti i Rusland, et land hvor der raadet væsentlig feodale tilstande. Samtidig har vi set hvorledes kapitalismen i Vest-Europa har skapt et demokrati som har været den politiske overbygning for kapitalismen, midlet til at utøve kapitalismens aandelige diktatur over arbeiderne.

Det kommunistiske parti i Rusland kom under zarismens tid ind i den utviklingsfase, som nødvendiggjorde opbyggingen av et sterkt parti. Hele den russiske arbeiderklasses utvikling til 1917, likeledes aarene fremover med alt det blod som blev utgydt da, er den praksis som har utformet det kommunistiske parti i Rusland. Det er ikke opbygget spekulativt, men gjennom aarelang kamp for at frigjøre det arbeidende folk.

Samtidig ser vi i Vest-Europa, hvorledes demokratiets epoke holder paa at ebbe ut. Fascismen holder paa at gjøre indtog. Kapitalistklassen holder paa at gaa over til undertrykkelse av arbeiderklassen efter nøiagtig samme metode, som blev benyttet under zarismen

i Rusland. Hvis derfor ikke vi kan tilegne os de russiske kommunisters erfaringer, saa kommer vi til at gaa gjennem en lidelsesperiode, hvor arbeiderklassen maa gaa gjennem de erfaringer, som heter blodig nedslagtning av arbeiderne (sterk tilslutning). Er der nogen som tror, at Vest-Europas kapitalistklasse vil vise større skaaksomhet end zardespotiet (tilrop: nei. nei). Vi har eksempler nok fra Italien, vi har fascismen i alle land. Skal det være nødvendig paa grund av politisk uformuenhet først at faa 100,000 av arbeidere myrdet, før vi faar vore hjerner oplukket?

Ingen vil paastaa, at jeg vil centralismen for centralismens skyld, at jeg er tilhænger av det kommunistiske parti fordi det har en glimrende form. Jeg er tilhænger av partiet, fordi det er en historisk nødvendighet for at arbeiderklassen skal kunne fylde sin historiske opgave. Det er ikke her spørsmaal om vilje eller ønske.

Saa vil jeg si et par ord til min gamle gode ven Madsen og citere hvad han uttalte paa landsmøtet i 1921:

«Teserne passer i Rusland, sier man — for *der* gaar det ikke an at fornegte borgerkrigen. Og man fornægter heller ikke teserne for Tyskland og andre land. Bare her i Norge «passer de ikke». Men er det nogen international synsvinkel som *der* anlægges? Det er mulig, at den tilspidsede borgerkrig kan være noget fjern f. eks. paa Spitsbergen. Men i virkeligheten er forholdet det, at om der var bevisste kommunister paa Spitsbergen, vilde de akseptere teserne, selvom der ikke fandtes borgerkrig *der*.»

Jeg vil si, at hvis der var bevisste kommunister i denne forsam-

ling, saa vilde de ogsaa motta de historiske erfaringer, som vi faar gjennem den kommunistiske Internationale (sterk tilslutning).

Madsen sier videre: Teserne er nok i god overensstemmelse med de faktiske forhold. Det lar sig ikke fornegte at kampen mellem arbeide og kapital blir stadig mer uforsonlig og bitter, det vil arbeiderne ogsaa her i landet komme til at erfare. Og derfor er det at Internationalen opfordrer os til ikke at forsømme en time av den kostbare tid, men forberede os aandelig og praktisk paa at løse de opgaver som stilles os, naar den avgjørende kamp mellem arbeide og kapital skal kjæmpes ut.

Tranmæl taler i sit interview med «Ny Tid» om den extreme vaabenbruk, som er fastsat i teserne. Mens Madsen sier, at borgerkrigen kommer! Tænk om Madsen kunde si det samme idag som dengang, om han kunde være med og motta verdenskongressens beslutninger med tak, fordi de betyr en forberedelse til verdensrevolutionen.

Det sies, at naar handlingens dag er inde, skal vi ikke svigte. Men det er liten hjelp i at komme med forsikringer om handling, hvis vi ikke har en arme, som er saa sterkt bygget op, at den kan lede revolutionen til seier for arbeiderklassen. I alle land, hvor arbeiderne er gaat til reisning uten forberedelse, er de blit slaat ned. Derfor gjælder det at forberede sig til kampen.

Den avgjørelse, som træffes paa Det norske arbeiderpartis landsmøte denne gang er den viktigste avgjørelse i partiets historie. Kristiania-forslaget indebærer ting som kan og vil føre til brud med Internationalen. Derfor er det klart,

at vi maa gjøre alt hvad vi kan for at faa dette forslag nedstemt. Vi skal nedstemme alle de forslag som indebærer, at Det norske arbeiderparti vil opgi sin stilling som en del av verdenspartiet, som skal føre arbeiderklassen til seier over sine fiender. (Langvarig bifald.)

Tranmæl:

I diskussionen her er det gjort forsøk paa at dele op partiet i 3 grupper. Dette er ledd i en bestemt taktik. Bucharin erklærte at faren laa ikke i Tranmæls fraksjon eller Scheflos fraksjon, men i Mot Dags fløi og prof. Bull. Jeg vil protestere mot denne splittelse taktik. Partiets formand, Stang, opholdt sig i sin tale ogsaa ved en række smaalige detaljer. Jeg gaar ut fra at landsmøtet selv vil faa anledning til at bedømme disse spørsmåal.

Spørsmåalet om forholdet til Internationalen er ikke det landsmøtet staar overfor. Vi godtar de beslutninger landsstyret vedtok, men dernæst har vi Kristianiaforslaget. Det berører et saa dyptgaaende spørsmåal som centralisationen. Fagoppositionen tilsigtet ikke bare at komme det gamle fagforeningsbyraakrati tillivs. Hovedsaken var at trekke medlemmerne ind i arbeidet. At vække ansvarsfølelsen hos hver enkelt, og derved gi bevægelsen kraft og indhold. Der er dem som i likhet med Furubotn er enig i den stramme centralisme. Men der er mange som nærer betænkeligheter og som vil si fra om det. Det gjælder baade vor egen organisation nationalt og den internationale organisation.

Kamerat Bucharin sier at vi

selvsagt har forslagsret. Det er netop den vi benytter os av, naar vi kritiserer overgangen fra den demokratiske til den absolute centralisme.

Scheflo var misfornøiet med at jeg har heftet mig ved smaating i frontalen. Nei jeg heftet mig ikke ved smaating. Det som interesserte mig var at finde den *linje* han fulgte. Scheflo uttalte paa sidste landsmøte følgende:

«Jeg mener at naar man stiller sig til valg som kommunister, har man *opgit stortinget som levedygtig institution*. Vi ser parlamentet som noget der vil forsvinde med kapitalismen.

Den stortingsgruppe som vi faar efter de nye valg maa drive *en langt mer aggressiv politik*, end der hittil er gjort — og langt mere end høiresocialisterne kan og vil gjøre.

Jeg uttalte selv paa samme landsmøte:

I vor parlamentariske virksomhet maa der indtræ den forandring som tesaerne forutsætter. Vor parlamentariske deltagelse skal sigte paa at befordre det kapitalistiske samfunds sammenbrud.»

Det var det syn som var partiets syn i 1921. Det var det som faldt sammen med Internationalens teser. Det er sagt at vi skal splitte fienden, men vi har ikke opnaadd det, det eneste vi har opnaadd er at skape forvirring i vor egen leir.

Nu maa landsmøtet si fra om det vil ha en ændring i stortingsgruppens taktik eller ikke.

I det forslag som er fremlagt fra Internationalens representant er det meget som vi kan være enig i ut fra et kommunistisk syn. Der har været nævnt de nationale partiers ret til at vælge representan-

ter til eksekutivkomiteen. I Bucharins erklæring ligger der allerede en koncession til vort krav. Det har været sagt at det norske partis landsmøte selv vælger sit centralstyre og at derfor verdenskongressen maatte kunne gjøre det samme. Men vi har dog ganske andet overblik paa landsmøtet over forholdene i vort land. Der foreligger desuten et forslag som kan vedtages til næste landsmøte, og som gaar ut paa at det skal overlates samorganisationerne at vælge repræsentanterne til landsstyret. Vi mener at vort standpunkt er like forsvarlig og at vi maa ha ret til at fremme vort standpunkt paa den maate som er foreskrevet i Internationalens statutter.

Støstad talte om den tvangsinstitution vi kom op i ved voldgiftsloven. De som dengang agiterte for voldgiftsloven uttalte til tillidsmændene inden fagorganisationen: Tør du ta ansvaret for en kamp?

En slik agitationsmaate var ensbetydende med at stille dem paa en uriaspost. Der var enighet mot voldgiftsloven. Men den blev svækket gjennom denne agitation, som faktisk førte organisationerne op i en tvangssituation. Krittikken i «Social-Demokraten» var ikke adressert til enkelte partifæller. Det gjaldt at faa vakt en uvilje mot voldgiftsloven slik at vi for al fremtid kunde bli forskaanet fra at komme op i samme situation, og «Social-Demokraten» har sikkert bidraget sit til at ikke voldgiftsloven blev bragt op aa ny.

Hvad enhetsfronttaktikken angaar vil jeg spørre: Hvilke konkrete forslag er det som er fremkommet? Sandheten er at der ik-

ke har foreligget konkrete forslag for sidste høst og da var der ingen uenighet om saken.

Saa har vi centralstyrets forhold til Internationalen. Flertallet i centralstyret var ikke enig: Radeks erklæring, men vi gik med paa den av hensyn til partiet og av hensyn til vaarens kampe uten at vi dog avskar os adgangen til at hævde vor mening. De artikler kamerat Bull — ikke *prof.* Bull — skrev har ikke foranlediget nogen partistrid. Hvad er det som fremkalder strid? Det er konkrete krav, konkrete forslag. Disse forslag blev ikke reist av *prof.* Bull, men av Kristiania arbeiderparti.

Det er sagt at fascismen truer os. Det er sandt, men derfor skal der ogsaa arbeides for at samle arbeiderklassen, og forberede os slik at vi ogsaa har fysiske midler til at slaa vore motstandere ned. Men hvad er der gjort paa det omraade? Der har været snakket i aapne forsamlinger, hvor borgerlige har været tilstede om disse ting, men der er intet alvorlig arbeide gjort for at forberede os.

Vi maa foreta en saklig vurdering av de foreliggende saker og ikke bygge vor dom paa grundlag av følelser.

Det jeg sætter mest pris paa ved Internationalens repræsentant, kamerat Bucharins optræden her er, at han har været saa aapen og ærlig. Hans opgave har været en anden idag end Radeks var det i landsstyret. Men jeg tror han vil opnaa det samme. Vi fik dengang en indstilling som dækket over motsætningerne. Derfor vil jeg takke Bucharin fordi han har optraadt saa aapent, greit og ærlig.

Naar først voteringen er faldt bøier vi os ogsaa for de beslutninger som er fattet. Det er en mis-

forstaaelse at tro at det vil styrke os at skape en enstemmig voting. Hvis vi faar lov at si fra vor mening, vil det derimot styrke os baade personlig og partimæssig.

I spørsmålet om forholdet til Internationalen er der enstemmighet. Vi ser kanskje forskjellig paa kongressens beslutninger, men vi vil alle være med og respektere beslutningerne og følge dem. Jeg tror at den diskussion som er ført — og det er en av de bedste vi har hat paa noget landsmøte — vil bidra til at styrke og sveise partiet sammen og dermed ogsaa styrke den kommunistiske Internationale. (Langvarig bifald.)

Scheflo:

Jeg tilstaar at det gjorde mig varm at høre slutningsappellen i Tranmøls foredrag og det glæder mig at han fik bifald paa en appel om samhold i partiet og troenskap mot Internationalen.

Jeg tviler ikke paa at det store flertal i denne forsamling vil staa tilsluttet Internationalen, men vi er ikke herre over begivenheternes gang, begivenheterne er ofte sterkere end vor vilje, og konsekvensen av beslutninger som fattes kan derfor bli andre end mange har tilsigtet.

Hvad betyr det at Kristianiaforslaget skal bli grundlaget for vort forhold til Internationalen? Det betyr at vort parti skal indsende forslag til neste verdenskongres om forandringer i Internationalens opbygning og retningslinjer. Hvem er det som skal betros den oppgave at begrunde disse forslag? Skal det være prof. Bull? Skal vi faa tilbake argumenter, som det at verdenskon-

gresserne er «sandstrøningsmaskiner»?

Jeg vaager at paastaa at hvis Kristianiaforslaget blir vedtat, saa kommer vi op i en ny partistrid, og jeg er bange for at den vil bli endnu bitrere end den vi nu har. Hvad er det fraktionsprincip som blev indført her paa landsmøtet, bygget paa? Solidaritet, sier man. Jeg er sikker paa at mange ogsaa inden flertallets retning ønsker at komme bort fra dette evindelige fraktionsvæsen om de turde. (Protestrop.) Bucharins forslag er avvist. Var det ikke et tilbud at dere skulde faa en mand i eksekutivkomiteen? Var kanskje ikke kravet herom alvorlig ment? Naar tilbudet kom saa blev det avvist. Vi maatte tro at Kristianiaforslaget er kommet fra Bull og «Mot Dag». Det er ganske umulig at tænke sig det forslag uten at vi hadde hat elementer som «Mot Dag» og Edv. Bull. Uten Bulls agitation vilde vi ikke ha hat andet end en enstemmig landsstyreindstilling. Hvem er det som har snakket til borgerskapet om at arbeiderklassen maa bevæbne sig? Vi husker Bulls studentikose uttalelse i Studentersamfundet. Et for arbeiderklassen alvorlig spørsmål staar Bull og vitser om i en saadan forsamling. Den maatte at omtale en alvorlig sak paa er et av de mange beviser paa at Bull ikke er slik som jeg mener han burde være.

Det er en litt for letvint maatte at behandle alvorlige spørsmål paa. (Taleren blev nu saa stadig avbrutt at dirigenten fandt at maatte gripe ind. Scheflo bemerket: Dette er jeg saa vant med i Kristiania i den senere tid, det er ikke noget nyt for mig.) Det er teknisk og organisationsmæssig

ganske umulig at vort land vælger sin representant i eksekutiven. Hvis alle land skulde gjøre det, vilde vi faa et monstrum av en eksekutivkomite. Og hvis man ønsker et mere vest-europæisk syn i eksekutivkomiteen saa er den fremgangsmaate som her anvendes meget uheldig. Bull har ret i at nogen enkelte store — Lenin, Trotski, Sinovjev, Bucharin og Radek — øver sterk indflydelse i eksekutivkomiteen. Men er det nogen som tror at det russiske parti vil kaste nogen av disse fem ut av eksekutiven. Nei, det vil nok ikke ske. Bjørnsøns ord i sin tid til Fredrik Stang kan snart passe paa Tranmæl: Du har imot dig snart det helle land. (Sterke protester.) Nei, det er sandt. Gaa igjennem fortegnelsen og du vil se at det er Kristiania, Akershus og — Østfold, du har med dig. (Tilrop: Ogsaa Drammen!) (Munterhet.) Den journalistisk «Social-Demokraten» anvendte naar den paa forhaand indkasserte flertallet paa landsmøtet var derfor litt for amerikansk. Jeg gad vite om vi ikke burde sende Bucharins forslag om til uravstemning blandt partiets medlemmer. Jeg tror vi skal gjøre et litet forsøk, for saa kan dere som er saa ivrige for den *demokratiske* centralisme faa se, hvor medlemmerne staar. Hvis dere vil sætte dere et vakkert minde i partiets historie saa vedtar dere Bucharins forslag. (Demonstrativt bifald.)

Bucharin:

Jeg vil si nogen ord tilslut, skjønt det er vel egentlig uhen-sigtsmæssig paa grund av dette partis særlige demokratiske indretning. Dette parti gaar jo frem

paa den maate, at der først dannes fraktioner som paa forhaand beslutter alt, og naar saa eksekutivens representant kommer med et forslag saa gidder man ikke høre paa det. Internationalens delegation prøvet at faa istand en konferanse med Tranmæl og Bull. De hadde ikke noget imot en slik konferanse, men de fandt det hensigtsløst. Det høres litt merkelig ut, at de som er slike tilhængere av det demokratiske, kan være mot den frie meningsutveksling. Jeg vil dog gjøre enkelte bemerkninger, først til Tranmæl. Vi maatte forstaa at Kristiania-forslaget var kommet fra en arbeiderorganisation, sier han. Men har nogen av eksekutivkomiteens representanter sagt at forslaget ikke er kommet fra en arbeiderorganisation? Vi kan si endnu mere. Vi kan si, at bak Kristiania-forslaget staar halvparten av Det norske arbeiderparti. Vi har ikke motsagt at der staar arbeidere bak Kristiania-forslaget. Vi har protestert mot forslaget fordi vi anser forslaget for uriktig og mener at den orientering det innebærer vil skade den norske arbeiderklasse.

Og saa en bemerkning til Bull. Han paastaar fremdeles at partiet ikke vil ha nogen indflydelse paa eksekutivens politik eller virksomhet. Men er dette holdbart? Eksekutiven er dog representant for partiet. Internationalen er da en kjendsgjerning — en sammenlutning av partier.

Hvordan skal det da kunne undgaaes at de enkelte partier faar indflydelse paa eksekutivkomiteen? Den er jo ikke et luftig begrep. Naar det norske parti ikke har større indflydelse end det har for oieblikket saa skyldes det,

at det norske parti ikke er et stort parti. Hele det norske parti er ikke engang saa stort som Moskva-avdelingen alene av det russiske parti. Men naar det norske parti kommer op paa hoide med f. eks. det tyske eller det franske, saa vil dets indflydelse selvfølgelig vokse. Det er en selvfølgelighet at de mindre partier har forholdsvis mindre indflydelse end de større. Det ungarske parti f. eks. hadde engang meget stor indflydelse i Internationalen, men i øieblikket efter det nederlag partiet har lidt er dets indflydelse ikke særlig sterk. Det er klart at det er situationen inden de enkelte partier som er bestemmende for hvilken indflydelse vi skal ha i Internationalen. Jeg forstaaer ikke at Bulls ræsonnement her falder sammen med logikken. Hans paastand her er en usandhet som han har stillet op for at kunne gaa løs paa Internationalen! Like usand er paastanden om organisationsformerne. Det er de faktiske betingelser, hvorunder en klasse maa føre sin kamp som er bestemmende for under hvilken form klassen skal kjæmpe. Dette gjælder alle klasser. Vi har jo set hvordan f. eks. borgerskapet stadig skifter sine organisationsformer efter situationen. Det kan godt hælde at Internationalen i en anden periode kan bygge sin organisation paa det bredeste demokrati. Det rigtige er at man kommer til en rigtig analyse av situationen og at man ut fra det resultat denne fører til bestemmer hvilken organisationsform man skal ha. Og vi er ikke i tvil om at under den nuværende epoke er det centralismen som er den rigtige organisationsform for Internationalen. Det var en gang at

mange, særlig franske syndikalister, trodde at man ved nogen daiges omfattende streik skulde kunne faa kapitalismen til at ramle. Erfaringerne viser imidlertid at det ikke gaar saa let. Vi kommer i en stadig skarpere klassekamp som ogsaa dere vil komme til at opleve i sin tid. Den opfatning Edvard Bull hadde for 2 aar siden da han skrev artiklen om Internationalen som arbeiderklassens generalstab var den rigtige, og denne opfatning er efter vor mening den rigtige ogsaa idag. Men de som erkjender dette de maa ogsaa forstaa, at man maa underordne sig generalstabens ordre. Hvordan gaar det med en hær som ikke lyder sin generalstabs ordre? Det er ogsaa absolut usandt at paastaa at der ikke er bestemmelsesret for de enkelte partier inden Internationalen. Hvis der var en slik absolut centralisme som man gir det utseende av, hvordan maatte det da gaa? Jo alle beslutninger maatte komme som ukaser fra en central. Men er det ikke saa, at Internationalen sender alle sine retningslinjer og beslutninger ut til de brede masser og foranlediger at de blir gjenstand for den bredeste diskussion? Jo, Internationalen har lagt hovedvegten paa at bringe drøftelserne igang paa det bredest mulige grundlag. Nei, dette er paastande som er stillet op for at faa anledning til at skrike op mot Internationalen. Denne strategi er kanskje en god metode utad, men den er meget farlig naar den anvendes indad.

Med hensyn til forslagene kunde Bucharin ikke i øieblikket erklære at Kristiania-forslaget straks vilde føre til brudd med Internationalen, men han mente at kunne erklære, at det vil bety en

skjærpelse av striden med Internationalen. Tranmæl erklærte, at han hadde kjærlighet til Den kommunistiske Internationale. Det er imidlertid bare de mest tilbakeleggende lag av bondebefolkningen som elsker sin kone saaledes, at de finder det nødvendig at gi hende pryl hver dag. Dette ligger ikke for proletariatet. Overfladisk kjærlighet har Internationalen ikke bruk for, for med den kan man ikke gjennomføre revolutionen.

Bucharin sluttet sig helt ut til Tranmæls opfordring om at man maatte se til at faa slut paa parti-striden, og paa fredelig vei søke at komme til en samling og en forstaaelse. Selv om halvparten av landsmøtet skulde komme til det resultat at eksekutivkomiteens forslag er uriktig saa maa man ikke fortsætte at danse omkring spørsmålet for eller mot Internationalen.

Saa tilslut noen oprigtige ord til kamerat Bull. Bull sier, at eksekutivkomiteen har gjort saa mange feil. Hvorfor har ikke Bull gjort eksekutiven opmerksom paa de feil som han mener at den har begaaet. Hvorfor har han valgt den fremgangsmaate gjennom pressen at angripe eksekutivkomiteen istedetfor at benytte anledningen ved gjennom brev eller ved personlig at reise ind og paavirke eksekutivkomiteen. Eksekutivkomiteen har ikke hørt et ord fra Bull om disse ting. Han har optraadt paa en doven maate i denne sak. Hvis han hadde hat brændende kjærlighet til Internationalen saa vilde han ha optraadt paa en ganske anden maate. Hvis en gruppe optraadte mot centralstyret eller partiets andre instanser paa denne maate saa vilde man si, at dette var ikke en kameratslig

og solidarisk maate at gaa frem paa.

Tilslut erklærte Bucharin at intet menneske kunde benegte at Internationalen ved sin optræden paa landsmøtet hadde bevist at den var beredt til at gjøre alt som staar i menneskelig magt for at undgaa en splittelse i partiet. Den erklæring Internationalens delegation har fremlagt, kan ikke fortolkes som andet end et meget imøtekommende forslag. Selv Edvard Bull har erkjendt dette under en samtale med mig. Landsmøtet har at vælge mellem Falk eller et godt forhold til Internationalen. I eksekutivens navn opfordrer vi alle de som er tilstede her paa landsmøtet, selv om de maatte komme i minoritet, at undgaa at splitte partiet, men virke for at det kan bevare sin enhetlige karakter. Den mand som virkelig nærer kjærlighet til Internationalen vil, selv om han idag stemmer for Kristiania-forslaget, næste gang komme til at stemme for Internationalens forslag.

Dermed var debatten færdig.

Voteringen.

Dirigenterne foreslog at der først skulde voteres mellem Kristiania arbeiderpartis forslag og det forslag som var fremlagt av Internationalens delegation, og dernæst mellem det av delegasjonen fremlagte forslag og Tranmæls forslag til avvikling av parti-striden. Dirigenternes forslag blev vedtat, likesaa deres forslag om at voteringerne skulde foregaa ved navneoprop.

Ved *voteringen* blev Kristiania-forslaget vedtat med 94 mot 92 stemmer, som avgaves for Bucharins forslag.

De 94 som stemte for Kristiania-forslaget var:

Oscar Torp, Kr. Henriksen, Emil Hult, K. M. Nordanger, Gustav Andresen, Hilmar Bredvig, Johan Bratvold, Emanuel Pedersen, Daniel Vikin, Peder Løve, Trygve Lie, Einar Lien, Johs. Borekigrevink, A. Christensen, Oscar Andersen, J. A. Frantzen, Joh. Magnussen, Nils Stene, Joh. A. Skjelfjord, Karl Humblen, Rudolf Kanestrøm, B. Gistad, Johan Nilsen, Haakon Hoff, Johan Skage, John Aalberg, Albert Moen, A. Moan, Jørgen Rotvik, Kr. Tønder, Ingvald Bækken, Kaspara Larsen, Nils Mortensen, Sverre Knudsen, Konrad Knudsen, Ole J. Bakke, Johs. Johnsen, B. Olsen-Hagen, John Furseth, Nils Vigdahl, John Husby, Karl Tømmeraa, Ivar Aarseth, Johan Karlsen, Gitta Jønsson, Ingvald Rastad, Knut Eng, Charles Syvertsen, Edward Mork, Helga Karlsen, Einar Gerhardsen, Sigrid Syvertsen, Andreas Eide, Erik Næss, Erling Hofmo, Martinus Madsen, Kasper Dahl, Aksel Jakobsen, Thorbjørn Henriksen, Johan Schwingel, Eugen Johansen, Oscar Karlsen, H. Syvertsen, E. E. Rudlang, O. Eiesland, Sigvald Karlsen, Wilhelm Pedersen, Markus Mathisen, H. Braathen, Trygve Nilsen, Edvard Bull, Rolf Hofmo, Haakon Meyer, Øystein Martinsen, Gudrun Jakobsen, Alfred Vaatvik, Albert Hansen, S. Due, Louis Johannesen, A. Andresen, Martin Tranmæl, Henry Andersen, Emil Finnesand, Oscar Ripnes, Wilhelm Andersen, Harry Nilsen, Fritz Jensen, Harald Liljedahl, Hanna Adolfsen, Waldemar Nilsen, Erling Falk, Alfred Gundersen, T. Abrahamson, Aksel Lynne.

De 92 som stemte for Bucharins forslag var:

Sigurd Hansen, Albert Johansen, Oskar Stav, Jakob Friis, Ottar Lie, Karen Sørum, Botolf Haug, Ole J. Neegaard, K. Tonander, E. Pettershagen, Nils Ødegaard, Sigurd Solheim, Hjalmar Pedersen, Jul Mikalsen, Ole Skogli, H. Thomassen, Lars Aasvestad, Georg Braathen, Hans Torgersen, Nils Sten, O. K. Moen, Johan Pedersen, Mads Ringen, Ragnvald Nystrand, Nils Knudsen, A. Smedsrud, Kaspara Torgersen, Sigv. Sylling, Anton Blomquist, Arvid Hansen, Fred W. Hansen, Chr. B. Larsen, E. Grønberg, Ole J. Olsen, Arthur J. Olsen, Karl S. Karlsen, Aslak Belstø, Ingvald Jacobsen, Aasmund Kulien, Konrad Nordahl, Anna Mathisen, D. M. Davidsen, Sverre Krogh, Kr. Modahl, Birger Røtnes, Olaf Kregnes, Jens Galaaen, Ole O. Fremo, Olaf Tiller, Alfred Skar, J. Gavlen, Jeanette Olsen, Johs. M. P. Ødegaard, Th. Bugge, Josef Thorbjørnsen, Kristian Bakken, S. Olstad, Carl Simonsen, Ole Øisang, Huggenvik, Einar Røskeland, Bjarne Hindahl, Fr. Bergman, Kr. Meyer-Høie, Georg Sørebo, Bjarna Takla, Daniel Fluge, Peder Furubotn, I. B. Aase, Harald Thoresen, John Helsen, K. O. Thornæs, Lars Uglem, Hans Mal- laug, Gustav Sundby, I. Skjelberg, Hans Johs. Hansen, Kr. Kristensen, Tallak Flaten, Auden Th. Baastad, Th. Kristiansen, Edvard Sjølander, Dagfinn Davidsen, Reidar Eriksen, Magnus Natland, Albert Eberhardsen, Harald Sørli, Elias Volan, Pontus Karlsen, Martin Strandli, Karl Nord, Claus Kristiansen.

Det vedtagne forslag lyder:

I.

Arbeidernes frigjørelse maa være deres eget verk. Derfor maa tyngden i vor virksomhet lægges i at organisere arbeiderne for denne oppgave. En revolutionær klassekamp som skal lede til arbeidernes erobring av den politiske og økonomiske magt i samfundet er betinget av at arbeidet koncentrerer om dannelsen av kamporganisationer som naar magten er erobret kan omdannes til samfundsmæssige organer (arbeider-, bonde- og fiskerrad). Arbeiderne maa selv gjennom masseaktion og ved hjelp av sine egne organisationer sætte sig i besiddelse av samfundsmagten.

II.

Vort partis parlamentariske arbeide er ikke et maal i sig selv. Sterke og kampføre arbeiderorganisationer betyr mere for opnaaelse av positive parlamentariske resultater end representanternes antal og manøvredygtighet. Derfor er de politiske representanters oppgave i første række agitatorisk og maa ta sigte paa at styrke arbeidernes egne kamporganisationer utenfor de parlamentariske forsamlinger.

Ved paa denne maate at øke arbeidernes reelle magt vil ogsaa arbeidernes representanter i storting og kommunestyre faa øket indflydelse.

Stortingssgruppen skal paa forstaaelig maate ved sin taler og sin stemmegivning klarlægge arbeidernes dagsaktuelle og revolutionære krav, og samtidig avsløre de borgerlige partiers arbeiderfiendtlige politik. Ved en fast og retlinjet parlamentarisk virksomhet skal skillelinjerne mellom borger-

partierne og arbeiderpartiet gjøres skarpe og klare.

Det er stortingssgruppens oppgave at bringe det arbeidende folk til at forstaa at i hovedsaken er alle borgerlige partier arbeiderfiendtlige. Den opportunistiske manøvrepolitikk er egnet til at forvirre begreperne og utslette skillelinjerne mellom arbeiderpartiet og borgerpartierne og er derfor forkastelig.

III.

Bestemmelsesretten ligger hos medlemmerne. Derfor maa organisationerne være slik opbygget at medlemmerne har fuld kontroll over sine tillidsmænd. Arbeiderne maa til enhver tid ha anledning til at trække sine tillidsmænd tilbake og vælge nye, saaledes at styrerne stadig kan forbli i overensstemmelse med medlemmerne. Ved besættelsen av tillidshverv bør man alltid ha for øie at ledelsen skal ligge hos arbeiderne selv og ikke hos intellektuelle og halvintellektuelle. Den centrale ledelse skal være saa sterk som mulig, men da dette er betinget av at den er i kontakt med medlemmerne, maa dens myndighet ikke utøves paa bekostning av medlemmernes ret til kontroll over ledelsen. De lokale avdelingers selvbestemmelsesret skal opretholdes i den utstrækning som det er forenlig med fællesskapet og enheten. Der maa arbeides for at skape et tillids- og ikke et lydighetsforhold mellom de forskjellige instanser. Man maa derfor baade i nationale og internationale forhold motarbeide den tiltagende tendens til at samle magten paa et faatals hender.

IV.

Bevarelse av størst mulig selvstændighed i alle indre anliggender er det princip som ogsaa bør raade i organisationsmæssige forhold mellem de nationale partier og Internationalen. I overensstemmelse hermed skal det norske partis internationale repræsentanter arbeide for en tilsvarende ændring i Internationalens organisationsmæssige praksis. Partiets repræsentanter skal principielt hævde at Internationalens myndighet bør være absolut med hensyn til alle internationale aktioner og med hensyn til spørsmåal hvis betydning rækker ut over det enkelte partis rammer, men Internationalen bør ikke gripe ind i lokale spørsmåal. Eksekutivkomiteens medlemmer bør vælges av de nationale partier.

V.

Det intime samarbeide mellem partiet og fagbevægelsen maa opretholdes og styrkes. Dette samarbeide maa — som uttrykt i landsmøtebeslutningen av 1921 — være betinget av et gjensidig tillids- og likestillethetsforhold. De to bevægelser har fuldt anerkjendt hinandens organisations- og aktionsmæssige uavhengighet og suverenitet. Dette forhold maa fremdeles anerkjendes og opretholdes som et ufravikkelig grundlag for det fortsatte samarbeide. Partiet skal «ikke opfatte sig som fagbevægelsens overordnede». Det skal søke stadig at øke sin tillid og indflydelse indenfor fagbevægelsen ved altid at tjene de revolutionære fagorganisationer og deres medlemmers interesser.

Formiddagsmøte onsdag 28. februar.

Dirigent: Ole O. Lian.

Sekretæren, *Harald Liljedahl*, refererte protokollen fra tirsdagens møte. Den blev godkjendt uten bemerkninger. Tranmæls forslag igaar om partistriden blev enstemmig vedtat. Videre blev den resolution som igaar var fremlagt av eksekutivkomiteens delegation enstemmig oversendt redaktionskomiteen. Endvidere referertes en skrivelse fra Bakersvendenes forening i Kristiania.

Spørsmålet „Mot Dag“.

Derefter behandledes indberetningen fra undersøkelseskomiteen i «Mot Dag»: Den lyder saaledes:

Komiteen blev opnævnt fredag den 23. februar med følgende medlemmer: Trygve Lie, Jørgen Dahl, Sven Svensson og Sverre Sivertsen. Sidstnævnte valgtes til formand. Mandat: Undersøkelse av «Mot Dag»s organisatoriske og økonomiske forhold.

Tharald Fossum hadde skriftlig meddelt landsstyret, at han sat inde med forskjellige opplysninger, hvorfor han blev indkaldt til møte med komiteen og overleverte den et længere anklageskrift mot «Mot Dag» samt sit materiale. «Mot Dag» møtte ogsaa ved forskjellige tillidsmænd, gav forklaringer og overleverte regnskaper.

Tidsskriftet «Mot Dag» var tænkt som et skandinavisk, radikalt studentorgan og begyndte at utkomme september 1921. Til starten var der tegnet bidrag fra forskjellige hold; saavel kommunister som borgerlige gav bidrag.

Nytaarstid 1922 stiftedes den kommunistiske forening «Mot Dag», som overtok tidsskriftet, indtil der den 17. oktober etableres en ny ordning, hvorefter foreningen bare blev utgiver, mens eiendomsretten med det økonomiske ansvar gik over paa en bladgruppe, aapen for foreningens medlemmer.

Foreningens forhandlingsprotokol angir den konstituerende generalforsamling til 30. mars 1922. De vedtagne love er ikke indtat i protokollen.

I et loveksemplar datert 17. oktober 1922 lyder § 1:

Foreningen «Mot Dag» er en kommunistisk arbeidsgruppe tilsluttet Kristiania arbeiderparti. Medlemsskap erhverves av enhver kommunist som blir indvotert.

Saa længe de love gjaldt var «Mot Dag» en lukket forening. Efter ordlyden i de for landsstyret fremlagte love er adgangen aapen, om end vanskelig.

Foreningen bestaar for tiden efter medlemsprotokollen av 37 medlemmer.

Paa det organisatoriske omraade har der været rettet den beskyldning mot «Mot Dag», at foreningen hadde mystiske forbindelser, bl. a. i Amerika. Komiteen har ikke kunnet konstatere andet end en liten skriftveksel med repræsentanter for «The National Student Forum» i Amerika, hat møte med dem her i byen og vistnok tænkt at sende en mand over til Amerika. Den amerikanske organisation er ikke kommunistisk.

Der er fremlagt flere av foreningens cirkulærer.

De flestes indhold angaar indre organisatoriske forhold, men

et som er sendt ut i denne maaned til redaktører i borgerpressen tar væsentlig sigte paa at gjøre reklame for tidsskriftet, og da bl. a. under paaberopelse av at kunne gi klar og sikker orientering i partistriden.

Komiteen vil ha uttalt, at det vilde føre til betænkelige resultater om partiets presse skulde reklamere for sig ved at sende direkte cirkulærer til motstanderne og med partiets indre stridigheter som lokkemat.

Et cirkulære paalægger alle medlemmer at staa som medlemmer av Kristiania arbeidersamfund, og kræver i den anledning en række opplysninger som opgives at forlanges av arbeidersamfundet, hvilket ikke var tilfældet.

Av et cirkulære den 20. oktober hitsættes:

«Alle medlemmer møter mandag kl. 8 i St. u. k. s. generalforsamling i arbeidersamfundet. Til bestyrelse vælges: Formand Hans Heiberg, viceformand Trond Hegna, tredje bestyrelsesmedlem Rolf Gerhardsen. Til repræsentant i arbeiderpartiets repræsentantskap vælges Viggo Hansteen. Løvrig blir samtlige forslag som skal vedtages fremsat av Hansteen.»

Herav synes at fremgaa at disiplinen i «Mot Dag» er likesaa streng i forhold indad som utad. I samme retning gaar følgende passus i et andet cirkulære:

«Alle medlemmer *maa* møte ved valget.

Opmerksomheten henledes paa at «Mot Dag»s medlemmer ifølge lovene har møtepligt, at flere medlemmer ved viktige anledninger uten at angi forfald har undlatt at møte. Det vil paa næste møte i «Mot Dag» bli foreslaaet at de

medlemmer som ikke møter frem ved valget av repræsentanter strykes av foreningens medlemsprotokol.

Det maa ansees som et utilfredsstillende organisatorisk forhold at der ikke er fremlagt regnskaper og at disse ikke har været saa a jour at de har kunnet gi almindelige medlemmer oversigt. Efter reglerne er bladgruppens medlemmer ansvarlige for økonomien, men kan naarsomhelst uttræ, og hefter da bare for sin del av ansvaret paa uttrædelsesdagen. En slik bestemmelse nødvendig-gjør at regnskapet saa at si naarsomhelst kan gjøres op.

Ordningen med bladgruppen synes ikke heldig, da den ikke kan ha retsvirkning utadtil.

Hvad de økonomiske forhold angaar vil følgende faa tal illustrere dem:

Indtægter:

Bidrag	kr. 61,755.00
Annoncer	» 1,833.25
Abonnement	» 16,354.96
Løssalg	» 5,187.58
	<hr/>
	Kr. 85,130.79

Utgifter:

Renter	kr. 5.44
Trykning	» 41,043.64
Ekspedition	» 5,311.86
Reklame	» 14,557.44
Rekvisita	» 6,901.98
Lokale	» 1,544.67
Ekstraomkostninger	» 978.49
Lønninger	» 3,945.60
Honorarer	» 3,224.80
	<hr/>
	Kr. 77,508.48

Av bidragene er kr. 56,000.00 skaffet i store poster av fire a fem medlemmer, derav av en enkelt kr. 40,000.00, mens de andre 5,755 kroner er mindre bidrag, væsentlig i de første 6 maaneder og hovedsagelig fra partifæller.

Sigtelsen for at «Mot Dag» staar i slikt økonomisk forhold til borgerlige elementer, at disse har hals og haand over foreningen, har man ikke fundet noget som helst bevis for.

Til slutning vil komiteen henvende opmerksomheten paa, at en væsentlig del av materialet er tilveiebragt ved tyveri og lignende. En saadan fremgangsmaate maa karakteriseres som forklæstelig og vil føre til uværdige forhold i partiet.

Komiteens medlemmer *Sven Svensson* og *Trygve Lie* vil bemerke:

Man er ikke enig i den detaljerte kritik som er ført overfor «Mot Dag». Fraktionskampen i Kristiania har været bitrere end nogensinde tidligere. Det maa derfor ansees som et uheldig skridt, at en enkelt organisation er trukket frem til beskuelse og mistænkeliggjørelse. «Mot Dag»s optræden under fraktionskampene er ikke væsentlig anderledes end andre partiorganisationers.

Undertegnede har personlig erfaring for, at «Mot Dag»s medlemmer staar fuldt paa høide med de bedste av partiets øvrige medlemmer i utførelsen av det mest ubehagelige og slitsomme parti-arbeide.

Det angiveri med en række grove sigtelser som har fundet sted overfor «Mot Dag» og enkelte medlemmer indenfor «Mot Dag» dagen for landsmøtet trær sam-

men, er heldigvis en sjelden foreteelse indenfor Det norske arbeiderparti. Det bevismateriel som angiveren paaberoper sig til støtte for sine meningsløse sigtelser, er bragt tilveie ved tyveri, spioneri o. s. v. De beskyldninger som er fremkommet, er reducert til bagateller. Der kan ha passert feil, som kan paavises i enhver anden forening og i ethvert andet økonomisk foretagende indenfor partiet.

Av de dokumenter som er forelagt komiteen fremgaar det klart, at enhver sigtelse om at «Mot Dag» skulde være i borgerlige elementers hænder, er helt ut grundløs.

Resultatet av anklagen blir derfor det, at «Mot Dag» maa gis fuld opreisning for de sigtelser som er fremsat.

Men dermed er ikke saken etter vor mening færdig. Den slags angiveri som er fremkommet maa ogsaa ha konsekvenser for angiveren. Skal partifæller som fører et interessert og planmessig arbeide for kommunismen og for sine synsmaater indenfor partiet, bli gjenstand for spioneri, frastjålet private dokumenter, breve eller kopier av disse, vil forholdene indenfor partiet bli uholdbare. Vi gaar derfor ut fra, at landsstyret eller landsmøtet træffer de organisatoriske skridt overfor angiveren, og eventuelt de der staar bak ham, som er nødvendige.

Efter motion av *Tranmæl* blev det git Erling Falk anledning til at overskride den tid som var fastsat i forretningsordenen.

Første taler var *Erling Falk*, som bl. a. uttalte: Jeg hadde ikke ventet, at landsmøtets tid skulde bli optat med debat om «Mot

Dag». Det er imidlertid ikke vi som har foranlediget denne debat. Der er sagt saa meget om os, at jeg maa faa tid til at imøtegaa dette. Bucharin sa i sin tale, at «Mot Dag»-gruppen indebar i sig begyndelsen til en fascistbevægelse i Norge og at flere av de kræfter som nu staar bak «Mot Dag» vil bli at finde blandt dem som vil hylde fascismen, naar den engang blir virkelighet her i landet. Dette er den allerværste beskyldning som i en arbeiderforsamling kan rettes mot en mand eller en gruppe. Det er værre end om man i en arbeiderforsamling sier, at en mand er morder. Det blev ikke sagt i en ophidset stemning, det blev sagt av en av de fremste repræsentanter for Internationallens eksekutivkomite. Man hadde derfor ventet, at beskyldningen skulde bli belagt med argumenter og resultert i krav om eksklusion. Men det blev det ikke. Der er i «Mot Dag» bare fremkommet en eneste artikel, hvori ordet «jøde» forekommer, og heller ikke i denne artikel forekommer det i chikanøs betydning. (Taleren citerte et længere avsnit av denne artikel og spurte, om dette kunde opfattes som en chikane. Fra flere kanter blev der svaret nei.) Hverken for mig eller for den mand som har skrevet denne artikel, er ordet jøde chikanøst. Det betyr ikke mere end naar vi bruker ordet nordmand om en nordmand eller danske om en danske. Naar Bucharin sier, at «Mot Dag» er begyndelsen til en fascistbevægelse saa sier han ikke dette fordi han har læst «Mot Dag» selv — det har han ikke hat tid til, men det er noget som han har faat paa-duttet av folk, som han har tillid til. Hvem er det som undergraver

tilliden til Internationalen? Er det ikke de mænd som misbruger Internationalens tillid? (Det er hørt.) «Mot Dag» er blit vant til angrep av den art. Emil Stang — partiets formand — sier, at «Mot Dag» ifølge sine love er en udmerket forening, men ifølge sine handlinger har «Mot Dag» til opgave at skade partiet. Jeg har merket, at naar det er et ubehagelig arbeide som skal utføres, en illegal opgave eller lignende, saa er det «Mot Dag» man venter det av, men har «Mot Dag»s medlemmer en politisk opfatning, saa er de straks ikke meningsberettiget. Dette har en bestemt aarsak, det kommer av at de er uenige med Stang og Scheflo. Vilde Scheflo f. eks. ha kaldt «Mot Dag» en «giftplante» hvis den var enig med ham? I den tid «Mot Dag» var uenig med Tranmæl, blev ingen av de midler som senere er brukt bragt i anvendelse mot gruppen. Vi har derfor interesse av her at se hvad «Mot Dag» er for noget. Det er oprindelig en studentforening, som skulde virke for kommunismen blandt akademikerne. Men dernæst hadde den som opgave at vareta studenternes interesser indenfor bevægelsen. Gruppen har arbeidet meget intenst blandt studentene og den har fylt sin opgave i arbeidet for partiet, men da maa den ogsaa ha ret til at fylde sin opgave i arbeidet inden partiet. Fortuten studenter bestaar «Mot Dag» ogsaa av andre medlemmer. Jeg er ikke saa ganske pur ung, og jeg har arbeidet meget blandt arbeiderne paa arbeidspladsen. Jeg har været mange aar i Amerika og har længe deltatt i arbeiderbevægelsen. Og saa kommer Stang og sier, at jeg ikke er menings-

berettiget. Da jeg kom ind i «Mot Dag» var 6 av de personer som er medlemmer av denne forsamling medlemmer av «Mot Dag». Nu sitter 14 av vor forenings medlemmer i denne forsamling. Er denne forening ikke meningsberettiget?

«Mot Dag» er blit omtalt i borgerpressen. Jeg kan oplyse at de artikler som er skrevet i borgerpressen om «Mot Dag» er skrevet av personer som staar arbeiderbevægelsen nær og som har adgang til at faa sine artikler ind i borgerpressen. Nu vil borgerpressen ganske sikkert komme til at skrive om dette at «Mot Dag» er en slags fascistbevægelse. Men den reklamen er ikke bestilt av os. Jeg vil i denne forbindelse tale en smule om «Mot Dag»s forbindelse med Kristiania-forslaget. Det har gaat som en rød traad gjennom diskussionen her paa landsmøtet og ogsaa foran landsmøtet, at Kristiania-forslaget er et forslag som man ikke burde stemme for fordi det ikke stammet fra arbeiderhold, men fra «Mot Dag» og Edvard Bull. Det var «Mot Dag» og Edvard Bull som skulde ha faat slik indflydelse over Tranmæl. Denne taktik er ganske aapenbar. Det hele er en chikane rettet mot Tranmæl, og som gaar ut paa at han ikke skulde være en ansvarlig mand. Det virkelige forhold er at det er Tranmæl som har staat som leder bak det hele. Det er ikke Tranmæl, men «Mot Dag» som har svinget. Det vil man let kunne overbevise sig om ved at læse bladet. Det anfald som er blit rettet mot «Mot Dag» har ikke været spredte angrep, men er et sammenhengende angrep, som staar i nær sammenheng med den

partistrid vi staar oppe i. «Mot Dag» er blit møtt med mistænkeliggjørelse, løgnagtige og uvederheftige paastande. Det er blit sagt, at det er en bestukket forening. Disse rygter er spredt og har vokset til de nu foreligger her som et anklageskrift bygget paa stjaalne dokumenter. Man skulde ha ventet at partiets formand skulde omgaaes stjaalne dokumenter med en smule forsigtighet før ham gav dem offentligheden ivold. Det gjorde formanden ikke. Han gjorde absolut intet for at stanse de rygter som var spredt for at skade en partiforening.

Taleren refererte nu det dokument, hvorpaa anklagen om «Mot Dag»s amerikanske forbindelser var bygget, og omtalte de mænd som her var nævnt som meget radikale mænd, om de end ikke tilhørte det kommunistiske parti i Amerika. Det var rigtig at det var to unge og rike mænd. Og de reiste i Europa for at søke forbindelse med de radikale studenter her i den hensigt at reise en studenterbevægelse i Amerika. Naar den tredje person som er nævnt ikke fik pas til Amerika, saa skyldes det netop at han skulde reise til disse to mænd. Det var Det norske arbeiderpartis formands pligt at gi vor partiforening en advarsel naar han forstod at der var kommet ut dokumenter som vilde bli brukt til skade for os. Han husket ikke at vi var en partiforening, han husket bare at vi var fraktionsfiender — og udelukkende det. Den mands færd er ikke underkastet nogen undersøkelse og han har fuld adgang til denne forsamling (fyrop). Der er partifæller, dels i ansvarlig stilling som har arbei-

det sammen med ham. Stang tok med sig et av de dokumenter som laa i den bunke han fik, og han har benyttet det til angrep her i denne forsamling. Falk refererte her det samme dokument som Stang hadde benyttet og tilføiet: Det lag det her dreier sig om var ifærd med at gaa istykker, og jeg fremsatte da et forslag, som laget vedtok, og som tok sigte paa at faa det i fremgang igjen. Efter dette forslag fik «Mot Dag»s styre bemyndigelse til at fremsætte de forslag som skulde vedtages for at opnaa dette. Foreningen selv hadde altsaa paa forhaand vedtat at disse forslag skulde vedtages.

Det har været en temmelig bitter partistrid dette. Hvad er aarsaken til denne partistrid? Det er ikke ugunstig for et parti at der er meningsutveksling, og det er heller ikke den som har gjort partistriden bitter, men den fremgangsmaate som er anvendt og som begyndte med mistænkeliggjørelse, utviklet sig i løgnagtighet og ender i tyveri og bedrageri. Det er det som har gjort partistriden bitter. Det er nødvendig at der gjøres slut paa en slik fremfærd i denne strid.

Dirigenten oplyste at der ikke var konklusion paa komiteens indstilling. To av komiteen har dog stillet forslag om at «Mot Dag» maa gives fuld opreisning for de sigtelser som er fremsat og at landsmøtet træffer de organisatoriske skridt overfor angiveren og eventuelt de der staar bak ham om nødvendig. Halvard Olsen har forbeholdt sig at foreslaa indberetningen vedlagt protokollen.

Jeanette Olsen: Der var altsaa en tid da Tranmæl ikke blev støttet i sit syn paa Internationa-

len av «Mot Dag». Den gangen indeholdt heller ikke «Mot Dag» angrep paa Internationalen. Det er noget at lægge merke til det at der her paa landsmøtet er 14 repræsentanter for klikken i «Mot Dag». Naar rike folk stiller sig paa «Mot Dag»s side, paa den side som motarbeider Internationalen, saa maa man begynde at bli mistænksom (fy-rop). Og naar de begynder at faa 40,000 kroner fra en enkelt mand, saa bør vi faa greie paa hvordan det forholder sig med dette — eftersom pengene brukes til mistænkeliggjørelse overfor Internationalen. «Mot Dag» burde ikke være blit forarget over at papirerne kom paa bordet. Hvis der ikke er noget galt i foreningens virksomhet, burde det jo være i dens interesse at faa bragt paa det rene, faa klart frem hvem der har ret og hvem der har uret. Man har set den intense kamp som «Mot Dag» har ført for at vække mistillid til Internationalen paa dette landsmøte, og man har set hvordan der er søkt at gjøre tidsskriftet interessant ved i borgerpressen at reklamere med angrepene paa de av vore partifæller som staar sikkert med begge ben i Internationalen. Den sterke disiplin som raader i denne forening utnyttes til at saa mistillid blandt arbeiderne. Vi som sliter med parti-pressen utover landet, vi synes det er rart dette at dette bladet har faat 60,000 kroner i bidrag. Hvis disse penger var kommet i en tid da bladet stod i et godt forhold til Internationalen, vilde det vel ikke ha vakt saa stor opmerksomhet, men vi arbeidere maa nu ha lov til at se med skeptiske øine paa det. Hvem er de 40,000 kroner kommet fra? Det som har

gjort mig mistænksom mot «Mot Dag» er «Mot Dag»s egen redaktion, den svingning som paa et aars tid har foregaat i bladet, altsaa siden striden med Internationalen kom skarpere frem. Saa længe «Mot Dag» mistænkeliggjør Internationalen og saar splittelse blandt arbeiderne har det min mistanke.

Efter forslag av dirigenten blev det vedtat at sætte strek og 5 minutters taletid.

Jakob Friis: Jeg tror neppe det skal lykkes at redusere spørsmålet «Mot Dag» til et spørsmål om tyveri. Vi faar prøve at behandle spørsmålet som det politiske spørsmål det er og ikke sænke spørsmålet til noget saa sekundært som dette tyveriet. Den gang «Mot Dag» blev startet var alle vi ældre akademikere i partiet glad for at man skulde faa istand en organisation som virkelig vilde evne at gjøre noget for kommunismen i studenterverdenen. Men vi blev skeptiske efterhvert som denne organisation utviklet sig. Først den gangen bladet kritiserte kriseprogrammet og forsøkte at fremstille Scheflo med flere som folk der vilde lure arbeiderne, og som ikke mener det alvorlig med de arbeidsprogrammer de arbeider for. Det var dengang centralstyret for første gang fandt det nødvendig at indkalde «Mot Dag»s redaktør. Den forklaring som han dengang gav blev formelt tat tilfølge, men der var en væmmelig atmosfære ved foreningen. Det var en lukket forening og man merket smaa tendenser til virksomhet i korridorerna. Foreningen viste ikke aapent ansigt. Falks erklæring overfor Radek i landestyremøtet virket tilforladelig, ialfald paa

mig. Men det har vist sig ikke at være mulig at skape et aapent og ærlig forhold mellem foreningen og centralstyret. Vi har set en artikkel i «Dagbladet», som øiensynlig er inspirert fra «Mot Dag». Reklamen behøver ikke at være noget saa farlig, men der ligger en tydelig tendens i «Mot Dag»s reklame. Det er en ren- dyrket nationalistisk tendens, og en tendens til mistænkeliggjørelse av Internationalen. Agitationen mot deltagelse i centralstyret er avgjørende for mig. Hvis en del av partiet skulde negte at være med i ledelsen vilde vi komme op i uholdbare forhold som vilde splitte partiet. Bucharin har ikke sagt at «Mot Dag» er eller blir en fasteistbevægelse, men at enkelte av «Mot Dag»s ledere vil bli at finde igjen i en fasteistbevægelse i Norge hvis den skulde opstaa. «Mot Dag» er en avis som holdes oppe av en enkelt rikmand. Han kalder sig kommunist, men han viser sig ikke. Han staar bak redaktøren. Skal vi bygge vore partiblade op paa den maaten?

Arvid Hansen: Det skulde være overflødig at diskutere «Mot Dag» efter at en kommission som var saa velvillig sammensat har fundet at burde komme med en saadan uttalelse at «det vilde føre til betænkelig resultater om partiets presse skulde reklamere for sig ved direkte sirkulærer til motstanderne, og med partiets indre stridigheter som lokkemat.»

Denne forening er en gruppe, og «Mot Dag» et organ som bevisst gir tilsagn om at det vil gi opplysninger om partiets indre forhold. Det er for galt at vi i partiet skal ha en avdeling som ut-

fører en saadan virksomhet at den vil kunne komme til at skaffe materiale til bruk mot kommunister i en høifornæderiproces. Hvad er det «Mot Dag»-gruppens ledere driver andet end lydighetseksersis. Man maa beundre den absolute centralisme de har i sin organisation, hvis den bare ikke blev utnyttet i den indre kaamp men anvendt mot arbejderklassens fiender.

Dirigenten, *Lian*, berigtiget en uttalelse av Arvid Hansen om at «Morgenbladet» skulde ha hat en spion paa landsmøtet. «Morgenbladet»s artikkel var bygget paa «Social-Demokraten»s referat, som dirigenten fandt var for utførlig. Det var uheldig at enkelte av de opplysninger som fremkom under debatten var referert i dagspressen.

Trygve Lie: Det jeg hadde ment var at debatten skulde indskrænke sig til den indstilling som foreligger. Det maskinskrevne anklageskrift som forelaa for komiteen indeholdt meget drøie anklager mot «Mot Dag». Inden komiteen gjorde der sig to opfatninger gjældende, hvorav den ene vilde ha frem en mængde detaljer, og det kunde vi ikke hindre dem i saa længe det gjaldt faktisk stof. Jeg mener ikke at «Mot Dag» har hat til hensigt at puste til parti-striden ved at sende materiale til borgerpressen. Det er uriktig av fru Olsen at fortsætte mistænkeliggjørelsen. De 40,000 kroner som det har været talt saa meget om er ikke bidrag fra en enkelt mand, men veksellaan som er garantert av de unge studenters fædre. Det kan da ikke ligge noget mistænkelig i at folk som har raad til det ordner sig paa den maate

naar de ønsker at hjælpe et organ og en forening som de er glad i. Vi kan ha noget at lære av det som her er gjort. Komiteens to medlemmer, Svansson og jeg, mener, at naar vi er kommet op i slike forhold som i dette tilfælde, da disse dokumenter er trukket frem ved tyveri, saa er vi kommet op i uholdbare fortvilede forhold i partiet. Det er bevist at «Mot Dag» ikke har noget at skjule i sine organisationsforhold. Det er blit laget mistænkeliggjørelse paa bagateller. Der er forekommet den slags justismord før. Beskyldningerne mot «Mot Dag» er grundløse, og da maa konsekvensen bli at «Mot Dag» faar fuld opreisning og angiverne trækkes til ansvar.

Haakon Meyer: Det er mig som har skrevet den artikkel som heter Radak og andre. Den er ikke ondsindet, som Jeanette Olsen sier. Som bevis herpaa refererte han enkelte avsnit av artikkelen og spurte om dette kan kaldes ondsindet. Derimot er det ondsindet at paastaa at artikkelen er skrevet i en ond mening. Og Jeanette Olsen er ondsindet i sine beskyldninger. Baade Jakob Friis og Arvid Hansen fortsætter her efter at indstillingen er fremlagt noiagtig paa samme maate. Meyer redegjorde derefter nærmere for forholdet til de som stod bak «Mot Dag»s økonomi. Han fortsatte: I fornige uke fortalte en av «Mot Dag»s medlemmer at han hadde faat kopi av et brev han engang hadde skrevet, uten at vite hvorfra kopien var kommet. Vi kan ikke forstaa hvordan det pludselig kan sirkulere avskrifter av brevene blandt partifæller. Den mand som har

skaffet sig denne kopi har ikke alene ansvaret for dette, men der maa nødvendigvis være andre ansvarlige og mere kjendte partifæller, som i forbindelse med ham har benyttet sig av vore privatbreve. Er dette en fremgangsmaate som er tilladelig? Det er ikke noget som er sekundært det, Jakob Friis.

Fred. W. Hansen: Enhver maa forstaa at jeg har en brændende lyst til at kaste mig ind i debatten. Jeg har faat større interesse for denne sak end jeg hadde tidligere, men da jeg kommer fra provinsen har jeg ikke hat anledning til at sætte mig nærmere ind i den sak det her gjælder. Imidlertid har vi fra provinsen en fordel, som dere i ledelsen ikke har, og det er at vi kan staa paa avstand, slik at vi kan studere dere nøiere og se det hele gjennom film. Derfor mener jeg at vi har ret til at ha en stemme med i laget, og man maa ogsaa lægge litt evgt paa hvad vi sier, fordi vi kan se mere upartisk paa forholdet. Jeg har læst «Mot Dag» med interesse et halvt aar, men saa sluttet jeg fordi jeg fikk samme opfatning som er kommet til uttrykk her. Jeg reagerte mot tonen i «Mot Dag», og jeg tror ogsaa at vore venner i den anden fraktion er enig i at tonen ikke er den aller behageligste.

Vi maa nu slaa an en mere forsonlig tone og spille paa de strenge, som kan gi gjenklang naar vi kommer hjem, og den tone er ikke tilstede her idag.

Kvindehateren Paulus sier, at kvinderne skal tie i forsamlinger. Jeg er ikke enig i det, men jeg synes at Jeanette Olsen er litt for skarp til at tilhøre det svake kjønn.

Jeg reiste hit med den forutsætning, at hvordan det end gaar saa maa vort motto være: Alt for Det norske arbeiderparti. Alt for Komintern. Skal vi ikke være enige om, naar vi reiser herfra, at vi glemmer alt det bitre som her er sagt, la os være enig om at alt det som er passert her og som ikke er av det gode skal være spurlost versenkt.

Erling Falk: Det har været sagt, at siden landsstyremøtet har det ikke været mulig at faa istand noget samarbeide mellem centralstyret og «Mot Dag». Jeg vil da spørre formanden om det er rigtig. Det har ogsaa været sagt at «Dagbladet» engang hadde en artikkel dagen før «Mot Dag» kom ut. Det er ikke sandt. Falck tilbakeviste Friis' beskyldninger. «Mot Dag»s medlemmer har ikke jaget efter tillidshverv og har heller ikke faat saadanne. «Mot Dag»s medlemmer er ikke at se i korridorerne og ikke nogen andre steder heller, undtagen naar de har været indkaldt til arbeide.

Jeg uttalte mig som jeg gjorde om dette tyveri av papirene, fordi jeg visste at tyven alene ikke var ansvarlig, men at der bak ham stod ansvarlige partifæller. Jeg tror ikke at noget medlem av denne forsamling kan staa paa denne talerstol og forsvare tyverisaken. Forholdet viser at der inden partiets mest ansvarlige medlemmer findes dem som synes at denne optræden er rigtig, og naar det er tilfældet, saa foreligger der en alvorlig situation. Paa den maate kan vi ikke samarbeide.

Hvis denne forsamling vil ha et enig parti, et parti som ikke skal føres fra den ene bitre strid ind i den anden, saa maa det nu sies fra at de mener dette er galt.

Naar en mand kan staa her og sigte «Mot Dag» for spioneri uten at fremlægge beviser, saa er det en skandale, og en skandale er det at dette taales. Jeanette Olsen sier at baade jeg og partiet burde være taknemlig for tyveriet, og at naar mistanken forelaa saa burde sakens dokumenter være utlevert. Endnu er aldrig noget papir blit forlangt av «Mot Dag» uten at det er blit utlevert. I «Mot Dag»s kontorer findes ikke laaste skuffer. Overhodet alt det som «Mot Dag» eier er tilgjengelig for de som kommer der ind, og saa sikre har vi været paa at den slags ikke skulde forekomme at selv min private skrivebordsskuffe stod aapen.

Jeanette Olsen burde være i sorg for at tyveriet er skedd, for det er en skandale.

Enten er jeg og «Mot Dag» paalidelige partifæller, og da er det skammelig at man gaar frem paa en saadan maate, eller ogsaa er jeg og «Mot Dag» provokatorer, og da er situationen den at der idag kunde rettes et slag mot Det norske arbeiderparti.

Svend Svensson redegjorde nærmere for undersøkelseskomiteens arbeide, og uttalte at det tilslut ingenting blev igjen av beskyldningerne. Det er bare smaa ting som forekommer i alle organisationer. Han bemerket at «Mot Dag»s medlemmer ikke har været avhørt i spørsmålet om lovene.

Forholdet er det at i det økonomiske spørsmaal var vi efter 10 minutters forhandlingre enige om at det hele var noget vrøvl. I det organisationsmessige spørsmaal kommer det an paa hvad man lægger til grund. Man kan ogsaa som det er gjort læse en hel del mellem linjerne.

Hvis formanden hadde spendert 10 minutter paa at undersøke saken, saa hadde man været spart for hele denne historie.

Emil Stang: Den gang «Mot Dag» kom ut hilste jeg den med glæde, men senere begyndte bladet at forfegte en politik som efter min mening er uriktig. De begyndte nemlig at angripe centralstyret, og et angrep av akademikere som har til formaal at vinde tilhængere for partiet kan ikke tillates. Naar de angrep partiets kriseprogram, saa skadet de partiet.

Jeg mener at det ikke er tillatt at danne en organisert fraksjon for at vinde magt og indflydelse i partiet, og det er det «Mot Dag» er kommet over til, og det er det jeg bebreider den og som partiet maa sette en stopper for.

Jeg er ikke av de som hører flest rygter. Som regel faar jeg aldrig høre nogen rygter, men forholdene i «Mot Dag» hørte jeg noget ymt om før landsmotet. Blandt andet at «Mot Dag» skulde være økonomisk avhengig av borgerskapet. Jeg er glad over at undersøkelseskommissionen blev nedsat og har faat anledning til at granske forholdet. Endvidere at den er kommet enstemmig til det resultat at det ikke er noget at klandre «Mot Dag»s økonomiske forhold.

Opriktig talt trodde jeg heller ikke noget paa dette. Jeg har ikke trodd andet end at Falks og de andres virksomhet bare var ment som gavnlige for partiet.

Men rygterne var kommet i sving. Stang forklarte nærmere om hvordan. Fossum var kommet til ham, forklart at han var medlem av «Mot Dag» og at han

mente at ha opdaget ting, som gjorde at «Mot Dag» ikke maatte faa lov at eksistere. Jeg var av den mening at jeg ikke alene kunde blande mig ind i denne sak. Fossum gav mig et par prøver paa de beviser han mente at ha mot «Mot Dag». Bl. a. et sirkulære til borgerpressen og et om gruppens organisationspraksis. Begge dele syntes jeg var av interesse for partiet. Det bekræftet for mig at «Mot Dag» drev en skadelig virksomhet.

Jeg hørte ogsaa noget om «Mot Dag»s økonomiske forhold. Hvis beskyldningerne var sandfærdige, saa var selvfølgelig «Mot Dag» dødsdømt, og hvis ikke de var sande saa skadet det jo ikke at undersøke forholdet.

Om den unge student som hadde ydet 40,000 kroner til «Mot Dag»s drift uttalte han, at han var litt naiv, men han trodde ikke at studentens hensigt var nogen anden end den at støtte «Mot Dag».

Det anklageskrift som er laget har jeg endnu ikke læst, og kan endnu ikke uttale mig om.

Falk holdt en patetisk tale om vor fraktions optræden. Jeg maa bestemt protestere mot den beskyldning som Falk rettet mot os. Det har aldrig været sendt nogen løgnagtig beretning til Moskva. Falk skulde ikke nedværdige sig til at beskyldne noget medlem av den fraksjon jeg tilhører for at drive løgnagtig agitation.

Fossum var medlem av «Mot Dag». Han mente selv at der var store økonomiske misligheter i «Mot Dag». Han var i god tro, og mente at dette maatte opklares for landsstyret eller centralstyret. Han mente at dette ikke kunde ske uten at fremlægge de dokumenter som han tok fra kontoret.

Man kan selvfølgelig ha visse meninger om hvorvidt dette var korrekt.

Jeg vilde ikke ha gjort det, men jeg kan ikke bebreide ham, da jeg tror han gjorde det av interesse for partiet. Jeg gaar ut fra at han har skrevet den fremstilling, som vi altsaa ikke har læst, fordi han mente at det var sandt det som stod der.

Jeg vil gjøre opmerksom paa at paa et punkt har Falk feil, nemlig deri at jeg skulde ha medvirket til sakens offentliggjørelse. Det har jeg ikke gjort. Jeg har ved at nedsætte denne undersøkelseskommission sikret saken mot offentliggjørelse, men det var Bull som trak den frem. Jeg kjender ikke til at nogen av vor fraktion har mangfoldiggjort de stjaalne breve, og jeg formoder at jeg maatte ha hørt noget om dette, hvis nogen av vor fraktions ledelse hadde gjort det.

Vi maa være paa vakt overfor «Mot Dag», fordi det er en forening som tilstræber at gjøre sin indflydelse gjældende indenfor partiet. Man maa være paa vakt mot den, fordi den skriver mot Internationalen og paa saadan maate, at det er skadelig for partiet.

Jeg synes ikke det er nogen grund til at vedta Svenssons og Lies indstilling eller at stemple Fossum uten at ha læst hans anklageskrift, og jeg slutter mig til Halvard Olsens forslag om at saken vedlægges protokollen.

Konrad Nordahl: Opriktig talt synes jeg at hvis man har god samvittighet, saa maa man ikke være ræd for at fremlægge alle sine dokumenter. Hvis man tok mine papirer, saa vilde jeg naturligvis bli forbandet, men naar det

ikke skadet mit forhold til partiet, saa gjorde det jo ikke noget.

Det er bra for alle parter, at denne sak blir fremlagt. Er beskyldningerne rigtige, saa maa man beklage «Mot Dag», er de urigtige, saa maa man beklage angiveren.

Nordahl nævnte et tilfælde med Carsten Aasebø, hvor han mente at «Mot Dag» hadde praktiseret en altfor streng disiplin.

Jeg har en liten smule kjendskap til Studerende ungdoms kommunistlag. Efter at «Mot Dag» tok magten der saa er laget praktisk blitt et politisk instrument i «Mot Dag»s hænder. Laget valgte saaledes repræsentant til landsmøtet længe før tiden var bestemt og før dagsordenen var kjendt.

Elias Volan gjorde opmerksom paa at gruppen «Mot Dag» ikke økonomisk var ansvarlig utadtil, og henledet centralstyrets opmerksomhet paa dette forhold, slik at partiet ikke paadrog sig saadanne økonomiske forpligtelser som det ikke har raad til.

Jeg mener ikke at der skal rettes noget økonomisk angrep paa «Mot Dag», men forholdet maa ordnes slik at partiet ikke hefter for bladets økonomi.

Med hensyn til de stjaalne dokumenter saa er selvfølgelig det hele forkastelig, og jeg vil, selv om jeg tilhører mindretalsgruppen, fralægge mig ethvert ansvar for det.

Han paatalte at «Mot Dag»-gruppen satte sine medlemmer ind i flere ungdomslag, slik at Tønderkjølds soldater gikk igjen overalt. Saadanne forhold kan virke skadelig paa stridsspørmaalenes avgjørelse.

Kr. Tønder: Jeg er forbauset over at man har reist denne aksjon

mot de studenter som har sluttet sig til partiet, og som utfører et udmerket arbejde paa mange omraader. Stortingsmand Madsen oplyste at de hadde været til stor hjælp for ham, og jeg kan oplyse at stortingsgruppens formand, Schefflo, selv har øst værdifulde oplysninger av «Mot Dag»s kilder.

Her maa en undskyldning til. Det er paavist at Fossum har fare med slarv. Jeg tror ogsaa at Fossum skjuler sig bak andre.

Martin Tranmøl: Jeanette Olsen sier, at hun ikke har været interessert i hvorfra «Mot Dag»s penger kom, før tidskriftet begyndte at skrive mot Internationalen. Stang sier at han ikke interesserte sig for tidskriftets økonomi før det angrep centralstyret. Da skulde der sættes igang undersøkelser og da skulde «Mot Dag» mistænkeliggjøres. Der har vi hele forklaringen. Der er drevet en mistænkeliggjørelse som er skandaløs. Paa vore borde blir der lagt kopier av folks private breve, kopier som til og med er forfalsket. Hvilke hensigter har man med dette? Hensigten er at skape en atmosfære mot Kristiania-forslaget, der ved at «Mot Dag» først mistænkeliggjøres og derefter fremstilles som de der staar bak Kristiania-forslaget.

Hvad vilde Lian eller Halvard Olsen si om nogen av fagorganisationens medlemmer brøt ind paa deres kontorer og stjal dokumenter?

Mindretallet som fraktion betraktet kan ikke klandres, men enkelte medlemmer har staat bak den aktion som er reist mot Dag-

gruppen. En saadan optræden er aldeles forkastelig.

Det er ikke første gang at nogen kommer op paa partikontoret og fremsætter beskyldninger som de mener er graverende. Det forekom i min tid og det forekom i Kyrre Grepps tid. Kyrre Grepp tok for sig disse folkene, og de slap ikke ut av kontoret før de hadde fremlagt sikre beviser for sin paastand. Slik handler mænd, som handler under ansvar. Slik skulde Stang ha optraadt, saa hadde vi undgaat dette her.

Den praksis som her er fulgt maa bringes ut av verden for stedsse, saa partiet kan spares for slike historier.

Halvard Olsen: Jeg trodde ikke at denne historie om «Mot Dag» efter verdenskongressens beslutninger og efter landsstyrets enstemmige indstilling skulde danne grundlag for en bred debat paa dette landsmøte. Og at saken skulde bli utnyttet under striden mellem fraktionerne. Men det er Bull som kastet bomben ut. Vor fraktion blev stemplet som tyver.

Jeg hadde ikke set noget dokument tiltrods for at jeg ikke bare tilhører en fraktion, men ogsaa lands- og centralstyret. Jeg har ikke noget mere kjendskap til dokumenterne end det som blev meddelt i landsstyremøtet, hvor undersøkelseskomiteen blev nedsat.

Her foreligger altsaa komiteens utredning. Mindretallet indbyr landsmøtet til at godkjende nogen bemerkninger, som to av kommissionens medlemmer er fremkommet med. Det er meget mulig at Lie og Svensson har ret. Men jeg vet det ikke. Jeg kan ikke avgjøre det paa grundlag av

det som er forelagt her. Jeg kan ikke gaa med paa at si at «Mot Dag»-gruppen er partiets bedste medlemmer. Det er en chikane overfor den arbeiderklasse vi representerer at si noget saadant. Han fremsatte følgende forslag: Under henvisning til den 4. verdenskongres' og landsstyrets beslutninger i spørsmålet «Mot Dag» vedlægges komiteens indstilling landsmøtet protokol.

Sverre Krogh: Vi maa som et revolutionært klassekampparti altid være forberedt paa ikke bare at ha motstandere utadtil, men ogsaa indenfor vort parti, og vi maa gardere os mot denslags.

Han nævnte tilfælder fra Bergen, hvor motstandere av arbeiderklassen var kommet ind i partiet med det formaal at skade dette. Vi maa være opmerksom paa dette forhold og etablere en proletarisk kontrol med de akademikere som kommer ind i vort parti.

Med hensyn til «Mot Dag» saa viser det sig heldigvis og glædeligvis at bladets økonomi er i orden. Men naar man ser at en enkelt mand har ydet 40,000 kroner, saa er det ikke underlig at man spør sig selv om dette er sundt. Det vilde være rigtigst at de som ønsker at ofre penger stiller dem til centralstyrets disposition.

Einar Gerhardsen beklaget at denne sak skulde avgjøres paa grundlag av fraktionshensyn. Han anbefalte at man vedtok Lies og Svenssons indstilling saa saken kunde bli helt opklaret.

Arvid Hansen uttalte sin forbauselse over at man var indignert over at «Mot Dag» skulde under kontrol, naar man har fundet det nødvendig at censurere

partiets tidsskrift «Det 20. Aarhundrede».

Forøvrig fandt han det ufor-svarlig at 40,000 kroner blev ofret til et enkelt tidsskrift, naar partiet manglet midler til sin agitation blandt masserne.

Man gik derefter til votering over Halvard Olsens forslag om at vedlægge saken protokollen og Lians forslag, som var følgende: Kommissionens utredning oversendes centralstyret, idet landsmøtet uttaler sin tilslutning til Svensson og Lies uttalelse i utredningen om at resultatet av undersøkelsen blir fuld opreisning for de sigtelser, som er fremsat.

Efter endel uttalelser om hvorvidt medlemmer av «Mot Dag» hadde stemmeret i denne sak, blev det besluttet at foreta voteringen ved navneoprop, som gav det resultat at Lians forslag blev vedtatt med 92 mot 86 stemmer, som avgaves for Halvard Olsens forslag.

Beretning og regnskap for 1921 blev vedtatt enstemmig og uten debat.

Beretning 1922.

Spørsmålet om kooperativt bokbinderi.

Oistein Martinsen mindet om en henstilling som Norsk bokbinderforbunds kooperative utvalg hadde sendt Arbeidernes aktie-trykkeri og Arbeiderpartiets forlag om at gaa til opprettelse av et kooperativt foretagende for utgivelse og omsætning av literatur. Der var holdt et møte om saken, og dengang var der lovet at det skulde bli tat op til ny behandling. Men det var ikke skedd. I hvert fald burde aktietrykkeriet og forlaget gaa til opprettelse av et koope-

rativt bokbinderi. Han fremsatte følgende forslag:

«Landsmøet paalægger det nye centralstyre at sørge for at faa tilknyttet partiets forlag og trykkerivirksomheten et moderne bokbinderi.»

Dirigenten fraraadete at landsmøtet gav noget paalæg til centralstyre, men foreslog istedet at forslaget oversendtes centralstyret til nærmere behandling. Dette vedtokes enstemmig.

Arbeiderpressens samvirke.

Sverre Sivertsen gav en redegjørelse for samvirkets laanevirksomhet og fremholdt, at det ingen hjelp var at flytte gjelden fra de lokale institutioner til en centralinstitution. Det gjælder nu at skaffe balance i økonomien og under ingen omstændigheter at stifte ny gjæld. Der vil i den nærmeste fremtid komme forslag om at skaffe midler tilveie, og det gjælder da at foreningerne ikke bare stemmer for forslagene, men ogsaa arbeider for dem.

Arthur E. Olsen, Horten, anbefalte, at der ikke bare kom forslag om hvorledes der skulde skaffes penger, men at der ogsaa fra samvirkets side blev lagt en plan for sammenslutning av smaaaviserne til fylkesaviser. Der maa nu ydes saa store tilskud til de lokale organer, at hele partiivirksomheten lider under det.

Alfr. Skar paatalte, at centralstyret hadde hilset med glæde opprettelsen av en ny avis i Nordland og støttet Olsens forslag om utarbeidelsen av en plan for pressevirksomheten. Han henstillet indtrængende til centralstyret og samvirket ikke at tillate start av

nye pariaviser uten efter grundig forebredelse.

Skjelfjord, Sogn, sluttet sig likeledes til henstillingen om at utarbeide en plan for avisvirksomheten omfattende det hele land, for at saken kunde komme op ialfald til næste landsmøte, og at forslaget blev omsendt til partiforeningerne.

Sverre Sivertsen fremholdt, at de fylkesaviser som man i de sidste aar hadde opprettet, hade vist sig mislykket. Det er de lokale aviser som holdes oppe av partifællernes interesse som klarer sig. Utgifterne ved fylkesaviser blir uforholdsmæssig store. Det gaar ikke an at sitte i Kristiania og lave en skematisk plan. De økonomiske forhold var desuten saa vanskelige at de forbød at gaa til opprettelse av fylkesaviser.

Skjelfjord fremholdt nødvendigheten av at samvirke og centralstyret tok saken op igjen av hensyn til nødvendigheten av at vinde smaabønderne.

Arthur E. Olsen fremsatte følgende forslag::

Landsmøtet paalægger centralstyret, at der utarbeides en landsplan for partiets aviser med henblik paa fylkesavisene.

Dirigenten foreslog forslaget oversendt til centralstyret og Økonomisk samvirke til behandling uten dog at gi noget paalæg. Forslaget vedtokes enstemmig.

«Arbeiderbonden».

Skjelfjord, Sogn, beklaget at «Arbeiderbonden» var blitt indstillet og spurte om det ikke kunde gaa an at faa den igjen.

Sverre Sivertsen oplyste, at interessen for «Arbeiderbonden»

ikke hadde været saa sterk, at det var forsvarlig at fortsætte utgivelsen i de øieblik den gik med et meget betydelig underskud.

Emil Stang antok, at centralstyret, naar det blev bedre tider, igjen vilde begynde utgivelsen av «Arbeiderbonden».

Alb. Moen beklaget ogsaa nedleggelsen av «Arbeiderbonden».

Ingv. B. Jacobsen henstillet til «Arbeiderbonden», hvis den paany blev utgit, mere maatte beskjæftige sig med saker av interesse for distrikterne.

Lian oplyste, at underskuddet hadde været saa stort, at vi kunde ha git abonnenterne «Social-Demokraten» gratis for det samme beløp.

Joh. A. Skjelfjord: Det er sørgelig at denne avisen skulde gaa med underskud, men skulde det ikke gaa an at man fik folk utover landet til at arbeide for avisen og saa langt som det er mulig skrive i den og derved gjøre den aktuell for distrikterne.

Ottar Lie: «Arbeiderbonden» var nok ikke saa populær som man har git uttrykk for her. I Hedmark fylke skaffet vi under agitationsuken ikke mindre end 475 abonnenter paa «Arbeiderbonden», men jeg tror ikke at det var mere end 50 av disse som fornyet abonnementet, og da kunde nok avisen ikke være noget videre populær. Jeg mener at centralstyret fattet en heldig beslutning, da det foreløbig indstillet «Arbeiderbonden» og isteden tok dens stoff ind paa en særskilt side i «Social-Demokraten». Siden har vi jo faat noget som heter «Noregs Bønder», som formodentlig vil bli populært!

Dirigenten: «Arbeiderbonden»s underskud for 1921 var i virkelig-

heten 21,000 kroner og for 1922 er nok underskuddet like stort, men regnskapet for dette aar foreligger endnu ikke avsluttet.

Derefter blev beretningen enstemmig godkjendt.

Videre behandledes de forskjellige regnskaper og budgetter som ogsaa blev enstemmig godkjendt uten bemerkninger fra landsmøtets side.

Beretningen om stortingsgruppens arbeide blev ogsaa enstemmig godkjendt uten bemerkninger.

Partiets stilling til voldgiftsloven.

Dirigenten refererte landsstyrets indstilling som lyder saaledes:

1. I erkjendelsen av at det er et kommunistisk partis pligt at forsvare arbeiderorganisationens bevægelses- og handlefrihet i økonomiske kampe for ogsaa at kunne være indstillet paa at føre politiske kampe, uttaler landsmøtet, at partiet maa motarbeide tvungen voldgift i arbeidstvister, likesaa vel som andre forsøk fra den borgerlige stats side paa at innskænke streikeretten.

2. Hvis den situation opstaar, at fagorganisationen i et givet tilfælde finder det tilraadelig at gaa med paa en midlertidig voldgiftslov, bemyndiges landsstyret til i samraad med Internationalen at træffe avgjørelse om hvordan partiets stortingsgruppe skal forholde sig.

Indstillingen blev enstemmig vedtat.

Partiets organisationsform.

Olsen, Vestfold, kunde ikke finde en linje for organisationens opbygning nedenfra og opad i den fremlagte indstilling.

Emil Stang: Jeg har oppfattet det saaledes at dissensen i indstillingen er bortfaldt saaledes at det er slaat fast, at vi skal gaa over til individuelt medlemsskap. Der foreligger her et forslag som er enstemmig vedtat av centralstyret og landsstyret. Av tillægsgagsordenen vil man se, at der er gjort en prøve med en metode som er forsøkt i Trondhjem, og som gaar ut paa at man skal spørre alle medlemmer om de vil være med i partiet eller ikke. Det er meningen man nu maa gaa igang med agitationen for at paavise nødvendigheten av individuelt medlemsskap, og naar denne agitation er drevet saa langt, at medlemmerne har akseptert dette, saa kan man foreta en registrering som skal vise, hvor mange det er som vil være medlemmer av partiet. Ved denne registrering vil der skapes grundlag for en oversigt over partiets medlemsstok. Det næste skridt maa da bli at danne de partiforeninger som skal avløse fagforeningerne som partiforeninger. Der har her været dissens, men vi har nu samarbeidet os. Som en regel kan man si, at der i de smaa byer og i de mindre herreder ikke trænges mere end en partiforening, og at de partifæller som staar i fagforeningerne dannet kommunistiske celler inden fagforeningerne, og at de som ikke er fagorganiserte tilføres agitationskorpset. Saa er det endel herreder som er saa store, at man maa oprette flere partiforeninger. Det samme gjælder ogsaa de større byer, hvor man bør dele partiet op i flere kredsforeninger. Dette er den normale organisationsform. I Kristiania kan man ogsaa, ialfald for de store fagforeningers vedkommende, danne egne kommu-

nistlag indenfor disse. Man bør her som forøvrig ellers utover landet søke at samle arbeiderne indenfor de enkelte grupper og dette vil vistnok kunne fremmes gradvis slik som fagorganisationens omlægning anviser. Det praktiske arbeide vil saa vise os veien til en mere enhetlig form. Jeg tror ikke at man kan komme stort længer nu. Internationalen har ment at man skulde kunne gjennomføre dette i løpet av et aar, og vi faar søke om vi kan greie det. Kan vi ikke det, vil vi nok kunne faa anledning til at ta den tid gjennomførelsen kræver.

Dernæst er det partiets finansiering. Det fremgaar som man vil se av regnskaperne, at partiet ikke har kunnet klare sig med sine egne midler, men har maattet gaa til laan, og her har det været av stor betydning, at partiet har kunnet faa betydelige bidrag fra landsorganisationen og enkelte forbund. Vort parti synker i medlemstal paa grund av de daarlige tider. Det skyldes ikke at partiet er gaat tilbake, men at partiet er oppbygget paa fagforeningerne, og naar fagforeningernes medlemmer paa grund av de daarlige tider falder fra, saa følger derav, at de ogsaa samtidig gaar ut av partiforeningen. Vi maa derfor regne med at vi maa ha en større kontingent til næste aar. Centralstyret har fundet det utilraadelig at lægge paa kontingenten til mere end 50 øre. Men man har fundet en anden ordning avpasset efter medlemmernes økonomiske stilling. Man vil paa tillægsgagsordenens side 4 finde opstillet en skala, hvorefter medlemmer med indtægt under 4000 kroner skal betale ordinær kontingent, medlemmer med indtægt 4—6000 50 øre pr. maa-

ned, 6—8000 kroner 50 øre pr. uke og over 8000 1 krone pr. uke. En kontingent av 52 kroner om aaret monner godt, selv om det ikke er saa mange av partiets medlemmer som kan klare den. Det vil ta sin tid at gaa over til individuelt medlemsskap, men det maa være forutsætningen, at det nye centralstyre legger al sin kraft i gjennomførelsen av det. Jeg tror ikke at det nytter at diskutere detaljerne her, men representanterne bør innskrenke sig til at gi opplysninger om forholdene rundt om i avdelingerne, opplysninger som kan tjene til retledning for det landsmøte som skal træ sammen.

Møtet hævet.

Eftermiddagsmøte onsdag 28. februar.

Dirigent: Halvard Olsen.

Efter forslag av dirigenten blev møtet som var sat kl. 4 utsat 1 time for at gi mindretalsfraksjonen anledning il ogsaa at holde møte.

De møtet igjen blev sat fortsattes debatten om

partiets organisationsform.

Oskar Karlsen: Det er nu en kjendsgjærning at overgangen fra kollektivt til individuelt medlemskap skal foretages, og det er da rimelig at vi søker at gjøre overgangen saa smertefri som mulig. Det nye centralstyre burde overveie muligheten av en saadan ordning at fagforeningerne avkrævet medlemmerne en erklæring om hvorvidt de vilde staa tilsluttet partiet og at de da opgav navn og adresse. Partiet vilde da faa oversigt over hvor mange av medlemmerne som tilhorte de forskjellige

krede, og det vilde da være rigtig at fagforeningerne sørget for at betale kontingenten for disse.

Furubotn: Jeg gaar ut fra at representanterne har læst forslaget fra Bergens arbeiderpartis representantskap. Der er to veie at gaa i dette spørsmal. Det er den indre organisationslinje og den ydre. Den indre gaar ut paa at samle de interesserte fagforeningsmedlemmer og faa dem sammensluttet i en partiforening. Det vil dog bare bli en halv foranstaltning. Efter den ydre linje vilde f. eks. Kristiania bli opdelt i distrikter, f. eks. 12, hvert omfattende ca. 200 medlemmer. Disse maatte sammenslutes i distriktsorganisasjoner, som sammenlagt utgjorde Kristiania arbeiderparti. Dette valgte et representantskap som igjen valgte centralstyret. Paa den maate vilde man ikke faa nogen fagforeningskommunisme, skomaker-kommunisme eller lignende, og akademikerne vilde arbeide sammen med de øvrige i partiforeningerne. Jeg vil anbefale at forslaget oversendes til central- og landsstyre til behandling. Det er hensigtsmæssig at faa indført en progressiv skattetablel for partikontingenten. Centralstyret bør utarbeide en skattetablel, som gjøres gjældende for alle. Psykologisk er dette nødvendig. Det vil fremme arbeidsiveren og øke interessen for partiarbeidet.

Fred. W. Hansen: Stang nævnte at overgangen til individuelt medlemsskap maatte finde sted helst inden et aar. Vi bør ha det gjennomført til 1924, for da har vi valgaar, og hvis det ikke er gjennomført til da maa det kanskje utsættes paany.

Martin Tranmæl: Ifølge den beslutning vi allerede har vedtatt er det besluttet at gaa til omlægning paa grundlag av landsstyrets beslutning. Den gaar ut paa dels at samle arbeiderne distriktvis, men i industricentrer og de større byer ogsaa industrivis. Efter fagorganisationens omlægning til industrielle linjer vil det ogsaa bli lettere at faa tak i arbeiderne industrielt.

Det er meget vanskelige spørsmål, og det kan hende, at vi paa næste landsmøte maa ta organisationsspørsmålet op til indgaaende behandling.

Alle er enige om indførelsen av en progressiv beskatning. Der foreligger ogsaa forslag fra landsstyret som gjør det mulig at gjennomføre beslutningen. Der foreslaaes en forholdsvis lav grundskat som gjør det mulig for alle at staa i partiet, og desuten en progressiv skat efter inntægten. Det tør hende, at de fastsatte satser ikke passer, det faar nærmere overveies, og Bergens-forslaget bør oversendes til landsstyret.

Jeg tror landsstyrets innstilling danner et udmerket grundlag for omlægningen, og med tillægsinnstillingen om beskatning har vi garanti for udmerkede resultater.

Furubotn: Den kontingenttabell som er foreslaat fra komiteen, stanser med en inntægt av 8000 kroner og en kontingent av 1 krone pr. uke. Jeg vil foreslaa, at der tilføies, at de som tjener fra 9—10,000 kroner, betaler 2 kroner pr. uke, og de som tjener over 10,000 3 kroner.

Thoresen, Aalesund: Overgangen til individuelt medlemsskap maa ikke ske skablonmessig. Man maa indrette sig efter de stedlige forhold. Jeg er enig i gjennom-

førelsen av en beskatning, men der maa ogsaa indføres en annen ordning med indbetalingen av kontingent til partiet, saa vi slipper at se, at indbetalingen utsættes til like før landsmøtene. Der bør indføres medlemsbøker og kontingentklasser, saa man snarest mulig kan faa enhet paa dette omraade.

Debatten var dermed avsluttet og saken blev optatt til votering.

Landsstyrets innstilling var allerede vedtatt ved den tidligere votering.

Uttalelsen om reorganiseringen besluttet enstemmig oversendt til landsstyret.

Furubotns forslag om oversendelse av Bergens-forslaget til landsstyret vedtoges likeledes enstemmig.

Forholdet til kvindeorganisationen

Thina Thorleifsen: Kvindeforbundet har besluttet at godkjende landsstyrets innstilling om opphevelse av kvindeforbundet og opprettelse av et kvindesekretariat med nogen ganske faa forandringer. Det gjælder post 2, hvor det heter, at der bør være mindst 1 kvinde. Her foreslaar kvindeforbundet, at det isteden skal hete: skal kvinderne være representert. I punkt 3 støtter kvindeforbundet Egede Nissens dissens om at der i agitationsutvalget skulde være 5 kvindelige og 2 mandlige medlemmer, mens centralstyrets innstilling gaar ut paa 4 kvindelige og 3 mandlige. Jeg er personlig enig i det sidste forslag, men jeg vil anbefale forslaget fra kvindeforbundet, fordi jeg finder det høist uheldig, hvis landsmøtet skulde gaa imot kvindernes eget ønske her.

Indstillingen vedtoges enstemmig med de av frk. Thorleifsen foreslaatte forandringer.

Partiets love.

§ 1, partiets formaal, vedtoges overensstemmende med indstillingen (se tillægsdagsordenen side 5).

§ 3 vedtoges likeledes enstemmig med den foreslaatte forandring om forhøielse av kontingenten til Internationalen til 3 øre.

Komiteens forslag om *ekstra-kontingenten* foreslog dirigenten oversendt landsstyret.

Ole J. Bakke henstillet til landsstyret ikke altfor skematisk at følge de foreslaatte satser, men ogsaa ta hensyn til forsørgelsesbyrden.

Dirigenten foreslog at *Furubotns* tillæggsforslag likeledes overendes landsstyret.

Tranmæl: Ligger deri ogsaa bemyndigelse for landsstyret til at sætte beskatningen i verk?

Dirigenten: Selvfølgelig. Bemyndigelsen er git i lovene.

§ 4 vedtoges overensstemmende med indstillingen.

Punkt 10 i samme paragraf vedtoges likeledes enstemmig.

§ 5 vedtoges overensstemmende med indstillingen, idet der blev gjort den rettelse at øke antallet av *andre medlemmer* fra 3 til 5. Tallet 3 skyldtes en trykfeil.

Furubotn spurte om bestemmelsen om at centralstyret tiltrædes av en repræsentant fra Arbejdernes faglige landsorganisations sekretariat skulde forstaaes saaledes, at den forpligtet kommunisterne til at stemme for opretholdelse av denne ordning.

Dirigenten: Jeg vet ikke om jeg kan gi svar paa det spørmaal.

Furubotn: Der vil bli ganske sterk strid om dette paa fagkongressen. Jeg mener vi bør stemme for et forslag om ophævelse av bestemmelsen. Men det er nødvendig, at der skapes klarhet. Hvis landsmøtet vil stille os frit, er det en anden sak.

Stang fraraadet votering over spørmaalet paa landsmøtet, men syntes heller ikke det var rigtig at stille kommunisterne frit paa fagkongressen. Det bør heller overlates centralstyret til avgjørelse.

Dirigenten trodde det var bedst at centralstyret, eventuelt landsstyret, avgjorde saken. Man bør være forsiktig med at binde kommunisterne paa fagkongressen i dette spørmaal.

Furubotn erklærte sig enig i at overlate avgjørelsen til central- og landsstyret.

Indstillingen vedtoges derefter enstemmig.

§§ 7 og 9 vedtoges enstemmig efter indstillingen.

Ved § 12 fremholdt *Stang*, at der i centralstyret hadde været en dissens om formuleringen. Den nedsatte komite hadde været enstemmig om at foreslaa, at partipressen skulde være ansvarlig overfor centralstyret. Centralstyrets flertal mener, at partiavdelingerne skal være ansvarlig overfor centralstyret for partiavisernes redigering. Jeg har stemt for komiteens oprindelige form, fordi centralstyret skal ha adgang til som det flere ganger har gjort at henvende sig direkte til redaktorerne uten at gaa om partiavdelingerne.

Tranmæl uttalte, at dette ikke var nogen stor sak. Som regel bør centralstyret henvende sig til partiavdelingen, men i almindelige journalistiske anliggender kan det

naturligvis gaa direkte til redaktørene. Den adgang har centralstyret uten at det behøves at lovfæste den.

Stang: Efter Tranmæls uttalelse finder jeg ikke grund til at opretholde min dissens.

Indstillingen vedtoges derefter enstemmig.

Landsstyrets indstilling om utredningen av spørsmålet om opprettelse av et representantskap eller omlægning av valg av landsstyremedlemmer saaledes at valget foretas av partiets samorganisasjoner istedenfor av landsmøtet, vedtoges enstemmig efter en bemerkning av *Thornæs*, som gjorde oppmerksom paa, at det maatte understrekes, at forslaget ikke var vedtat av landsmøtet, slik at vi ved neste landsmøte kunde staa helt frit overfor det.

Partiavisernes navne.

Efter kongressens beslutning er partiet paalagt at forandre navnene paa partiets aviser inden 1. april 1923. Da postvæsenet forlanger anmeldelse om navneforandring 6 uker før den finder sted, har centralstyret overlatt Kristiania arbeiderpartis representantskap at foreslaa nyt navn paa «Social-Demokraten». Repräsentantskapet anbefalte navnet «Arbeiderbladet», hvorefter centralstyret enstemmig vedtok dette navn og foretok anmeldelse herom til postvæsenet. Centralstyret anbefaler landsmøtet at godkjende navneforandringen. Centralstyret har likeledes henstillet til bladstyrerne i de øvrige partiaviser som endnu bærer socialdemokratisk navn om at foreta forandring inden 1. april 1923.

Det vedtoges enstemmig at probere centralstyrets beslutning om forandring av «Social-Demokraten»s navn til «Arbeiderbladet» og at godkjende centralstyrets paalæg til de øvrige partiaviser om navneforandring.

Partiets program.

Emil Stang: Siden denne indstilling blev fremlagt er der fra eksekutivkomiteens side kommet anmodning om at de nationale partier skal utarbeide utkast til programmer og utsende disse til eksekutivkomiteen, som saa paa grundlag av de indkomne forslag skal utarbeide et fælles program til fremlæggelse paa den 5. verdenskongres. Jeg mener at det da ikke er nødvendig at vedta noget nyt program. Det mest hensigtsmæssige kunde vel være at vi beholder det gamle det aar som er igjen til neste kongres.

Martin Tranmæl: Det nye program er meget bedre end det gamle og det betyr et skridt fremover om vi vedtar det. Det kommer jo til at gjælde til neste landsmøte. Inden den tid vil programmet være behandlet av den 5. kongres. Jeg foreslaar derfor at vi vedtar det.

Efter at *Arvid Hansen* hadde uttalt sig i samme retning og anbefalt indstillingen vedtat, gikk *Stang* over til dette.

Ole J. Olsen optok Olausens forslag i landsstyret, som gaar ut paa at programmet skal gives følgende tillæg:

«Revolutionen er kun mulig naar der i spidsen for de revolutionære masser staar et fast sammentømret ensartet og disiplinert kommunistisk parti, oppbygget ef-

ter den demokratiske centralismes princip.

Arvid Hansen anbefalte dette forslag.

Ved voteringen blev landsstyrets indstilling først enstemmig vedtat og dernæst blev Ole J. Olsens forslag vedtat mot 1 stemme.

Ædruelighetsspørraalet.

Landsstyrets indstilling findes i dagsordenen side 27.

K. O. Thornæs: Det som var avgjørende for Trondhjems arbeiderpartis flertal da det indsendte sit forslag til centralstyret og landsstyret var det, at det nu ikke kan sies objektivt at forbudet virker i den retning som vi hadde trodd og haabet, men værre er det at det er vanskelig at si at forbudet har partimedlemmernes sympati. Den væsentligste grund til at man slog ind paa forbudspolitikken var dette at man mente at det vilde styrke arbeidet for ædrueligheten blandt medlemmerne i partiet. Og jeg tror dette har været tilfældet. Men eftersom forbudet ikke overholdes tror jeg det virker mot sin hensigt, virkelig og agitatorisk. Trondhjems arbeiderpartis forslag gik ut paa ophævelse av arbeidsprogrammet, og landsstyret har i sin indstilling stort set imøtekommet vor anmodning, men paa et punkt er det ikke imøtekommende, og jeg tillater mig derfor at opta et forslag som gaar ut paa at følgende sætning i indstillingen: «Partiet mener fremdeles, at lovgivningsarbeidet tilslut maa munde ut i totalforbud» gaar ut. Videre vil jeg opta punkt 3 i Trondhjemsforlaget om at de forskjellige

by- og herredspartier skal stilles frit. Jeg mener at vi ikke skal stille os mot forbudet, men at partiets stilling til forbudet skal være et taktisk spørsmål som avgjøres eftersom situationen ligger an. Fordi forbudspolitikken skader os vil arbeiderne at partiet ikke skal befatte sig med den. Punkt 5 i Trondhjemsforlaget vil jeg opta. Det lyder saaledes: «Det paalægges partiets presse og foreninger at virke for størst mulig ædruelighet blandt arbeiderne ut fra økonomiske og sociale klasseinteresser.» Vi bør i dette spørsmål lægge hovedvegten paa den organisationsmæssige kamp. Jeg vil ha ansvar overfor organisationen.

Dirigenten foreslog Thornæs' forslag om punkt 3 i Trondhjemsforlaget utsat til man kommer til behandlingen av retningslinjerne for kommunearbeidet. Thornæs gik over til dette forslag som blev vedtat.

Fred. W. Hansen: Jeg vil av mit hjertes inderste støtte landsstyrets indstilling, for den viser forstaaelse av nødvendigheten av at bekjempe samfundets brøst og-saa paa dette omraade.

Martin Tranmæl: Jeg er enig med Thornæs i at partiet ikke maa ta noget partimæssig ansvar for forbudspolitikken. Der er den ændring i landsstyrets indstilling at vi tar ut forbudsposten, men selve totalforbudet holder vi paa. Naar det gjælder det rent partimæssige er der ikke nogen anden stilling end tidligere. Vi maa regne med vor egen fortid. Hvis præmisserne hadde været de samme for alle som for Thornæs, vilde jeg ha været med paa Thornæs' forslag, men vi maa ikke være

blind for at motioner om forandringer ogsaa er kommet fra de som er mot forbudet. Jeg er enig i punkt 5 i Trondhjems forslag. Det gjælder en av de viktigste sider i vor kamp inden vor egen bevægelse.

Elias Volan: Jeg er enig i det forslag Thornæs har stillet — ikke fordi jeg mener at vi skal ha brændevin over en lav sko, men fordi man ikke kan negte for det faktum at vi fordi vi har hat forbudsposten paa programmet har mistet indflydelse over store dele av industriarbeiderklassen. Tænker vi tilbake paa valget i 1918 saa husker vi hvordan arbeiderne i stor utstrækning stemte med høire fordi de trodde at de derved skulde faa adgang til at kjøpe brændevin paa ordinær maate. Man maa ha moralsk mot til at se sandheten i øinene. Selvom ikke denne post staar paa programmet, saa maa det si sig selv at partiet maa arbeide for at fremme ædrueligheten blandt arbeiderne. Vi kan ikke gi pokker i hvad arbeiderne i de store industricentre mener om en saadan sak.

Martinius Madsen: Naar vi agiterer paa arbeidspladsen møtes vi stadig med at det er partiet som har skylden for det forbud vi har idag. Derfor kan jeg ikke holde paa at partiet skal ha forbudet paa programmet. Jeg maa derfor støtte Thornæs' forslag.

Gitta Jonsson: Forvirringen inden de borgerlige avholdsfolks leir skulde altsaa bringe os til at kaste forbudsposten overbord? De arbeidere som stemmer med høire for at faa brændevin tror jeg at vi kan undvære. End om arbeiderne tok hensyn til sine hustruer og barn? Der er bare 9 kvinder

paa dette landsmøte. Det er virkelig forfærdelig at de kommunistiske kvinder skal ha saa litet at si i et saadant spørsmaal. La os være enige om ikke bare at oprettholde, men ogsaa at skjærpe forbudsposten og la os opta et intenst arbeide for at fremme ædrueligheten blandt arbeiderne. Forbudsposten skal staa paa vort program av hensyn til arbeidernes kvinder.

Oscar Nilsen: Jeg tror ikke at Det norske arbeiderparti har lidt nogen skade ved at ta forbudsposten paa programmet. Det er absolut nødvendig for os ogsaa at kjæmpe for at skape ædruelighet blandt arbeiderne. Naar jeg allikevel har gaat med paa landsstyrets indstilling saa er det fordi vi har faat føle at denne post er skyld i at mange arbeidere ikke vil stemme med Det norske arbeiderparti. Det hører ingen steds hjemme at sløife denne post for at vinde stemmer. Haugli og jeg har en dissens i landsstyret om at partiets stilling i dette spørsmaal skal avgjøres av *landsmøtet*. Vi optar denne dissens, ikke fordi vi har mistillid til landsstyret eller centralstyret, men fordi vi mener at dette spørsmaal er av en saadan vigtighet at *landsmøtet* skal ha avgjørelsen. Jeg er enig i Trondhjems-forslagets punkt 5. Det er nødvendig at faa det ind ikke mindst av hensyn til organisatorerne, arbeidet for at fremme ædrueligheten blandt sine medlemmer. Jeg advarer paa det sterkeste mot at man forandrer landsstyrets indstilling. Den bør heller skjærpes. Jeg optar vor dissens

K. O. Thornæs: Da jeg i «Ny Tid» skrev om disse spørsmaal svarte «Social-Demokraten»: Aldrig i verden skal vi ha foran-

dring. Nu er man kommet til det at man skal ha forandring. Arbeiderne sier: Vi bryr os ikke om slike borgerlige love som forbudsloven. Gitta Jønsson hører i dette spørsmål til dem «mot hvem selv guderne strider forgjøves». Hvis ikke høires kamp i dette spørsmål hadde hat instinktmæssig tilslutning ogsaa fra arbeidernes side, vilde den ikke ha lykkedes. Jeg mener at vi i dette spørsmål skal holde paa den organisationsmæssige linje, for den parlamentariske linje duer ikke i dette spørsmål.

Eugen Johannesen: Jeg synes det er ganske forførdelig at vi skal stryke det vesle vi har mot fylla. Skal vi faa et virkelig parti, saa maa vi ha fylla bort. Vi skulde stille op et program som virkelig tvang medlemmerne, som virkelig forbød dem at drikke. Jeg henstiller at man vedtar landsstyrets indstilling.

Arthur J. Olsen: Borgerpressen er altsaa blit saa sterk at den har faat indflydelse paa Thornæs' hjerne og bevirket at vi har faat Trondhjems-forslaget. Vi lar høire faa de stemmerne det kan faa paa brændevinet. Jeg tror at vi vinder ikke saa litet tilid ved at vi har posten paa programmet. Og vi maa være opmerksom paa at ogsaa her er det en viss del av kapitalismen vi er med at bekjempe. Jeg tror at vi ikke har sat ind den rette kraft her. Vi burde organisert kampgrupper mot saavel smugling som gauking. Jeg har været med paa at organisere saadanne grupper to steder i landet og jeg tror at vi skulde kunne gjøre det illusoriske forbud litt bedre, hvis vi anvendte denne fremgangsmaate.

Casper Dahl: Jeg sitter her som representant for Bryggeriarbeidernes forening. Vi finder det litt rart at vort parti som vi ellers er helt ut enig med samarbeider med venstre i forbudsspørsmålet, for venstre kan partiet ikke stole paa, naar det gjælder at skaffe arbeide til de folk som blir ledige, naar bryggerivirksomheten som følge av forbudspolitikken indskrænkes. Vi henstiller til partiet om at ta op med energi det spørsmål om hvad der skal gjøres med de som blir ledige.

Oscar Ripnes: Dengang «Ny Tid» fremkom med sine artikler kunde vi ikke kjende forskjel paa tonen i «Ny Tid» og tonen i «Aftenposten». Det er desværre mange av vore partiorganer som viser liten interesse i ædruelighets-spørsmålet. Det er bare «Social-Demokarten» og et par andre blade, som har utført et intenst arbeide i denne sak. Er det ikke den borgerlige lovgivning som er aarsak i at forbudet ikke er blit bedre? Vi ser desværre gjennom fingrene med smuglingen. Det maa der bli en ende med. Jeg anbefaler landsstyrets indstilling, men jeg er av den opfatning at den er noget for svak.

Ingv. B. Jacobsen: Vi har valget mellem at hjelpe enten venstre eller samfundets avskyeligste individer, smuglerne. Det var ikke bare av taktiske hensyn, men væsentligst av klassemæssige hensyn at vort parti paa landsmøtet i Stavanger satte forbudsposten op paa programmet. Øisang har engang skrevet, at det er spørsmålet ogsaa idag. Skal vi gaa ind i det socialistiske samfund med en brændvinsflaske i baklommen? Jeg tror at Thornæs skal komme

til at erfare at det blir værre at arbeide for ædrueligheten inden arbeiderklassen, hvis vi stryker forbudsposten. At vi forrige gang tapte 5 mand ved kommunevalget i Arendal skyldes utvilsomt væsentlig den ting at vi strøk forbudsposten. Jeg tror at dette at lederne ikke føler ansvar for denne post er en av grundene til at vi er gaat tilbake.

Elias Volan: Jeg var med paa landsmøtet i Stavanger at stemme for forbudsposten, fordi jeg trodde at det skulde fremme ædrueligheten, men idag er jeg nødt til at erkjende at saa ikke har været tilfældet. Jeg vil gjøre hvad jeg kan for at fremme ædrueligheten, men naar jeg maa erkjende at forbudet ikke har fremmet ædrueligheten, og videre maa erkjende at de borgerlige partier ikke vil ophøre med sin agitation mot forbudet, saa maa resultatet bli at de borgerlige partier vil vinde større og større tilslutning paa vor bekostning. Det er en kjendsgjerning at 10,000 av de organiserte arbeidere i Kristiania stemte med høire av denne grund. Og da mener jeg at det maa være grund for partiet, som ogsaa skal repræsentere disse arbeidere, at se paa om det ikke kan fremme ædrueligheten paa anden maate. Vi maa finde en maate som avvæbner høires agitation.

Efter at dirigenten hadde tilrettelagt forslagene gik man til votering. Først blev landsstyrets indstilling vedtat. Dernæst blev Thornæs' forslag om den sætning som skulde gaa ut forkastet. Ved alternativ votering mellem Oscar Nilsens dissens og landsstyrets indstilling paa dette punkt blev landsstyrets indstilling vedtat.

Thornæs' forslag om Trondhjems-forslagets punkt 5 blev vedtat.

Valgene.

Dirigenten meddelte, at valgkomiteen hadde fremlagt to forslag, et fra flertallet og et fra mindretallet. Flertallet foreslog som formand Oscar Torp, viceformand Edv. Bull, sekretær Einar Gerhardsen og redaktør Martin Trammæl. Mindretallet foreslog som formand Sverre Støstad, viceformand Elias Volan, sekretær Peder Furubotn og redaktør Olav Schefflo. Komiteen var enstemmig om at foreslaa frk. Tina Thorleifsen som formand i kvindesekretariatet.

Valgkomiteens formand, *Ingv. Rastad:* Valgkomiteen har under sit arbeide gaat ut fra, at de forslag som foreligger om forandring av centralstyrets og landsstyrets sammensætning skulde bli vedtat. Dette er ogsaa skedd. Centralstyrets medlemstal er derved øket til 13 og landsstyrets til 24. Valgkomiteen er enstemmig om at fremsætte forslag paa formanden under forutsetning av at formanden skal være lønnet. Komiteen foreslaar derfor, at det overlates til landsstyret at fastsætte honorar eller løn til den eventuelle formand, og at dette spørsmaal avgjøres før man gaar til valget.

Ole J. Olsen mente, at hvis det skulde være løn, burde denne fastsettes av landsmøtet, mens et eventuelt honorar kan fastsettes av landsstyret.

Rastad: Det fornuftigste er at landsmøtet overlater det til landsstyret at fastsætte lønnen ogsaa for formanden. Det er jo landsstyret som fastsetter lønningerne i

partiets forskjellige virksomheter, og det er derfor rigtigst, at landsstyret ogsaa fastsætter denne løn, saa man faar de rigtige forhold mellem lønningerne.

Ole J. Olsen: Jeg er rent forbløffet over dette og vil stemme for at dette skal avgjøres av landsmøtet.

Emil Stang: Jeg vil advare mot Ole J. Olsens forslag. Det vil ikke falde vanskelig for landsstyret at fastsætte lønnen for formanden, idet det jo har redaktørens og sekretærens m. fl. lønninger at gaa ut fra.

Valgkomiteens forslag blev vedtat mot 2 stemmer.

Rastad: Der har i valgkomiteen været delte meninger om centralstyrets sammensætning, hvilket er rimelig slik som situationen nu er. De som nu er i flertal har imidlertid hele tiden hævdet, at de som seirer burde besætte formands-, redaktør- og sekretærstillingerne. Hvis disse stillinger som jo danner et slags forretningsutvalg for partiet, ikke blir besat paa ensartet maate, vil det gaa ut over ledelsens effektivitet. Vor retning har hævdet, at den retning som seirer paa landsmøtet, skulde ha det hele ansvar for partiets ledelse, og i overensstemmelse hermed optar vi forslag om Oskar Torp som formand. Der har bare gjort sig en betænkelighet ved dette valg, og det er at Torp staar som den bærende kraft for partiarbeidet i det fylke i landet, hvor høiresocialistern er sterkest. Han er her partiets ledende organisationsmand og den administrerende leder av partiets avisforetagender, og han er Østfold fylkes representant i landsstyret. Vi har derfor hat meget store betænkelighe-

ter ved at ta ham fra fylket, men det er netop disse betænkeligheter som viser, at han netop har de egenskaper som formanden for vort parti maa ha. Vort partis formand maa ha kjendskap til fagbevægelsen som partiet staar i saa nært samarbeide med. Det har Torp. Han er medlem av landsorganisationsens repræsentantskap, har deltatt paa en række av landsorganisations kongresser og paa flere av sit forbunds landsmøter, og fylder saaledes de krav som vi i flertallet paa dette omraade har ment at maatte stille.

Til viceformand foreslaar vi Edv. Bull og til sekretær Einar Gerhardsen. Den sidste er kanskje ikke saa kjendt utenfor Kristiania, men Kristiania kjender Gerhardsen meget godt. Her er sekretær i kommunearbeiderforbundet, medlem av partistyret i Kristiania og viceformand i ungdomsforbundet. Alle som kjender Gerhardsen vet, at han i sjelden grad sitter inde med de kvalifikationer som partiets sekretær maa ha. Han har udmerkede agitatoriske og organisatoriske evner og vil paa det administrative omraade kunne være formanden til god støtte. Han er en ung mand, men en mand i fuld utvikling, og naar vi bringer ham i forslag, saa er det fordi Gerhardsen mer end de fleste andre vil fylde stillingen og utvikle sig stadig mere, jo mere han faar arbeidet sig ind i den.

Martin Tranmæl foreslaar vi gjenvalgt som redaktør av «Social-Demokraten». Man maa her være opmerksom paa, at «Social-Demokraten» ikke bare er organ for Det norske arbeiderparti, men ogsaa i første række organ for arbeiderpartierne i Kistiania og Akers. Og

Kristiania-arbeiderne nærer sterkt ønske om at Tranmæl, naar Kristiania-forslaget har faaet flertal paa landsmøtet, bør vælges til bladets redaktør.

Med hensyn til valget av formand i kvindesekretariatet foreligger der forslag om valg av den nuværende kvindelige medlem i centralstyret Tina Thorleifsen. Om dette valg har der været enstemmighet i valgkomiteen. For alle de andre stillinger har mindretallet derimot opsat forslag om folk fra deres fraktion. Slik som situationen da var blit fandt valgkomiteen det nødvendig først at faa avgjort disse valg før man gaar til at vælge de øvrige medlemmer av central- og landsstyret. Der er altsaa delte meninger om hvordan de ledende stillinger skal besettes. Flertallet vil ha det fulde og hele ansvar for partiets ledelse. Det er ræd for, at hvis man skal fortsætte at ha fraktioner paa partikontoret, vil det være vanskelig at faa den arbeidets effektivitet som skal til. Men det er fulldt villig til at ta konsekvensen av de uttalelser som blev avgit paa et tidlig tidspunkt under landsmøtet og i den tro at vi skulde blit i mindretal.

Kr. Kristensen: Det kan se litt freidig ut av mindretallet at stille kandidater til disse stillinger efter at det tapte i den principielle avgjørelse, men det kommer av at vi ikke regner med at faa alle vore kandidater valgt. Vi forsøkte i valgkomiteen at komme til en ordning. Vi mente, at naar der i den principielle avgjørelse bare var to stemmers overvegt for flertallet, saa skulde vi ogsaa faa anledning til at besætte nogen av de førende stillinger i central- og

landsstyret. Det er ikke vor forutsætning at besætte alle disse stillinger. Jeg skal ikke holde foredrag om de kandidater vi foreslaar. Jeg tror at Støstad kan faa like gode attester som de hans motkandidat kan faa. Skulde Støstad bli valgt og vi hadde chance for at faa alle vore kandidater valgt, vil jeg anvise den fremgangsmaate, at vi vælger formanden først, og saa tar vi, naar resultatet av dette valg foreligger en kort pause, saa grupperne kan faa ta stilling til de øvrige valg.

Martin Tranmæl: Vi maa være klar over, at den gruppe som tar formanden, ogsaa maa ta de øvrige av disse pladser. Vor erklæring var ærlig ment, og vi mener, at det er et rigtig, sundt og greit standpunkt, at den retning som seirer, maa ta alle de fire pladser. Vi vilde, hvis vi hadde tapt, ikke ha opstillet andre kandidater her. Forutsætningen maa være, at hvis landsmøtet vælger mindretallets formandskandidat, maa mindretallet ogsaa besætte de andre pladser, og det vil si, at landsmøtet i realiteten omgjør den tidligere beslutning. Hvis der blir et andet resultat, skyldes det bare den omstændighet, at enkelte repræsentanter har været nødt til at reise hjem. Dette er i realiteten en ny avgjørelse som skal træffes. Ved det første valg maa landsmøtet være klar over dette og ta de følgende konsekvenser.

Olav Scheflo: Det er ikke vor mening at forsøke at besætte alle disse stillinger, men det er ikke noget ukjent fænomen, at man føler sig frem. Jeg gaar ut fra at Torp blir valgt, men hvis vi skulde faa et overraskende resultat, saa vil vor gruppe som det er

pointert her kræve, at der blir holdt fraktionsmøter til drøftelse av situationen.

Halvard Olsen: Jeg blev noget forbauset over uttalelsen om at man paa partikontoret ikke skulde ha nogen fraktionskampe. Har vi ikke enstemmig vedtat Tranmæls forslag om at vi nu ikke skulde ha partistrid mere? Rastad og Tranmæl forutsætter allerede nu at vi skal ha fraktionskampe — selv paa partikontoret. Jeg vil anbefale Torp valgt som formand — ikke fordi jeg er enig i det Rastad sa, at han besitter alle de egenskaper en partiformand bør ha, men fordi Torp har en fordel, nemlig den at han er arbeider. Derfor bør han vælges. Støstad er ogsaa arbeider, men det er ikke tilfredsstillende. Det tilfredsstillende er ikke alle de egenskaper en formand skal ha. Jeg vil bare nævne, at Torp paa verdenskongressen i Moskva fremkom med en beskyldning mot mig, en beskyldning som var løgnagtig og uriktig, men den skulde tjene et formaal. Jeg har i landsstyret bedt ham tilbakekalde denne beskyldning, men det har han ikke gjort. Jeg vil derfor gi Torp her anledning til at tilbakekalde disse beskyldninger. Han vilde være større i mine og jeg tror ogsaa i mange andres øine, hvis han gjorde det.

Kr. Kristensen: Jeg kan ikke skjønne, hvad Tranmæl mener, naar han sier, at vi vil omgjøre den faldne beslutning, hvis vi vælger Støstad til formand. Hvis vi hadde sagt, at vi vilde omgjøre beslutningen, da hadde vi vel ikke bedt om et fraktionsmøte efter formandsvalget. Jeg tilbakeviser

paa det skarpeste Tranmæls paa-stand.

Jakob Friis: Det det her gjelder er jo bare at finde en maate at votere paa, slik at vi som tilhører mindretallet faar anledning til at stemme paa vore egne kandidater, samtidig som vi respekterer landsmøtets prinsipielle avgjørelse. Det kan ske ved hjelp av en prøvevotering om formandsvalget. Blir vi i flertal, vil vi ha anledning til at trække vor kandidat tilbake.

Tranmæl: Halvard Olsen skulde ha benyttet anledningen under debatten om Internationalen til at trække frem det norske spørsmål og ikke her. Spørsmålet skal ikke rettes til Torp, men til Bucharin, og *dernæst* til de norske repræsentanter paa kongressen. Jeg har intet andet at si om Støstad end det aller bedste. Og jeg tror ogsaa, at den anden fraktion ikke har andet end det beste at si om Torp heller. Ønsker dere en votering om dette, maa det være anledning til det, men da maa dere ta konsekvenserne. Landsmøtet maa være helt og fuldt klar over hvad det gaar til.

Oskar Torp: Det var ganske uventet, at Halvard Olsen skulde kaste dette spørsmål frem nu. Paa et direkte spørsmål i den norske kommission i Moskva svarte jeg Sinovjev, at Kristiania representantskaps beslutning ikke burde effektueres. Ti selv om jeg er klar over at Halvard Olsens standpunkt ikke var riktig, saa mente jeg, at han betyr saa meget for bevægelsen, at han burde gis anledning til at beholde sit medlemsskap og sine tillidsposter i partiet. De uttalelser jeg har latt falde og som skal være min for-

brydelse, fremkom i et møte i den norske kommission under et meget sterkt pres. Det blev presset paa os, og det sier sig selv, at vi da søkte at øve det sterkeste motpres, og herunder var det jeg sa til Sinovjev, at han ikke skulde være saa sikker paa at Internationalens «sande venner» i Norge rettet sig efter alle Internationalens beslutninger. I protokollen fra dette møte er ordet beslutning blir til parole, og det er iet min forbrydelse bygges paa. Vi har rigtig nok ikke faat nogen parole, men vi fik i sin tid et brev om at kommunisterne inden fagbevægelsen skulde arbeide for tilslutning til den røde faglige internationale. Jeg mener at jeg hadde ret naar jeg sa at Halvard Olsen ikke har etterkommet denne beslutning. Den uttalelse jeg kom med blev anvendt for at vi skulde opnaa det bedst mulige resultat for vort parti i det norske spørmaal. Min forbrydelse var altsaa den, at jeg under mit ophold i Moskva søkte at faa istand en enstemmig beslutning i det norske spørmaal, slikk at vi virkelig kunde faa en løsning paa partistriden herhjemme.

Scheflo: Jeg var tilstede paa det møte, hvor Torp kom med de uttalelser det her dreier sig om. Jeg da merke til hans uttalelser, og jeg tænkte, at man let kunde forivne sig. Den uttalelse Torp lot falde gik ut paa, at Halvard Olsen i en række tilfælde hadde handlet direkte mot Internationalens parole. Jeg vil si, at jeg aldrig har ment at denne uttalelse karakteriserer Torp personlig, men mere den situation som vi dengang stod oppe i. Jeg vil for det fremtidige gode forholds skyld be Halvard Olsen om at godta den forklaring

som jeg har git, og som jeg er sikker paa er den rigtige.

Torbjørn Henriksen: Vor erklæring var avgit, fordi vi loyalt vilde bøje os for landsmøtets beslutning og fordi vi mente, at er det noget som trænges i partiet nu, saa er det arbeidsro og atter arbeidsro. Ut fra denne betragtning fremkommer flertallet i valgkomiteen med sin indstilling. Jeg er enig med Tranmæl i at har mindretallet formanden, saa bør det ogsaa ta ansvaret for det hele partiarbeide. Det er visst ingen ting at si paa de forslaatte kandidater. Jeg vil si til alle arbeidere som kommer fra arbeidsplassen og som er besjælet av vilje til at skape ro i partiet, at vi skal gi en retning flertal i central- og landsstyret, saa det kan faa utrette virkelig arbeide. Halvard Olsens infame angrep paa Torp var meningsløst. Selv om Torp har sagt noget overilet, saa burde Halvard Olsen ha hat takt til ikke at komme frem med dette her.

Rastad: Det er en eiendommelig fremgangsmaate mindretallet her anvender. Hvis de virkelig mener, at vi bør ha formanden og redaktøren, saa bør de ikke fremsætte egne forslag, men si, at de vil ha de og de medlemmer av centralstyret. For flertallets vedkommende har stillingen været grei. Vi vil ha en ensartet ledelse og vi vil at mindretallet skal være sterkt repræsentert i centralstyret. Men vi vil ikke ha en sammensætning, som i hvert fald i den første tid vil avstedkomme friktioner. Paa hvilke præmisser anbefaler Halvard Olsen Torp valgt? Torp har grund til at si: Gud bevare mig for mine venner!

Halvard Olsen: Naar jeg blir

bebreidet, at jeg ikke tok dette spørsmål op under den almindelige debat, saa maa jeg faa gjøre opmerksom paa, at jeg hadde bare et kvarter, og jeg mente ikke at «tilfældet Halvard Olsen» hadde den betydning som de andre spørsmål jeg hadde at uttale mig om. Naar jeg anbefalte Torp valgt, og det gjør jeg varmt, saa er det fordi jeg vil at der skal være et loyalt samarbeide mellem partiets formand og dets medlemmer. Og det var for at opnaa et saadant loyalt samarbeide med Torp, at jeg vilde gi ham anledning til at korrigere sine uttalelser i Moskva. Jeg gaar nu ut av partiets ledelse og er et vanlig medlem i partiet, men jeg representerer ikke derfor lenger et menig medlem, men ogsaa en stor og betydningsfull del av den norske arbeiderorganisation, og jeg vil ha et loyalt forhold mellem denne organisation og partiets ledelse. Men man maa huske, at det som staar i den protokol jeg har sigtet til, staar hele det norske parti ansvarlig for. Taleren refererte her hele det avsnit som indeholdt beskyldningerne mot ham og erklærte, at han ikke kunde vedkjende sig nogen av disse beskyldninger paa en nær. Han tilføiet: Naar jeg har referert dette i forbindelse med Torps valg, saa var det fordi jeg som representant for en stor gruppe arbeidere gjerne vilde gi Torp anledning til at vise at ogsaa han vilde være loyalt. Det var derfor jeg anbefalte ham valgt.

Til formand valgtes *Oskar Torp* med 98 stemmer. Dernæst hadde *Sverre Støstad* 80.

Til viceformand valgtes *Edv. Bull* med 94 stemmer. Dernæst hadde *Elias Volan* 79 st. og *Halvard Olsen* 1.

Kr. Kristensen: Flertallet har nu besat to av pladserne i centralstyret. Landsmøtet burde da indrømme os en, og jeg vil derfor faa lov til at anbefale Furubotns valg som sekretær. Hans indlæg under debatten har vist, at vi i ham vil faa en dygtig organisator, en dygtig agitator og en klok mand i partiets ledelse. Baade av hensyn til overgangen til individuelt medlemskap og av hensyn til de forestaaende kampe til vaaren vil jeg anbefale Furubotns valg.

Tranmæl: Det som er sagt om Furubotn er riktig, men vi har nu allerede valgt en mand utenfra, og det er da naturligt, at vi ser os om i Kristiania efter sekretær. Gerhardsen er en av de bedste av de yngre kræfter i fagbevægelsen og partiet, og det er ikke tvil om at han fuldt ut vil fylde sin opgave. Av hensyn til enheten i ledelsen og av hensyn til partistridens avvikling vil jeg anbefale valget av Gerhardsen.

Kr. Kristensen: Tranmæls be-
tragtning kan være rigtig fra et fraktionsstandpunkt, men ikke hvis man tar hensyn til det hele partis interesser. Der foreligger en række organisatoriske opgaver for partiet, og ingen vil være bedre egnet til at løse dem end Furubotn. Hvis alle ting er avgjort av Tranmæls fraksjon paa forhaand, da er landsmøtets suverenitet i virkeligheten ophævet. For partiets skyld vil det være bedst om Furubotn blev valgt.

Alfr. Skar: Jeg begriper ikke, at ikke Torp og Furubotn skulde kunne arbeide sammen i centralledelsen, selv om de har staat paa hver sin side i partistriden. Skal det standpunkt knæsættes, vil det

ialfalld ikke faa tilslutning av partifællerne utover landet.

Resultatet av avstemningen blev at *Einar Gerhardsen* valgtes til sekretær med 90 st., dernæst hadde *Furubotn* 88 st.

Til redaktør valgtes *Martin Tranmæl* med 94 st., dernæst hadde *Olav Scheflo* 75 st. Der blev desuten avlevert 2 blanke stemmesedler, to blev forkastet og en lød paa *Tina Thorleifsen*.

Som representant for kvindestekretariatet i centralstyret valgtes enstemmig formanden i det kvindelige sekretariat, *Tina Thorleifsen*.

Møtet hævet.

Formiddagsmøte torsdag 1. mars.

Dirigent: Ole O. Lian.

Sekretæren refererte protokollen for foregaaende dags møte. Den blev vedtat uten bemerkninger.

Retningslinjer for partiets opplysningsarbeide.

Dirigenten refererte det fra skolekomiteen fremlagte forslag og foreslog det oversendt landsstyret til videre behandling. *Dirigentens* forslag blev enstemmig vedtat.

Retningslinjer for kommunepolitikken.

Landsstyrets innstilling vedtokes enstemmig uten debat.

Oprettelse av justisfond.

Stavanger arbeiderpartis forslag besluttedes oversendt det nye centralstyre, idet landsmøtet tiltræder tanken.

Barnelagene.

Efter forslag av *Edvard Sjølander* bevilgedes enstemmig 2000 kroner av *Kyrre Grepps* fond til den kommunistiske barnelagsvirksomhet.

Kommunesekretær.

Der forelaa forslag fra kommuneutvalget og innstilling fra landsstyret. Efter bemerkninger av *Sverre Krogh, Ole J. Olsen, Arthur Olsen, Lian, Oskar Nilsen, Emil Stang* og *M. Madsen* blev innstillingen enstemmig vedtat.

Partiets forhold til kooperationen.

Her forelaa et forslag fra *Nedre Lærdal arbeiderforening. Emil Stang* fremla følgende forslag:

Forslaget sendes centralstyret under henvisning til den 3. og 4. verdenskongres' beslutninger angaaende kooperationen.

Sverre Sivertsen understreket nødvendigheten av at der nu kommer fart i partiets kooperative arbeide. Det gjælder nu overensstemmende med beslutningerne paa den 4. verdenskongres at gjøre kooperationen til et proletarisk kampmiddel. Vi maa være oppmerksom paa, at de høiresocialistiske og smaaborgerlige elementer i kooperationen søker at holde kommunisterne utenfor ved de forestaaende valg. Rundt om i de kooperative foreninger maa vi derfor sørge for at faa valgt arbeidere og helst kommunistiske arbeidere i styrene, revisionsutvalgene m.v. Likesaa maa vi søke at faa den størst mulige representasjon paa landsforeningens kongres i sommer. Vi maa ikke lage splittelse av kooperationen, men arbeide for vore synsmaater indenfor de bestaaende foreninger. Der vil i den

nærmeste fremtid bli utsendt retningslinjer for dette arbeide. I beslutningerne paa den 4. kongres fremholdes det, at vi maa komme bort fra utbyttedelingen. Foreløbig maa vi begrense utbyttet mest mulig og etterhaanden skape en sterk reserve til støtte for arbeiderne under arbeidsløshet, konflikter og lignende. Der maa i partiforeningerne skapes ny interesse for kooperationen. Hver eneste partifølge skal herefter være kooperatør og handle derefter.

Skjelfjord uttalte sin tilslutning til Sivertsen og motiverte nærmere forslaget fra Nedre Lærdal arbeiderforening. Det er ikke minst viktig nu at skaffe tilveie statistisk materiale. Det er en nødvendig forutsetning for revolutionens gjennomførelse, at vi har fulld oversigt over behovet og produktionsmulighetene. Taleren beklaget, at landsstyret ikke hadde utarbeidet de retningslinjer som Sivertsen omtalte til landsmøtet. Taleren hævde, at landsmøtene burde opdeles i komiteer til at behandle de forskjellige spørsmål og utarbeide forslag.

O. Ripnes: Den aand som i den senere tid er kommet ind i kooperationen er ifærd med fullstendig at ødelægge den. Det er derfor høist paakrævet, at vi søker at faa kommunistisk aand ind i kooperationen, og jeg henstiller til det nye centralstyre at ta sig av dette spørsmål med særlig interesse.

A. Smedsrud fremholdt betydningen av at man i kooperationen arbeider for at der avsettes midler til streikefond. Derved kan kooperationen bli en virkelig støtte for de fagorganiserte arbeidere. Ved en klok optræden kan der her gjøres meget.

Helga Karlsen: Sidste nummer av «Kooperatøren» avtrykker verdenskongressens teser, men tilføier en hale om at man ikke maa la politikken komme ind i kooperationen. Denne hale fra Randolph Arnesens side forbauser mig, for det er ikke saa svært længe siden at netop han var en av de ivrigste til at understreke, at arbeiderklassen hadde tre veier at gaa. Nu vil han altsaa ikke ha politik i kooperationen. Jeg husker ogsaa, at Randolph Arnesen paa et landsmøte uttalte, at vi maatte se til at den dag kommer, at vi heiser den røde fane paa kooperationens bygning. Arbeiderne ser desværre saa smaat paa kooperationen, at de kjemper for at faa disse ørerne i utbytte. Jeg kan underskrive det som er sagt om den borgerlige aand i kooperationen, og jeg vil si til de kooperatører som er tilstede her: Naar dere skal stipulere løn for arbeiderne inden de kooperatøve selskaper, saa maa dere nuske paa, at dere ikke bare sitter der og avgjør disse ting som kooperatører, men ogsaa som kommunister.

Volan: Det er ikke en saa like-til affære at foreta en fabriktælling i Norge, slik som Skjelfjord gav det utseende av. I Norge har vi bare en gang foretat en saadan tælling, og det var i 1916. Og det viste sig da, at selv staten som kan tvinge bedrifterne til at gi opplysninger, hadde meget vanskelig for at faa disse opplysninger frem. Arbeiderpartiets stortingsfraksjon bør legge an paa at faa staten til at foreta en fullstendig fabriktælling hvert aar. Det er nemlig en oppgave som, organisationerne vanskelig kan paata sig. Jeg kan være enig med Ripnes i, at enkelte kooperatøve foreninger har fremkaldt knirking med fagbevæ-

gelsen, men paa den anden side kan man ikke benegte, at arbejderne ogsaa i en række tilfælder har optraadt urigtig. Det er for at utjevne denne friktion at landsorganisationen i sin tid fik nedsat fælleskomiteen. Hvis man kunde naa derhen, at organisationerne optræder loyalt, vilde denne komite i de aller fleste tilfælder kunne avgjøre eventuelle konflikter indenfor kooperationen. Vi maa søke at naa frem til en fast forhandlingsform for disse konflikter.

Andreas Eide: Kooperationen kan komme til at spille en stor rolle i arbejdernes kamp, men endnu magter den det ikke i vort land. I 1921 havde jeg anledning til paa nært hold at følge de engelske kulgrubearbejderes store streik. Det var takket være kooperationen, at disse arbejdere magtet at føre kampen med et seierrikt resultat. Grubearbejderne var meget vanskelig stillet dengang, kasserne var tomme og tripplealliancen som de skulde faa hjælp fra svigtet i det avgjørende øieblik. Da grep imidlertid kooperationen ind. Der blev sluttet en overenskomst mellem grubearbejderforbundet og kooperationen, som gik ud paa, at arbejderne skulde faa levnetsmidler for saa og saa stort beløb hver uke, og saa skulde organisationen garantere for at dette blev betalt efterat streiken var avsluttet. Ogsaa i Norge maa vi komme derhen, at kooperationen kan bli en reservekasse for landsorganisationen.

Skjelfjord: Dette med fabriktælling er en vanskelig og kostbar affære. Derfor er det nødvendig at der blir plan i dette arbejde. Det er likegyldig hvem der utfører det, staten eller organisatio-

nen, hvis det bare blir utført. Vi maa faa praktisk utformede retningslinjer for vort arbejde inden kooperationen. Det er derfor Lærdal arbejderforening har fremsat sit forslag. Det haster at denne sak løses. Vi kan miste kooperationen iaar.

Tiller: For endel aar siden var jeg med at stifte et kooperativt selskap, som desværre arbeidet tungt, men det tilfredsstillet da medlemmernes krav. Imidlertid fikk storbønderne sterk indflydelse i laget, og dette resulterte i at de i første række førte de varer som de hadde størst bruk for. Nu er arbejderne mindre fornøiet med det. Vi ser saaledes at likegyldigheten kan føre derhen, at kooperationen kan bli et redskap i vore motstanderes hænder. Derfor bør vi være vaakne og sette vore folk ind i styrerne.

Emil Stangs forslag blev enstemmig vedtat.

Centralstyret.

Dirigenten refererte følgende enstemmige indstilling fra valgkomiteen til medlemmer av centralstyret:

Alfred Madsen, Harry Nilsen, Kr. Kristensen og Martin Strandli.

Som varamænd indstilledes likeledes enstemmig: *Pontus Karlsson, Ingv. Rastad, Reidar Eriksen, Rolf Hofmo og Charles Syvertsen.*

Kr. Kristensen meddelte, at indstillingen var enstemmig, men mindretallet hadde gaat med paa den under protest. Stillingen paa landsmøtet berettiget mindretallet til at faa 6 av centralstyrets 13 repræsentanter, mens flertallet ikke hadde villet gaa med paa mere end 5. Forutsætningen for at mindretallet skulde faa 5 var desuten at

ungdomsforbundets representant i centralstyret blev en mindretalsmand.

Helga Karlsen beklaget, at valgkomiteen ikke hadde fundet plads til nogen kvindelig partifølge i centralstyret, og ikke engang blandt varamændene.

Rastad gjorde opmærksom paa, at det eneste centralstyremedlem som var valgt enstemmig var en kvinde, *Thina Thorleifsen*.

Kr. Kristensen: Det spørsmåal burde *Helga Karlsen* tat op i sin fraktion.

Jeanette Olsen gjorde opmærksom paa at der maatte vælges en varamand for *Thina Thorleifsen*, og kvinderne vilde da faa en av varamændene.

Indstillingen blev derefter enstemmig vedtat.

Som varamand for *Thina Thorleifsen* valgtes derefter enstemmig *Hanna Adolfsen*.

Sympatiuttalelser.

Dirigenten refererte følgende forslag til sympatiuttalelse, fremsat av *Jakob Friis*:

Det norske arbeiderpartis landsmøte sender sine hjerteligste hilsener til de italienske kamerater, som mot fascismens blodige forfølgelser fører sin tapre kamp for den italienske arbeiderklassens livsinteresser. De norske arbeiderne følger deres kamp med den mest levende sympati og solidaritetsfølelse, og vi ønsker dem styrke og mot til at holde ut i sin heroiske kamp mot fascismens banditter.

Leve det italienske kommunistparti!

Leve Den kommunistiske Internationale!

Uttalelsen vedtokes med akklamation.

Dirigenten refe erte endvidere følgende sympatiuttalelse, likeledes fremsat av *Jakob Friis*:

Det norske arbeiderpartis landsmøte sender sine hjerteligste hilsener til de tapre tyske og franske kamerater som sammen kjemper mot den franske imperialismes overgrep. For første gang i den internationale arbeiderbevægelses historie staar to arbeiderpartier, hvis land i virkeligheten staar i krig med hverandre, ved hverandres side i fælles kamp mot fælles undertrykkere. Under Den kommunistiske Internationales banner kjemper de for den sociale revolution i Europa. De har bevist, at Den kommunistiske Internationale er den levende kraft som leder og forbinde arbeiderklassens revolutionære kamp i hele verden.

Leve det tyske og det franske kommunistparti!

Leve Den kommunistiske Internationale!

Uttalelsen vedtokes enstemmig og med akklamation.

Kyrre Grepps billede.

Emil Stang meddelte, at centralstyret hadde git maleren *Henrik Lund* i oppdrag at male et billede av partiets avdøde formand, *Kyrre Grepp*. Han oppfordret landsmøtets deltagere til at yde et bidrag til dækkelse av omkostningerne ved utførelsen.

Martin Tranmæl, *Eivard Bull*, *Olav Scheflo* og *Emil Stang* valgtes derefter til at foreta innsamling blandt representanterne. Innsamlingen indbragte kr. 446.71.

Landsstyrevalget.

Dirigenten refererte følgende enstemmige indstilling fra valgkomiteen til medlemmer av landsstyret:

Østfold: *Magnus Johansen*, Akershus: *Johan Bratvold*, Hedmark: *Ottar Lie*, Buskerud: *Eugène Olaussen*, Telemark: *Ole Moen*, Sogn og Fjordane: *Joh. A. Skjelfjord*, Møre: *Rudolf Kanestrom*, Sør-Trøndelag: *Ole O. Fremma*, Nord-Trøndelag: *John Aalberg*, Troms: *Gitta Jønsson*, Finnmark: *Alfred Waagnes*, Kristiansand: *Ole Oisang*, Stavanger: *Johs. Johnsen*, Bergen: *I. B. Aase*, Trondhjem: *Gustav Sundby*.

Varamænd: Drammen: *Konrad Knudsen*, Opland: *Hjalmar Pedersen*, Vestfold: *Sverre Hjertholm*, Aalesund: *Ivar Ertresvaag*, Kongsvinger: *Ingvald Bækken*.

Revisorer: *Torger Heggen* og *Bugge Pettersen* Varamand: *Hans Abelsnes*.

Rastad: Valgkomiteens indstilling er enstemmig. Den foreslaar valgt 8 av flertallet og 7 av mindretallet. Av suppleanterne tilhører den første flertallet, nr. 2 mindretallet, nr. 3 flertallet, nr. 4 mindretallet og nr. 5 flertallet.

Volan: Naar flertallet har sikret sig et overvældende flertal i centralstyret, er det ingen grund til at det ogsaa skulde ha flertal i landsstyret. Jeg vil foreslaa, at Ivar Ertresvaag gjenvelges som medlem av landsstyret og at den av flertallet foreslaatte representant Kanestrom indtar hans plads i suppleantrækken.

Thoresen, Aalesund, støttet *Volan*s forslag.

Furseth anbefalte indstillingen av hensyn til Kristiansund og smaabrukerne i Nordmør.

Knudsen var forbauset over at Nordland helt var forbigaaet i indstillingen.

Arthur Olsen protesterte mot at Hjertholm var ført op som varamand fra Vestfold, tiltrods for

at fylkespartiet der stod helt paa mindretallets grund.

Langhelle: Det forholdstalsprincip som flertallet har anvendt ved valgene betegner en dristighet som der skal letes længe efter. Den repræsentant som blir mest borte er Alfred Waagnes fra Finnmark. Det eneste rimelige vil derfor være at mindretallet faar første suppleant. Jeg foreslaar derfor, at første og anden suppleant bytter plads.

Arthur Olsen foreslog Hjertholm ombyttet med O. J. Olsen.

Indstillingen vedtokes derefter enstemmig med forbehold om senere at stemme over de fremkomne ændringsforslag.

*Volan*s forslag om at gi Ertresvaag plads som repræsentant og Kanestrom pladsen som suppleant blev forkastet, idet Kanestrom fik 84 st. og Ertresvaag 75 st. som repræsentant.

Som varamand for Vestfold valgtes Sverre Hjertholm med omtrent samme stemmetal.

Langhelles forslag om ombytning av første og anden suppleant blev vedtat, idet Hjalmar Pedersen fik 78 st. som første suppleant og Konrad Knudsen 73 st.

Næste landsmøte.

Efter forslag av *dirigenten* vedtokes enstemmig at overlate tid og sted for næste landsmøte til landsstyrets avgjørelse.

Partiets stilling til den 3. og 4. kongres' beslutninger.

Tranmæl: Der foreligger to forslag om partiets stilling til den 3. og 4. verdenskongres' beslutninger. Efter landsmøtets beslutninger er vor fraktion blit enig om at frafalde vor dissens. Vi er blit

enig om at fremlægge følgende forslag som ogsaa er godtat av den anden fraktion:

«Det norske arbeiderparti godtar som avdeling av Den kommunistiske Internationale de beslutninger som blev vedtat paa den 3. og 4. verdenskongres og uttaler at partiet paa en loyal og tillidsfull maate vil efterkomme de henvendelser og paalæg som kommer fra Internationalen.»

Scheflo: Da det blev bekjendt i vor fraktion, at flertallet vilde fremlægge et forslag som det der netop er blit referert, blev jeg bemyndiget til at erklære paa hele min fraktions vegne, at den loyalt vilde bøie sig for landsmøtets beslutninger og efter evne virke for partiets utvikling i kommunistisk retning.

Tranmøls forslag blev derefter enstemmig vedtat. Beslutningen blev hilset med sterkt bifald.

Hilset av varmt bifald fik derefter Internationalens repræsentant *Bucharin* ordet. Han oplæste følgende erklæring: Med den største tilfredshet tar K. I.s delegation landsmøtets enstemmige beslutning om det norske partis fullstændige solidaritet med Den kommunistiske Internationale til efterretning. Delegationen uttrykker i eksekutivens navn haabet om at den norske arbeiderklasses parti ogsaa i fremtiden likesom nu vil marsjere skulder ved skulder med de kommunistiske partier i andre land paa proletarietets diktators vei under arbeidernes verdensorganisation og røde banner. Internationalen har fuld tillid til den norske arbeiderklasse og dens partis revolutionære kraft, revolutionære vilje og revolutionære forstand. Internationalen er overbevist om, at dens norske sektion i

de forestaaende store kampe modig vil forsvare arbeiderklassens umiddelbare interesser og dens store historiske maal.

Leve Det norske arbeiderparti!

Leve Den kommunistiske Internationale-

K. I.s delegation.

Bucharins erklæring hilsendes med sterkt bifald.

Avslutning.

Man gikk derefter over til avslutning.

Fr. Strøm: Vi har sjelden deltat i en kongres, hvor forhandlingerne, trods saa skarpe motsætninger i alle principielle spørsmål, har ligget paa et saa høit plan og vist en saa høi proletarisk kultur som denne. Vi gaar herfra med den absolute forvisning, at denne kongres ikke har været et svakhetstegn for den norske arbeiderklasses revolutionære taktik, men tvertimot vist styrke og sundhet. Jeg er overbevist om, at striden, naar den nu er tilende, skal forene eder til et kraftig, revolutionært arbeide for Den kommunistiske Internationale, for det kommunistiske parti i Norge og for den skandinaviske kommunistiske bevægelse. I Sverige kommer vi til at høste betydelige lærdomme av denne kongres, fremforalt den lærdom, at tilliden og solidariteten med vor fælles Internationale kamporganisation er sterk trods alle motsætninger. Vor tro paa den endelige kommunistiske seier for arbeiderklassen og vor gjensidige tillid til hverandre vil bevirke at motsætningerne istedenfor at svække os vil gjøre os endnu sterkere og mere maallbevisste i kampen og gi os nye vaaben. Vi som

av hele vort hjerte ønsket, at denne strid skulde føre til enighet og styrke, kan nu reise hjem med styrket opfatning om at vi kan samles i striden, i kampen og i seirens tegn. Taleren sluttet med at utbringe et firfoldig leve for Det norske arbeiderparti, for Internationalen og for verdensrevolutionen, som fikk kraftig tilslutning.

Jens Teigen: Jeg hadde ikke anledning til at være tilstede under landsmøtets aapning, derfor skal jeg nu paa sekretariatets vegne faa takke for indbydelsen og paa Aarøes og egne vegne takke for at vi har faat være tilstede. Det er ikke ukjent for os i den faglige bevægelse, at stridens bølger gaar høit. Det jeg synes er glædeligst er for det første, at begge parter har sagt at de skal staa sammen og kjæmpe sammen. Det er et glædelig tegn paa, at vi skal gaa styrket ut av kampen. Den faglige kongres som begynder førstkommende søndag, skal ogsaa behandle mange spørmaal av betydning for arbeiderklassen. Naar jeg staar her vil jeg faa lægge et godt ord ind for den faglige bevægelse. Vi staar nu overfor en vanskelig tid for fagbevægelsen. Arbeidsgiverforeningen har sagt op alle overenskomster, likesaa kommunerne, og staten truer med at ville opta en hensynsløs kamp. Den er ikke bedre end de private arbeidsgivere. Vi kan derfor ikke vente os noget av den. Arbeidsgiverne har sagt, at de vil ha en indgripende tarifrevision. Det betyr at ferien skal væk, overtidsprocenterne ned o. s. v. Det er klart, at dette kan arbeiderne ikke finde sig i. Jeg vil derfor be repræsentanterne, naar de kommer hjem, med alle midler at støtte og hjælpe fagorganisationen, saa den kan

gaa seierrik ut av kampen. At det blir kamp maa vi gaa ut fra er oplagt. Vistnok har vi hat megen arbeidsledighet og mange andre vanskeligheter, men vi maa ta kampen. Vi kan ikke rolig se paa at de tar fra os ferien. Vi som staar i fagorganisationen har sagt at vi tar kampen. Hvis hver representant paa dette landsmøte vil hjelpe os i denne situation og hjelpe os til at vende hatet mot arbeidsgiverne og sympatien paa fagorganisationens side, saa vil det bidra til at vi skal føre en energisk og om mulig seierrik kamp ogsaa mot kapitalistklassen iaar.

Chr. Holtermann Knudsen steg frem paa talerstolen hilet av en begeistring og jubel som man vel neppe tidligere har været vidne til paa noget landsmøte. Da han var kommet op reiste forsamlingen sig og hyldet ham.

Knudsen uttalte: Partifæller! Naar man som jeg hele mit liv har deltatt i arbeiderbevægelsen — jeg begyndte i 1875 med organisationsarbeidet i mit eget fag, i 1885 stiftet jeg den første socialdemokratiske forening i landet, og senere har jeg med korte avbrytelser sattet i partiets ledelse — saa maa jeg faa lov til her at si et avskedsord med mine partifæller. Da jeg iaar blev skjøvet ut av finansutvalget i Kristiania, saa forstod jeg, at jeg maatte forlate ledelsen av partiet. Og jeg er gammel nok til at jeg kan forlate den. Jeg har aldrig været nogen fraktionsmand — det viser min optræden ogsaa under den sidste partistrid. Jeg har villet ha disciplin i partiet. Enheten i partiet og disciplinen var for mig ikke saa ganske smaa ting. Vort parti skulde idag ha været et stramt, nær sagt militært

disciplinert parti. Og der har ogsaa altid hersket disciplin. For uten disciplin vil nemlig et kommunistisk parti aldrig kunne seire over privatkapitalismen. Det har været min ledestjerne, at vi skulde ha sterk disciplin. Jeg har ment, at netop den skulde hindre indgrep fra Internationalen i vore indre anliggender og hindre friktioner. Dette sker bedst ved at der inden partiet hersker en disciplin som er stram og haard. Vi er ikke netop idag inde i en absolut revolutionær epoke, men for gjennomførelsen av socialismen eller kommunismen er det nødvendig, at man har et godt forhold til Internationalen, for, som det alle dage har hedt i vort program: Arbejderklassens frigjørelse kan alene ske internationalt. Derfor maa partiet bygges op internationalt. Men i partiet er der mange økonomiske opgaver. Omlægningen av vort parti maa ske, hvis ikke arbejderklassen i vort land bare skal være tilskuere til den internationale reisning, men den maa ske med lempe og klokskap. Jeg tror, at den ledelse, som nu er valgt, vil lægge hele sin kraft ind i dette arbeide. Det at bygge et nyt samfund er et tungt arbeide, fordi det nye samfund først skal bygges op i menneskenes sind og gjøre menneskene til stolte, opreiste og frigjorte mennesker. Det er det vi har gjort siden Marcus Thranebevægelsen. Dette arbeide har kostet kvinder og mænd et overhængig arbeide, men det var bare kjærligheten til menneskene som kunde gi dem utholdenhet og kraft. Ikke desto mindre var det mange som gik under i kampen av savn og motstand. De som idag gaar ind i ledelsen vil der bli krævet meget av. De faar ansvar for

partiets enhet, men samtidig skal de gjøre vort parti til en slagfærdig arme som i samforstaaelse med den internationale arme, som idag holder paa at indekseres, kan bringe denne arme frem til endelig frigjørelse for alle, men først og fremst for dem som idag lider under privatkapitalismen. Der er mange som ikke kan være med i denne kamp, fordi de allerede ligger for dypt nede i underkuelse og elendighet. Men ogsaa de ser frem til denne arme, fordi den kjemper for alle. Jeg ønsker den nye ledelse mot og arbeidskraft til dette store arbeide. Hvis de har vilje, vil det lykkes. Og Det norske arbeiderparti vil staa som den avdeling av Internationalen som først og fremst skal staa beredt den dag parolen gaar ut om at opta kampen mot privatkapitalismen (kraftig bifald).

Olav T. Vegheim: Kamerater! Jeg skal paa vegne av Det kommunistiske ungdomsforbund faa overbringe en hilsen til landsmøtet. I den kamp vi har gjennomgaat i det sidste har det været mange og forskjellige opfatninger som har gjort sig gjældende saavel blandt ungdommen som i partiet. Jeg tror at denne strid nu har fundet en endelig løsning. Den kommunistiske ungdom staar foran et landsmøte, hvor de samme spørsmaal skal behandles, og som vi sætter store forhaabninger til i den retning, at det skal lykkes at skape fasthet nationalt og internationalt, først og fremst i forbundets opbygning. Den kommunistiske ungdom ser ogsaa en væsentlig opgave i at være med i partiets praktiske arbeide og diskussion. Her vil den kommunistiske ungdom se en hovedopgave i at fjerne al den mistillid som har

vist sig i partiets egne rækker i denne tid og den mistillid som har vist sig mellem partiet og Internationalen. Her er det en stor opgave for ungdommen som ønsker at bygge op et sterkt parti — en værdig sektion av den kommunistiske Internationale. Hvis partiets ledelse vil sætte alle sine kræfter ind paa at bygge partiet op i kommunistisk retning, saa vil vi understøtte dette arbejde alt det vi kan. Alt arbejde maa nu ta sigte paa at styrke partiet indad og utad og styrke forholdet til Internationalen — ikke for Internationalens skyld, men for vor egen skyld.

Dirigenten, Ole O. Lian: Tiden er nu inde til at vi skal skilles efter fem dages arbejde. Jeg vil da paa dirigenternes vegne faa rette en tak til landsmøtet for den maate, hvorpaa dirigenterne har været behandlet, og likeledes en tak til repræsentanterne for den maate, hvorpaa diskussionen og forhandlingerne har været ført. Jeg tror at dette landsmøde i gedigent indhold kan fortælle om en enorm og høit utviklet arbeiderkultur i Norge. Jeg vil ogsaa faa rette en tak til vore kamerater fra Internationalen og fra de utenlandske broderorganisationer. Den kommunistiske Internationale har hænderne fulde av arbejde. Den har sine grene rundt om i verden, i øst og i vest, i syd og i nord. Det er klart, at eksekutivkomiteen har et arbejde som ingen av os kan gjøre os op nogen mening om. Tiltrods for dette, saa ser vi, at den følger os med stor opmærksomhet og sender sine bedste mænd til vort landsmøde. Jeg vil rette en varm tak til Bucharin. Den aapne, ærlige og sympatiske maate, hvorpaa han har optraadt paa dette

landsmøde, vil bidra til i endnu høiere grad at knytte de norske arbeidere til Den kommunistiske Internationale. (Demonstrativt bifald.) Jeg vil ogsaa rette en tak til Chr. H. Knudsen for hans indsats. Det er ikke saa at han skal gaa fra os. Han har fremdeles sin plads i Kristiania formandskap, og han vil fremdeles ha sin plads i partiet og dets daglige arbejde, selv om han nu gaar ut av partiets styre. Vi holder idag Det norske arbeiderpartis 26. landsmøde. Paa alle disse landsmøter har Knudsen været tilstede. Det er et kjæmpeverk han har utført. Vi vet hvordan han begyndte med et parti som var en liten dverg, og vi kjender til al den motstand og fordom han har maattet kjæmpe sig igjennem. Den gjerning Holtermann Knudsen har gjort vil altid staa som et lyst minde i partiets historie og et lysende eksempel for os alle til efterfølgelse. Derfor retter vi en tak til Knudsen, ikke til avsked, men for det kjæmpeverk han har utført.

Jeg vil ogsaa takke dem som nu gaar av i partiets central- og landsstyre. Det har været et meget anstrengende arbejde at være medlem særlig av centralstyret i de sidste aar, — meget mere end det var da partiet var socialdemokratisk. Hver dag dukker der op nye spørsmåal som man maa tænke baade længe og vel over før man kan ta standpunkt til dem. Det er ikke bare organisationsmæssige spørsmåal, men en række politiske spørsmåal om hvordan arbeiderklassen skal gaa frem. Jeg retter en speciel tak til formanden, Stang, som overtok en arv som ikke var god at fylde, især i en tid da stadig ny strid blusset op. Stang har nedlagt et

stort arbeide i den tid han har været partiets formand, og han fortjener landsmøtets tak for den nidkjerhet, han har vist i partiets tjeneste. Jeg føler mig glad og overlegen naar jeg ser paa landsmøtets resultat. Hvordan har ikke den borgerlige presse og de borgerlige partier, som har gaat og frydet sig over at partiet skulde splittes, nu faat sig en lang næse. Jeg gaar ut fra at denne partistrid nu er likvidert, og at dette landsmøte har styrket den norske arbeiderklasse naar den kanske om en maanedes tid staar midt oppe i en voldsom

kamp med arbejdskjøperne. Derfor vil jeg som fagorganisert arbeider faa rette en tak til landsmøtet for de beslutninger som er fattet og for den maate, hvorpaa arbeidet er utført. Ole O. Liam sluttet sin tale med at utbringe et 3 gange 3 hurra for Det norske arbeiderparti. Det fik kraftig tilslutning.

Efter at dirigenten hadde utbedt sig bemyndigelse for landsstyret til at godkjende protokollen for det sidste møte blev landsmøtet avsluttet med avsyngelsen av Internationalen.

Eksekutivkomiteens brev til landsmøtet.

Ærede partifæller.

Eksekutivkomiteen for Den kommunistiske Internationale har med stor glæde erfaret at eders landsstyre paa møte den 9. januar har ophevet den beslutning som partiets centralstyres flertal hadde fattet i spørsmålet om Det norske arbeiderpartis forhold til Den kommunistiske Internationale og at landsstyret enstemmig har besluttet at akseptere og lojalt at gjennomføre alle beslutninger paa den 4. verdenskongres. I denne beslutning ser E. K. et bevis for at førerne for det norske parti er sig bevisst at det norske parti bare kan seire som en del av den revolutionære arbeiderklassens internasjonale bevægelse, som finder sit uttrykk i Den kommunistiske Internationale. I denne beslutning ser E.K. et bevis for at Det norske arbeiderpartis førere har forstått at en Internationale er umulig, hvis ikke hvert enkelt parti som tilhører den bøier sig for verdenskongressernes beslutninger, hvis de ikke handler indenfor rammen av disse beslutninger og paa deres grund. E. K.s representant, kamerat Radeks uttalelse om at eksekutiven ikke paa nogen maate tænker paa nogen smaalig indblanding i partiets indre anliggender, at den ikke paa nogen maate vil ha alle organisations- og agitationsmetoder chablonmæssig anvendt for alle partier uten hensyntagen til de særegne eiendommeligheter i hvert land

uttrykker nøiagtig Den kommunistiske Internationales opfatning. Paastanden om at eksekutiven skulde stræve efter nogen absolut centralisme, at den skulde ophæve de enkelte partiers selvstændighet og selvvirksomhet er fuldstændig grepet ut av luften.

Internationalen og de enkelte partier.

Arbeiderklassen kan ikke seire uten at den har organisert sig som verdensparti og uten at den har utviklet en taktik som svarer til den nuværende epokes almindelige karakter. For at vaake over at ingen av de partier som er tilsluttet Den kommunistiske Internationale stiller de nationale oppgaver over de internasjonale, at ikke noget parti lar situationens særegenheter seire over de almene interesser, maa Den kommunistiske Internationale ha ret til gjennom sin demokratiske kongres og sin demokratisk valgte eksekutivkomite at korrigere enkelte partiers feil. Men samtidig er det klart at arbeiderklassen ikke i noget land kan seire uten selv at utarbeide sine kommunistiske ideer og sin kommunistiske taktik, uten selvstændig med sin egen hjerne at tænke igjennem Internationalens spørsmåal og sit eget lands politik. Ikke paa nogen kadaver-lydighet overfor Internationalens beslutninger maa de enkelte partiers politik være grundlagt, men paa den gjen-

nem kjendsgjæringer skapte tillid til at repræsentantene for alle proletariske partier har større erfaring og videre utsyn end hvert enkelt parti for sig.

At Den kommunistiske Internationale kan gjøre fordring paa en saadan tillid fremgaar av den internationale arbeiderbevægelses historie i de sidste 5 aar. Den kommunistiske Internationale er fremstaar av de elementer som i alle land forutsaa følgerne av verdenskrigen og som alt under krigen væbnet arbeiderklassen for den revolutionære kamp. Er det kadaver-lydighet eller er det en av erfaring vundet tillid naar det franske parti med Cachin i spidsen, naar det tsjekiske parti med Smeral i spidsen, indrømmer at de ikke hadde ret da de stod sammen med socialpatrioterne, men at Den kommunistiske Internationales grundleggere hadde ret naar de hævdede at arbeiderklassen, hvordan end krigens utfald blev, vilde gaa beseiret ut av krigen? Er det kadaver-lydighet eller en ved erfaring vundet tillid naar hele Internationalen hævder, at Ruslands kommunistiske parti i sin 5-aarige kamp for at opretholde sovjet-republikken har samlet de fleste revolutionære erfaringer? Er det en kadaver-lydighet eller en paa kjendsgjæringer støttet tillid naar de tyske kommunistiske arbeidere sier, at Den kommunistiske Internationale har hjulpet dem til at forstaa saavel farerne ved en overilet fremstormen av det revolutionære mindretal saaledes som disse viste sig i mars-aksjonen, som at vurdere de farer der opstaar ved at endel partiførere som f. eks. Levi brukte revolutionens første nederlag som paaskud til at nedlægge vaabenene og gaa over til arbeiderklassens fiender, til socialdemokraterne? Er det kadaver-lydighet el-

ler en ved bitre erfaringer vundet tillid, naar Serrati fører sit parti tilbake til Den kommunistiske Internationale efter at ha overbevist sig om i hvor høi grad eksekutiven hadde ret da den sa til ham og hans parti, at man ikke kan føre nogen revolutionær kamp med reformisterne, folk som Turati, Treves og D'Aragona.

Ikke ved selvsupplering, saaledes som professor Bull paastaar, blir Den kommunistiske Internationales eksekutivkomite valgt, men paa grundlag av et praktisk utvalg, paa grundlag av den erfaring som Den kommunistiske Internationale samler i alle land. Den paastand at kongressen ikke kjender de enkelte partiers førere som den vælger, at den blindt følger eksekutivens forslag, er en fornærmelse mot de valgte repræsentanter fra alle kommunistiske partier som deltar i kongressen. Hvis de kommunistiske partiers delegationer som er valgt av disse partier ikke er kommet langt nok til at vite hvilke førere er de bedste for den internationale arbeiderklasse, hvordan kan man da overhodet tale om arbeiderklassens internationale politik. Naturligvis kan der ved valget av enkelte partifæller gjøres feil, men det er klart, at hvis den internationale arbeiderbevægelse skal ha en international ledelse, da maa denne ledelse som helhet ha kongressens tillid og vælges av denne.

Eksekutiven er selvfølgelig ikke ufeilbar. I bevisstheten herom har den altid indrømmet sine feil naar enkelte av dens skridt har vist sig som saadanne. Men ved at den motsatte sig forsøkene fra et meget energisk mindretal som agiterte for utmeldelse av fagforeningerne, naar den alt i begynnelsen av 1921, tiltrods for en meget energisk mindretals-opposi-

tion, erkjendte at revolutionens første bølge i Vest-Europa er forbi, at det derfor først og fremst gjælder om at samle arbeiderne til forsvar mot kapitalens offensiv, beviste Den kommunistiske Internationale, hvor latterlig den paastand er at den skulde mangle indsigt i klassekampens forutsætninger for den vest-europæiske arbeiderklasse. Naturligvis gjælder det at styrke forbindelserne mellem eksekutiven og de enkelte partier. Naturligvis maa de enkelte partier stadig gjøre eksekutiven opmerksom paa særegenhetene ved stillingen i deres land. Bare paa denne maate kan den bli istand til at overse hele kampfeltet. Men disse opgaver blir ikke løst ved at slappe, men ved at styrke baandene mellem Internationalens enkelte partier og dens ledende organer. Ikke absolut centralisme og ikke føderalisme, men selvstyre for de enkelte partier inden rammen av Internationales og paa dens grund som vi vil utbygge til arbeiderklassens verdensparti. Dette maal har vi stillet os siden Den kommunistiske Internationales første dage. Det er endnu ikke naadd. Det vil først naaes naar verdensproletariatet i fællesskap marsjerer op i masseaktioner mot den fælles kapitalistiske fiende. Først i den revolutionære internationale kamps ild vil den bli sveiset sammen til en virkelig enhetlig hær. Men den som vil at den skal træ ind i denne kamp bedst mulig forberedt og mest mulig enhetlig, han maa hvert øieblik forsøke at opnaa den størst mulige ensartethet i kampmaaten og i arbeiderklassens organisation.

Reorganiseringen av partiet.

Vi har i vore brev og i vor representants erklæringer paa landsstyremøtet stadig gjentat at vi ikke

foreslaar nogen chabloner for overgangen til individuelt partimedlemskap, at vi kræver av partiet den størst mulige omhyggelighet i valg av midler og overgangsformer for at partiet ikke skal tape sin massekarakter. Men hvor nødvendig reorganiseringen av partiet er beviser bedre end alt andet antallet av deltagere paa møterne foran landsmøtet. Det norske arbeiderparti er et stort masseparti, men bare nogen hundrede partifæller, høist et par tusen, har deltat i diskussionerne om partiets livsspørsmål. Man behøver bare at sammenligne denne kjendsgjerning med de enkelte partilederes deklamationer om nødvendigheten av partiets opbygning nedenfra og om skadeligheten av opbygningen ovenfra. I virkeligheten bestemmer ikke under den nuværende tilstand, partimedlemmenes masse, som er tilsluttet partiet gjennom sine fagforeninger, partiets politik, men en liten del av partifæller. Det beviser, at det nuværende system for organisation av partiet ikke har været istand til at forbinde partimedlemmernes masse med partiet. Nu har professor Bull ganske visst ret naar han paastaar at en organisationsform i og for sig ikke garanterer nogen god taktik og politik, at det bare da er mulig at naa partiets masse og fylde den med kommunismens aand og interesse for vore store maal, naar partiet med iver og energi gaar til arbeide blandt medlemmerne og er sig bevisst, at ethvert partiarbeide som bare er begrænset til partiets øverste lag, er betydningsløst. Men det er ikke nogen tvil om at naar en arbeider er sig bevisst, at han direkte tilhører partiet, at han personlig bringer ofre for partiet, at han da ogsaa meget lettere kan bli interessert for partiets anliggender. Vi er overbevist om,

at Det norske arbeiderpartis landsmøte vil forstaa dette og at det ikke vil diskutere om spørmaalet individuelt medlemskap, men bare om hvordan det paa bedste og mest frugtbringende maate skal bli gjennomført.

Det kommunistiske parti og fagforeningene.

Mange partifæller frygter for, at partiets overgang til individuelt medlemskap vil svække partiets forbindelser med fagforeningerne. Andre frygter tvertimot for at partiet mekanisk vil forsøke at drive formynderskap over fagforeningerne og at store farer vil kunne opstaa derav. Den første av de nævnte farer vilde være tilstede, hvis partiet fra den ene dag til den anden vilde gaa fra det kollektive til det personlige medlemskapsprinsipp uten agitatorisk forberedelse, uten noget organisatorisk overgangstrin. Ingen i det norske parti vil dette. Den kommunistiske Internationale foreslaar det ikke. Men foreligger saa den anden fare? Den kunde bare opstaa i et parti hvis ledere ikke var forbundet med fagforeningene, hvis ledere ikke var istand til at anvende Den kommunistiske Internationales anskuelser om de kommunistiske partiers forhold til fagforeningene i praksis. En mekanisk ledelse av fagbevægelsen er ikke bare ufornuftig, men det er umulig. Hvorfor skulde fagforeningene la sig stille under formynderi? De vil følge kommunisterne hvis disse er de bedste forkjæmpere paa den faglige kamps omraade, hvis de er de bedste faglige organisatorer, hvis de gjennom sit arbeide inden fagforeningerne beviser for masserne av de faglige organiserte arbeidere at fagforeningerne er bedst stillet under kommu-

nisternes ledelse. Men er det tilfældet i Norge — og det er tilfældet i Norge — ellers vilde vel ikke fagforeningerne gaa med paa at danne grundlaget for arbeiderpartiet, da er grundlaget git for et frugtbart samarbeide mellom det kommunistiske parti og fagforeningerne.

Partiet kan ikke leve isolert fra fagforeningerne. Her er partifællerne fra Kristiania arbeiderparti kommet ind paa en feil vei. «En aktionsmæssig uavhengighet» for de to grene av arbeiderbevægelsen kan ikke være den revolutionære arbeiderbevægelses løsen. Det har længe været reformisternes løsen i forskjellige land, de anerkjender bare den parlamentariske reform-politik som arbeiderpartiets opgave og et snevert faglig reformarbeide som fagforeningernes opgave. Arbeiderklassens revolutionære masseaksjoner vil disse folk helst skaffe ut av verden. I disse masseaksjoner gjælder det, som første forutsætning for ethvert resultat, at partiet og fagforeningerne optrær sammen, i intimt forbund fuldstændig enhetlig, ti enhver splittelse i arbeiderklassens front vil bli utnyttet av dens klassefiender. Skal dette forbund mellom partiet og fagbevægelsen være noget mere end en tom frase da betyr det et virkelig, et *gjensidig* og intimt samarbeide, ikke en uavhengighet.

Organisatorisk skal, saavel den politiske som den faglige bevægelse være helt selvstændig, og formelt skal hver især være helt fri i sine beslutninger, men faktisk skal de være intimt forbundne med hverandre. I den revolutionære arbeiderbevægelses praksis blir denne intime forbindelse opretholdt derved, at partimedlemmerne samtidig tilhører fagforeningerne og der handler efter partiets direktiver inden

rammen av fagforeningernes love. Denne kommunistiske regel synes ikke at tiltale «Social-Demokraten». Men hvad da? Vore partimedlemmer skal vel ikke handle *mot* parti-beslutningerne i fagforeningerne, eller skulde partiet overhodet ikke ha ret til at gi sine medlemmer direktiver for deres faglige arbeide? Det er virkeligheten det som reformisterne kræver, de vil skille det faglige arbeide kunstig fra partiarbeidet for at bevare fagforenings-byraakratiets uavhengighet og suverænitet. Men for kommunisterne er det faglige arbeide bare en særlig gren av klassekampen, ikke noget mere fremmed eller fjernere-liggende end arbeidet under valgene eller i parlamentet, end arbeidet inden hæren eller nogetsomhelst andet revolutionært arbeide. Det er derfor helt naturlig at det kommunistiske parti ogsaa følger sine medlemmers faglige arbeide og utarbeider retningslinjer for deres arbeide, naturligvis under hensyntagen til fagbevægelsens særlige behov og egne beslutninger. Idet de handler ut fra disse retningslinjer anerkjender kommunisterne fagforeningernes fuldstændige ret til at fatte selvstændige beslutninger og underkaster sig den faglige disiplin. Men de forsøker i alle spørsmåal at faa fagforeningerne til at stille sig paa det kommunistiske standpunkt.

Det er fuldkommen klart at det her ikke dreier sig om nogen over- eller underordning, men om noget mere: om det kommunistiske partis virkelige og stadige indflydelse i fagbevægelsen paa grundlag av dets medlemsantal, paa grundlag av dets autoritet og dets overbevisningskraft, paa grundlag av at dets stillingtagen til enhver tid er rigtig og fordi det utfører et dygtig arbeide. Ba-

re gjennom denne levende indflydelse vil den ensartede ledelse av den revolutionære proletariske klassekamp kunne sikres. Vi er overbevist om at naar partiet har skapt sig en særlig organisation, da vil det drive sit arbeide i fagforeningerne meget omhyggeligere end tilfældet var da partiet formelt kunde støtte sig paa fagforeningerne som sine organisationer.

Det kommunistiske parti og dets forhold til de andre klasser.

Hele det norske parti har erkjendt at arbeiderklassens interesser kræver, at de fattige bønder og fiskere kommer under arbeiderklassens indflydelse. Og det kan ikke være anderledes i et land, hvor 100,000 av 260,000 gaardsbruk har under 2 hektar jord. Disse masser kan vindes for os. Spørsmålet er bare hvorledes. Endel av partiføllerne paa staar at det bare er mulig gjennom agitation blandt masserne, — ved at styrke arbeiderklassens magtposition. De avslaar at foreta noget i denne retning paa parlamentarisk grund som vil støtte denne agitation. Vi tror at disse partiføller har uret. Man kan likesaa godt drive opportunistisk agitation og politik paa landsbygden som man kan drive revolutionær agitation og politik i parlamentet. Det kommer bare an paa hvad vi gjør, og ikke paa hvor vi gjør det. Vi maa drive revolutionær agitation og politik baade paa landsbygden og i parlamentet, men det er klart at partiet bare da kan øve sin indflydelse paa de ikke-proletariske samfundslag

naar det paa forhaand sammen-slutter arbeidermasserne, og den proletariske kjerne i partiet er saa klar og bevisst at den ikke bare forstaar partiets politik, men ogsaa av al kraft understøtter den. Manøvrere kan man bare med en hær, som ikke blir forvirret av manøvrene og ikke løper fra hverandre. Av denne grund gir eksekutiven det norske parti det raad i første række at tænke paa partiets konsolidering og først efter at det er kommet godt paa vei med denne proces at stille sig videregaaende opgaver.

Divergenserne i partiet.

Meningsdivergenserne inden Norges kommunistiske parti er en række divergenser som forklares av partiets utviklingsproces. Partiet opstod i første række av den revolutionære opposition i den revolutionære del av fagforeningerne mot arbeiderpartiets parlamentsfraktions opportunistiske taktik. Derav forklares det at endel av partiførerne fremdeles bare i partiet ser et parlamentarisk apparat for fagforeningerne som let kan ligge under for opportunismens farer. Enkelte parlamentariske feil har git denne mistro næring. Det gjælder at overvinde denne mistro derigjennem at partiets hele arbeide i fagforeningerne, i pressen, paa møterne, i alle aktioner blir et revolutionært arbeide. Norge er et land hvor det politiske liv hittil ikke har stillet nogen krav til hurtige avgjørelser til centralstyret. De geografiske forhold i Norge, hvor man behøver 5 dage for at reise fra Kristiania til Vardø, har

under disse politiske forhold bidrat til at de svake partiorganisationer har ført et forholdsvis rolig og selvstendig liv. Derav kommer det føderalistiske islæt i partiet. Det vil bli overvundet gjennem kjendsgjerningernes lærdomme, ved tilspidsningen av klassekampene som vil vise hele partiet nødvendigheten av større national og international centralisation.

Ut fra dette er Den kommunistiske Internationale overbevist om at stridighetene inden partiet kan overvindes og maa overvindes. Dertil er det nødvendig at begge parter inden partiet diskuterer kameratslig med hverandre paa saklig maate, at de ikke betragter hverandre som fiender, men som dele av partiet, som bare sammen kan danne et sterkt kommunistisk parti. Eksekutiven oppfordrer derfor begge parter i striden, hvilken av dem end faar flertal paa landsmøtet, at indstille sin politik paa samarbeide i alle partiets organer, et samarbeide som paa ingen maate utelukker den aandelige kamp. Denne kamp maa bare føres med vilje til enhet paa Internationalens grund, med vilje til at undgaa enhver svækkelse av partiet. Det norske parti vil kanske alt i den nærmeste fremtid ha store kampe at utkjempe med den norske kapitalisme. Det maa i disse kampe staa tæt sammensluttet og gaa styrket ut av dem. I disse kampe vil dets kommunistiske aand og dets kommunistiske forstaaelse bli styrket, tj kommunisten er ingen fra Moskva transportert lære, men den er klassekampens aand. Jo skarpere partiet fører denne kamp, desto mere kommunistisk blir det.

Jo mere kommunistisk det trær
ind i disse kampe, desto bedre vil
det kunne føre dem.

Leve Norges kommunistiske parti!
Leve Den kommunistiske Inter-
nationale!

Den kommunistiske Internationales eksekutivkomité:

G. Sinovjeff.

K. Radek.

O. W. Kuusinen.

